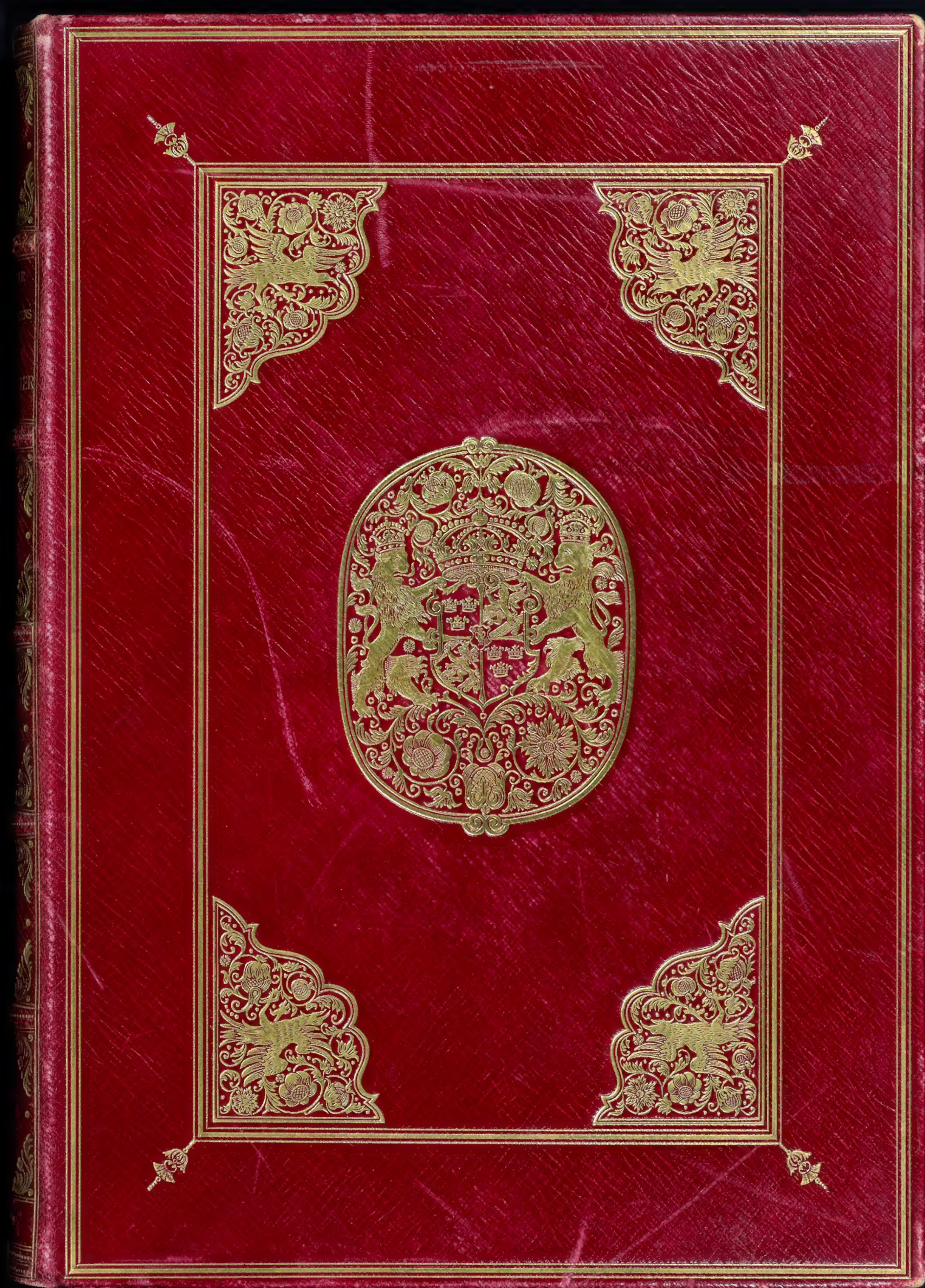
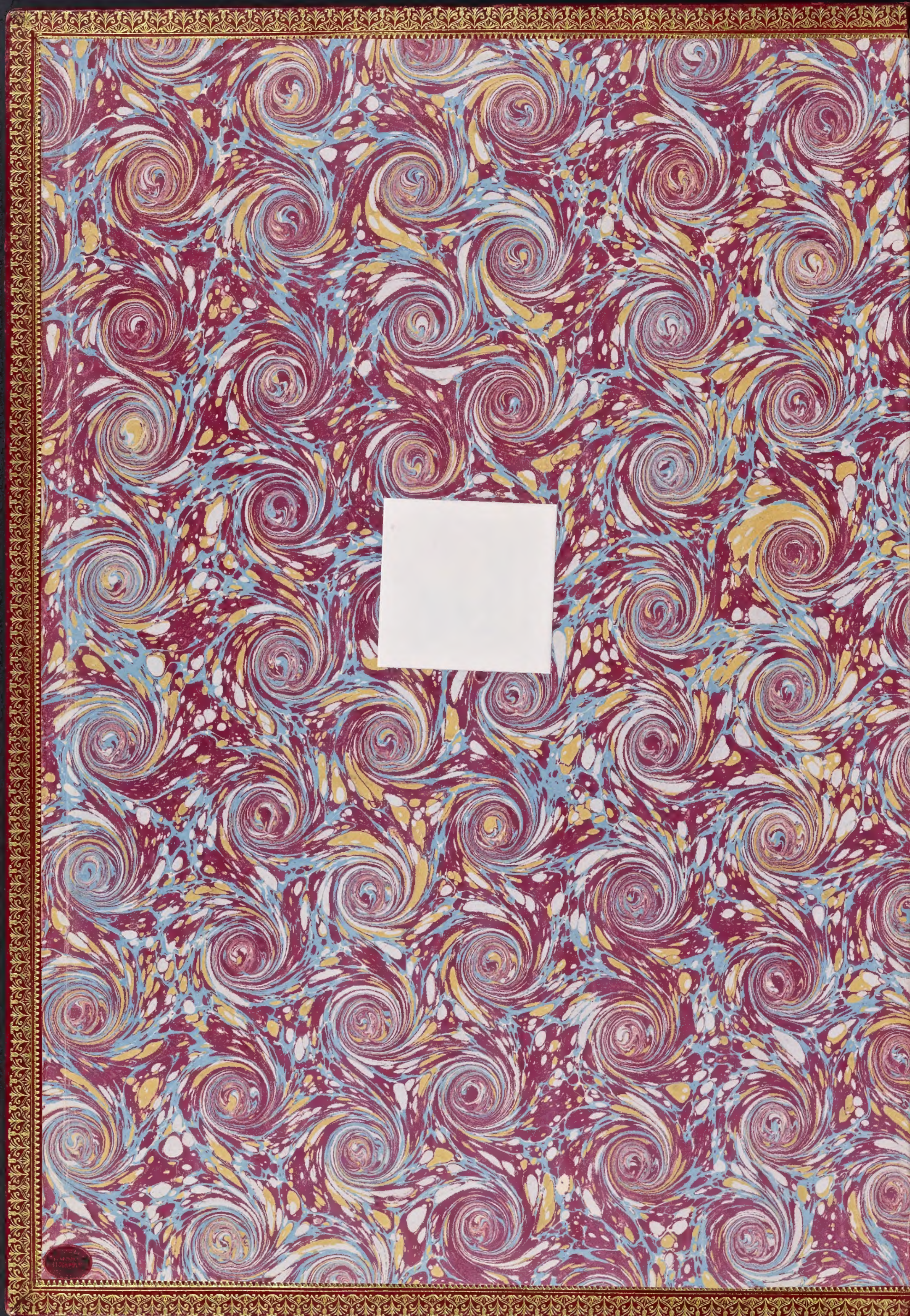
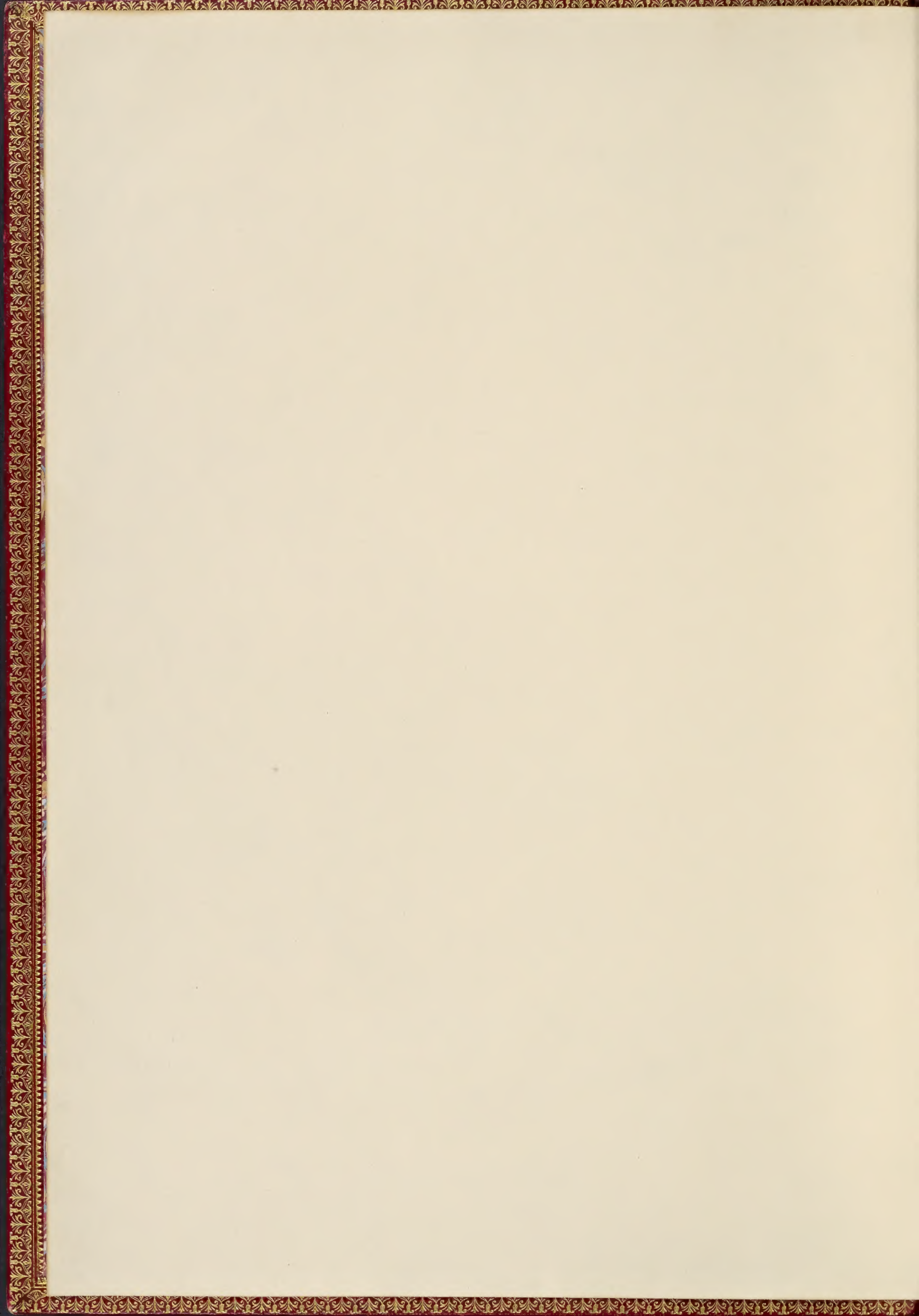
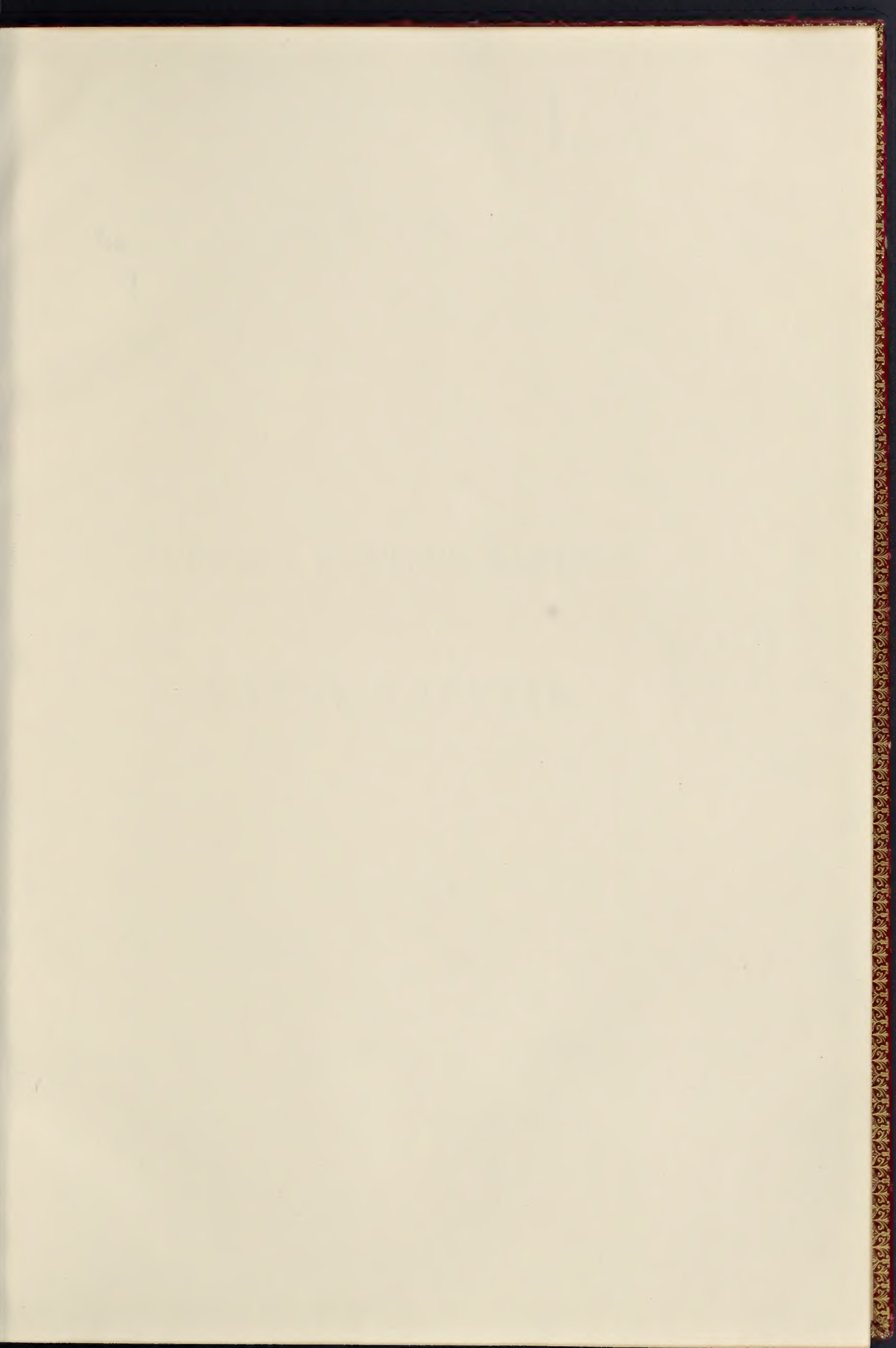

SVENSKA STATENS SAMLING

AF

VÄFDA TAPETER

Tryckt i 200 numrerade exemplar

N:o 88.

SVENSKA STATENS SAMLING

AF

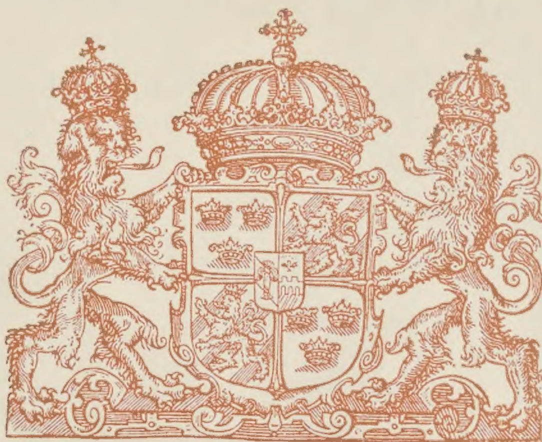
VÄFDA TAPETER

HISTORIK OCH BESKRIFVANDE FÖRTECKNING

AF

Dr JOHN BÖTTIGER

INTENDENT FÖR H. M. KONUNGENS KONSTSAMLINGAR

II.

TAPETSAMLINGARNA OCH TAPETVÄFVERIET UNDER 1600- OCH 1700-TALEN

STOCKHOLM

FRÖLÉEN & COMP. (CARL SUNESON)

Titel och omslag
tryckta hos P. Palmquists Aktiebolag, Stockholm, 1898.

I.

TAPETSAMLINGEN UNDER GUSTAF DEN ANDRE ADOLFS TID.

Det svenska tapetväfveriets krönika slutar egentligen, då Sverges storhetstid i politiskt hänseende tager sin början. De tid efter annan förnyade försök att upptaga och utveckla denna art af konst, författaren i det följande skall hafva att anteckna, stannade utan undantag vid blotta ansatser på grund af de oöfvervinneliga hinder, hvilka lågo i förändrade smakriktningar och dyrbarare vanor i allmänhet, de där icke tillstadde en lyx af så varaktig art som tapetzeriet. Men alstren af denna konstart fortforo dock 1600-talet igenom att bland tidens dekorativa medel intaga hedersplatsen — äfven om den samma, mer än förut var fallet, delades med andra kostbara stoffer. För tapetzeriets egen utvecklingsgång blef emellertid denna delade maktställning ödesdiger, i det hon återverkade på fabrikationens beskaffenhet — tapetväfveriet sjönk i samma mån det skulle täfla med snabbare tillverkningssätt, och man kan säga att, när papperet till sist inträdde på täflingsbanan, var tapetväfveriets rol egentligen utspelad. Grunden är här som på andra områden att söka djupare. Ju längre man kommer fram i tiden, ju fortare vill människan lefva för att hinna lefva, och ju mindre omhuldadt blir ett arbetssätt, hvars

---

Bilden återgifver svenska riksvapnet sådant det förekommer å ländstycket af en hästbeklädnad i tapetzeri, som tillhört Gustaf II Adolf. K. Lifrustkammaren.

mest karaktäristiska egenskap är det tålmodiga sträfvandet. Intet under då att till sist handen fick vika för maskinen, och att i stället för dessa praktstycken, som kräfde år af långsamt arbete och kärleksfull omsorg, trädde lättare vunna resultat i form af väfda tyger eller tryckta papperstapeter. Historien om den omgifning människan skapar sig är som en fortlöpande följd af bilder till människoandens egen utvecklingsgång. Det gamla ordstäfvet: säg mig, med hvilken du umgås, och jag skall säga dig, hvem du är, kan man i viss mån gifva denna lydelse: skildra för oss din boning, och jag skall säga dig, hvem du är.

Berättaren blir nu länge och tämligen uteslutande hänvisad till skildringen af de förvärf, som från utländska fabriker gjordes för husgerådskammarens räkning, och hvilka i själfva verket numera för oss endast hafva ett ringare intresse, då vi ofta blott genom betalningens storlek känna dyrbarheten af det, som inköptes. Mellan Gustaf den andre Adolfs tid och vår egen ligger nämligen, utom Stockholms slotts brand 1697 och långa tider af vanvård, framför alt det svenska konstsamlingarnas olycksöde, som bär namnet Kristina.

Om man får döma af riksregistraturet, delade äfven konung Gustaf Adolf sina företrädares tycke för tapetzeriet. Från de första åren af hans regering förekomma sålunda då och då bref, innehållande befallningar att till olika platser af riket sända tapeter, hvilket antyder, att han älskade och var van att omgifva sig med alstren af tapetväfvarens konst. Från Garpeberget (Garpenberg) befaller han på senhösten 1613 Karl Kristofferson att utlämna »the tapeter, som äre med Göthe historier sampt Julii Cæsaris historia» samt »att förskicka några tapeter till Vesterås».[1] I januari följande år erhåller husgerådsmästaren i Stockholm konungens ordre att sända till Ulfvesund jämte några »små historier», som plägade brukas i konungens kammar, äfven den först nämda suiten, för hvilken Gustaf Adolf synes hyst en viss förkärlek, och som icke är någon annan än den under Erik den fjortondes tid väfda tenture, hvilken framstälde de nordiska sagokonungarnes historia.[2] Senare på året begär han, att en hop tapeter måtte skickas till Nyköping, och att man ville så laga, »att de äntligen äro här innan nyåret, så framt oss skall ske till behag».[3] Våren anno 1615 skrifver konungen från Stockholm till sin moder, enkedrottning Kristina följande bref:

> Wår sonlige, kärlige helsan. wij kunne E. M[tt] icke oförmält late, att wij förnimme, att the tapeter, som wij här hafua, icke rechie till att klädhe alle locementerne medh, som klädde wara bör, hvarför är wår sonlige, kärlige begäran, att E. M[tt] wille efterlatt oss så månge Tapeter, som E. M[tt] mista kunne, och late lefuerere dem brefwijsaren, wår husgerådzskrifuare Carl Christopherson, till handa, hvilken dem uthi förwaring hafve skall, och sedan, när wij them brukat hafue, skaffe till den ort, som E. M[tt] dem hafue will. Wij göre altijdh gerne det E. M[tt] kan ware till moderligit kärligit wällbehag etc.[4]

[1] R. R. 1613 den 22 november samt den 19 november.
[2] R. R. 1614 den 16 januari.
[3] R. R. 1614 den 26 december.
[4] R. R. 1615 den 30 maj.

HÄSTBEKLÄDNAD, SOM TILLHÖRT GUSTAF II ADOLF: LÄNDSTYCKE.

SPIERINCKS fabrik. Delft.

Pl. I.

Man ser, att enkedrottningen, såsom ock längre fram närmare skall visas, behållit största delen af tapetsamlingen hos sig i Nyköping, så att det, som fans i den kungliga husgerådskammaren, icke räckte att bekläda de salar och gemak på Tre kronor, »som klädde vara bör». Enkedrottningens svar är oss icke bekant, men Gustaf Adolfs fortfarande intresse för tapetzeriet kan man skönja äfven på andra håll. Det var just vid denna tidpunkt, som Kristian den fjärde började vidtaga förberedelser för att låta väfva en tapetsuite, hvilken skulle framställa de förnämsta händelserna under det nyss genom freden i Knäred slutade kriget mellan Sverge och Danmark. Må hända har denna omständighet, som möjligen varit Gustaf Adolf bekant, fört konungen på den tanken att, när han år 1614 lyckats intaga fästningen Augdow, efter tidens sed föreviga minnet af denna seger i ett tapetzeri. Från Narva befaller konungen till den ändan målaren Holger Hansson, »att han skulle Rijta af Augdows Belägringh, dereffter Tapeterne Bestelles skulle, och att han af rijtningen tillsteller H. M. Drottningen».[1] Dagen förut hade Gustaf Adolf tillsändt enkedrottningen följande skrifvelse:

Wij hafue bekommit E. M[t] skrifuelse dermedh Eders M[t] förmähler om Regina Basiliska,[2] som wij hafue tahlet medh om någre Tappeter wij wille lathe bestelle om Augdows Belägringh, och (i hvilken) E. M[t] oss påminner om afrijtningen som henne der oppå skulle tillstelles: så mädan wår Ingenieur, som då war medh uthi Belägringen, för någon tijdh widh Pleskow ähr blefven dödh, kunne wij nu ingen afrijtningh deroppå giöra lathe, uthan dermedh måste bestå till dess Gudh will wij komma till Swerige igen, der wij förmeene samma afrijtningh skall wara till att finna hoos een målare, som wij hafue befallett skulle henne utsticka i Koppar. Det wij E. M[t] sonligen och kährligen icke haffue welett förholla.[3]

Jag känner icke, huruvida Holger målare kommit att utföra någon kartong till framställningen af Augdows belägring. Om han gjort det, har man kanske att ställa den ofvan[4] omtalade tapetmakaren Lars Olssons resa till Tyskland i samband med någon plan att här hemma utföra denna tapet. Men säkert är, att aldrig något dylikt tapetzeri blifvit med husgerådskammarens samling införlifvadt.

Konungen började vid denna tid genom inköp öka sitt förråd af tapetzeri. År 1615 hade han, redan innan han lämnat Sverge, med den i ofvan anförda bref nämda Regina aftalat om inköp af nio stycken tapeter och något gyllenläder för 2.674 riksdaler.[5] Svårigheter synas uppstått vid penningarnas utbetalning, och i maj 1616 skrifver Gustaf Adolf antagligen just i detta ärende till enkedrottning Kristina:

Tapeterne anlangende wij hafwe begäret, att E. M. wille bestella med fru Regina Basiliers, så wele wij swåra gerna them aff henne beholle, men effter hon oss sådana hårda wilkor föreslår, som oss i denne tidhen oläglige äre, kunna wij nu inthet derom besluta, för ähn wij finge sielffue medh henne tala, begiere för den skull sonlighen och kierlighen, att E M[t] wille henne till wår ankompst uppehålla.[6]

Enkedrottningens svar kan man nästan gissa sig till genom följande senare på året af Gustaf Adolf skrifna bref:

[1] R. R. 1615 den 29 oktober.
[2] Regina Basilier var en handelsidkerska från Hamburg, som slagit sig ned i Nyköping.
[3] R. R. 1615 den 28 oktober.
[4] Jfr del I, sid. 91.
[5] R. R. 1615 den 27 juli.
[6] R. R. 1616 den 12 maj.

Wij hafwe bekommitt E. M^ts skrifuelse om de Tapetzerier, som wij hoos Regina Basiliers beställdt hade. Så hade wij samme Tapetzerij wäl behoff, wille dem och gärne beholle, hwar wij icke dageligen med andre swåre utgiffter beswärade bleffve, effter som E. M^t om wår lägenheet nogsampt witterligit är; derföre, opå dett wij hwarken skole oss eller henne bedrage eller uthi någon motto olägenheet före, och hon derigeenom oss hoos fremmande förkleena kunde, se wij helder, att hon sine Tapeter denne gången opå en annan forytrer. Begära derföre sonligen och kärligen, att E. M^t wille henne på hennes skrifwelse ett sådant swar gifwa. Wij sende och effter E. M^ts begären här med be^te Reginas breff till handa.[1]

Troligen var det sålunda penningebrist, som hindrade konungen både att beställa de tapeter, å hvilka han ämnat låta afbilda Augdows belägring, som ock det tapetzeri han så »swåra gerna» velat inköpa af handelsidkerskan Regina Basilier i Nyköping.

Ett par år senare, då freden i Stolbowa afslutats, var konungen emellertid i tillfälle att fullfölja sin afsikt att öka tapetsamlingen. I en kronans skuldbok för år 1621[2] antecknas, att Gustaf Adolf den 30 november 1619 låtit uppgöra kontrakt med en viss *Petter Spierinck (Spiering)* om leverans af 1.200 kv.-alnar tapetzeri för en summa af 24.000 daler svenskt mynt. Denne Spierinck tillhörde en konstnärsfamilj, som redan förut haft förbindelser af liknande art med de nordiska länderna. Han var nämligen, såsom synes af ett längre fram meddeladt dokument, son af Franchoys Aerts Spierinck, som 1614 för den ofvan omtalade beställningen till Fredriksborgs slott — hvilken dock sedermera öfvertogs af hans medtäflare Karel van Mander — varit kallad till Kristian den fjärde i Danmark, och som sedan år 1593 egde en vid denna tid mycket anlitad tapetfabrik i Delft.[3] Må hända har sonen under någon dylik resa utsträckt sin färd äfven till Sverge. År 1620 utfärdades nämligen ett pass för Petter Spierinck för återresa till Holland och i öfrigt innehållande, att det gods han förde till baka skulle från Elfsborg sändas öfver land till Stockholm.[4] Närmaste anledningen till beställningen är att söka i Gustaf Adolfs förestående förmälning med prinsessan Maria Eleonora af Brandenburg. Konungen hade på hösten 1620 rest ned till Kalmar för att ordna slottet till de främmande gästernas emottagande, emedan, såsom han skrifver till sin hofmarskalk, »wår elskelige Maitreszes tillkompst medh första åhr förventandes».[5] I Kalmar uppköptes af stadens handlande grofgrönt, pjuk, packelakan och kläde, alt i rödt, till slottsgemakens beklädnad; Kristiern och Per målare voro ifrigt sysselsatte i våningarna; husgeråd, såsom mässingsljusstakar, stora och små »indianiska skålar» m. m. anskaffades; »insyltade muschater», ingefära, »marmela», insyltade valnötter och kersebär uppköptes i tunntal, alt under det staden hårdt härjades af pesten.[6] Det var vid denna tid, som Sverges konung, hvars namn snart skulle med beundran nämnas öfver hela Europa, i bref till sin moder

[1] R. R. 1616 den 19 juli.

[2] K. A.

[3] Jfr J. van De Graft: de Tapijtfabrieken der XVI en XVII Eeuw. Middelburg 1869, sid. 68 ff. — Oud-Holland 1885. A. Bredius: De Tapijtfabriek van Karel van Mander de Jonge te Delft 1616—1623. — F. R. Friis: Samlinger til Dansk Bygnings og Kunsthistorie. Kjøbenhavn 1872—1878, sid. 245.

[4] R. R. 1620 den 16 juli.

[5] R. R. 1620 den 15 september.

[6] Ett Register opå näggra anlägne Handlinger, som Anders Nilsson hafft händer emellan. Anno 1619, 1620, 1621. R. A. Priset per tunna å insyltade valnötter och körsbär var 1 dal. De infördes jämte pepparkakor, såsom man ser af tullräkenskaperna, i stora kvantiteter från Lübeck.

begär, att hon med »siu eller otte par lakan til dhe förstelige och andre qualificerede personers behof ville (oss) undsettie och dem genom natt och dagh oss till handa sende».[1] Åtskilliga i riksregistraturet bevarade bref vitna om den ungdomliga otålighet, hvarmed konungen väntade ankomsten af det hos Spierinck bestälda tapetzeriet. I september 1620 skrifver han sålunda från Stockholm till Nils Stiernsköld, som kort förut blifvit utnämd till generalståthållare på Elfsborgs fästning:

Efter wij hafue bestält en hoop Tapetzerij hijt inn medh en hollender benemdh Spiringh der medh han först skall ankomma till Elfsborgh, hvarför så är hermedh wår nådelige willie och befallningh, att så snart som han der medh dijt ankommer, I då straxt förskaffe honom der til fordenskap derifrån och förordne honom några wisse Personer medh sigh opå wägen, som ähre honom följachtige hijt opåth, och medh flijth skynde opå, att samme Tapetzerij genom dagh och natt forttkomme, Effter wij det medh förste behöfwer etc.[2]

Den 15 och 16 september afgå åter bref i samma ärende till hofmarskalken,[3] och den 9 oktober utfärdades pass för en enspännare att draga till Elfsborg och där invänta Spierinck. »När bemälte Spiringh ankommer, skall han honom medh bem^te tapetter genom natt och dagh till Stockholm fortskynda såsom ock wara honom följachtigh och honom till samma tapetzerij fordenskap förskaffa.»[4] Den 16 i samma månad utfärdar konungen fullmakt för en drabant att begifva sig till Elfsborg

emot Petter Spiring och det tapetzerij, som wi med honom nådigst haffue inbestelt. Och skall han, der han förnimmer be^te Spiring vara ditkommen, honom samt med tapetzerien genom dag och natt upp till Stockholm fortskynda och honom uti wägen fordenskap skaffa. Åhr ock icke Spiring sjelf där, och han förnimmer tapetzerien wara ditkombne, då skall han dem utaf honom, som dem hafver hender emillan affordra och sedan väl förvarade genom natt och dag uthan försummelse till Stockholm fortföra. Men är hvarken Spiringh eller tapeterne ännu kombna, då skall han sigh några dagar der qvar förholla, till dess dhe kunne ankomma, och dem sedan som förb^t ähr med deth hastigste fortskynda etc.[5]

Då förmälnings- och kröningshögtidligheterna egde rum den 25—28 november, men klädeskrifvaren Anders Haraldsson först den 13 december kvitterar ett antal i husgerådskammaren aflämnade tapeter, torde det väl vara osäkert, om det med så stor otålighet väntade tapetzeriet genom höststormarna i rätt tid hunnit sin bestämmelseort.

Enligt ofvan nämda Anders Haraldssons kvitto aflämnade Spierinck vid detta tillfälle följande suiter:

Scipios historia	13 st.	(652 1/2	Delfts aln)
Dianas historia	2 st.	(11 3/4	»)
Orlandi historia	4 st.	(171	»)
Dianas historia	8 st.	(706 3/4	»)

[1] R. R. 1620 den 23 september.
[2] R. R. 1620 den 7 september.
[3] R. R. 1620 den 15 och 16 september.
[4] R. R. 1620 den 9 oktober.
[5] R. R. 1620 den 16 oktober.

Till sammans utgjorde dessa tapeter 1.040 kv.-alnar, hvarje aln beräknad till 20 daler; det hela motsvarande en summa af 20.840 daler. Redan ett halfår förut, den 20 juli 1620, och ett par dagar sedan hans pass för återfärden till Holland blifvit utfärdadt, hade Spierinck i räntekammaren uppburit 16.500 daler svenskt mynt, hvaraf man kan sluta, att han vid detta sitt besök i Sverge medfört någon del af den beställning konungen under hösten föregående år lämnat honom, då summan torde vara nog hög för att kunna anses blott såsom förskott, hvilket för öfrigt vid tapetbeställningar var vanligt.[1] Vid samma tillfälle torde Spierinck mottagit ännu en ordre, ty han utfick då förskottsvis 1.000 daler på »12 pferdekappen», hvilka synbarligen ej voro färdiga, då det öfriga tapetzeriet vid förmälningen aflämnades. Tapetfabrikanten eller hans agent besökte sedermera ännu ett par gånger Sverge, nämligen 1621 och 1622. Vid det förra tillfället medförde han en af 8 stycken bestående suite, som ej behagade konungen, och som Spierinck därför synes fått behålla mot 800 daler i skadeersättning; vid det senare uppbar han, antagligen som slutlikvid, ytterligare 4.525 daler.[2]

Med ofvanstående ur handlingarna i K. kammararkivet hämtade upplysningar kan jämföras följande i J. v. de Graft's De Tapijtfabrieken der XVI en XVII Eeuw meddelade notiser, af hvilka bland annat, såsom vi redan omtalat, framgår, att Petter Spierinck var son af den bekante tapetfabrikanten Frans Spierinck i Delft, samt att konungens beställning omfattat 36 stycken tapetzeri.

Reeds in 1620[3] is Pieter Spierincx soone van Franchoys Spierincx Tapitsier, wonende te Delft geaccordeert paspoort om tot dienste en behouff van syne Co. Mat van Sweeden te mogen transporteeren twe en twintich schone stucken tapitseryen in minderinge van Alsucke ses en dertich stucken tapitzeryen als syne Co. Mat. hem heeft aenbestayet te maecken ende tot Stockholm te bestellen, vry van convoy en licent mits stellende solvente cautie van binnen den tyt van 4 maenden naestcommende vuyt te bringen behoorlicke attestatie by Syne Majest. geteeckent van dat hy de voorz twe en twentich stucken tapitzeryen tot syne dienste en behoeff heefft ontvangen.

Den 22 Junij 1621[4] werd Spierinck andermaal een paspoort onder gelijke voorwaarden verleend omme naer Sweden noch ses stucken tapitserien van de 36 stucken die syne Co. Mat. van hem gekocht heeft te transporteeren.

Konungen gjorde vid denna tid äfven andra tapetinköp. Så omtalar 1621 års räntekammarbok[5] (fol. 89) flere utbetalningar till en Claus Puttensen, hvilken också i Stockholm undertecknat ett kvitto å 650 daler för af honom lämnadt tapetzeri.[6] Sannolikt utgjorde denna summa någon del af ersättningen för en i inventarierna upptagen, af 6 stycken bestående suite, hvilken framstälde Cæsars historia, och som äfven omtalas med tillägget »af Clas Pudersen». 1622 finnes äfvenledes antecknad en utgift af 72 skeppund

[1] Jfr Friis o. a. st., sid. 249.

[2] Slutet å konungens affärer med Spierinck är inhöljdt i dunkel, då ett blad ur det band, hvari hans räkningar förekomma, blifvit bortskuret.

[3] Notulen H° M° Heeren Staten-Generaal 1 Junij 1620.

[4] Notulen H° M° Heeren Staten-Generaal 22 Junij 1621.

[5] K. A.

[6] Bekenner jagh Claus Puthensonn haffua bekommit af H. K. Mtz Rente Cammare för tapjtzerij effter velborne herres skattmestares och Camarrådz sedell penningar sexhundrade fyratio Dl. Swenscha. At så i sanningh med eghen handsignetet bekreftigat Datum Stocholm denn 26 februari åhr 621. Claus Puttenszenn. — I sigillet säljarens namn kring ett bomärke.

HÄSTBEKLÄDNAD, SOM TILLHÖRT GUSTAF II ADOLF:
BRÖSTKAPPA OCH HUFVUDSTYCKE.
SPIERINCKS fabrik. Delft. 1620-talet.

koppar till en köpman vid namn Lennart van Sorgen, som man för öfrigt flera gånger möter i varuhus- och tullräkenskaper från dessa år. Må hända ingick ofvan nämda post i betalningen för något tapetzeri, då man i förteckningarna öfver tapetsamlingen finner en med guld inväfd suite, bestående af 8 stycken, som, utan angifvande af det framstälda ämnet, nämnes Lennart van Sorgens tapeter.

Från Gustaf Adolfs tid härstamma de första mera utförliga förteckningar öfver husgerådskammarens samling, hvilka, om också i stympadt skick, kommit oss till handa. Sålunda eger man ett inventarium, dagtecknadt Stockholm den 8 september 1626; ett annat af år 1627, som i närvaro af kammarrådet Per Erlandson, hofmästaren Bengt Kafle samt Lars Abrahamson åter »öfversågs» den 12 april 1628, samt slutligen ett inventarium, som af Jonas Bureus och ett par andra blef granskadt den 27 maj 1631.[1] För kännedomen om tapetsamlingens utseende liksom om tidens mobilier i allmänhet äro dessa handlingar af stor betydelse. Man kan ej nog beklaga, att detta band, hvilket väl eljes kunnat lämna oss en ganska fullständig bild af Sverges konungaborg under dess störste konungs regeringstid, liksom så många andra handlingar i senare tid genom annan åverkan än eld och fukt blifvit hänsynslöst stympadt. De nämda inventarierna äro i det allra närmaste lika, och jag anser mig därför ej behöfva meddela mera än det sista, som har följande lydelse.

Inuentarium oppå Stockholms Slott för Åhr 627 öffuersedt Uthij Wälb^{ne} Cammerådz Per Erlanssons och Hoffmestarns Bengt Kafles sampt Lars Abrahamssons närvarande denn 12 aprilis 628. och nuu sedhann blef öfversedt aff W$^{b.}$ Jonas Bureus, W$^{b.}$ Anders Harolssonn och Baltzar Jacobssonn denn 27 maji anno 1631.

Tapeter af Lenert von Sorgen Invefne medh Guldh. 8 st^{r}.[2]
Diana Historia af Spiringh mätt medh delfz alln. 8 st^{r}.[3]
Diana Historia af Spiringh. 2 st^{r}.[4]
Orlandi Historia. 1 st^{r} om $6\frac{1}{4}$ al.; ähn 3 st. som hafwa warit medh H. K. May^{t} i fäldt.
Julij Cecers Historia medh guldh iblandh. 8 st^{r}.[5] (Från Nyköping 1627.)
Juditz Historia. 8 st^{r}.[6] (Antagligen från Nyköping 1627.)
Jacobs Historia. 8 st^{r}.[7] (Antagligen från Nyköping 1627.)
Gamble Poetiske Tapeter med löffwerck. 4 st^{r}.[8] Upslagne i Rådh Cammaren.
Constantini Magni historia. 8 st^{r}.[9]
Marcij Antonij och Cleopatrij Historia invefne medh guld. 11 st^{r}.[10] (Delvis från Nyköping 1627.)
Gamble löffwerk tapeter. 8 st^{r}.[11] (Sannolikt från Nyköping 1627: lustegårdsfigurer.)
Ähn Gamble tapeter smale. 7 st^{r}.[12]

[1] Husgerådhz Cammarens åthskillige Åhrs inventarier. S. A.
[2] $12\frac{3}{8}$, $13\frac{3}{8}$, 10, $7\,/_{8}$, 15, $10\frac{1}{4}$, $7\,/_{4}$, $9\frac{5}{8}$ alnar.
[3] $7\frac{1}{8}$, $8\frac{3}{4}$, $6\frac{5}{8}$, $5\frac{5}{6}$, $5\frac{3}{8}$, $4\frac{5}{16}$, $4\frac{1}{4}$, $6\frac{1}{2}$ alnar.
[4] $1\frac{11}{6}$ och $1\frac{9}{6}$ aln.
[5] $12\frac{3}{4}$, 12, $11\frac{5}{8}$, $11\,/_{2}$, 11, $10\,/_{8}$, 10, $9\,/_{4}$ alnar.
[6] $9\frac{1}{4}$, $8\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$, $6\frac{7}{8}$, $5\frac{7}{8}$, $5\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$, $4\frac{1}{2}$ alnar.
[7] $9\frac{1}{2}$, 8, 7, $5\frac{3}{4}$, $5\frac{3}{4}$, $4\frac{3}{4}$, 7, $4\frac{1}{2}$ alnar.
[8] $7\frac{1}{2}$, $7\frac{1}{2}$, $7\frac{5}{8}$, $11\frac{7}{8}$ alnar.
[9] $5\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$, $10\frac{1}{8}$, $4\frac{3}{8}$, 8, $4\,/_{2}$, $5\frac{1}{2}$, $6\frac{3}{4}$ alnar.
[10] $12\frac{5}{8}$, $11\frac{1}{2}$, $10\frac{1}{4}$, $10\frac{1}{8}$, 10, $9\frac{1}{4}$, $9\,/_{4}$, $9\,/_{4}$, 9, 8, $7\frac{3}{4}$ alnar.
[11] 7, $7\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{4}$, $7\frac{1}{2}$, $7\frac{7}{8}$, $7\frac{1}{8}$, $7\frac{1}{4}$, 7 alnar.
[12] $7\frac{1}{8}$, $6\frac{3}{4}$, $6\frac{5}{8}$, $6\frac{3}{4}$, $6\frac{7}{8}$, $8\frac{7}{8}$, $8\frac{7}{8}$ alnar.

Gamble turkske tapeter. (22 st.)[1]
Nye Turske tapeter. (24 st.)[2]
Nya stora turkeske tapeter. 10 str.[3]
Julij Cehsers Historia af Clas Pudersens, effter swensk al. (6 st.)[4] Hafver hans K. M. förährt Pfaltzgrefwen till nyårsgåfven anno 1622 som Johan Patkull hafr levere then 31 Decembris.
Syrij Historia. 9 str.[5]
Nye obekende Tapeter. 5 str.[6]
Gamble Tebaniske historier aff H. F. Nde S. Hertigh Johan. 6 str.[7]
Israels Barns Utgångh af Egiften 1 str om 12 1/2 al.
1 ste Diure tapet om 7 7/8 aln.
1 ste Konung Swens Historia 5 1/2 al.
Konung Magogz historia 7 al.
Konung Geters Historia 7 1/2 al.
Gammalt tapet 5 1/4 al.
1 ste Iacobz Historia 7 al.
1 ste Christi födelse Historia 7 al.
Isaks Historia 7 al.
Susannas Historia 11 1/4 al.
Christi Döpelse historia 5 1/4 al.

Flamiske dyner:
— . — .

Medh wapen:
1 st. med sachsiskt vapn, Inväfvit med guldh 4 5/8 aln.
1 st. med svänsk wapn Inwäfvit med guldh och silke om 3 1/4 aln.
1 st. medh Swäriges och Nårgies (sic!) wapen, något guldh utij om 6 aln.
1 st. sammalunda om 6 3/4 alr.
1 st. medh twå wasar utij 6 alr.
1 st. medh sachsiske wapn 5 3/4 alr.
1 st. medh en Wasa uti 5 1/8 al.
1 st. med Riksens wapnar utij 5 1/2 alr.
1 st. med Wasar utij om 5 1/4 alr. 9 str.
Med Jachter Inuäffne (12 st.)[8]
Tillhopa 21 stycker.

Bland de i ofvan meddelade inventarium upptagna suiterna voro, såsom man redan sett, Dianas och Rolands historier, den ena Cæsarssuiten samt de s. k. Lennart van Sorgens tapeter under Gustaf Adolfs dagar inköpta. Från de äldre Vasakonungarnes husgerådskammare härstammade: Kristi döpelse och möjligen den s. k. djuretapeten, som redan tillhört Gustaf den förstes samling[9]; Julius Cæsars historia, inväfd med guld, och Antonius och Cleopatras historia, hvilka båda inköptes af Erik den fjortonde och alt sedan hans tid jämte den suite, framställande trojanska kriget, hvilken Sigismund 1587 förde till Polen, ingått i husgerådskammaren; Susannas och det thebanska krigets historier,

[1] 4 1/2, 12 3/4, 12 3/4, 10, 10, 12 3/4, 8, 8 1/2, 8 1/2, 7 3/4, 8, 6 1/2, 6 1/4, 6 7/8, 3 3/4, 4 1/2, 4 1/2, 5, 6 1/2, 7, 3, 5 1/2 alnar.
[2] 9 str hwart om 2 3/4 al.; 6 str hwart om 3 1/8 al.; 9 str hwart om 3 al.
[3] 16, 8, 7, 9, 12, 11 1/2; 10, 7 1/2, 8, 8 alnar.
[4] 9 1/4, 8, 7, 5 7/8, 5 3/4, 4 3/4 alnar.
[5] 9 1/2, 8, 7, 6 7/8, 5 7/8, 5 3/4, 6 1/4, 4 3/4, 4 1/2 alnar.
[6] 9 1/4, 8, 6 3/4, 5 7/8, 4 3/4 alnar.
[7] 17 3/4, 17 1/4, 17, 17, 17, 7 1/2 alnar.
[8] 7, 9 1/4, 13, 8 1/4, 5 3/4, 15, 8 1/4, 9 3/4, 9 1/2, 9 1/2, 5 3/4, 10 1/2 alnar.
[9] Se del I, sid. 22 n:o 15 och 32.

hvilka tillhört Johan och Sigismund o. s. v. Äfven de flamska dynorna härstammade säkerligen från den äldre Vasatidens i Sverge arbetande väfvare, särskildt konung Gustafs, då man bland mönstren — riksvapnet, vasen, »jachter» o. s. v. — finner också Sachsens vapensköld omnämd.[1] Det är dock beträffande flertalet af det i inventariet omtalade tapetzeriet nu mera icke möjligt att närmare angifva, huru och hvarifrån det inkommit i husgerådskammarens samling, så mycket mera som ett icke obetydligt antal af dessa väfnader upptages blott under rubriker sådana som gamla tapeter, nya obekanta tapeter o. s. v. Författaren nödgas också redan här erkänna, att liknande förhållanden ty värr ofta nog under den följande skildringen af tapetsamlingens historia och äfven under perioder, som ligga oss närmare, komma att återupprepas. Men de handlingar, i hvilka man skulle kunna vänta att finna husgerådskammarens nya förvärf omnämda, lämna oss ofta nog i detta afseende alldeles i sticket, och det har visat sig såsom ett nästan lika fruktlöst som tidsödande arbete att på måfå irra omkring i labyrinten af alla ett tidskedes olikartade arkivalia. Hvad särskildt Gustaf Adolfs husgerådskammare angår, är historiken om dess uppkomst så mycket svårare att teckna, som något utförligt inventarium från hans företrädares tid, enligt hvad jag förut meddelat, icke kunnat påträffas. Man finner emellertid här och där antydningar om tapetsamlingens tillväxt på annat sätt än genom inköp och särskildt genom testamentariska dispositioner, hvilka jag vill omtala, då de kunna anses i någon mån komplettera samlingens historia från denna tid. Sålunda ärfde konungen efter sin kusin, hertig Johan af Östergötland, som afled 1618, enligt dennes testamente, dateradt Stegeborg den 28 augusti 1617, en gammal af 6 stycken bestående suite: Adrasti historia, som sedan länge under namn af de thebanska tapeterna återfinnes i husgerådskammarens inventarium, samt dess utom ett tapetzeri framställande »Israels barns utgångh aff Egypten», hvilka tillhört Johan den tredjes samling, och som hertig Johan af Östergötland på Karl den niondes befallning återfått år 1608.[2] Efter enkedrottning Kristinas död införlifvades med husgerådskammaren i Stockholm jämte all den dyrbara mobilier, som från Karl den niondes dagar kvarblifvit å Nyköpings slott, äfven ett icke obetydligt antal väfda tapeter. Bland dessa nämnas såsom flyttade 1626 Augusti historia, »de sju verdenes under»[3] samt Alexander Magni historia, hvardera innehållande 8 stycken. Följande år

[1] Må hända funnos bland dem äfven föremål, som tillhört hertiginnan Sofia af Sachsen. Jfr ofvan del I, sid. 64.

[2] Jfr del I, sid. 68 och sid. 90. Af denne furstes räkenskaper framgår, att han, trots sina alltid dåliga affärer, gjorde rätt betydliga inköp af tapeter. Åren 1615 och 1616 upphandlade han t. ex. för Stegeborg och Bråborg 1.260 alnar tapetzeri för 6 à 6 1/2 daler aln. Regina Basiliers lämnade 1616 dess utom för 8.442 daler. (Jfr Påvel Bocks levrering 1615—1617. S. A.) Efter hertig Johans död skingrades hans egodelar åt olika håll. Enligt testamentet af den 28 augusti 1617 ärfde, utom konung Gustaf Adolf, följande personer hans tapetsamling: enkedrottning Kristina, hans »älskliga, kära fru moder», som fick »de otta stycken bäste tapetzeri, them wi senast hafva köpt af Regina Basilewska»; hertig Karl Filip, som erhöll »den troianske historia, som är 13 stycken». Hertigens gemål Maria Elisabet, som för öfrigt afled endast några månader efter sin man, »alle de nye tapeter, som af Pouwell Burk köpte äro, 37 stycken inalles, nämligen 4 historier, hvardera om 8 stycken, och en historia om 5 stycken», vidare tio flamska bordtäcken och alt det tapetzeri han ärft efter konung Johan och sin faster, hertiginnan Sofia af Sachsen; samt slutligen Clas Bjelke till Wijk, som var gift med hertigens moster Elsa Bjelke, 2 stora tapeter »medh Phoenix väfne», ett stort tapet med en örn, två stora tapeter med en Pelican, 8 stycken stora tapeter med löfvärk, foglar och djur väfne, 2 stora nya tapeter (7 alnar höga och 5 1/4 alnar breda), 4 stycken smale tapeter med små blommor, vid pass 2 alnar höga. Tre flamska väggebonader af hvilka en om 30 alnars längd och halfannan alns bredd o. s. v. Till den sista arfslotten hörde, som synes, arbeten af tapetväfvaren Jören v. d. Heijde. Jfr ofvan del. I, sid. 64.

[3] Eget nog upptagas dessa båda, efter de uppgifna måtten att döma, i inventariet under namn af Judits och Jakobs historier. Må hända är Alexander Magni historia identisk med Hiskia-suiten, som i alla händelser måste hafva funnits i husgerådskammaren från Karl IX:s tid.

öfverfördes ytterligare till Stockholm en hop tapeter, bland dem en poetisk historia med ull och något florettsilke uti, tapeter om lustegårdsfigurer, Julii Cæsaris historia, Marci Antonii historia af silke och guld, upptagna i det af mig aftryckta inventariet; trojanska krigets historia af silke och ull, 13 stycken, Abrahams historia, ett stycke, väfdt af guld, silke och ull ($5^5/_8 \times 7$ aln.), Adams historia, ett stycke, af ull och silke ($4^3/_4 \times 3^3/_4$ aln.), hvilka ej särskildt omnämnas i inventariet, samt dess utom en mängd icke närmare specificerade tapeter, inalles uppgående till ej mindre än 38 stycken. Säkerligen möta vi här större delen af det tapetzeri, som en gång tillhört Karl den nionde.

Hvad vi nu ega kvar af denna betydliga samling lämnar visserligen icke någon inblick i den sammas rikedom. Redan ett fåtal år efter konungens död medförde hans dotter, då hon ledsnat vid Sverges konungatron, på sina ströftåg genom Europa det tapetzeri, som Gustaf Adolf för kronans räkning beställt hos mäster Spierinck i Delft; tiden, elden, människors ovårdsamhet eller okunnighet ha ej lämnat oss mycket af det öfriga. Det förefaller nästan, som om det tapetzeri med Gustaf Adolfs namnchiffer, vi ega i behåll, af misstag blifvit kvarglömdt under den brådska, hvarmed hans dotter lämnade sitt fädernesland. Ty tvänne ännu bevarade hästbeklädnader, som tillhört Gustaf Adolf, och som ej finnas upptagna å en förteckning från 1654 »uppå dee Partzeller, som H. K. Mtt hafuer nådigst behagat att låtit leggia apart uthij Rust Cammaren och för sig sielf will behålla», torde väl varit lika användbara som de båda, hvilka drottningen tog

Bilden återgifver hufvudstycket af en hästbeklädnad med Gustaf Adolfs namnchiffer. K. Lifrustkammaren.

HÄSTBEKLÄDNAD, SOM TILLHÖRT GUSTAF II ADOLF: LÄNDSTYCKE.
SPIERINCKS fabrik. Delft.

med på resan. Dessa hästbeklädnader finnas nu mera bland K. Lifrustkammarens samlingar. Enligt inventarierna från 1650-talets början funnos vid den tiden 4 stycken dylika »hästetecken wijrkade aff tapeter», hvardera bestående af 3 stycken. Då beställningen omtalar 12 pferdekappen, är det ju möjligt, att man räknat hvart stycke för sig, och att man sålunda aldrig haft mer än de fyra, som nämnas under Kristinas tid. I 1687 års lifrustkammarinventarium[1] finnas de på följande sätt beskrifna:

N:o 114: två stycken Rommanska hästetäcken med hallskappor och bröstestycken, wäfna som tapeter, heel fina och kåstliga af silke och fijn ull med cronans wapnar och allehanda kriggever samt Konungh Gustaf Adolphs nampn uppå och någre blå och gula silkesband uti; bem. 2ne täcken ähre giorda A° 1621.

Som man finner, bestod hvarje hästbeklädnad ursprungligen af trenne stycken: halskappa, bröststycke och ländbeklädnad, som äfven i ett förhållandevis godt skick äro i behåll, och hvilkas utseende synas af ljustrycken å plancherna I, II, III samt af de i texten å sid. 3, 12, 14 och 16 meddelade afbildningarna. De äro utförda i silke och ylle samt visa tvänne något skiljaktiga mönster, det ena med blå, det andra med purpurröd botten. Det förra, som i finhet och elegans öfverträffar det senare, framställer vapengrupper etc., omgifna med guirlander af eklöf, frukter, blommor, å hvilka fjärilar och dagsländor slagit sig ned, alt i färger samt med ornament i blekgult till hvitt, brunt, skärt och rödt. Täcket har å båda sidor svenska riksvapnet med vasen i hjärtskölden, hållet af tvänne krönta lejon. Å bröstkappan befinner sig en kartouche med Gustaf II Adolfs krönta namnchiffer samt å kappans flikar: AÑO 1621. Ländstycket bär å ena sidan signaturen AS som väl torde utmärka Aerts Spierinck, hvilken var son till François och broder till Peter Spierinck;[2] å den andra HUD. Mönstret å den andra hästbeklädnaden, som har purpurröd fond, visar samma anordning som den nyss nämda med riksvapnet å täckets båda sidor, namnchiffer å bröstkappan o. s. v., men de ornamentala detaljerna utgöras hufvudsakligast af vapen. Liksom det föregående dateradt anno 1621, saknar det fabriksmärke.[3]

Jag har i det föregående påpekat det alt mer spridda bruket att jämte och säkert mången gång i stället för tapeter använda olika slag af tyg till väggarnas beklädnad. Som man kunde vänta, återfinnes samma vana äfven under Gustaf Adolfs tid. Liksom förut »uppslår» och fäster man med förgylda tenlikor vid festliga tillfällen eller tillfälliga besök alltid olika slag af tyg i våningarna å de kungliga slotten, vare sig det nu gälde Stockholm, Kalmar, Bråborg, Vadstena, Linköping eller Åbo o. s. v., och vanan följdes äfven i fält — så, för att nämna ett exempel, när 1621 i »K. M. stuga i lägret under Riga» så väl

[1] S. A.
[2] Jfr Oud Holland o. a. st., s. 21, 22.
[3] Med ofvan nämda signatur, som må hända betyder Aerts Spierinck Delft Holland, är att jämföra den af Jacquemart: Histoire de mobilier, Paris 1876, sid. 147, omtalade beteckningen å en suite tapeter, framställande Dianas historia. Om Brüsselmärket jämte Spierincks namn och staden Delfts vapen verkligen förekommit å den af Jacquemart omtalade suiten, kan detta väl knapt hafva berott på annat än en senare tillsats, då Spierinck redan 1593 anlagt sin fabrik i Delft. Jfr Wauters: Les tapisseries Bruxelloises. Bruxelles 1878. Sid. 117.

som i konungens »herberge» i samma stad samt i »palatset på Riga torg, den tid de Rigesche gjorde H. M. sin ed» användes rödt kläde, pjuk och saltwedelsk. Liknande tygsorter hörde, såsom förut varit fallet, äfven till kajutornas dekoration, då man gick till sjös. I vanliga fall användes för dessa ändamål enklare tyg såsom saltwedelsk (»stycket» 16 à 18 daler), dusinisk (stycket à 28 daler), pjuk (stycket 65 à 70 daler), packelakan (stycket omkring 90 daler) o. s. v. Men stundom, särskildt om skepsbord, äfven långt dyrbarare stoffer såsom sammet, taft och gyllenduk. Liksom vi förut kunnat iakttaga, voro de röda, blå och gröna färgerna mest använda. Synbarligen blir det nu också alt mera brukligt att hålla rummets hela dekorering i samma färg, ett bruk, som

sedan det genom århundradens häfd nästan blifvit lag, rönt någon ändring först i senaste tid, då färgsinnets fordringar genom inflytelsen af nya konstriktningar omärkligt utvidgats.

Men tapetzeriet innehade dock den hedersplats det af ålder egt, om också icke längre odelad. Ännu voro alstren af tapetväfvarens konst jämte guld och diamanter det, som bäst anstod en konungslig gifvare; ännu kunde knappast någon större högtidlighet ega rum, där tapetzeriet fattades; ännu voro de väfda tapeterna, trots den tillökning i husgerådets mängd, man vid denna tid kan iakttaga, förnämsta prydnaden i alla gemak — de kunde dem förutan ej anses vara klädda, »som de klädde vara bör». Man ser sålunda, hur Gustaf Adolf år 1627 »ståndet till heder och Ridderhuset till prydnatt» förärar ridderskapet och adeln »dhe nya Tappetter med den himmelen der uppslagne woro».[1]

Bilden återgifver bröststycket af en hästbeklädnad med Gustaf Adolfs namnchiffer. K. Lifrustkammaren.

[1] Sveriges rikes Ridderskaps och Adels Riksdags protokoll. I, 1627—1632. Stockholm 1855.

Sin syster och svåger sänder han år 1626 som nyårsgåfva en suite tapeter, framställande Julius Cæsars historia, samt beder, att de »wille them til goda taga och för hans skuldh nyttia och bruka»,[1] enär, som han på ett annat ställe uttrycker sig, man bör glädjas öfver, »at man thet förgångna åhr med lifvet hafwer endat och altså the molestias, som thetta lifvet i gemen med sigh hafwer genom Guds nåder utrepasserat och öfwerwunnet, (och) thesso till ett wårtecken hafwer warit sed hwar andra gåfwor til at skenckia och förähra».[2] Man minnes af det föregående den otålighet, med hvilken konungen afvaktade ankomsten af det tapetzeri han genom Petter Spierinck låtit beställa till sin förmälning, och hur han under sina färder inom landet upprepade gånger låter tillsända sig tapeter. Begåfvo de kungliga sig ut på längre resor, hörde tapeterna också till det oundgängliga resgodset. Då Gustaf Adolf afreste till Tyskland, medfördes sålunda, jämte himlar, bordtäcken, sparlakan, turkiska mattor o. d. 5 tapetsuiter, nämligen Dianas historia, »de sju

verldenes under», Augusti historia, Antonii och Cleopatras samt Constantini Magni historier, in alles 42 stycken tapeter; och när hans gemål, Maria Eleonora, anno 1628 från Kalmar begaf sig till utlandet, behöfde hon, utom en fast otrolig massa husgeråd af alla slag, också ej mindre än 77 tapeter, af hvilka för den skull flera måste nedtagas ur våningarna å Tre kronor.[3] Må hända lämnar ofvanstående afbildning, som framställer den holländska ambassadens afskedsaudiens å Stockholms slott år 1616, och där man

Bilden framställer den holländska ambassadens afskedsaudiens å Stockholms slott efter Jovrnael der Legatie ghedaen in de Jaren 1615 ende 1616 etc. Graven-Hage MDCXIX.

[1] Konung Gustaf II Adolfs skrifter. Stockholm 1861. Gustaf Adolf till sin syster furstinnan Katarina den 31 dec. 1626.
[2] Gustaf II Adolfs skrifter. Till hertig Johan af Östergötland den 31 dec. 1614.
[3] Julii Cæsars historia, 8 st. Scipio Africani historia, 13 st. Orlandi historia, 4 st. Cyri historia, 9 st. Tapeter med lustgårdar, 8 st. Julii Cæsars historia, 8 st. Åtskilliga bibliska historier, 6 st. Troianisce historier, 13 st. Poetisce Tapeter, 8 st. — Jfr Husgerådz Cammarens åthskillige Åhrs inventarier, sid. 55. S. A.

ser väggarna i den för öfrigt tomma salen prydda med tapeter, en bild af slottsgemakens utseende vid högtidligare tillfällen.

Det finnes ty värr från Gustaf Adolfs tid öfver rummens möblering icke någon beskrifning af den art, som vi sedan ofta möta bland husgerådskammarens handlingar, och som genom sin fullständighet lämnar den trognaste bild af gemakens hela inredning, man gärna kan önska. Men af de här och där i marginalerna af inventariet gjorda anteckningarna kan man ändå ungefärligen sluta sig till den utsträckning, i hvilken tapetzeriet användes inom Stockholms slott under 1600-talets andra och tredje årtionden. I »konungens cammar» hängde sålunda 1627 en suite af »lustegårdsfigurer», i hans matsal trojanska krigets historia, i hans förmak Julius Cæsars historia; i »fröken Christinas» kammare en tapet af Augusti historia samt en suite »poetiska tapeter»; i »rådscammaren vid hofrättssalen» en scen ur trojanska krigets historia, fyra »gamble poetiska tapeter med löffwärck» samt några af de från hertig Johan härstammande thebanska tapeterna, af hvilka resten, jämte Jakobs och Judits historier funnos i »pfalzgrefvens (Johan Kasimir) fyrkant».

Bilden återgifver Gustaf Adolfs namnchiffer sådant det förekommer å bröststycket af en hästbeklädnad. K. Lifrustkammaren.

DROTTNING KRISTINAS KRÖNINGSTAPETER: HARJAGT.
Van der Gucht. 1647.

II.

TAPETVÄFVERIET UNDER DROTTNING KRISTINAS TID.

Det fins egentligen numera intet material för tapetsamlingens historia under drottning Kristinas förmyndare. I det memorial, som utfärdades för Gabriel Gustafsson Oxenstierna och Mattias Soop, då de afsändes att till enkedrottning Maria Eleonora frambära förmyndarregeringens kondoleans samt tillse, att den store konungens lik »medh een konungzligh reputerlig process uppå dhet ståtligaste sätt och wijs som någon tidh möijeligit ähr» öfverfördes till fosterlandet, förekomma äfven åtskilliga instruktioner om handhafvandet af konungens kvarlåtenskap. »De gode herrer», heter det, »shole — — med alffwar och flijtdt fråga och spöria effter hwar som salige K. M^{tz} saker både ett och annatt slagz ähre bleffne.» Bland dessa saker nämnas jämte klenodier och sölfsmide äfven »tappetzerier».[1] Men detta är egentligen också alt. Att döma af klädkammarens handlingar synes förmyndarregeringen inskränkt sig till att underhålla den samling af tapeter, som redan fans. Man träffar sålunda flera gånger (1635, 1640, 1641) befall-

Bilden framställer svenska riksvapnet sådant det förekommer å de för drottning Kristinas kröning beställda tapeterna. K. husgerådskammaren.

[1] R. R. 1633 den 28 mars.

ningar om utlämnande af grön kanfas, buldan, lärft, silke och dylikt »till att utbättra tapeterna med»; särskildt nämnas 1635 Spierincks tapeter och »några jachter».[1]

Den omsorg om utvecklingen af fosterlandets manufakturer, hvilken, såsom man vet, kännetecknade förmyndarregeringen, synes i afseende på den textila grenen egentligen omfattat vandtmakerierna och linväfveriet, närmast väl sammanhängande med krigets behof. Man kunde också knapt väntat, att intresset nu skulle räcka till för en öfverflödsvara som tapetzeriet. Hvarken under denna tid eller under Kristinas egen regering finner man vid de kungliga slotten några spår af inhemskt tapetväfveri. Det är för tapetzeriets ställning ganska betecknande, att, då under Kristinas tid utöfvare af konstrikare väfnadssätt omhuldas, bland dessa icke längre träffas några tapetväfvare. År 1649 är det en holländare vid namn Paul Schrier, som erhåller privilegium å anläggning af ett »serdeles silkesmakerij, hwar wiid han af Rå och ospunnit silke will göra och tillwärcka fergat sy- stick och åthskillige slagz annat wärcksilcke, hwilket — — till allehanda sijdentygs så och Possemänters och Silkesbanders wärckan och tillgörande skall kunna brukas».[2] Jakob Uttenhof, som redan förut fått privilegium och oktroj på anläggning af ett sidenväfveri och sidenfärgeri i Stockholm, understödes år 1650 för att icke »solches gute und vermutligh Uns und Unsere Reiche nutziges Werck gantz zerfallen möge» med dispositionsrätt öfver det å Södermalm belägna hus han redan innehade och 12.000 rdr samt löfte om en lika stor summa vid ytterligare behof.[3] Johan Focken och Johan Visbecq erhålla samma år rättighet att, fria från borgerlig tunga, under trettio års tid ensamma förfärdiga, försälja och utföra silkes-, florette-, ylle-, linne-, kamelehårs- o. a. band; till hvilket äfven lades rätt att göra spelkort och tobakspipor samt tillstånd att sälja »smått sönderskuren tobak och införa Barbados och Christoffels tobak, — — emedan wij, efterfölliandes wåre högloflige förfäders sampt andre Potentaters och Republiquers berömlige Exempell alltijdh derhän hafua trachtat och arbetat, at wårt Konunga Rijke dagh från dagh excoleras och så wäl genom Commercie som allehanda manufacturer bätter (till) Flor och upkompst bringes motte».[4] Till och med de båda franska s. k. tapetmakare, hvilka funnos i drottningens tjänst, och som man ansett såsom hautelisse-väfvare,[5] voro synbarligen intet annat än vanliga tapetserare, hvilkas uppgifter ej sträckte sig högre än till stoppning af möbler, madrasser och dylika med detta yrke sammanhängande göromål.

Beträffande husgerådskammarens angelägenheter under förmyndarregeringen så väl som ända inemot slutet af Kristinas tid sväfvar man nästan i fullkomlig okunnighet, då alla handlingar från denna tidrymd äro förkomna. Må hända hafva dylika icke ens funnits. Det anmäles åtminstone till kammarkollegii protokoll den 20 oktober 1647, att i husgerådskammaren intet inventarium blifvit uppgjordt sedan 1631. Forskaren är af denna anledning för tiden mellan Gustaf Adolfs död och år 1650 hänvisad till klädkam-

[1] Klädkammarboken 1635, verif. 69.

[2] R. R. 1649 den 29 januari. Han erhöll 6 års frihet från all borgerlig tunga samt rätt att införa ospunnet silke och behöfliga färger tullfritt.

[3] R. R. 1650 den 23 januari.

[4] R. R. 1650 den 5 oktober.

[5] Jfr G. Upmark: Tapetväfveriet i Sverige under de första Vasakonungarna. Stockholm 1886, sid. 39.

DROTTNING KRISTINAS KRÖNINGSTAPETER: LANDSKAP.
Holländsk fabrik? 1640-talet.

marböckerna, som — om man undantager alla märkligare genom enskild företagsamhet bortplockade autografer — ännu med sällspord fullständighet finnas bevarade. För en monografi öfver drottning Kristinas kläder, äfven af allra intimaste natur,[1] lämna dessa handlingar ett rikt material. Icke så för det ämne, som här närmast sysselsatt oss. Men de vitna, liksom husgerådskammarens från 1650 i följd bevarade acta, att man står inför en tid, hvars mer och mer stigande praktlystnad och slöseri troligen inom vår historia icke haft många motstycken. Dess förnämsta exponent var drottningen själf. Men hon stod i detta hänseende säkert ej ensam; »yppighet är af samma art som ogräs — den trifves i all jord» säger Lagerbring. Det inflytande ett långvarigt krig som det trettioåriga haft på fosterlandets kulturutveckling kan i själfva verket numera knapt mätas och knappast öfverskattas. Det återspeglas äfven i de stora inköp från utlandet, bland annat af tapetzeri, som trots landets svåra ekonomiska ställning under drottningens regering gjordes.

Af det föregående kapitlet har läsaren sett, huru den samling, hvars krönika vi här skrifva, under konung Gustaf Adolfs tid i betydlig grad ökats. Äfven om, såsom fallet verkligen var, de väfda tapeterna vid alla möjliga tillfällen flitigt användes, synes dock, som om husgerådskammarens behof af dylika praktstycken en tid bortåt kunde varit till godo sedt, då man betänker den motståndskraft, som utmärker åtminstone de bättre bland dessa alster af tålamod och skönhetssinne i förening. Men icke förty ansågs nödvändigt att för drottning Kristinas kröning anskaffa jämte andra dyrbarheter äfven en ej obetydlig mängd tapeter. Jag skall ej fördjupa mig i någon vidlyftigare undersökning om dessa drottningens inköp, hvilka, liksom hennes förhållande till svensk konst i allmänhet, endast synas hafva ett jämförelsevis underordnadt intresse. De följande antydningarna torde för ändamålet vara tillräckliga.

Kammarkollegii protokoll från denna tid innehålla åtskilliga upplysningar angående de omfattande förberedelser, som vidtogos till de stundande kröningshögtidligheterna, vare sig det gälde »renovering och omgörning» af den kungliga kronan, till hvilken »så många juveler, som kunde behöfvas, fingo tagas af salig Kungl. Matt[z] svärdstaska», reparationer i slotten, uppförande af triumfportar och ballettsalar, inköp af konfekt och rökt halmstadlax, kröningsoxar och kröningsöl, häroldskappor och härpukefanor.[2] Äfven med minne af äldre tiders praktfulla anordningar vid dylika högtidliga tillfällen, märker man lätt, att vanan vid lyx under 1600-talets förra hälft i väsentlig mån utvecklats. En detalj sådan som den, att i Stockholms slott år 1653 på drottningens befallning uppsattes 6 stycken klocksträngar (af silfver, guld, rödt och couleurt silke med kvastar på ändarna), är i detta hänseende rätt karaktäristisk.[3] Man hade i trettioåriga krigets skola inhämtat också annat än konsten att föra vapen. Äfven frågan om anskaffande af tapeter kan följas i ofvan nämda handlingar, som dess utom innehålla en mängd för tidens allmänna

[1] Jfr Klädkammarboken 1648: »till ett schamplun på nattkiortler».
[2] Kammarkollegii protokoll 1650. K. A.
[3] Kladkammarboken 1653.

karaktär betecknande drag. Den 3 juni 1647 antecknas sålunda följande: »Inkom riksmarskalken herr Åke Axelson (Natt och Dag) och androgh H. K. M:ts nådiga befallning vara, at tapeter skulle ifrån Holland medh Residenten Spiring beställas til H. K. M:ts cröning. Så fans godt, att man ville tala härom medh hans bokhållare, som nu här är.» Sedan man vid ett par följande sammanträden med husgerådsmästaren och den nämde bokhållaren närmare öfverlagt om beställningens storlek m. m., afsändes till Spiring,[1] då svensk resident i Haag, genom riksmarskalken en, numera ty värr förkommen, förteckning å de tapeter, som för ändamålet ansågos behöfliga. Den summa, som blifvit anslagen till tapetinköpet, utgjorde enligt ett Spirings bref af den 8 maj 1648 24.000 rdr, hvilket belopp redan sist nämda år synes blifvit utbetaldt. Medlen skulle, såsom ses af nedan anförda brefutdrag, utgå af den lifländska licenten. »Nu är intet uthan», heter det i skrifvelse till generalguvernören i Riga angående stadens kontribution till kröningen, »att en sådan kröningsact och solennitet tillbörligen att begå och celebrera åtskilliga preparatoria måste göras och altså anställas, att thet kan ske med vår och Rijksens respect, heder och reputation».[2] Och i ett annat till riksskattmästaren Gabriel Oxenstierna ställdt bref: »Wi låta Eder härmed — — nådigst förnimma, hurusom wi, förorsakade af åtskilliga præparationer — — — till wår lyckeliga chröning, särdeles till inköpande af tapetzerij icke hafva kunnat förbigå att gravera wåre Liflländske licenter» etc.[3]

Om arbetets fortgång och därmed sammanhörande detaljer har jag ej mycket mer att meddela än det, som framgår af nedan lämnade utdrag ur residenten Spirings korrespondens.[4] Spiring berättar i ett bref af den 16/26 juli 1647, att han från riksmarskalken Åke Axelson fått den ofvan nämda förteckningen på de tapeter, som behöfdes för kröningen, hvilken var afsedd att efter gammal sed firas i Upsala. Då tapeterna emellertid skulle hafva mycket »irregulier längd», kunde man ej taga sådana, som redan funnos färdiga, utan vore man nödsakad att efter uppgifna mått låta särskildt väfva dylika. Mot slutet af 1647 blef kröningen på grund af fattigdomen i statskassan uppskjuten — först till 1649 och sedan till följande år.[5] Spiring erhöll nu genom bref af den 13 december 1647 ordre att »mit verfertigung — — deren ahnbefohlene tapezereyen», hvilka nu voro i fullt arbete, »nicht zu sehr eilen, sondern alles desto besser und fleissiger verfertigen lassen.[6] I det bref, hvarur ofvanstående är hämtadt, tillägger han:

Zwar hätte man anfangs, wenn die zeit nicht so kurz wäre angesetzt gewesen, wohl etwa täglicher subiecta erwählen undt neue patronen, die etwa Eur. Kon. Majt:z herr Vaters, Kon. Mayt:z glorwürdigsten andenkens, heroische Thaten undt victorien representirt hätten, mahlen lassen können, da man nun wegen kurtze der zeit solche patronen hatte nehmen müssen die sich an ersten und besten haben an die hand gegeben und die auch schon vorher seindt gebräucht gewesen.

Husgerådskammaren skulle, om Spirings mening varit drottningen till behag, kunnat ega en tapetsuite med ämne ur konung Gustaf Adolfs historia. För att hinna

[1] Peter Spiring, adlad Silfvercrona. Död 1652 som svensk resident i Haag. Förf. kan ej afgöra, om denne Spiring är den samme som den ofvan omtalade tapetfabrikanten Spierinck.

[2] R. R. 1647 den 20 juli.

[3] R. R. 1647 den 18 augusti.

[4] R. A.

[5] A. Fryxell: Berättelser ur svenska historien IX, sid. 77. Stockholm 1849.

[6] Spirings bref 1648 den 14/24 januari.

få arbetet i ordning i rätt tid hade Spiring varit nödsakad att låta dela »etliche der grösten stücke und aus einem zwey zu machen, damit (er) desto mehr werckläute darüber habe setzen können». Arbetet fortgick emellertid, trots de antydningar om önskvärdheten af andra ämnen för framställningen, som Spiring gifvit, efter de kartonger man redan anskaffat. Residenten kunde 1649 till svar på en förfrågan från drottningen meddela, att tapeterna, utom hvad putsning och rengöring angick, hvartill omkring en vecka kunde behöfvas, i det allra närmaste voro färdiga.[1] Den 21 maj samma år underrättade han också, att man inom 8 dagar ämnade öfver Amsterdam genom Petter Trotzig öfversända »allen den 4 cammern tapeten».[2]

Storleken af denna beställning synes af det kort efter tapeternas ankomst upprättade inventariet öfver husgerådskammaren. Under titeln »tapether aff Spiringen anno 1649» finnas däri upptagna fyra suiter, omfattande inalles 46 stycken tapeter. Såsom framgår af det ofvan meddelade, hänför sig namnet ej till fabrikanten, utan till den person, som hade beställningen sig anförtrodd. Tapeterna utfördes dock, åtminstone delvis, i Delft, hvars hvita af en svart tvärbjälke delade sköld ännu återfinnes på ett par af de vid detta tillfälle inköpta väfnaderna.[3] Fabrikantens namn var *van der Gucht,* må hända den Maximilian van der Gucht, som enligt Wauters omkring år 1640 arbetade för stadshuset i Delft,[4] och som sedermera öfverflyttade till Haag.[5] Den förteckning öfver tapeterna, som enligt Spirings bref af den $^{16}/_{26}$ mars 1649 tillstäldes riksmarskalken Åke Axelson, har jag ej kunnat återfinna, men man kan vinna nödiga upplysningar om beställningens storlek med hjälp dels af äldre inventarier, dels ock af de tapeter, hvilka ännu finnas kvar i husgerådskammaren. Dessa hafva nämligen å öfre horizontalbården svenska riksvapnet inom ett vapentält, med vasen i hjärtskölden och under vapnet ett krönt C, initialbokstafven till drottningens namn. Det är antagligt, att beställningen omfattat fyra eller noga taget fem olika suiter, nämligen en med jagtscener, två med landskap och en sammansatt af pièces framställande scener ur Æneiden samt ur Decius Mus' historia.

Äfven före sin kröning synes Kristina då och då gjort ett och annat tapetuppköp, men jag har ej lyckats att om dem vinna några närmare upplysningar. Af kammarkollegii protokoll synes, att man i slutet af år 1647 ackorderat med en fransk köpman om inköp af tvänne stora bordtäcken i tapisserie äfvensom angående »tapitzeriverk» till två dussin stolar; »men», heter det, »effter han wille hafwa alt för mycket för them, så kunde man med honom intet sluta eller sådant köp acceptera uthan H. K. M^{tz} serdeles consens och nådigste befallning».[6] Köpet uppgjordes emellertid i början af följande år.[7] På drottningens befallning upphandlades äfven 1650 af en annan i Stockholm bosatt handlande, Jakob Brisevald, ett par »kamrar» tapeter, hvilka betalades med 1.100 rdr

[1] Spirings bref 1649 den $^{6}/_{26}$ mars.
[2] Spirings bref 1649 den $^{11}/_{21}$ maj.
[3] W. Rentzmann: Numismatisches Wappen-Lexicon des Mittelalters und der Neuzeit. Berlin 1876. Taf. 27, 171.
[4] A. Wauters: Les tapisseries Bruxelloises. Bruxelles 1878, sid. 187.
[5] Jfr Oud-Holland. 1885, sid. 22.
[6] Kammarkollegii protokoll 1647 den 13 december. K. A.
[7] Kammarkollegii protokoll 1648 den 15 januari.

stycket, »emedan han dem intet ringare wille aflåta». De synas emellertid varit afsedda till nyårsgåfva åt enkedrottningen,[1] som för öfrigt enligt en annan anteckning också vid nyåret 1652 erhöll tapeter för en summa af 4.000 rdr.

Från drottning Kristinas tid innehåller husgerådskammarens handlingar endast ett inventarium, som jag här nedan meddelar.

Inventarium uthi Hennes Konungzlige Maijestedtz wår Allernådigeste Drottningz Husgerådz Cammar öfversedt och Inventerat ifrån Wällbördig Anders Appelbohm och till Högstbemte Kongl. Maijts Huusgerådzmästare Wällbetrodde Policarpus Krumbiegel den 9 Decemb. Ao 1650:

Nije tillgiorde och tillkompne stycken sedan dhen förre Inventeringen skedde Anno 1641:

Tapether Aff Spiringen Anno 1649.

N:o
1 8 stijcker hålla quadrat alr 358 13/16
2 8 stycker hålla quadrat alr 423 1/2
3 9 stycker hålla quadrat alr 441 1/2
4 21 stycker hålla quadrat alr 1.203 3/4
46 str.

Aff förre Inventario som Inventerades in Martio 1641 Tapether, inväfne medh gulldh.

N:o	Bredden	Längden
1	8	7 3/4
2	12 3/4	7 7/8
3	9 1/4	7 7/8
4	8	8
5	9 1/2	7 7/8
6	9 1/8	8
7	10 1/8	7 7/8
8	10 1/4	8
9	9 1/4	8
10	11 3/8	7 7/8
11	10 1/4	7 3/4

Lennardt v. Sorgens tapeter inwäfne medh gulldh nijie.

1	7 1/2	7
2	10 1/2	7 1/8
3	10	7
4	10 1/2	7
5	12 1/2	7
6	14 1/4	7 1/8
7	7 1/2	7
8	15 1/2	7 1/4

Gamble Tebaniske Tapeter af Hs Fe Nde Hertigh Johans.

N:o	Bredden	Längden
1	17	8 1/4
2	17 1/8	8 3/4
3	18 3/4	8 5/8
4	17 3/4	8 5/8
5	7 3/8	8 1/4
6	17 1/2	8 3/4
7	7	6 1/8

Iuditz Historia eller Tapeter.

1	8	6 1/8
2	9 1/8	6 1/8
3	7	5 1/2
4	5 7/8	6 1/8
5	6 7/8	6
6	5 3/8	6
7	4 1/2	5 7/8
8	4 3/4	6

Jacobz Historia eller Tapether.

1	9 3/4	6
2	5 1/2	6
3	4 3/8	6
4	6 3/4	6 1/4
5	6 3/4	6
6	8 1/2	6 1/8
7	4 1/2	6 1/4
8	5 3/4	6

[1] Kammarkollegii protokoll 1650 den 30—31 december.

DROTTNING KRISTINAS KRÖNINGSTAPETER: LANDSKAP.

Holländsk fabrik? 1640-talet.

Pl. VI.

Constantini Magni Historia.

N:o	Bredden	Längden
1	8 1/2	6
2	6 3/4	6
3	10 3/4	6
4	8	6
5	7 3/4	6
6	4 3/4	6
7	5 3/4	6 1/4
8	7	6
9	9 1/8	6
10	9	6
11	8 3/4	6
12	5 3/4	6
13	6 3/4	6 1/4

Tapeth om Israels Barns Uthgångh af Egypten.

1	12 7/8	7

Tapeth Mosen blef tagen af wattnet.

1	4 1/2	6 1/8

Obekiände Tapether.

1	9	6
2	6 1/4	6
3	4 3/4	6
4	7 5/8	5 1/2
5	8	6
6	6 5/8	5 7/8
7	4 1/2	6
8	5 5/8	6
9	5 7/8	6 1/4
10	6 7/8	5 3/4
11	5 3/4	6
12	4 1/2	5 7/8
13	9 3/4	6 1/4
14	4 1/2	6
15	4 1/2	5 5/8

Susannæ Historia.

1	11	2 3/8

Goliadtz och Davidz.

1	7 1/2	5 3/4

Gambla Swänska Tapeter.

1	4	5 1/2
2	3 3/4	5 1/8

Isachz Historia.

N.o	Bredden	Längden
1	7	6

Abrahams Historia.

1	7 1/8	5 3/4
2	2 1/4	3 7/8

Tapeth med Iacobz Stega.

1	7	6

Tapeth med allehanda diur.

1	3 1/2	5 1/8

Tapeth med Enhörningar.

1	5 1/4	6 5/8

Gammal tapeth.

1	5 1/4	6 5/8

Olfränsk tapeth medh Läijon på.

1	5	6 1/2

Ähn gambla tapether.

1	4 1/2	4 3/4
2	8	3 3/4
3	5 1/4	3

Scipionis Africani Historia.

1	10 1/4	7 3/8
2	9 3/16	7 3/4
3	11 1/4	7 1/4
4	5 7/8	7 1/4
5	8 1/16	7 3/8
6	5 7/8	7 3/8
7	7 1/16	7 1/4
8	8 1/8	7 3/4
9	9 3/16	7 7/16
10	10 3/4	7 1/2
11	11 9/16	7 7/16
12	12 5/8	7 3/8
13	7 1/4	7 1/4

Orlandi Historia kiöpte af Spiringen.

1	7	7 1/8
2	7	7 1/8
3	7	7 1/8
4	10 1/2	7

Dianæ Historia kiöpte af Spiringen.

N:o	Bredden	Längden
1	7 3/16	5 1/16
2	7 5/16	4 7/8
3	6	5
4	4 7/8	5
5	6	5
6	9 7/8	5
7	8 1/8	5
8	1 7/8	4 1/8
9	4 15/16	5
10	1 3/4	4 1/8

Bordetäcken af samma slaget.

1	3 3/8	4 1/8
2	2 5/8	4 1/2

Julij Cæsaris Historia.

1	11 1/2	7 1/8
2	12 1/4	7 1/4
3	11 1/8	7 1/8
4	11 1/2	7 1/8
5	10 3/8	7 1/4
6	10 1/8	7 1/8
7	9 1/8	7 1/8
8	12 1/2	7 1/8

Lustegårds Historia af groft garn.

1	4 5/8	6 1/8

Constantini Magni Historia.

1	10 1/8	6
2	7 7/8	5 3/4
3	4 3/8	5 3/4
4	5 1/4	5 3/4
5	5 5/8	5 3/4
6	6 3/4	5 3/4
7	6 7/8	5 3/4
8	4 7/8	5 3/4

Wäggebohnar af allehanda Blomster och med sine Wapner.

1	9	2
2	8 3/4	2
3	6 5/8	2 1/2
4	6 1/2	2 1/4
5	8 5/8	1 7/8
6	23 5/8	2 1/2
7	6 3/8	2 1/4
8	7	2 1/4
9	6 3/4	2 1/4

Eliæ Historia.

N:o	Bredden	Längden
1	7	6 3/4
2	8 1/4	6 3/4
3	7 1/4	6 3/4
4	9 5/8	4 3/4
5	6 1/4	6 3/4

Ähn obekiände tapeter med gull och utan gull wäfne Jachter.

1	4	5
2	5 5/8	6
3	4 5/8	4 3/4
4	5 1/2	6 3/4
5	7 1/2	6 1/4
6	7	6 3/8
7	5 3/4	4 7/8
8	8	5 7/8
9	6 3/4	5 7/8
10	7 3/4	6 1/8
11	5 1/4	2 1/2
12	11 7/8	3 1/8
13	9 1/4	3
14	4 1/2	3
15	8 1/4	3
16	6 1/4	3
17	10 1/2	1 1/8
18	5 3/4	1 1/8
19	3 1/4	1 1/8
20	9 1/4	1 1/8
21	4 3/4	1 1/8
22	7 1/8	1 1/4
23	9 3/8	1 1/8
24	9 1/2	1 1/4
25	9 3/4	1 1/4
26	12 1/4	1 1/4
27	8 1/8	1 1/4
28	5 7/8	1 1/8
29	5 5/8	1
30	5 3/8	7/8
31	5 1/4	7/8
32	5 3/8	7/8
33	6 7/8	7/8
34	6 5/8	7/8
35	4 5/8	7/8
36	3 1/8	1

Hedniska historier.

1	9	6
2	6 7/8	6
3	5 3/4	6
4	4 1/2	6
5	6 3/4	6
7	4 5/8	6
8	5 3/4	5 7/8

Item obekiände tapeter.

N:o	Bredden	Längden
1	5 3/4	6
2	8 1/4	6 1/8
3	5 3/4	6
4	9 1/2	6 1/8
5	5 3/4	6
6	7	6
7	7	6 1/8
8	4 5/8	6
9	4 3/4	6 1/8

Jacobs och Esaus Historia.

1	11 5/8	4 1/3
2	3 1/2	4 1/4
3	2 3/4	4 1/2
4	8 5/8	4 1/4
5	5 3/4	4 1/2
6	2 1/2	5 1/4
7	10	4 1/4
8	4	4 1/8
9	9 1/4	4 3/8

(fattas n:o 10 och 11 är 18 7/8 alr bred).

Konungh Swäns eller Giöthiska Historier.

1	9	6 3/8

Esters Historia.

1	9 1/2	6 1/2
2	8	4 7/8
3	7	4 3/4
4	5 3/4	4 7/8
5	4 7/8	6 3/8
6	4 3/4	9
7	4 7/8	6 3/8
8	6 1/8	6 1/8

Bänckeklädhen eller Jachter medh gull och söllfwer inwäfvit.

N o	Bredden	Längden
1	6	7/8
2	8 1/8	1 1/8

Summa 222

Beståendes uthi 184 Tapether, 38 Jachter.

Sedan kommer härtill af dhem, som ifrån Enkiedrottningen lefwerer. tillbaka 5

S:a 189

Förteckningh på föreschrefne Tapetzerij hvarest dhet uthi wåningarne är tillfinnandes, nämbl.

Uthi	Tapeter	Jachter
Hennes Kongl. Maytts stoore Mathsahl	11	2
Hennes Kongl. Maytts lille Maathsahl	8	
Hens Kongl. Maytts inre förmak	3	
Hens Kongl. Maytts yttre förmak	8	2
Wästre fijhrkanten	8	
Håffrätten	4	
Krigzrätten	3	
Cantzlij Rådh Cammaren	3	
Cantzlij Förmaket	20	
Räkne Cammaren uti Rs Ss Cammar	3	2
Richz Marskallkens math Sahl	11	
Hoffmarskallkens logementer	10	2
Hoffmästns de la Gardies Cammar	10	10
Jungfru Ebba Hansdotters Camr	7	1
Jungfru Ebba Gyllenstiärnas Camr	2	
I Samaise (Saumaise) Cammar	8	
Richz Sahlen	20	
Öfre Fruentimbret	12	
Fijrkanten med Steengållfwet	16	2
Lilla Pagie Camrn och lilla förmaket widh Dråttningens Cammar	5	
Enckiedrottningens Huus	12	10
Huusgerådz Cammaren	5	7
	189	38

Ty värr gäller om detta inventarium alldeles det samma, som jag redan påpekat beträffande förteckningen från Gustaf Adolfs tid. Otillräckliga beskrifningar och växlande eller ofullständiga måttuppgifter tvinga oss att afstå från hvarje försök att bestämma suiternas härkomst eller att identifiera olika tapeter med motsvarande i äldre inventarier. Utan undantag synas nämligen de tapetförteckningar vi ega i behåll varit uppgjorda af personer, för hvilka de framstälda ämnena, liksom för Vasatidens fatburshustrur, voro »ett mörkt tal». Kanske hade man ej häller längre de sist nämdas plikttrogna samvetsgrannhet eller rundligare tillmätta tid. Jag får därför nöja mig med att påpeka, hvad man i det ofvan aftryckta inventariet med någon grad af säkerhet kan anse härstamma ur Gustaf Adolfs husgerådskammare. Dit hör — utom de af konungen i Delft beställda tapeterna — t. ex. hertig Johans tapetzeri (thebanska krigets historia), de suiter, som ansågos

framställa Julius Cæsar, Constantin den store, Jakob och Judit, äfvensom — under benämningen »obekiände tapeter» — en af 9 piècer bestående serie med ämne ur Cyri historia.[1] Så ock tapeterna med Jakobs stege, Isaks historia, Susanna och Israels barns utgång ur Egypten, hvilka äfven under äldre tid ingått i samlingen. Men naturligtvis döljer sig ännu under rubriker sådana som gamla tapeter, obekanta tapeter och dylikt det mesta af husgerådskammarens äldre förråd. Så var t. ex. säkert fallet med suiten de gamla götiska sagokonungarne, af hvilken inventariet blott omtalar en enda, konung Svens historia.[2]

Det är mig af samma anledning nu mera omöjligt att afgöra, huruvida bland de i inventariet öfver Kristinas samling upptagna väfnaderna funnos några dyrbara tapeter, hvilka efter resande landsmäns berättelser sedermera prydde exdrottningens palats i Rom. I en förteckning öfver hennes tapetzeri, af hvilken jag förgäfves sökt erhålla en afskrift,[3] kallas de, enligt Müntz,[4] I triomphi del Petrarca. Dessa tapeter skulle enligt en flerstädes förekommande uppgift ursprungligen hafva funnits i Mantua, 1630 flyttats till Prag och där med andra skatter blifvit af svenskarne tagna år 1648. De borde väl då hafva åtföljt det öfriga bytet till Sverge, men finnas ej omtalade i det år 1653 af du Fresne uppgjorda inventariet öfver drottningens konstkabinett,[5] ej häller bland förteckningarna öfver det gods Kristina efter sin afsägelse medförde till utlandet. För den nuvarande samlingens historia äro emellertid dessa detaljer af underordnad betydelse, enär det stora flertalet af de väfnader inventariet nämner ej mera finnes kvar. Vi hafva här i stället att uppmärksamma de ännu bevarade resterna af tapetinköpen för drottningens kröning. Husgerådskammarens samling innehåller af dessa för drottning Kristina beställda tapeter följande:

En suite framställande jagtscener, med riksvapnet och drottningens initialbokstaf under kunglig krona, i äldre inventarier kallad engelska jagten; 3 stycken tapeter af ylle och silke, enligt signaturen utförda 1647 af *van der Gucht* (planch IV).

En liknande, delvis efter samma kartonger väfd suite, innehållande 5 tapeter, utan signatur och vapen samt med en smal ornerad kant i stället för den bård af kollonner och rankverk, som återfinnes å den förra.

En suite af 4 skogstapeter, i äldre inventarier upptagen som »landskap med småfigurer kallade junkrar och jungfrur»; med vapen och initialbokstaf, och nu mera, då lisièrerna bortskurits, utan signatur och årtal, utom å en enda (daterad 1648).

En annan suite af landskapstapeter, ännu omfattande de 8 stycken, hvaraf hon ursprungligen bestod; med vapen etc. som den nyss nämda, utan signatur och årtal. Beskrifves i 1600-talets inventarier såsom »landskapstapeter af silke och fin ull med Sweriges wapen uppå och wredne pelare (kollonner) på sidorne». Planch V, VI, VII.

[1] Såsom man kan se af öfverensstämmelsen i mått i de båda inventarierna.

[2] Om denna se del I, sid. 55.

[3] Jag begagnar här tillfället att aflägga min tacksamhet till de förenade rikenas minister i Rom, herr C. Bildt, som ej lämnat något oförsökt för att skaffa författaren en afskrift af ofvan nämda förteckning, hvilken lär ingå i den oordnade Cicognara-samlingen i Vatikanen.

[4] Guiffrey, Pinchart, Müntz: Histoire générale de la tapisserie. T. II. Paris 1878—1884. E. Müntz: Italie. Sid. 16, not 6.

[5] K. B.

DROTTNING KRISTINAS KRÖNINGSTAPETER: LANDSKAP.
Holländsk fabrik? 1640-talet.

Slutligen en suite sammansatt af pièecer tillhörande dels en serie framställningar ur Æneiden, dels Decius Mus' historia, den senare, om ej båda, efter Rubens kartonger; 13 stycken, med riksvapnet och Kristinas krönta initialbokstaf, men utan signatur (planch VIII).

De först nämda båda suiterna utgöras af mycket stora tapeter med groft, men ganska dekorativt uppfattade figurer. Färgstämningens hufvudkaraktär bestämmes af starka röda, blå och gula färger. Förgrunderna med sina naturalistiskt hållna plantor — stolta svärdsliljor, Typha, Rubusrankor etc. — äro egentligen det enda, som erinrar om tapetväfveriets bättre dagar. Landskapstapeterna framställa inom ramen af ett par kollonner, som bilda vertikalbårderna, utsikter öfver yppiga brabantska nejder med fina lointainer och rika, förträffligt utförda förgrunder. Den ena suiten, som påminner om Roland Saverys sätt att uppfatta landskapet, står öfver den andra, hvilken till staffage har dansande och drickande bondfolk i Brueglarnes stil, och som för öfrigt i senare tid genom en olycklig restaurering förlorat det mesta af sin karaktär. Scenerna ur Æneiden och Decius Mus' historia, af hvilka repliker finnas både i Wien och Madrid, hafva all den pompösa prakt, som utmärker Rubens skola.

Så vidt man af landsböckerna kan döma, hade vid denna tid det mesta af kronans tapetzeri från slotten i de olika landsorterna flyttats till Stockholm. Västerås hade sålunda 1633 alls inga tapeter; på Vadstena slott funnos samma år blott 5 flamska dynor, 3 gamla flamska hyenden och 4 flamska täcken; Linköpings hus saknade helt och hållet dylika; Johannisborg hade blott 3 flamska dynor. På Upsala slott hade man 1639 endast 3 flamska hyenden, 3 flamska dynor och 5 »tapetz-dynor». Å Kalmar slott funnos 1640 inga flamska väfnader; Örebro hade 1645 1 flamsk bonad om 4 alnars längd, 3 gamla flamska hyenden, 1 flamskt täcken; Nyköping, där ännu mycket, delvis ganska dyrbart husgeråd var kvar, hade 1648 i »lilla fatburen en gröön tapeth med djurer och leijon», 9 alnar lång och $4^{3}/_{4}$ alnar bred, »en tapeth medh Swenska och Saxiske wapnen», 7 alnar lång, $4^{1}/_{2}$ alnar bred, 1 flamskt bordtäcke, 1 flamskt hyende och 1 flamsk bänkdyna med vase om $4^{1}/_{4}$ alnar.[1]

Man ser af den i 1652 års inventarium förekommande förteckningen öfver de rum å Stockholms slott, hvilka voro klädda med tapetzeri, att denna art väggbeklädnad ännu som förut i vidsträckt omfattning användes. Utom drottningens egen våning voro t. ex. riksmarskalkens, hofmarskalkens, hofmästarinnans och de båda hofjungfrurnas gemak klädda med tapeter, så ock flera af de salar i slottet, som upplåtits åt ämbetsverken. Af de 222 nummer samlingen vid denna tid omfattade voro sålunda alla utom tolf uppsatta på Stockholms slott.

Men såsom jag redan förut har påpekat, var tapetzeriet dock icke längre den enda tillåtliga väggbeklädnaden, äfven om det samma ännu fortfor att intaga sin gamla hedersplats. Under förmyndarregeringen heter det till exempel en gång: »Effter som wij

[1] Ofvanstående uppgifter äro hämtade ur landsböckerna för Västmanland 1633; Östergötland samma år; Upland 1639; Kalmar län 1640; Närke 1645; Södermanland 1648. K. A.

förnimme, att Hoffrättssahlen i Dorpt, der alle rättegånger ordinarie pläge hollas uthi, inthet annat än gammalt svart kläde skall haffua kringiom väggiarna, så på thet den likwäl till hedern någorlunda må bliffua stofferad, ty är wår willie och befallning att I ophandle dertill några stycker rödt Packelakan»;[1] och af klädkammarböckerna från denna tid kan iakttagas, huru det röda klädet, som man med särskild förkärlek synes omfattat, i stora massor användes »till att bedragha i våningarna medh» så väl i hvardagslag som vid festligare tillfällen. 1635 utlämnades exempelvis 150 alnar rödt pjuk »till våningarnes beklädande».[2] Från januari till augusti 1637 åtgick enligt årets klädkammarbok för samma ändamål 1.027 alnar rödt kläde. 1638 utlämnas 6 stycken rödt kläde för »det fyrkantiga rummet, som till drottning Maries ankomst skall bedragas; äfvensom till drottningens kammar».[3] År 1640 kläddes i de holländske gesandternas våning med 3 stycken rödt pjuk; och 1641 utlämnas 380 alnar rödt kläde »till väggarna i de gemak och våningar, där den portugeske gesandten skall logera på tre cronor».[4] Vid fröken Kristinas[5] »tillstundande bröllopshögtid den 9 november 1642» utlämnades till våningarnas beklädande å Stockholms slott 300 alnar rödt »dusiniken» o. s. v.[6]

Det är egentligen först under Kristinas tid dyrbarare stoffer jämte kläde och tapeter komma till användning som väggbeklädnad; så uppsättes 1649 och 1650 å väggarna i ett gemak af drottningens våning ett par hundra alnar röd slät sammet à $6^3/_4$ daler alnen, i ett annat rum af samma våning ett parti grön sammet.[7] Å andra sidan ser man, hur Kristina »till beklädande af några rum uthi hoffrättshuset i Wismar» år 1653 öfverlämnar elfva stycken tapeter, dock med det tillägget att »dhe öfrige maken» skulle få »bedragas» med rödt kläde eller gemene franske tapeter.[8] Den år 1644 utfärdade öfverflödsförordningen, som för öfrigt ingår i ganska noggranna detaljer, har ej något att säga beträffande husgeråd eller väggbeklädnader. Men af de antydningar, man finner i husgerådskammarens från och med 1650 fortlöpande handlingar, synes framgå, att ännu under Kristinas tid åtminstone inom de kungliga slotten användningen af väfda tapeter gick hand i hand med bruket att i rummen uppsätta kläde eller andra dyrbarare tygsorter. Sålunda antecknas år 1652, att det gamla klädet borttogs ur drottningens rum, och nytt rödt kläde uppsattes i stället, och att drottningens badstufva vid gröna gången »heel öfwer» kläddes med lärft.[9] Å Jakobsdal, dit Kristina ofta drog sig undan för att vara fri från mer och mer motbjudande regeringsomsorger, kläddes 1653 salen med röd sammet, sängkammaren med indiansk atlas, och i »mjölkstufvan», dit H. M. gick för att »ätha miöllck», uppslogs kanfas under taket.[10] Äfven drottningens båda kabinett å Stockholms slott öfverdrogos samma år med rödt kläde, »dhär H. K. M. läth hängia sine rare schillerij uthan på».

[1] R. R. 1637 den 8 november.
[2] Klädkammarboken 1635, verif. 120.
[3] Klädkammarboken 1638, verif. 124.
[4] Klädkammarboken 1640, verif. 90; 1641, verif. 28.
[5] Kristina Helena, dotter af Johan Kasimir, förmäld med markgrefve Fredrik af Baden.
[6] Klädkammarboken 1642, fol. 88.
[7] Klädkammarboken 1649, verif. 237—238. 1650, verif. 177.
[8] R. R. 1653, september.
[9] H. G. K. 1651—1653, sid. 37, sid. 32.
[10] H. G. K. 1651—1653, sid. 116.

Audienssalen i samma slott, hvilken målades i blått, blef »efter Kongl. Maytts nådiga befallning» under tapeterna och i fönstren »med groft blått kläde klädd och garnerad».[1] I enkedrottningens sängkammare voro väggarna år 1652 öfverdragna med grönt kläde; de båda hoffröknarna hade 1653 sina rum »allöfver» klädda med rödt o. s. v.[2]

Med det färgade klädet började vid denna tid de från Frankrike införda s. k. roanska tapeterna (tapisseries de Rouen) att täfla. Man ser sålunda, hurusom t. ex. 1651 en sal och två kamrar för »H. K. M. fruntimber» voro försedda med denna art väggbeklädnad,[3] som man äfven år 1652 återfinner hos de många utländingar, som vid denna tid solade sig i den kungliga nådens sken, och som å Stockholms slott hade sina bostäder.[4] För öfrigt torde väl ännu tapeter och kläde i förening varit den väggbeklädnad, som mest svarade mot tidens anspråk på rummens elegans. När drottning Kristina under dessa år lät ommöblera sin våning på västra sidan af Stockholms slott, uppslogs i fönstersmygarna, kring spiseln o. s. v. med förgyld spik rödt kläde, under det att på väggarna hängdes väfda tapeter. För den engelske ambassadören Whitelockes räkning sändes till Upsala ett stort parti rödt kläde; och han själf berättar, att tapeter funnos i hans förstuga, sal och sängkammare.[5] Den siste gunstlingens, öfverkammarherren Klas Totts våning å Tre kronor inreddes på alldeles lika sätt som hans nyckfulla herskarinnas.

Det var blott vid inträffande dödsfall, som denna rummens glada färgprakt för en tid fick vika, men då klädde sig också alt i svart — väggar, golf, möbler, ja till och med för serveringen använda föremål. 1651 öfverdrogs på dåvarande riksmarskalken grefve M. G. De la Gardies befallning »till Beyerförstens besöriande» hela östra fyrkanten, båda matsalarna och stora förmaket å Stockholms slott från och på golfvet ända till taklisten med svart kläde, under det att stolar och bord förságos med öfvertåg af svart sammet.[6] Så skedde ock följande år till »högstsal. gambla Phaltzgreffs Lijks besöriande», och öfverhofmästarinnan grefvinnan De la Gardie fick »til at besöria sin sahl. kerl. fadher, fältherrn medh» svart kläde till de rum hon bebodde på Stockholms slott.[7] Klädkammarböckerna innehålla äfven vid dylika tillfällen anteckningar om utlämnandet af svart taft till »marsipanbräden», »konfektdukar», »schowessen» och dylikt, som eljes prunkade i de stolta blå och gula färgerna.[8]

Husgerådskammarens från dessa år bevarade handlingar klaga ofta öfver de olika föremålens bristfällighet. I all sin enkelhet sprida dessa anteckningar ett särskildt ljus öfver det oroliga och jägtande lif, som var karaktäristiskt för de sista åren af drottning Kristinas regeringstid. Man tycker sig kunna skönja, hur äfven de former, i hvilka tiden rörde sig, undergått en betydande förändring, naturlig nog för öfrigt, då man betänker, hvilka tillfällen till beröring med fastlandets kultur de långvariga krigen lämnat. Hus-

[1] H. G. K. 1651—1653, sid. 58.
[2] H. G. K. 1650—1655, s. 119, s. 124.
[3] H. G. K. 1651—1653, sid. 7.
[4] H. G. K. 1651—1653, sid. 38.
[5] Bulstr. Whitelockes Dag-Bok öfver Dess Ambassade til Sverige åren 1653 och 1654. Upsala 1777. Sid. 179 ff.
[6] H. G. K. 1651—1653, fol. 16; 92.
[7] H. G. K. 1651—1653, fol. 106.
[8] Klädkammarboken 1639, verif. 33. Jfr 1642, 1643, 1650 etc.

gerådsmästarens räkenskaper lämna oss utan reflexioner tillräckliga upplysningar om anledningen till det dåliga skick, hvari samlingarna vid denna tid befunno sig. De oupphörliga flyttningarna från det ena stället till det andra (»hvilken förändring i största confusion och hastighet skedde»), tapeternas uppsättning och nedtagande vid balletter, ringränningar och värdskap, eller eljes när »något hastigt föreföll», såsom orden lyda, vore i och för sig anledning nog att förklara detta förhållande. Men synbarligen försiggick ingen fest, utan att ett eller annat »borttogs af peupeln», vare sig drottningen »i èn stor lek eller Pancquet lät agera scheferi i vestra fyrkanten, då kavaljererna sutto på kläde vid sina scheferinnors fötter», eller en stor »ballet-act» hölls på rikssalen, där bänkarna kläddes med tapeter och rödt kläde, eller man om natten vid skenet af facklor tornerade på borggården, hvarest åskådarne hade sin plats å bänkar, öfver hvilka låg rödt kläde, inom skrank, öfverhängda med samma sorts tyg. Men ännu tydligare framstår förhållandet, när handlingarna berätta, huru t. ex. vid Karl Gustafs kröning i Upsala »peupeln efter öfverstånden act» kastade sig in på alla dekorerade platser, till och med i domkyrkan, och bemäktigade sig ej allenast klädet, hvilket var gammal och jag höll på att säga god sed, utan alt hvad man kunde komma öfver, så att kröningsstolen, tapeter och gyllenstycken endast med möda kunde bärgas — »och effter sådant en vahnlig plägseedh warit hafwer att på slijke solenne acter och cröningar peupeln hafwer hafft frijheet sådana klädhen at spoliera, hafwer dhetta ej häller stådt till att hindra». Men »peupeln» var ej ensam om denna vana. Bakom sängarna å Jakobsdal »utskars och bortstals» väggbeklädnaden i de rum, som af de främmande gästerna beboddes. Då »fruentimbret var opå reesor med Hennes Majestät», sönderkliptes och brukades »till sängesäckar, till sängetäcken sampt andra omsvepningar Roanska tapeter, hvarigenom de äro förkompne och skämde». Och då i slottet bosatta personer, svenskar så väl som främlingar, afflyttade, nedpackades — ofta med, men lika ofta utan tillåtelse — rummens hela bohag, som af husgerådsmästaren sedan afskrefs från inventarierna — »ty i anseende af Hen. Kongl. Maytz höga respect fördristade man sig eij häller dhet af sådana Personer infordra». Det hjälpte under dylika förhållanden sannolikt ej mycket, att massor af tråd till tapeternas lagning eller borstar och kvastar till deras renhållande inköptes. Det fans farligare fiender till samlingens bestånd än »de hundar och markattor, som bortskämde och förderfvade i öfverhofmästarinnans logementer».

Vi hafva i detta sammanhang att anteckna de förluster, som under denna tid tillskyndades tapetsamlingen på annat sätt än genom vanvård, slöseri och slarf. Kristinas af Lagerbring med vanlig ironi omtalade »ogemena gifmildhet» behandlade äfven denna statens egendom såsom sin tillhörighet, och drottningens frikostighet öfverträffas under de sista åren knapt af något annat än det lättsinne, med hvilket hon gaf. Redan ett par år efter sin moders flykt från Sverge, utfärdade Kristina befallning att till Maria Eleonora, som vid den tiden uppehöll sig hos sin brorson, kurfursten af Brandenburg, öfversända, jämte silfver, det af henne brukade tapetzeri, som kvarlämnats å Gripsholm.[1] Huruvida detta sedermera återkommit med den kringirrande furstinnan, är mig obekant.

[1] R. R. 1643 den 30 maj.

DROTTNING KRISTINAS KRÖNINGSTAPETER: JUNO OCH VENUS RÅDSLÅ OM DIDOS KÄRLEK TILL ÆNEAS.

Holländsk fabrik? 1640-talet.

»Sin elskelige kära Frw moder Rijcksenkedrottningen» skänkte Kristina dess utom »till nyåhrsgåfwor anno 1652 en historia nya tapeter med stoora jachtfigurer, som Spiring hafwer låtit förfärdiga till cröningen».[1] 1653 gaf hon åt sekreteraren Lars Cantersten »dhe fem Tappeter, som widh bägge dhe twenne conventerne i Lübeck brukade äre med dhe twå därtil hörige stolarne».[2] Och samma år öfverlämnar hon, såsom redan är omtaladt, till hofrätten i Wismar 11 stycken tapeter, hvilka året förut blifvit inköpta af grefve Hans Wachtmeisters enka.[3] Då drottningen till sist skjutit ifrån sig Sverges konungakrona och skyndade att lämna fosterlandet, hann hon dock medtaga eller låta skicka förut en högst betydlig mängd husgerådskammaren tillhöriga föremål, bland hvilka äfven naturligtvis tapeter. En »specification på det Huusgeråd, som H. K. M. vår allernådigste drotning behöfde på sin reesa uthur Sweriget och husgerådsmästaren Sr Polycarpus til Jon. Höök lefwererat hafwer»,[4] lämnar noggrann förteckning öfver de skatter, som på detta vis gingo förlorade. Enligt nämda handling medförde drottningen följande tapeter:

Dianas historia, 10 stycken tapeter med 2 dithörande bordtäcken.
Cleopatras historia, 11 stycken tapeter, inwäfne med guldh.
Lennardt van Zorgens tapeter, 8 stycken.
Julii Cæsaris historia, 8 stycken tapeter.
Scipionis Africani historia, 13 stycken tapeter.
Orlandi historia, 4 stycken tapether.
Constantini Magni historia, 8 stycken tapeter.
Antique Tapether ifrån Bidal, 9 stycken.
En historia dito nya ifrån Bidal.

Man kan ej neka till, att valet blifvit gjordt med urskiljning. Ty utom de af Gustaf Adolf inköpta tapeterna, medtogs det bästa, som husgerådskammaren sedan de äldre Vasakonungarnes tid ännu egde kvar. Drottningens åtgörande aflopp ej utan anmärkning. Såsom man kan se af nedan meddelade kvitto, hvilket af Kristina med egen hand underskrifvits, behöfde husgerådsmästaren frias från »åtaal och effterfrågan».

Ofvan specificerade huusgerådzpertzeler, heter det nämligen i slutet af förteckningen öfver det bortsända godset, förnimma wij wara till wårt eget behof lefwererade uthaf Huusgerådzmästaren Polycarpus Crombygel. Wij wele fördenskuld honom här medh för allt wijdare åtaal och effterfrågan hafwa befrijade och honom dem här medh quittere. Actum Bruxel den 15 September anno 1655.

CHRISTINA.

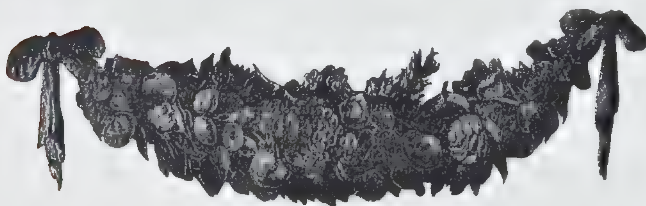
Det är en egendomlig ödets nyck, att af de tvänne svenska regenter, hvilkas drag blifvit återgifna i tapisserie, den ena just är drottning Kristina, som tillskyndat statens samling af tapeter större förluster än någon annan, hvilken förut eller efteråt haft rätt

[1] Enligt ordre af grefve M. G. De la Gardie till husgerådsmästaren.
[2] R. R. 1653 den 18 maj.
[3] R. R. 1653, september.
[4] H. G. K. 1650—1655. S. A.

att bruka husgerådskammarens tillhörigheter. Funnet för några år till baka bland en hop damhöljdt skräp å en af Gripsholms slotts vindar, har detta porträtt (planch IX) intet att berätta oss om sin härkomst eller sina öden. Kanske är det utfördt efter någon af de bilder, som målades af Beck, när man af husgerådskammaren uttog rödt kläde att slå för fönstren »i H. K. M. cammer, då H. M. skulle låta sig afconterfeya».[1] Kanske presenterades det åt det höga originalet af någon ädling, som sökte furstinnans gunst, eller någon lärd utländing, som hyllade hennes snille. Det ligger en historia också i denna tystnad.

Bilden framställer en bårddetalj å en af drottning Kristinas landskapstapeter. K. husgerådskammaren.

[1] Se J. Falcks efter Beck 1653 graverade porträtt och bilden af drottningen i La Constancia victoriosa, Egloga Sacra. Colonia Agripina MDCLV.

III.

TAPETSAMLINGEN UNDER
KARL DEN TIONDE GUSTAFS TID.

PORTRÄTT AF DROTTNING KRISTINA.
Efter D. BECK

»Man kan föreställa sig i hvad belägenhet Konungen sig befant», skrifver en anonym författare på 1730-talet om Karl den tionde Gustaf, »då han steg på thronen, när man århinrar sig det Drottning Christina behagade utföra land och sjöväg alt hvad på slotten och fataburarna var, såsom sitt fäderne. Kungen måtte till sin och Drottningens kröning låna tapeter med mycket mera af de förnäma — —».[1] Förlusterna hade, som vi sett, varit stora nog, äfven om förråden ej befunno sig i det utblottade skick, som den ofvan anförde berättaren synes hafva ansett. De fyldes i alla händelser under Karl Gustafs korta och oroliga regering med nya skatter. Husgerådskammaren har väl endast undantagsvis inrymt så många dyrbarheter, som fallet var vid Karl den tiondes död. Den unge furste, som öfvertog den krona hans fränka försmått, hade under studieårens resor och i trettioåriga krigets sista skiften haft godt tillfälle att utveckla det sinne

Bilden framställer svenska riksvapnet med pfalzisk hjärtsköld, hämtadt från ett bårdfragment af en Mortlakestapet tillhörande Vulcanussuiten, hvarest det varit fästadt öfver familjen Buckinghams vapen. K. husgerådskammaren.

[1] Handlingar rörande Skandinaviens Historia. Nionde Delen. Stockholm 1821, sid. 140.

för lyx, som var ett af tidens utmärkande drag, men som hos honom under yngre år knapt kunnat finna någon näring i det enkla fädernehemmet å Stegeborg. Men nyss vorden konung afsänder han till utlandet sin husgerådsmästare, Anders Andersson, för att i Hamburg göra stora inköp till den stundande kröningen. Enligt det af Karl Gustaf med egen hand underskrifna memorialet, som är ett rätt karaktäristiskt aktstycke, skulle husgerådsmästaren för konungen låta »förfärdiga fijna borderade sadlar — — höra effter skiöna nedherländiska Pistoller och Byssor» samt »förnimma effter skiöna Werior och Spårar». Han skulle med all flit beställa om det, som behöfdes till »Liberiet» och konungens egna kläder, särskildt för högst den samme »beställa skiönt lintygh med dee skiöneste spetzar, som äro att bekomma och (af) det allernyeste model» samt för öfrigt åt konungen inköpa »skiöna handskar, puder, savonetter och essentier m. m.; efterhöra allehanda rariteter af sölfr, juveler, cabineter, som äro skiöne giorde eller annat, som skiönt är» m. m., hvarjämte han också skulle »giöra sin flijt och höra effter skiöna Tapeter». Förteckningen öfver de gjorda inköpen — alla »à la mode» och »heel fijna» — upptager en slutsumma af 24.362 rdr och visar, att husgerådsmästaren gjort sin flit att anskaffa sadlar, vapen, smycken, sammet, siden, guldtyg, brabantska spetsar, handskar, silkesstrumpor och dylikt, äfvensom åtskilliga »krukor» pomade de rose, de jasmin och d'orange samt allahanda glas »Essentzer». Han hade äfven kommit öfver en tenture tapeter, bestående af 6 stycken, till sammans utgörande 215 kvadrat alnar, och betalad med 376 rdr (hvar pièce kostade mellan 25 och 40 rdr stycket).[1] En förteckning öfver husgerådskammarens förvärf under Karl Gustafs dagar omtalar dessa tapeter såsom »en cammar gemene hollendske tapeter af jachter och allehanda slagh, kiöpte i Hamborg», en upplysning, som är af intresse, då den hänvisar på en försäljningsort, hvilken jämte Lübeck länge försåg husgerådskammaren med tapetzeri, och som till en ej obetydlig grad gifvit tapetsamlingen under 1600-talets senare hälft dess prägel. Många af de grofva, ej signerade väfnader med ur romerska sagohistorien hämtade ämnen, hvilka svenska statens samling ännu innehåller, äro må hända att anse som arbeten från Hamburg, hvilken stad ej allenast var en medelpunkt för utländska tapetfabrikers handel på Norden, utan äfven bland sina idoga innevånare sedan slutet af 1500-talet hyste främmande tapetväfvare.[2] De öfriga upplysningar angående tapetinköpen under 1650-talet, handlingarna från denna tid i sparsamt mått innehålla, hänvisa också dels på Hamburg och Lübeck som inköpsorter, dels på ett par i Stockholm bosatte köpmän, Arnold och Johan von der Hagen, »Hagerne» gemenligen kallade. I Lübeck upphandlades sålunda under åren 1655—1660 ett par suiter »med stora figurer af det Romaniske laget», till hopa 16 stycken, och af

Bilden framställer en detalj ur bården af en förstörd Mortlakestapet tillhörande Vulcanussuiten. K. husgerådskammaren.

[1] Inköpen till konung Karl Gustafs kröning 1654. S. A.

[2] Jfr angående Hamburgs tapetväfveri: Mittheilungen des Vereins für Hamburgische Geschichte. Hamburg 1883. V, sid. 157. — J. Brinckmann: Hamburgisches Museum für Kunst und Gewerbe. Hamburg 1894. Sid. 95.

von der Hagen köptes: P. M. Torquatus' historia samt suiter med framställningar ur berättelserna om Æneas, Iphigenia och Orestes, Celadon och Porsenna; jagtstycken, »en sal af junkrar och jungfrur», och en annan »med allehanda fäktande djur» — in alles 9 suiter, omfattande 60 tapeter.[1]

Det var dock egentligen icke på dylika fredliga vägar husgerådskammarens samling af tapeter vid denna tidpunkt utvidgades. I öfverensstämmelse med tidehvarfvets sed lämnade Karl Gustaf ej obegagnade de möjligheter att tillfredsställa sin praktlystnad, hvilka oupphörligt fortsatta krig i rikt mått erbjödo. De länder, som hemsöktes af Sverges segervana skaror, gåfvo under dessa oroliga år dyrbara tributer till de svenska konstsamlingarna, kungliga så väl som enskilda.

En i husgerådskammarens handlingar för år 1655[2] upptagen förteckning öfver föremål, »som äre ifrån Warsow kombne», omfattar ett helt museum i modern mening. Man kan knapt värja sig för intrycket, att de segrande haft en genom öfning uppodlad vana att samla, när man i förteckningen öfver det röfvade godset finner ett par hundra taflor å trä, koppar och duk; statyer af marmor och brons; dyrbara kabinett och schatull af ebenholz, inlagda med silfver och sköldpadd; speglar, mosaikbord och rikt beslagna kistor; brädspel, ljusstakar och krucifix; målade musikinstrument: dubbla clavicymbaler, »fiolegammer» (viola di gamba), små positiv; krukor, kylfat och tallrikar af porslin; konststycken af elfenben, marienglas och vax, »morar af indiansk trä»; fanor, vapen och rustningar samt kartor och ej mindre än 21 kistor böcker och handskrifter. Härtill 28 stora turkiska tält, turkiska bordtäcken, gyllenläder »till 5 cambrars beklädning» och det »schillerij, som hafwer suttit under taket i Warschou», äfvenledes till 5 kamrar; slutligen ett trettiotal väfda tapeter. Jag känner ty värr ingen lika uttömmande förteckning öfver det betydliga och olikartade byte, som under de båda danska krigen föll i svenskarnes händer. Men Adrian de Fries' bronsfigurer i parken vid Drottningholm och en »lista uppå åtskilliga schillerien, som ähre tagna uppå Ipstrup och Cronoborgh»,[3] antyda samma förmåga af urval, som ej häller förnekas af husgerådskammarinventariernas då och då förekommande titlar »tagna på Kronborgs och Fredrichsborgs slott», »kombne ifrån Dannemark» o. s. v. Enligt 1660 års inventarium ökades sålunda tapetsamlingen under detta krig med en från Kronborg bortförd praktfull tronhimmel samt 9 stycken delvis med guld och silfver rikt inväfda tapeter. Men ej nog härmed. Såsom gåfvor öfverlämnades till Sverges konung, egendomligt nog från tvänne olika håll, ett par dyrbara tenturer, väfda vid samma fabrik. Den ena var Hero och Leanders historia, hvilken Karl Gustaf enligt uppgift erhöll som bröllopsgåfva af grefve Johan Oxenstierna; den andra framstälde Vulcanussagan och lämnades 1657 jämte en af 120 pièces bestående servis i vermeil genom ambassadören Terlon från Ludvig XIV till konungen af Sverge, som vid den tiden befann sig i lägret framför staden Pietercov i Polen.[4]

[1] Jfr H. G. K. 1655—1660, sid. 115 ff. S. A.

[2] Inventarium öfwer Huusgerådz-Cammaren pro A° 1655, sid. 34 ff. S. A.

[3] Diverse klädkammarhandlingar från 1600-talet. S. A.

[4] Memoires du chevalier de Terlon. Paris MDCLXXXI. T. 1, sid. 5 — — »le present que je luy portois d'une riche et magnifique tenture de tapisserie avec un Service entier de vermeil doré». Jfr den Swenska fatburen. Stockholm 1767, sid. 102.

Båda dessa dyrbara suiter voro förfärdigade vid konung Jakob den förstes tapetfabrik i Mortlake.

Från konung Karl Gustafs tid hafva vi öfver husgerådskammarens samling af tapetzeri blott korta och efter all sannolikhet ofullständiga inventarier. Det första — af den 31 januari 1655 — upptager ej mer än 193 tapeter, af hvilka endast ett fåtal namngifves.[1] Det närmast följande, uppgjordt i februari 1656, omfattar visserligen 257 stycken, men är beträffande suiternas namn nästan lika litet upplysande som det förra, i det att flertalet nummer inrymmes under de något vida rubrikerna »gamble tapether af allehanda slagh, gamble historiæ-tapeter» o. s. v.[2] Något flere upplysningar lämnar en »Huusgerådz-Cammar-Rechning ifrån Anno 1655 till Primo Augusti 1660» med hänvisningar till det inventarium öfver husgerådskammaren, som vid sist nämda tidpunkt af »K. Commissarierne» uppgjordes, och som visar åtminstone den hemmavarande samlingens omfång efter Karl Gustafs död. Den senare af dessa handlingar, hvilka båda finnas i slottsarkivet, upptager med utförliga måttbestämningar 295 stycken tapeter; den förra innehåller därjämte en och annan anteckning om inköpen af de nyare suiterna, deras användning o. s. v. Jag anför här efter husgerådskammarräkningen endast inventariets hufvudrubriker, enär den närmast följande förteckningen, i hvilken äfven de under Karl Gustafs senare år gjorda förvärfven finnas omtalade, fullständigare och bättre innehåller samma sak.

Tapetsamlingen under åren 1655—1660.

Af förrige Huusgerådz Mn Polycarp Crombügel:
Tapeter bestelte af Spirringen i Holland a° 1649 med Rijkzens wapn på. 8 st.
Nya Rijkz-Saahls tapetter. 21 st.
Constantini Magni historia. 13 st.
Tebanische af H. F. Nde hertugh Johans. 8 st.

Hans Kongl. Mayttz förriga:
Till en Cammar af historia Abraham. 8 st.
En historia af allehanda wille fächtande diuur. 8 st.
En Historia af landskaph. 8 st.
En Historia tapetter af landskap. 6 st.
En Historia Landschap medh Buscase. 9 st.

Af Hs Högh. G. Excellz Johan Oxenstierna förährt till Hans K. Mtz Bijlager:
En Historia heel fijna tapetter med gulldh, sillfr och sillcke. 6 st.

Ophandlingh:
Till En Cammar af Gemene hollendske tapeter af Jachter och allehanda slagh kiöpte i Hamborgh. 6 st.

[1] Inventarium öfwer Huusgerådz-Cammaren pro A° 1655, sid. 23 ff. S. A.

[2] Handlingar rörande konung Karl Gustafs husgerådskammare. S. A. Att observera bland de här omtalade tapeterna äro följande: en tapet med Adam och Eva, h. 3 1/2, br. 4 1/2 aln; ett gammalt tapeth med en Vase midt opå; Julius Cæsars historia, 8 st. (h. 5 1/2 aln, br. resp. 6 1/2, 7 1/4, 5, 6, 8 3/4, 5 aln.); 8 st. historietapeter af jachtwerk med swensk wapn opå; ett stycke tapeth med allehanda diur; 8 st. lustgårdstapether med allehanda foglar.

HERO OCH LEANDER MÖTAS VID CYTHERES TEMPEL.
Mortlake. 1630-talet.

Pl. X.

Till En Cammar fijna tapetter medh stoora Figurer af det Romanische laget ophandl. i Lübeck. 8 st.

Till En Cammar af fijna tapeter medh stora Figurer af Romanische laget kiöpta i Lübeck. 8 st.

Allehanda slagz Tapeter som fölgier, kiöpte af Johan von der Hagen:

En Sahl beklädd af Publius Manlius Torquatus, silfver, guld, silcke. 8 st. 431 11/12 qu. aln.
En Saahl af Aeneas, gulldh, sillfwer och sillcke. 9 st. 473 11/16 qv. aln.
En Saahl af Ephigenia och Orestes. 8 st. 339 1/8 quadr. aln.
En Saahl af en Lijten Jacht och des Landtskap. 8 st. 337 1/2 qu. aln.
En Saahl af Celadon. 6 st. 333 1/2 qu. aln.
En Saahl af Junckrar och Jungfruer. 6 st. 313 29/64 qv. aln.
En Saahl af Porsenna. 8 st. 339 3/4 qv. aln.
En Saahl gemen Celadon. 7 st. 334 1/8 qv. aln.
En Cammar af allehanda fächtande diur. 8 st. 352 5/8 qv. aln.

Allehanda slagz Tapeter; af förrige Huusgerådzm[n] Polycarp Crombügel förmehler 655 åhrs inventarium:

Hednisch Historia. 3 st.
Tapeter af allehande slagz, gamble. 91 st.
Jacobs Historia. 8 st.
Obekende tapeter med Löfwärck samt Jachter och Wäggeboner. 41 st.

Inkomne Påhlendsch tapeter:

8 st. uthi een Historia.
13 st. gamble tapeter af allehande slagh.
5 st. gamble Påhlendske tapetter tagna på Warscho slott.
7 st. fijna Siilckes tapetter Konung Dawidz Historia tagne på Warschow slott 1656.

Det är här egentligen förvärfven från Karl den tiondes dagar, som påkalla vår uppmärksamhet. Såsom jag redan omtalat, erhöll konungen vid sitt biläger i present af Ludvig XIV en suite framställande Heros och Leanders historia, som i 1656 års inventarium beskrifves såsom »skiöne fijne Tapeter, nye medh guld och sölfwor wääfnne, som åth H. Kongl. Mtt af grefue Johan ähr förähret». Suiten omfattade, som vi sett, ursprungligen sex pièccer, af hvilka de fem ännu återstående framställa: Heros och Leanders möte utanför Cytheres tempel (planch X); Leander anländer simmande till Heros torn (planch XI); Leander återvänder under natten simmande till Abydos;[1] Hero anropar gudarne för den bortsimmande Leander (planch XII); samt Hero sörjande den döde Leander (planch XIII). Denna praktfulla suite är utförd i Mortlake under den tid anläggningen förestods af sir Francis Crane, hvars i guld väfda initialer jämte fabrikens märke — monogram och hvit sköld med brunrödt kors — återfinnas å de ännu bevarade pièccerna. Enligt en uppgift, som efter The Calendar of State Papers, Domestic Series, 1635—1636, återgifves af Müntz,[2] hade Crane år 1636 af konung Karl I att fordra för en tapet ur denna suite en summa af 1.704 £, motsvarande 6 £ aln. Hero- och Leandersuiten härstammar altså från fabrikens första årtionden, d. v. s. den sammas egentliga blomstringstid, och är jämte de exemplar af Vulcanus'

[1] Denna tapet, som år 1894 återförvärfvades till samlingen, befinner sig för narvarande under restauration och har därför ännu ej kunnat afbildas.

[2] Guiffrey, Pinchart, Müntz: anf. arb. T. II. E. Müntz: Italie, Allemagne, Angleterre etc., sid. 23.

historia och Apostlagerningarna, som tillhöra franska staten, att räkna bland fabrikens yppersta arbeten.[1]

Genom en egendomlig tillfällighet införlifvades med husgerådskammaren, såsom jag redan berättat, nästan samtidigt tvänne suiter från fabriken i Mortlake nämligen utom den nyss omtalade äfven Vulcanus' historia. Riksarkivet har bevarat en förteckning öfver Ludvig XIV:s dyrbara gåfva, af hvilken nu mera endast föga återstår — af silfverservisen mig veterligen intet, af tapeterna utom några fragment blott en enda pièce. Då denna förteckning har sitt värde som en samtida beskrifning och dess utom lämnar oss upplysning om Vulcanussuitens ursprungliga omfång och utseende, meddelar jag den här, med utelämnande af det, som rör servisen.

Förteckning på de presenter, som Ambassadeuren Terlon förde år 1657 till Konung Carl Gustaf.[2]

Tenture de Tapisserie.

Une tenture de tapisserie de basselice très fine de laine et soye rehaussée d'or auec sa bordure de mesme ornée de masques feuillages et figures de basrelief, la dite Tapisserie composée de neuf pieces dans les quelles est representée la fable de Vulcan, scauoir

Dans la première est representé Apollon dans le ciel qui regarde Mars, caressant Venus assise proche de deux gros arbres derrier les quels est une figure qui dort.

Dans le fonde de la seconde est representé un paysage et sur le deuant un satyre assis sur un tronc d'arbre qui joue de la fluste au son de la quelle dansent les trois graces et quelques autres figures assises.[3]

Dans l'un des costes de la troisiesme est representée la forge de Vulcan dans un morceau d'architecture, de l'autre une forest ou paroissent Mars et Venus en petit et dans le milieu Apollon qui les accuse et les descouvre a Vulcan.

Dans le fonds de la quatriesme est representé un paysage auec quelques ruines de batimens et sur le deuant Vulcan et quelques autres figures qui descouurent les Amours de Mars et de Venus assis sur les degres d'un palais.[4]

Dans la cinquiesme est representée la mer flottante contre les mure d'une ville et Vulcan sur le bord de la mer faisant ses plaints a Jupiter qui paroist au ciel auec Junon et Diane.[5]

Dans le fonds de la sixiesme est representée une forest et sur le deuant Vulcan auec deux forgerons qui trauaillent dans la forge.

Dans la septième est representé d'un costé Vulcan trauaillant dans sa forge et de l'autre le mesme Vulcan auec deux femmes, qui tendent des filets sur un lict.[6]

Bilden framställer en detalj af bården till en nu mera förstörd Mortlakestapet ur Vulcanussuiten. K. husgerådskammaren.

[1] Mortlakesfabrikens alster synas i England hvarken vara nog kända eller nog uppskattade. Man har, så vidt jag vet, ej ens någon utförligare framställning af tapetfabrikens historia. Må händå bestämmes omdömet i någon mån af fabrikens senare tillverkningar, hvilka, såsom t. ex. tapeterna i prinsens af Wales sängkammare å Hampton Court, framställande slaget i Solebay 1672, äro grofva i utförandet och entoniga i färgen. Om jag ej missminner mig, äro dessa signerade FRANCVS POYNTZ i gult, mellan de båda namnen en hvit sköld med rödt kors.

[2] Gallica n:o 14. R. A.

[3] Jfr Bibliotheque Internationale de l'art. Tapisseries, Broderies et Dentelles, recueil de modèles anciens et modernes précédé d'une introduction par Eugène Müntz. Paris 1890. Planch XVIII.

[4] Bibliotheque Internationale de l'art etc., planch XXI.

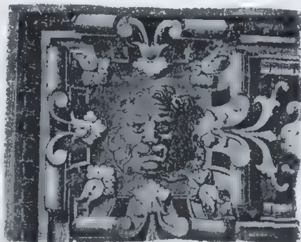
[5] Bibliotheque Internationale de l'art etc., planch XIX.

[6] Bibliotheque Internationale de l'art etc., planch XX.

Dans le fond de la huitctiesme est represente le palais des delices ou paroissent Mars et Venus couchéz dans un lict pris dans les fillets de Vulcan et sur le deuant d'un costé les trois graces qui pleurent et de l'autre Vulcan assis dans une chaire conuoquant toutes les deites de venir voir l'adultère de Venus.[1]

Dans le fonds de la neusiesme est representé un chasteau dans un paysage et sur le deuant plusieurs figures grandes et petits qui sont les Dieux assemblez pour voir les Amoures de Mars et de Venus.

Vulcanussuiten finnes ej upptagen i några af de förteckningar vi ofvan anfört, men väl i »Huusgerådz Cammar Rächninghen med Anders Andersson 1660 till 1672»,[2] hvarest den omnämnes under följande titel: »Nye stycken fina Tappetter af guld och silfver och silcke medh stoora Figurer, som ähro skickade ifrån Konungen i Franckerijke til Hans Kongl. Maytt. A° 1657 och medh Sweriges wapn ofvan till, 9 st., värderade till 22.500 DS». Den af Terlon i lägret vid Pietercov öfverlämnade tenturen har sålunda verkligen blifvit införlifvad med husgerådskammaren, till hvilkens mest värderade skatter hon länge räknades. Nu återstår oss af denna suite jämte några fragment icke mer än en enda pièce, af hvilken planch XIV lämnar en afbildning. Denna tapet, i den franska beskrifningen omtalad som n:o sex, framställer Vulcanus med sina svenner i en smedja, som karaktäristiskt nog är inrättad i ruinerna af ett gammalt tempel. Borduren, med lejonmasker i hörnen och strumpebandsordens insignier i tre af kartoucherna, bär å sin öfre horizontala sida svenska riksvapnet med pfalzisk hjärtsköld. Såsom man kan finna både af arbetets beskaffenhet och af ett par ännu bevarade bårdfragment,

är detta vapen af annan och antagligen fransk fabrik samt senare tillkommet. Jag har också under det svenska vapnet påträffat en vapensköld, hvilken man vid gåfvans öfverlämnande sannolikt ansett såsom en tämligen olämplig dekoration. Tapeten, som är af silke och fin ull med guld och silfver, bär samma signatur som Hero- och Leandersuiten, nämligen Mortlakesfabrikens märke och Francis Crane's monogram. Det undangömda vapnet, hvilket tillhör familjen Buckingham,[3] ger må hända en fingervisning angående Vulcanussuitens historia, innan den samma på Ludvig XIV:s bud fördes till Polen att öfverlämnas till den svenske konungen. I det af hertigen af Aumale publicerade inventariet öfver kardinal Mazarins konstsamlingar finnes nämligen upptagen en af 9 stycken bestående tenture framställande Vulcanus' historia, som beskrifves på följande sätt:

Une autre tenture de tapisserie de hautelice fine de laine et soye rehaussée d'or fabriqué d'Angleterre, composée de neuf pièces, dans les quelles est representées la fable de Vulcan; ayant une grande bordure tout autours ornée de masques, feuillages et figures de basrelief avec des escussons des armes de la maison Bouckinguam.[4]

Bilden framställer en detalj af bården till en nu mera förstörd Mortlakestapet ur Vulcanussuiten. K. husgerådskammaren.

[1] Bibliotheque Internationale de l'art etc., planch XXII.

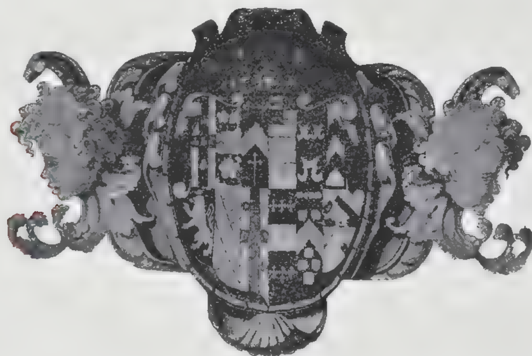
[2] S. A.

[3] Enligt mig af grefve Fr. Wrangel välvilligt lämnad upplysning.

[4] I. Deville: Dictionnaire du Tapissier. Paris 1878—1880. Extrait de l'inventaire des meubles du Cardinal Mazarin, dressé en 1653, sid. 360.

Som bekant plundrades under frondens dagar kardinal Mazarins palats, hvars dyrbarheter man redan begynt försälja på offentlig auktion, då egaren efter Ludvig XIV:s återkomst återfick jämte makten äfven det, som ännu fans kvar af bibliotek och konstföremål. Ett bref från Mazarin till Colbert upplyser, att kardinalen under denna tid äfven förlorat åtskilliga af sina tapetzerier. Må hända har den ofvan omtalade suiten vid detta tillfälle bytt om egare och sedan på ett eller annat sätt kommit i Ludvig XIV:s händer. Om så varit fallet, är det en egendomlig ödets lek, att den till sist hamnade i Sverge, hvars drottning en gång, som det synes på allvar, uppträdt såsom spekulant till kardinalens samlingar.[1]

De från Mortlakesfabriken härstammande tapeterna, som äro den svenska samlingens förnämsta dyrbarheter, jäfva icke det stora anseende alstren af konung Jakob den

förstes anläggning åtnjuta. Den af Vulcanussuiten[2] ännu återstående pjècen är i skönhet, om också ej i utförande, underlägsen Hero- och Leandertenturen, som kan räknas bland de bästa alstren af 1600-talets tapetväfveri. Utförd i det yppersta material, rikt, men ändå med en viss ädel måtta inväfd med guld och silfver, är den hållen i en färgstämning, hvars glans och värme fängsla med verklighetens hela trollmakt. Karnationen är, särdeles hos de kvinliga gestalterna, af en obeskriflig mjukhet; dräkternas detaljer, delvis trogna kopior af 1600-talets praktfulla stoffer, ega i all sin djärfva färgprakt en förnäm elegans, som mot den tonalitet, i hvilken naturomgifningen är framställd, gör ett mäkta ståtligt intryck. Hufvudpersonerna i kärlekssagan från Hellesponten äro visserligen typer från 1600-talets engelska aristokrati, men i det solljus, som genom-

Bilden framställer kartouchen å öfre horizontalbården af en nu mera förstörd Mortlakestapet ur Vulcanussuiten med familjen Buckinghams vapen. K. husgerådskammaren.

[1] Jfr den bortgångne konstvännen Gustaf M. Lamms uppsats: Kardinal Mazarin's samlingar. Stockholm, Nordin & Josephson.

[2] Utförd efter i Brüssel inköpta kartonger.

LEANDER ANLÄNDER SIMMANDE TILL HEROS TORN.
Mortlake. 1630 talet.

Pl. XI.

dallrar de fina, blågröna lointainerna, så väl som i de skarpa skuggor, hvilka gömma sig bland förgrundernas nordiska växtvärld, ligger liksom en fläkt af klassiskt lif, med hvilket horizontalbårdernas latinska disticha väl stämma öfverens. Af de här medföljande afbildningarna kan läsaren döma åtminstone om teckningens finhet och behag. Mästaren till kartongerna är författaren obekant. Som man vet, nämnes bland dem, hvilka tecknat för fabriken i Mortlake, äfven van Dijk, och det finnes hos de i fråga varande tapeterna säkert åtskilliga drag, som påminna om denne konstnär, och som möjligen kunna antyda, att kartongerna tillkommit under hans ledning eller i hans atelier. Så exempelvis framställningen af den drunknade Leander och den vid hans hufvud sittande sörjande amorinen; så särskildt Heros ansikte, hvars drag erinra om bilderna af konstnärens älskarinna Margareta Lemon.[1] Må hända ligger en hänvisning på tecknarens namn i bokstäfverna HDB(R?), som å en af tapeterna[2] finnas å själfva framställningen.

Till förvärfven för tapetsamlingen under Karl Gustafs tid hör, som jag redan påpekat, också det under polska och danska krigen tagna bytet. Af det förra, hvilket bland annat omfattade 33 stycken tapeter, återstår, så vidt jag vet, intet. En suite af 7 pièces, framställande Davids historia, synes knapt blifvit med samlingen införlifvad, innan den bortskänktes; en annan, hvars namn ej uppgifves, men som bestod af 8 tapeter, tillhörde länge husgerådskammaren och var enligt ett senare inventarium utförd vid den i början af 1600-talet anlagda fabriken i Charleville,[3] möjligen sålunda af den Daniel Pepersack, som väft de ännu bevarade tapeter med framställningar ur Kristi lif, hvilka finnas i katedralen i Rheims,[4] och som där äfven i ett så farligt grannskap, som den härliga suiten med scener ur jungfru Marias historia, på besökaren göra ett ganska godt intryck.

Hvad angår det under danska krigen tagna tapetzeriet, som omnämnes först i 1660 års inventarium, utgjordes det af 9 stycken tapeter, delvis rikt inväfda med guld och silfver, tillhörande olika suiter och i ofvan nämda förteckning af 1660 beskrifna på följande sätt:

I. N:o 63: historia af slachtningh, medh stoora Figurer; väfd af fin ull och silke med mycket guld. H. 7 alnar; br. 10 alnar.[5]

II. Medh personasier af ett Banquet af fin ull, silke, silfver och guld. N:o 64. H. 7 alnar. Br. $11\frac{1}{4}$ alnar. N:o 65. H. 7 alnar; br. $6\frac{3}{4}$ alnar.[6]

III. N:o 66 med stoora Figurer och ofvanopå en naken Manz Bildt (och ett brunt lejon i en guldrundel) af silke och fin ull. H. 8 alnar; br. $8\frac{1}{2}$ alnar.[7]

IV. Med stoora figurer oppå med een stoor naken Qvinnas Bildt och en Boga i handen. N:o 67. H. $7\frac{3}{4}$ alnar; br. $8\frac{1}{2}$ alnar. N:o 68. H. 6 alnar; br. $4\frac{1}{2}$ alnar.[8] (Kallas i 1696 års inventarium Thisbes historia.)

V. Holofernes historia, af silke och fin ull. N:o 69. H. 7 alnar; br. $5\frac{3}{4}$ alnar. N:o 70. H. $6\frac{1}{2}$ alnar; br. $2\frac{1}{2}$ alnar. N:o 71. H. 5 alnar; br. $2\frac{1}{2}$ alnar (med löfverk och påfågel, inväfd med guld).[9]

[1] Graverad af J. Morin.
[2] Planch XIII.
[3] Pålniske tapeter »med inväfvit namn på Charleville». Husgerådskammarens inventarium 1692—1693, fol. 20. S. A.
[4] Jfr J. Guiffrey: Histoire de la tapisserie. Tours MDCCCLXXXVI, sid. 309.
[5] Jfr Inventariet i Husgerådskammaren 1696, n:o 63, Lit. F, och år 1724, n:o 452.
[6] Inventarium 1696, n:o 64, 65. 1724, n:o 453, 454.
[7] Inventarium 1696, n:o 66. 1724, n:o 455.
[8] Inventarium 1696, n:o 67, 68. 1724, n:o 456, 13.
[9] Inventarium 1696, n:o 69, 70, 71. 1724, n:o 11, 67, 61. (N:o 71 knapt tillhörande denna suite.)

Enligt 1660 års inventarium voro tapeterna n:o 65—69 försedda med konung Kristian den fjärdes namnchiffer (»med C4 nampn»). Inventariet af 1696 upptager dess utom

en fin tapet; skrifvit på stofferingen Fredrichsborg. H. $6^3/_4$ alnar; bredd $8^7/_8$ alnar.[1]

Då alla dessa tapeter, som räddades undan slottsbranden 1697 och till största delen funnos kvar ännu 1732,[2] nu mera skattat åt förgängelsen, är det omöjligt att om deras utseende bilda sig någon uppfattning; men det synes mig icke oantagligt att t. ex. n:o 64, som kallas personasier af ett Banquet, varit den af konung Fredrik II:s tapetväfvare Hans Knieper omkring 1579 för Kronborgs slott utförda väfnaden med konung Balthasars »verdschaeff»; och tapeterna med »een stoor naken Qvinnas Bildt och en Boga i handen» voro möjligen delar af »det kosteliga Tapetzeri», framställande Dianas historia, som Kristian IV anno 1614 köpte af tapetväfvaren Adam Basseler i Antwerpen.[3] Ehuru jag icke med det nyss anförda kan stödja min mening, förefaller det mig ganska sannolikt, att tvänne å plancherna XV och XVI afbildade tapeter, af hvilka den ena tillhör Nationalmusei konstslöjdafdelning, den andra först under detta århundrade blifvit med husgerådskammarens samling införlifvad, ingått i det byte, som vid denna tid gjordes i Danmark. De framställa jagtscener, liknande dem man återfinner hos Stradanus och Tempesta, och äro, så vidt man kan döma af färg och textur, arbeten från någon af fabrikerna i Delft. De erbjuda i väfningens karaktär och tonalitet så bestämda likheter med Spierincks för Gustaf Adolf förfärdigade hästbeklädnader, att denna öfverensstämmelse näppeligen torde kunna anses blott såsom en tillfällighet. Må hända ega vi här ett par af de hos Spierincks medtäflare Karel van Mander för konung Kristian IV i Danmark utförda väfnaderna. Af bytet under Karl Gustafs danska krig återstår äfven det praktstycke, om hvilket plancherna XVII och XVIII lämna läsaren antydan. Det omtalas i 1660 års inventarium såsom en »bordhimmel af silfver, guld, silke; virkadt tapetarbete med dansk vapn». Detta konstverks vandringskrönika har redan förut af skickligaste hand blifvit skrifven, och jag kan därför inskränka mig att hänvisa till dr Looströms lika underhållande som öfvertygande skildring.[4] Det har blifvit uppvisadt, att detta praktfulla konstverk tagits i Danmark, sannolikt å Kronborgs slott under 1658 års krig, äfvensom att det är den tronhimmel, hvilken på beställning af konung Fredrik den andre i Danmark under åren 1585—1586 utfördes af målaren och tapetväfvaren Hans Knieper för en stor sal å Kronborgs slott, hvilken i öfrigt sedan 1584 var dekorerad med under samme konstnärs ledning utförda tapeter framställande Danmarks äldre konungalängd.[5] Ehuru detta praktstycke nu mera är införlifvadt med våra samlingar, tillhöra de närmare detaljerna om det sammas utförande icke svenska

[1] H. G. K. 1724, n:o 10.

[2] H. G. K. 1732, n:o 10, 11, 13, 64, 452, 453, 454, 456. Några användes då i K. M:ts kabinett och gången där bredvid, hvilket väl antyder, att de ej voro alt för illa medfarna.

[3] Jfr F. R. Friis: Samlinger til Dansk Bygnings og Kunsthistorie, sid. 307, 249.

[4] Meddelanden från Svenska slöjdföreningen år 1885, sid. 45. Konung Fredrik II:s af Danmark tronhimmel i Nationalmuseum af L. Looström.

[5] Jfr F. R. Friis: anf. arb., sid. 343.

tapetsamlingens historia; men det må vara författaren tillåtet att efter Nye Danske Magazin återgifva det mellan konung Fredrik II och hans skicklige väfvare om tronhimmelns utförande uppgjorda kontraktet.

Wir Friderich etc. bekennen und thun kundt, dass Wir mit vnserm Maler Hansen Knieper nachfolgenden Contract schliessen lassen, dass ehr Vnss nach dem contrafect, als ehr entworffen, und Vnss zugestellett, ein Rugstück mit einem Himmell über Unsern Tisch auff dem grossen Sale alhie, machen soll, dergestaldt, dass der Himmel Siebende halb Selendische Eln lang und fünfte halb Eln breitt sein, und vnten von den Friesen oder Leisten ahn, biss auf die Bencke reichen oder hengen, und der Abhang des Himmels vmbher einer halben Eln breitt sein solle. Dieser Himmell und Rugstück samt den Vmbhang am Himmell soll von Goldt, Silber vnd guter Seiden sein also, dass alles so nach den Farben und Muster, welches ehr, wie obgedacht entworffen, vnd Vnss vberantwortet, gelb ist von Gold, was weisse, von Silber, was Rothe, von rother Seiden, die Bilder aber, so sich mit Seiden nicht wollen aussfüllen lassen, seindt wir gnedigst zufrieden, dass sie von gutem flemischen Garn gewircket werden, welches ehr alles selbst auff seine Vncost dazu verschaffen soll, gemacht, vnd also gefertigt werden, dass es vnstrefflich sei, vnd ehr's für Tapetzerey verstendigen Meistern vnd Leuthenn mit Eheren verantwortten kan: bevor aus, dass ehr kein Garn nehme, da es mit Seiden kan ausgefüllt werden. Die Frensen aber soll ehr nicht dazu thun, sondern Wir wollen die selbige auf vnsere Vnkosten machen lassen, dan ehr solches aussbedingt. Vor diese gantze Arbeit vnd was datzu biss auff erwente Frensen gehörett, wollen Wir ihme in alles Zwei Thausendt Reichstaler auss unzeren Zollen alhie gnedigst erlegen vnd zalen, von der Summa aber nach der Handt etwas auff Rechenschaft fürstrecken lassen. Wornach sich Vnsere Zölner zu richten vnd in der entlichen Abrechnung, den Vorstrack ihme wiederumb abzuziehen werden wissen. Vrkundtlich gegeben zu Cronenburg den 5 Jul. 1585.[1]

Fredrik den andres tronhimmel hör säkerligen till de ädlaste alstren af nordiskt tapetväfveri. Lika elegant i teckning som förträfflig i utförande utmärker den sig genom en sällsynt skönhet i färgsammanställningen, hvars hufvudkaraktär bestämmes af bårdens rika guldbotten och den djupt purpurröda fonden, med hvilken dämpade grågröna och blåa färger i sparsam användning bilda ett helt af festlig fägring. I tekniskt hänseende och i afseende på sin dekorativa verkan står den onekligen långt framom de ännu bevarade tapeter med Danmarks äldre konungar samme Knieper utfört till den stora sal å Kronborgs slott, hvarest äfven tronhimmeln en gång haft en plats. Med sin blågröna färgstämning, sina af en yppig växtlighet utmärkta förgrunder och sina intressanta dräkt- och landskapsbilder äro dessa dock, hur ypperliga de än må vara, icke fria från en viss tyngd. Det synes mig icke vara fullt utredt, huruvida denna ståtliga suite verkligen

Bilden återgifver en del af bården till Fredrik den andres tronhimmel. Nationalmuseum.

[1] Nye Danske Magazin. II. Kiøbenhavn 1806. Sid. 102.

blifvit väfd i Danmark, om det än är säkert, att den utförts efter Kniepers i Danmark tecknade kartonger.[1] Den signatur, bestående af en öppen krona, åtföljd af ett B, jag å ett par af dessa väfnader anträffat, hänvisar möjligen på främmande ursprung, hvilket man i så fall ännu hällre skulle vara böjd att antaga för kung Fredriks tronhimmel.

Författaren har endast obetydligt att meddela beträffande användningen af tapetzeriet under konung Karl Gustafs tid. Af ett konceptinventarium öfver »H. K. Mt^{z} Huusgerådz Cammar och alle andre våhningar oppå Stockholms slott», uppgjordt i februari 1656, synes, att uti 27 rum funnos 180 väfda tapeter,[2] under det att 13 gemak voro klädda med s. k. tapisserie de Rouen. Det är anmärkningsvärdt, att gyllenläder, som vid denna tid i vårt land med så stor förkärlek brukades, förekom endast i ett par kamrar. Det förefaller af inventariet, som om i de förnämligare bostäderna tapetzeriet jämte rödt kläde varit den mest använda väggbeklädnaden, ehuru äfven roanska tapeter omtalas i sådana rum som prinsens kammare, hofmarskalkens sal, hofmästarinnans kammare, öfvermarskalkens våning o. s. v. Emellertid framgår af detta inventarium också, att väfda tapeter — i synnerhet »de gambla» — äfven brukades i enklare rum såsom prinsens sömmerskas kammare, hvilken var klädd med 6 väfda tapeter »med jaktverk», kammartjänarens och »fruns» kammare, hvilken senares var öfverdragen med 4 st. löfverkstapeter och blått kläde, en omständighet, som — äfven om tapeterna voro gamla och utslitna — i sin mån visar en begynnande ringaktning för detta slags dekoration. Egendomligt nog ser man att understundom i ett och samma rum på en gång användes de tre slag af väggbeklädnad, som nu täflade om försteget i tidens ynnest. I det gemak, som förteckningen nämner furstinnans kammare, voro sålunda 1656 uppsatta 38 våder gyllenläder med silfverbotten, 8 stycken landskapstapeter med riksvapnet samt 90 alnar rödt kläde. Ändå vanligare var sammanställningen af tapetzeri, kläde och roanska tapeter, eller gyllenläder och rödt kläde. Bland öfriga stoffer förekommo endast i ett par rum, och dessa af de förnämligare, guld- och silfverduk med liffärgade silkesblommor och röd damast. Som en kuriositet må nämnas, att i det gemak, som nämdes præceptorns kammare, väggbeklädnaden utgjordes af svart kläde, hvarjämte i rummet fans ett sparlakan af hvitt lärft, tryckt med svart — i sanning en sorglig omgifning och knappast att föredraga framför de alldeles nakna väggar, som synbarligen i många enklare rum hörde mera till regeln än till undantagen. Man möter vid många föremål och särskildt beträffande tapeter i husgerådskammarens handlingar från denna tid ofta anteckningar, som häntyda på det dåliga skick, hvari samlingen befann sig, såsom »alldeles söndrige och odugelige» o. s. v. Orsaken till detta förhållande kan lätt nog spåras i de ständiga omflyttningarna under hofvets många resor, vid hvilka tapetzeriet ännu var nödvändigt ej blott för att vid hög-

[1] Jfr F. R. Friis: anf. arb., sid. 344. — J. G. Burman Becker: Forsøg til en Beskrivelse af og Efterretninger om vævede Tapeter og andre mærkelige Væggedecorationer i Danmark. Kjøbenhavn 1863.

[2] Exempelvis: Hofrätts Cammaren; furstinnans förmak; öfvermarskalkens cammar; krigsrätten; Cammarcollegium; Myntkerots cammare, öfre och nedre; Prinsens förmak och tre cammare; sömmerskans cammare; Rådscammaren; Cammartjenarens cammar; Hofmestarens (= Hofmarskalkens) cammar och matsal; hofcantzeliet och förmaket; Litzugs (Lützows) cammare; H. K. M^{tz} trenne cammare; hofmästarinnans båda cammare; husgerådsmästarens cammar; räknecammaren o. s. v.

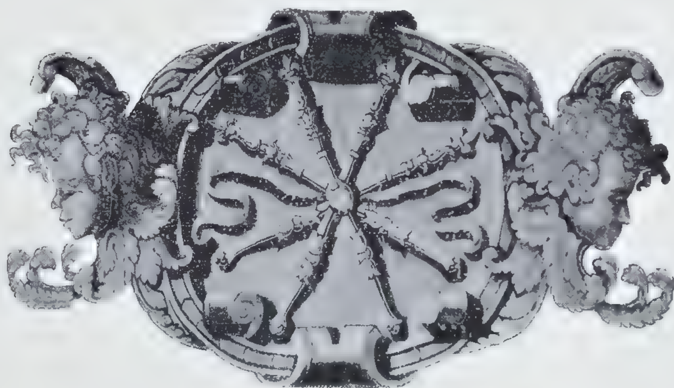
HERO ANROPAR GUDARNE FÖR DEN BORTSIMMANDE LEANDER.
Mortlake. 1630-talet.

tidliga tillfällen åstadkomma en tillräckligt praktfull omgifning, utan ock en viss grad af hvardaglig trefnad. Förteckningarna öfver de tapeter, som då och då inpackades och bortsändes ur husgerådskammaren, lämna i detta hänseende betecknande upplysningar. 1655 skickades sålunda till Polen 37 tapeter, följande år till Preussen 22 stycken och 1658 till Tyskland 43, till Göteborg 19 stycken o. s. v.[1] Häraf också svårigheten att om tapetsamlingens verkliga omfång och utseende göra sig en föreställning, något som är så mycket vanskligare, då man endast undantagsvis finner anteckningar om de väfnader, hvilka på grund af sin dåliga beskaffenhet blifvit från inventariet afförda. Ehuru husgerådsskrifvaren i allmänhet icke har något att förtälja oss om det öde, som bereddes dessa bleknade praktstycken, är det kan hända icke alt för vågadt att antaga, att detta ej var mycket bättre än hvad som vederfors åtskilliga »ifrån Påhlandh inkomne allehanda gamble phaner med Påhlendske wapn», hvilka användes till lappar å sängomhängen eller att till skydd mot flugor inkläda ljuskronor.[2] Barbariet är icke utan anor.

Bilden framställer midtpartiet af nedre horizontalbården å en nu mera förstörd Mortlakestapet tillhörande Vulcanussuiten. K. husgerådskammaren.

[1] *Till Polen 1655:* Abrahams historia, 8 st. Landskapstapeter, 8 st. Dito med junkrar och jungfrur, 6 st. Celadons historia, 7 st. (återsänd och å nyo bortskickad till Göteborg 1658). En kammare af allehanda fächtande diur, 8 st. *Till Preussen 1656:* Orestes och Iphigenia, 8 st. Jagter, 6 st. Porsennas historia, 8 st. *Till Tyskland 1658:* Tapeter med Sverges vapen, bestälda af Spiering 1649. En historia tapeter af allehanda fächtande diur, 6 st. P. M. Torquatus, 8 st. Æneas historia, 9 st. Diverse tapeter, 12 st. *Till Göteborg 1658:* en kammare gemene holländska tapeter af jachter, 6 st. En suite medh stoore figurer af det Romaniska laget, 8 st.; dess utom 5 andra tapeter.

[2] Huusgerådz-Cammar Rechning 1655—1660, sid. 332 ff. S. A.

IV.

TAPETSAMLINGEN OCH TAPETVÄFVERIET UNDER KARL DEN ELFTES TID.

HERO SÖRJANDE DEN DÖDE LEANDER.
Mortlake. 1630-talet.

Pl. XIII.

Husgerådskammarens samlingar äro från konung Karl den elftes dagar vida omsorgsfullare förtecknade än förut varit fallet. Tapetbeskrifningarna upptaga sålunda noggranna mått- och prisuppgifter, här och där till och med de olika suiternas namn — alt omständigheter, som göra denna tids inventarier till värdefulla dokument för samlingens historia. Men emedan man vid då och då vidtagna reparationer ej tänkt på att bevara tapeternas å fodret förekommande äldre inventariebeteckningar, är det nu mera icke möjligt att af dessa handlingar draga all den nytta man eljes skulle kunnat. Vi ega från tiderymden 1660—1697 tvänne[1] förteckningar, som i viss mån kunna anses komplettera hvar andra. Den ena härstammar från åren 1660—1673 och visar tapetsamlingens omfång under Karl den elftes minderårighet;[2] den andra, afslutad 1696, lämnar

Bilden framställer svenska riksvapnet med pfalzisk hjärtsköld, hämtadt från öfre horizontalbården af en tapet tillhörande suiten konung Karl den elftes bataljer; franskt arbete. K. husgerådskammaren.

[1] Noga taget tre.
[2] Huusgerådz Cammar Rächningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673, sid. 261 ff. S. A.

bidrag till historiken om samlingens öden under konung Karls egen regeringstid.[1] Om man också icke för en skildring af statens nuvarande tapetsamling ur dessa båda dokument kan hämta alla de upplysningar, hvilka skulle kunnat vinnas, därest icke ofvan berörda tanklöshet blifvit begången, tvekar jag icke att här in extenso återgifva dessa aktstycken. Det förra är nämligen af äldre inventarier det utförligaste vi ännu ega kvar; det senare, i vissa afseenden vidlyftigare än det nyss nämda, har dess utom särskildt intresse såsom upprättadt före slottsbranden och därigenom äfven lämnande oss möjlighet att i någon mån uppskatta storleken af de förluster, hvilka den 7 maj 1697 tillskyndades samlingen.

Huusgerådz Cammar Rächningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673.[2]

Åthskillige slagz Tapetter.

Nije stycken fina Tappetter af guld och sillfver och silcke medh stoora Figurer som ähro skickade ifrån Konungen i Franckerijke till Hans Kongl. Maytt. A° 1657 och medh Swerijges wapn ofwan till. L. D.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
1	7 1/4	9 3/4
2		11 1/4
3		11 1/4
4	»	9
5		9 1/2
6	»	5 1/2
7	»	10 1/4
8	»	10 1/4
9	»	9 1/2

S:a 9 st. ähre werderade alla tillsamman för 15.000 R. D^{r} a 6 mark giör sillf^{r} m^{t} D. 22.500.

En Historia af Detius medh något guldh, sillfwer och sillcke, kiöpta af von der Hagen till Sahl. Kongl. May^{ttz} Bijleger. L. CC.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
10	6 5/8	7 1/8
11		6 1/8
12	»	9 3/4
13	»	9 1/4
14		6 3/4
15		7
16	»	7
17	»	9

S:a 8 stycken kosta tillhopa 3.221 R. D. a 6 m. giör sillf^{r} m^{t} D. 4.831: 16.

Tapetter kiöpte af von der Hagen till Hans Kongl. Mayttz Bileger Historia om Eneas och Didon medh Pålare och Löfwärck.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
18	6 3/8	6 1/4
19		10 1/3
20		5 1/8
21	»	7 5/8
22	»	8 3/8
23		9 1/4
24		10 1/4
25		5 1/4
26		8

S:a 9 stycken werderade för 2.526 R. D. a 6 m. giör sillf^{r} m^{t} D^{r} 3.789.

En Historia af Landskaph uthaf sillcke och Ull medh Rijkzens wapen är ophandlat af Spiring A° 1649. L. AA.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
27	7 3/4	7 5/8
28	»	7 3/8
29	7 5/8	7 1/2
30	7 3/4	8 1/8
31	»	7
32	»	7
33		7 1/2
34		8

S:a 8 stycken kosta tillsammans 3.600 R. D^{r} a 6 m. ähr sillf^{r} m^{t} D^{r} 5.400.

[1] Hans Kongl. Mayt. Huusgerådz Cammar Inventarium ifrån Huusgerådz Mestaren Sahl. Elias Fult Till Dess Successor Jacob Biörson. Slottsarkivet, i hvilket ofvan nämda inventarium förvaras, innehåller äfven ett annat med titel Hans Kongl. Maytz Huusgeråd-Cammar Inventarium ifrån Huusgerådz-Mästaren Drakenscöld till Elias Fult jempte Werdering på alla Pertzedler. Det är undertecknadt den 14 mars 1695, omfattar Upsala, Kungsör, Ekholmsund, Karlberg, Västerås, H. M. jakt Carolus, Stockholms slott och särskildt de föremål, som från M. G. De la Gardies sterbhus införlifvades med husgerådskammaren, och som här upptagas till auktionsprisen. Inventariet är i det närmaste öfverensstämmande med det, som afslutades 1696. Fult dog under inventeringen. Hans efterträdare var den ofvan nämde Jacob Biörson.

[2] S. A. Förd som debet och credit. Den följande förteckningen är uppgjord efter creditsidan (behållna tapeter), med tillfogande af de upplysningar, som kunnat hämtas från debetsidan. Det har synts mig onödigt att aftrycka båda.

En Historia tapetter medh stoora Figurer af fijn ull och sillcke uthi och medh ett blått korss op uthi borden, bem^{te} Tapetter äro kiöpte till Sahl. Kongl. May. K. Carlls Bileger uthi Lübeck och äre halfslittna.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
35	5 7/8	8
36		6 3/4
37	›	5 3/4
38		5 1/2
39		8
40	»	6 3/4
41		10 1/2
42		9

S:a 8 st. kosta Smt. D. 1.200.

Historia af Landskap, grofwa och gehmena, kallas junckrar och jungfrur, nembl. L. CCC.

43	6 5/8	4 5/8
44	»	6 7/8
45	6 1/2	8 1/4
46	»	9
47	6 5/8	7
48	·	4 7/8

S:a 6 stycken kosta tillhopa 1.504 1/2 RD. a 6 m. giör sillfwermyndt D. 2.256: 24.

En Historia tapetter af landskap medh små Figurer oppå, hvilcken kiöpman Hagen kallar i sin Rächning Junckars och Jungfruers och äre bem^{te} tapetter af fijn ull och sillcke bestående uthi effterfölliande stycker.

49	6 1/2	6 1/2
50	»	8 3/4
51		10 3/4
52		5 3/4
53		4 3/4
54	»	7 7/8

S:a 6 st. hvilcka kosta tillhopa sillfwermynt D. 900.

En Historia Tapetter af ull och sillcke uthi hwilka ähre något mer ähn halfslittne medh stoora Figurer Rommaniska och breeda border om kringh medh något Löfwerck.

55	6	7 3/4
56		5 7/8
57	»	6
58	»	6 7/8
59	»	4 1/2
60		7 3/8
61		4 1/2
62	·	—

S:a 8 st. kosta tillhopa sillf^{r} mynt D. 300.

Rijkt af gulldh, sillcke och fijn ull medh stoora Figurer Historia af slachtning. Lit. F.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)	
63	7	10 R^{r}	1.800

Af guldh, sillf^{r} sillcke och fin ull medh Personasier af ett Banquet.

64	7	11 1/4	2.000
65	›	6 3/4	280

Medh stoora Figurer och ofvanoppå en naken mans Bildt af sillke och fijn ull.

66	8	8 1/2 RD.	400

Mädh stora Figurer oppå medh een stoor naken Qvinnas Bildt och een Boga i handen.

67	7 3/4	8 1/2 RD.	400
68	6	4 1/2 `	135

Stoora Figurer Oleferne historia af sillcke och fijn ull.

69	7	5 3/4	250
70	6 1/2	2 1/2	64
71	5	2 1/2	50
		S:a RD.	5.379

giör i S.m^{t} a 6 m. D. 8.068: 6.

(Anm. Från n:o 65 till och med n:o 69 är å debetsidan antecknadt: medh C4: nampn; n:o 70—71 å debetsidan: brukas öfver dörren och äre utskurna; öfver n:o 63—71 som rubrik å debetsidan: Tapetter som ähre kombne ifrån Dannemarck och tagne på Croneborgh af åtskillige art.)

Heel fijna Tapetter af silcke, gulldh och fijn ull Kongl. May^{t} förährade af grefwe Johan Oxenstierna. L. B.

72	7	9 1/4
73	»	7 5/8
74		9 1/4
75	»	7 7/8
76		7 1/2
77		7 5/8

S:a 6 st. kosta alla tillhopa 12.000 RD. a 6 m. giör sillf^{r} myntdt D. 18.000.

Nya Rijkz Sahls Tapetter L. A medh stoora figurer af Personasier, feldtslachtningar, item med löfwerk.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
78	8 1/4	10
79	»	10 5/8
80	»	11
81	»	7
82	»	7 7/8
83	»	8 1/4
84	»	7 1/2
85	»	11
86	»	7 1/4
87	»	7 3/4
88	»	10 1/2
89	»	7 1/8
90	»	7 5/8
91	»	12 1/4
92	»	12 3/8
93	»	9 1/4
94		8 3/8
95		11
96		9
97	»	9 1/4
98	8 1/8	9

S:a 21 stycken, äre werderade alla tillsamman för 9.148 RD. a 6 m. giör sillf^{r} m^{t} D. 13.722.

Tappetter gambla, af guldh, sillcke och fijn ull medh swenske wapn. L. E.

99	6 1/4	9
100	»	5 1/2
101	»	7
102	»	7 1/2
103	5 7/8	6 3/4
104	6	5 1/2
105	6	7 5/8

S:a 7 st. kosta tillsammans 2.000 RD. a 6 m. giör sillf^{r} m^{t} D. 3.000.

(N:o 103—105 å debetsidan: utan gulldh och wapn.)

Constantini Magni Historia. Litt. H.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
106	6	8 7/8
107		6 5/8
108		6 3/4
109	»	5 1/4
110	»	8 1/2
111	»	7
112	»	8
113	»	8 3/4
114	»	7 5/8
115	6	4 1/2
116	»	10 1/4
117	»	8
118	»	5 1/4

S:a 13 st. werderade för 900 RD. a 6 m. giör S. m^{t} D. 1.350.

Jacobs Historia. Lit. G.

119	4 3/8	8 7/8
120	»	9 1/4
121	»	9 3/8
122	»	9 1/2
123	»	11 1/2
124	»	4 1/2
125	»	5 3/4
126	»	9 3/4
127	»	3 7/8
128	»	2 3/4
129	»	2 1/2

S:a 11 st. äro werderade för 670 RD. a 6 m. giör S. m. D. 1.005.

En Historia tapetter, som kallas Babilons, medh Figurer af människior och hästar så ock löfwerck medh breeda border rundt om kringh, hvillcka tapetter äre gamble och mehr än halfslittna.

130	5 3/4	9 3/4
131	»	5 1/8
132	»	5 3/8
133	»	6 1/2
134	»	4 3/8
135	»	7 5/8
136	»	6 1/2
137	»	4 1/4
138	»	4 1/4

S:a 9 st. kosta Silf^{r} m^{t} D. 560.

Tebansch Tappeter. L. K. Af H. F. N^{de} Hertug Johans.

139	8	17 1/4
140	»	6
141	»	12 1/2
142	8 1/4	9 3/4
143	8	18 1/2
144	»	17
145	»	10 1/8
146	»	7 1/4
147	»	8

S:a 9 st. kosta tillsammans 2.000 RD. a m. 6 S. m^{t} D. 3.000.

SCEN UR VULCANUS HISTORIA.
Mortlake. 1630-talet.

Tapeter som kallas Lustegårds Historia.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
148	5 7/8	5 1/2
149		8 3/4
150		8 1/2
151		7 1/2
152		6 5/8
153		5 1/2
154		4 1/2
155	»	4 1/2

S:a 8 st. kosta tillhopa 600 RD^r a 6 m. giör Sillf^r m^t D. 900.

En Historia Tapetter något gambla mehr än halfslittna medh lijtet guldh och sillcke uthi, af Figurer Jachter och Löfwerck oppå sampt Border medh allehanda slag frucht om kringh hwillcka bestå uthi efterfölliande stycken.

156	3	11
157		8
158		7 1/4
159		7

S:a 4 st. kosta S. m^t D. 225.

Påhlandsche Tapeter.

160	5 7/8	9
161		6 1/4
162		5
163		—
164		—
165	»	—
166		—
167		—

S:a 8 st. äre werderade för 450 RD^r a 6 m. S. m^t D. 675.

En Historia Ulltapetter, halfslittna medh Figurer och Löfwerck sampt breeda border omkringh, hwillcken Historia finnes wara af twänne slagh som brukas tillhopa, består af effterskrifna stycken.

168	4 3/4	4 1/2
169		7 3/8
170		5 1/2
171	6 1/4	8 3/4
172	4 3/4	6 1/2
173		5
174	»	4 1/4

S:a 7 st. kosta S. m^t D. 250.

Ulltapeter Littra M, som är medh Figurer och Löfwerck och blifwa brukadhe om hwardera i åthskillige Gemaker.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
175	6	4 1/2
176	»	7 1/2
177		4 1/2
178		5 1/2
179	»	4 1/2
180		6 1/2
181	»	7
182		4 1/2
183	»	4 1/2
184		9 1/4
185		5 1/2
186	»	7 3/4

12 st. äro alle wärderade för 643 1/2 RD. = S. m^t 965: 8.

Ulltappeter medh Figurer, slachtningar och Löfwärck.

187	6	4 1/2
188	»	8
189		6 7/8
190		5 1/2
191	»	9 1/8

5 st. äre werderadhe för 234 RD. a 6 m. S. m^t D. 351.

Ull Tapetter medh stora Personasier, historia om en Kongl. Person. Littra O.

192	6 1/2	8
193	»	7
194	»	7
195	»	4 3/4

S:a 4 st. äre werderadhe för 300 RD. a 6 m. S. m^t D. 450.

Gammal Historia Ulltapetter.

196	6 1/2	4 1/4
197	6	7
198	6 1/4	6 1/2
199	5 5/8	7 3/4

S:a 4 st. hwillcka wärderas för silfwer mynt D. 200.

En gammal tapet af ull, som är medh Figurer och någe löfwerck, hwillcken ähr half afskurin, som seijes wara skiedt i Pestilendz tijden uthi fruentimbret.

200	3 1/2	5 1/2

Werderas för S. m^t D. 12.

Ulltapeter Historia medh landskap och staden Troija, gambla L. P.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
201	6	9 1/4
202		5 3/4
203		5 3/4
204		7

4 st. werderade för 200 Rijkz Dahl^{r} giör a 6 m. Sm^{t} D. 300.

Ett stycke tapet af Ull och åthskillige slagz Figurer af löfwerck oppå så och medh Border omkringh, gammal nembl. al.

205	4 3/4	4 1/2 D. 20.
206		5 5/8

Tapetter af Ull medh Figurer af staden Troija. L. I. Kiöpta af von der Hagen heel nija.

207	5 7/8	7
208		8 1/4
209		9 1/2
210		5 5/8
211		6 3/4
212		5 7/8

6 st. kosta tillsammans 1.000 RD. a 6 m. S. m^{t} D. 1.500.

Ull tapetter som är Landskap med Personer som Jaga. L. R.

214	4 3/4	9 1/4
215	6	6 3/4
216		5 3/4
217		9 1/4
218	5 5/8	4 1/4
219	5	3 1/4

S:a 6 st. wärderade för 213 RD. a 6 m. S. m^{t} D. 319: 16.

Tapet medh Adam och Ewa. L. S.

220	4 7/8	3 7/8

Kostar 36 RD. a 6 m. S. m^{t} D. 54.

Tapet, huruledes Moses wardt funnen i waggan på wattnet. L. T.

221	6	4 1/2

Kostar 50 RD. a 6 m. 75.

Tappet af Ull. Abraham offrade sin shon Isak. Littra DD.

223	5 7/8	7 1/4
224		6 3/4

2 st. wärderade för 100 RD. a 6 m. S. m^{t} D. 150.

Tappeter uthgamla. L. V.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
225	5	8

Kostar 15 RD. a 6 m. 22: 16.

Tappetter af Ull och Silcke medh åthskilliga diuur. L. W.

227	6	7 3/4
228	7 1/4	11
229	6	5 3/4
230	8 3/8	6 3/4

S:a 4 st.

231
232
233

S:a 7 st. äre wärderade tillsammans för 316 RD. a 6 m. 474.

Tappetter af Ull medh Löfwärck, thär oppå tvänne Cronans Wapn med guldh. L. X.

234	4 3/8	7 1/4
235	4 1/4	7 1/4
236	4 3/8	7
243	4	7 1/2
245	»	7 1/2

S:a 5 st. äre skattade för 180 RD^{r} a 6 m. giör S. m^{t} D. 270.

En Historia Ulltapetter som mäst uthslittna äre med allehanda slag löfwärck och några foglar oppå och Border omkringh af åthskillig slagz fruucht.

237	4 1/4	10 1/4
238	4 1/2	12 1/2
239	4 3/4	11
241	4 3/8	10 3/4
248	5 1/4	4
246	4 3/4	5 1/4

S:a 6 st. kosta tillhopa S. m^{t} D. 220.

Än tappetter som finnas udda, hwillcka ähre medh löfwärck.

240	4 3/8	7 1/4
244	4	7

2 st. kosta begge tillhopa 60 D. S. m^{t}.

Uthgambla Tappetter.

249	4 3/4	5 3/4
272	3	8 1/4

2 st. hwilka äre så uthgambla att dhe inthet kunna werderas, uthan afläggias, hwarmedh andra tapetter kunna förbettras.

Tapetter, alldeles uthgamble brukas ibland Grækerne. L. KK.

	Höjden (aln	Bredden (aln)
226		
242		

2 st. äre wärderade för 28 RD. a 6 m. S. mt D. 42.

Gambla Ull Tapetter som äre uddstycken medh Figurer uthi Romanisk drecht, Border medh löfwärck och frucht.

222	4 3/4	4 1/2
247	5 1/2	4

S:a 2 st. kosta Sillfr mt D. 40.

Tapetz Jachter.

Tappetzjacht af ull gammal och mest uthslittin.

250	2 1/4	6 1/2

Kostar Silfr mt D. 8.

268	1 1/8	5 3/4

Kostar S. mt D. 8.

252	2 3/4	4 3/4

Kostar S. mt D. 16.

Tappetz Jachter smahla af fijn ull medh allehanda diur. Litt. Y.

253	3	8
254	3	11 5/8
255	2 7/8	9
257	2 1/4	6 3/4
258	1 1/8	9 1/4
262	1 1/8	12 1/2
264	1 1/4	10
265	1 1/8	9 1/8
267	1 1/4	9 1/8
269	1 1/8	4 5/8
270	1 1/4	8

S:a 11 st. werderade för RD. a 6 m. S. mt D.

256 1 Jacht medh Personer kallas i förra Invent. Juth Jacht af fijn ull.

	2 1/2	23 3/4

Werderas för S. mt D. 55

260	1 1/8	8

Kostar S. mt D. 12.

	Höjden (aln	Bredden (aln.
261	1 1/8	5 5/8

Kostar S. mt D. 6.

263	1 1/8	14 3/4

Werderat för S. mt D. 22.

266	1 1/8	9 1/8

Kostar S. mt D. 10.

251	2	4 1/2
259	1 1/8	7
292	3	10 1/2

Några Border af fijn Ull och Sillcke medh Swerijges wapn.

275	1	5 1/2
276	7/8	5

Desse uthan wapn.

273	7/8	6
274	ˋ	5 3/8

4 st. werderas för 144 RD. a 6 m. S. mt D. 216.

Smala Tapetz Border medh Swensk och Dansk wapn fijna af guld, sillfwer och sillcke ståår medh åhrtahl A° 1547. Litt. Z.

777 (277?)	7/8	6
279 medh Swerijges Wapn derpå wäfwit åhrtahl 1540	1	3 1/4
280	7/8	4 5/8
278		6 5/8
281	˒	4 1/2

5 st. äre werderade för 349 RD. a 6 m. giör S. mt D. 523.

Tapetz Iachter af fijn ull och lijte gulldh och silfwer. L. Y.

271	2 7/8	7
295	ˏ	11

S:a 2 st. werderas för 54 RD. a 6 m. S. mt D. 81.

Ähn Tappeter.

282 1 Polnisch Tapett att bruka under een Sängh, hwillken är högh 1 3/4 Bredd 10 aln. kostar 8 RDr a 6 m. giör S. mt D. 12.

En Historia Tapetter gamble som äre medh Figurer Romanische och löfwerck medh breeda border omkringh.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
283	5 1/2	5
284		5
285		4 1/2
286		3 1/4
287		7 1/2
288		4 1/2
289		5 1/2
290		6 1/2
291		8 3/4

S:a 9 st. kosta tillhopa D. 250.

294 1 st. ulltapet gammal och mest uthslittin och hool oppå hwillcken är högh 6 aln. breedh 6 1/2 werderas för S. m^t D. 16.

206	4 3/4	5 5/8
293	5 3/4	7

Emothstående Historia tapetter äre A° 1661 d. 8 Novemb. till Ambasadan åth Rijssland lefwererade sedermehra inkombna och nu finnas i Behåld, hwillka kallas Celadon Litt^a CCCC.

296	6	7
297		8
298	»	8
299	6 1/4	6 7/8
300	6	7
301	6 1/4	8 3/8
302	6 3/4	5 7/8

7 st. kosta 1.069 RD^r a 6 m. giör S. m^t. D. 1.603: 16.

En historia tappeter medh fächtande diur.

213	6 1/4	7
304	»	6 3/4
305		5 3/4
306	»	6
307	6 1/2	8

5 st. wärderade för S. m^t D. 543.
(Hafver varit med legationen på Seland.)

1	6 1/4	9 1/8
1	»	4 1/2
1	»	4 1/2

Wärderade för S. m^t D. 320.

En Historia tappeter utan Border kringh Landskap medh Löfwärk och små Figurer hwillcka Sahl. Kongl. May^tt Carl Gustaff har låtit kiöpa i Hollandh, då han war arffurste.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
1	5 3/4	6
1	»	5
1		7
1		6 1/2
1		4 3/4
1		9
1		7
1		9
1		5

S:a 9 styck. kosta S. m^t D. 400.

En Historia fijna tappeter medh stoora Romanische Figurer hwillka Sahl. Konungh Carl Gustaff hafwer låtit kiöpa uthi Lübeck A° 1654 och bestå af effterfölliande stycken.

1	6 1/2	6 1/2
1		5 1/2
1		9 1/5
1		8
1		6 1/4
1		7 3/4
1		8
1		7

8 st. wärderas tillsammans för S. m^t D. 1.500.

En Historia Tapetter af landskap af fijn ull och sillcke.[1]

1	5 1/2	7
1		5 1/4
1		3
1		6 3/4
1		10 1/2
1		4 1/2

S:a 6 st. S^mt D. 540.

Tapetter af Landskap medh Personasier af diur oppå som ophandlade af Johan von der Hagen A° 1654, hwilcka äre af Silke och ull något grofwa.

1	6 5/8	7 3/4
1	»	8 7/8

2 st. wärd. för 150 RD. a 6 m. 225.

[1] Som Öfver marschallken wälb. Hr Wilhelm Taube utsatt och sedan af Kongl. Camaren inlöste.

JAGTSCEN.
Hollandsk fabrik (Delft?).

En Historia gambla Tapetter af ull medh Sillcke, löfwerck och figurer, hvillka Saahl. Gabriel Giyllenanker landshöfding hafwer brukat på Påhlendska Tractaten i Lübeck och sedan honom af H. M. Drottning Christina förährta och A° 1664 till Chronan inlösta.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
1	5 7/8	4 1/2
1	»	4 5/8
1	»	6 7/8
1	»	8
1	»	7
1	»	5 5/8
1	»	5 5/8
1	»	9
1	»	5 5/8

S:a 9 st. 550 DS.

En Historia af Sillcke och ull, som är Landskaph medh huus och Löfwärck och border omkringh hwilka äre nye.

1	5 1/4	7 1/2
1	»	4
1	»	4 3/4
1	»	5 3/4
1	»	6 1/2
1	»	5
1	»	2 1/2

7 st. kosta tillsammans som dhe af Dolmet ophandlade ähre (1667) DSmt. 1.312: 16.

En Historia Tappetter af landskap och några fouglar och diur uppå, ingen bordh omkringh, bem^te^ tapetter äre nya heel fijna af Sillcke och ull, hwillcke äre opkiöpte af Johan De Flon A° 1667 bestående uthi efterfölliande stycken.

1	5 3/4	6
1	»	8
1	»	5
1	»	3
1	»	5 1/2
1	»	2 1/4
1	1 3/4	3
1	»	3

8 st. kosta tillhopa 1.400 DS.

Uppköpta 1669 En historia tapetter med blå list.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
1	5 1/4	6 1/2
1	»	9
1	»	5 1/2
1	»	8
1	»	3 1/4
1	»	4 1/4

6 st. Smt. 750.

En historia tapetter med swart list.

1	5 1/4	4 1/2
1	»	3 1/2
1	»	7 3/4
1	»	5 1/2
1	»	8 3/4
1	»	6 3/4

6 st. 750 DS.

En Historia Tapetter heel fijna arbetade af sillcke och ull och bestå uthi effterfölliande stycker (Jephtas hist. till H. K. M. Maatsahl 1670).

1	5 3/4	4 5/8
1	»	8
1	»	8 7/8
1	»	4 3/8
1	»	5 7/8
1	»	6 7/8
1	»	5 1/2

S:a 7 st. 1.600 DSmt.

En ny Historia tapeter medh Figurer för främmande gesandter att bruka, uppköpt 1671.

1	5	8 5/8
1	»	4 1/2
1	»	3 1/4
1	»	3 1/2
1	»	5 3/4
1	»	7

6 st. 1.015 DS.

8 st. Tapeter med figurer item för främmande Gesandter DSmt 1.750.

En Historia nya tapeter af ull och silke med stora figurer, folk och hästar samt border omkring med allehanda slags ferga blommor (till Predikssalen).

	Hojden (aln)	Bredden (aln)
1	5 3/4	6 1/2
1	»	4 3/8
1		5 1/2
1	»	6 3/4
1	»	5 1/2
1		7 3/4
1		9 1/8
1	»	4 1/4

8 st. 743: 24 DS.

1671. En ny Historia tapetter om Simson till Slottskyrkan.

1	5 3/4	8 1/4
1	»	6 3/4
1		4 1/2
1	»	5 3/4
1	»	9 1/2
1	»	5 3/4
1		4 5/8
1		8 1/4

8 st. 787: 16 DS.

1664. K. Kammarcollegium låtit inlösa af Öfverståth. sal. Rosenhanes arfvingar En Historia tapeter med kronans vapen och årtal 1648 af fin ull och silke väl arbetad med löfverk och små figurer. Bemälta tapeter äro gjorda till H. M. Drottning Christinas kröning hvilka Spiringen hafver låtit förfärdiga uti Antwerpen och bestå i effterf. stycken:

1	7 3/4	10 5/6
1	»	12 1/2
1	»	8 1/2
1	»	7 1/4
1	»	8 3/4
1	»	7 3/4
1	»	7 1/4
1	»	6 1/8
1	»	5 7/8

9 st. 4.000 DS.

En Historia Tapeter tagna i Påhland mäst utslitna och äro af ull och silke med löfverk och figurer af sjörån, bestående uti följande stycker:

	Höjden (aln)	Bredden aln
1	5 3/4	5 1/2
1		6 1/4
1	»	7
1		8 3/4
1		4 1/4
1		4 1/2
1	»	6 1/4
1		4 1/2

8 st. Smt. D. 250.

En historia tapeter af Monsr Johan von der Hagen opkiöpta 5 st. hvilka äro lefvererade till H. M. Riks Enkedrottningen och brukas i H. M. Drottningens matsal.

5 st. D. Smt 3.000.

Summa summarum 429 st. tapeter.

Sid. 387—388: En bordhimmel af silfver, guld och silke, virkadt tapetsarbete med danske vapn.

Ryggstycke a 6 aln. h. 4 1/2 aln. br. D. 1.620
Himmelen a 6 3/4 » » 4 1/2 » » D. 1.800
Kransen med fransar af guld och silke samma arbete 18 1/2 aln. l. 1/2 aln bred 540 D., fransarna 114 D.
Än een krans till ryggstycket af samma himmel utan fransar 4 3/4 aln. l. 1/2 aln br. D. 150.

S:a DSmt 4.224.[1]

Hans Kongl. Maytz Huusgerådz Cammar Inventarium ifrån huusgerådzmestaren sahl. Elias Fult til des successor Jacob Biörson 1696.

Turckiske Tapeter Hans Kongl. Maytz af Francke Rijke förährta tapeter, som äro medh guldh och sölfver inwäfne.

Uthi Husgerådz Cammaren befundna.

N:o	Höjden	Bredden
1	7 1/4	9 3/4
2	»	11 1/4
6	»	5 1/2
8	»	10 1/4
9	»	9 1/4

[1] Säkert är under rubriken Turkiske bordtäcken, som väl i allmänhet torde omfattat orientaliska väfnader, också ett eller annat tapetzeri att finna. Ofvan anförda förteckning, som upptager 69 stycken dylika täcken, nämner sålunda t. ex. n:o 33 »medh allehanda Figurer och Löfwärck» l. 12 3/4 aln. br. 4 3/8 aln.; n:o 52(8) »ett fint tapetzbordtecke af sillcke och ull medh Elephant» l. 3 1/4 aln. br. 2 7/8 aln.; n:o 54(9) »ett dito med dansk wapn» l. 3 1/2 aln. br. 2 alnar; n:o 55(10) »ett tapetzbordtäcke medh kort och frucht uppå» (l. 4 1/2 al. br. 3 1/4 aln); n:o 56(16) »ett tapetzbordtäcke med blommor» (l. 5 5/8, br. 3 1/2 alnar) o. s. v. Flera af dessa kallas äfven å creditsidan »turska tapeter».

Uti hans Maytz Säng Cammare.

N:o	Höjden	Bredden
3	7 1/4	11 1/4
4		9
5	»	9 1/2
7	»	10 1/4

9 st. tapeter tillsammans werderade för Smt 17.248.

Rijkz Sahls tapeterne Lit. A. med stora figurer, fäldtslachtningar och Löfwerck. Tillstädes i Huusgerådz Cammaren.

78	8 1/4	10
81	»	7
83	»	8 1/4
84	»	7 1/2
86	»	7 1/4
87		7 3/4
88		10 1/2
89	»	7 1/8
90	»	7 5/8
91	»	12 1/4
97	»	9 1/4
98	»	9
79	»	10 5/8
80	»	11
82	»	7 7/8
85		11
92	»	12 3/8
93	»	9 1/4
94		8 3/8
95		11
96	»	9

21 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 12.000.

Historiæ och Figur tapeterna Lit. D. uti Huusgerådz Cammaren.

330	5 7/8	4 3/8
331		7 3/4
332	»	9 1/4
333	»	5 3/8
334	»	8
335	»	6 5/8
336	»	6 1/2
329	»	8 7/8

8 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 2.400.

Uti hennes Maytz unga dråttningens Prádjk sahl dhe af Hagen kiöpta tapeterna hvar uti något guld och sölfr finnes inwäfwit. Lit. CC.

N:o	Höjden	Bredden
10	6 5/8	7 1/8
11	»	6 1/8
12	»	9 3/4
13	»	9 1/4
14		6 3/4
15		7
16	»	7
17		9

8 st. tillsammans werderade för Smt 2.400.

Tapeter af silke och fijn Ull som förmähles wara af Hans Excell. Grefwe Oxenstierna förährta. Lit. D. uti Huusgerådz-Cammaren.

72	7	9 1/4
73	»	7
74	»	9 1/4
75	»	7 7/8
76	»	7 1/2
77	»	7 5/8

6 st. tillhopa werderade för 8.352.

Tapeter hvarmed stora Conference sahlen uti Kongl. Cantzelli Revision war beklädd, kallade Ängelska Jachten medh Wapn uppå och Åhrtalet 1647.

1	7 5/16	12 1/4
1		8 7/8
1	»	7 3/8
1		7
1	»	11 3/4
1		11 3/4

6 st. werderade tillsammans för 3.700.

Keijser Augusti Historiæ tapeter, uti Huusgerådz Cammaren.

328	5 3/8	8 1/2
323	»	7 1/8
324		4 3/8
325	»	3 1/8
326		5 5/8
327	»	7 3/4

6 st. som tillsammans äro werderade för 1.500.

Uti hans Kongl. Maytz Säng Cammar tapeter af Romuli Historia.

N.o	Höjden	Bredden
263	6	6 3/4
264		7 7/8
265	»	8
266	»	10
267	»	8 7/8
268		5 5/8
269		6 5/8
270		5 3/8

8 st. tapeter werderade för 1.200.

Figur tapeter, hvaruppå Swenske wapn wäfne äro tillika medh Latiniske inscriptioner och nampn Sweno och Gethar, guldrijka, uti Kongl. Rådcammaren, Lit. F.

99	6 1/4	9
100	»	5 1/2
101	»	7
102		7 1/2

4 st. tapeter, hwilkas högd och Bredder äro räknade till 181 1/4 al^r uti qvadrat och giör a 3 RD. al. uti sölf^r mt 1.087: 16.

Tapeter af Jäphte Historia hwilka finnas uti Upsahla.

280	5 3/4	4 1/2
281		4 3/8
282	»	8
283		5 3/8
284	»	6 3/4
285	»	6
286		9

7 st. tillsammans werderade för 1.000.

Historiæ tapeter medh wapn på öfwersta Bårderne och inwäfna åhrtahl 1648 på nederste Bårderna uthi Upsala.

1	7 5/8	7 7/8
1		8 3/8
1		8 1/2
1		6
1		7 3/8
1	»	7 1/4
1		10 5/16
1		12 1/2
1		6 1/8

9 st. tapeter werderade tillsammans 2.900.

Historiæ tapeter, som funnos tillstädes uti Huusgerådz Cam.

N:o	Höjden	Bredden
311	6 1/4	9
312	5 3/4	4 1/2
313	6	5 1/2
314	5 3/4	6 3/4
315	5 3/4	4 1/2
316	6	6 5/8
317	6 1/8	7 7/8
318	6	4 5/8

8 st. werderade tillsammans 700.

Uti Kongl. Cantzelli Revision och Conference Cammaren tapeter af Constantini Magni Historia.

106	6	8 7/8
107		6 5/8
108	»	6 3/4
115	»	4 1/2
116		10 1/4
117	»	8
118		5 1/4

7 st. tillhopa werderade för Smt 700.

Än tapeter af Constantini Magni Historia som funnes uti Hennes Maytz unga dråttningens Drabantsahl.

110	6	8 1/2
111	»	6 3/4
109	»	8
112	»	9

4 st. wärderade för 500.

Uti Huusgerådz Cammaren af Tebaniska tapeterna Lit. K.

140	8	6
Uti Hr Secret. Ehrenhielms Contoir		
141	7	12 1/2
144	8	17
146	7	7 1/4
Uti Kongl. håffrätten.		
142	8 1/4	9 3/4
143	8	18 1/4
145	»	11
147	»	8
139	»	17 1/4

9 st. tapeter tämmeligt gamble och lappade werderade tillhopa för Smt 533: 10.16.

JAGTSCEN.
Holländsk fabrik (Delft?).

Uti Hennes Kongl. Högheetz Printsessans förmaak tapeter af Troijæ Historia Lit. F.

N:o	Höjden	Bredden
207	5 7/8	7
208		8 1/4
209	»	9 1/2
210	»	5 5/8
211		6 3/4
212		5 7/8

6 st. tapeter werderade tillhopa för 666: 21.8.

Tapeter af Simsons Historia uti Hr Hofmarskalkens Rosenhanes Logemente.

260	5 7/8	4 3/8
261	»	5 7/8
262	»	5 1/2

Uti hennes Maytz unga dråttningens fruntimbers rum

255	5 7/8	6 3/4
256	»	9
257	»	7 7/8
258	»	4 1/2
259	»	6 7/8

8 st. tillsammans werderade för 500.

Skogztapeter af åtskilligt slagh som funnes uti Kongl. Krijgz Collegii Rådcammare.

44	1 st.	6 5/8	6 3/4
	1 »	6	4 1/2
	1 »	6 5/8	8
	1 »	5 7/8	7 7/8
	1 »	6 3/4	5
	1 »	6	6 3/4
	1 »	5 3/4	5 1/4

7 st. hwilka äre werderade in alles till Smt 433: 10.16.

Uthi Kungzöhr och Kongl. Maytz maatsahl, tapeter af Jacobs Historia.

1	1 st.	4 3/8	11 3/8
1	»	»	3 11/16
1	»	»	3 3/8
1	»	»	5 1/2
1	»	»	2 3/8
1	»	»	2 3/8
1	»	»	9 1/2

7 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 433: 10.16.

Än af Jacobs Historia uti Kongl. Huusgerådz Cam. i Stockholm.

N:o		Höjden	Bredden
555	1 st.	5 1/4	6 3/4
556	»	»	4 1/2
559	»	»	5 5/8
560	»	»	5 3/4

Uti hennes Kongl. högheetz Printzessens Ulricæ Eleonoræ logementer.

557	5 1/4	6 3/4
558	»	7 7/8
561	»	9 1/4
562	»	4 3/4

8 st. tapeter för Smt 133: 10.16.

Landskap tapeter af Silche och fijn ull med Sweriges wapn uppå Lit. AA uti Upsahla.

27	7 3/4	7 5/8
28		7 3/8
29	»	7 1/2
30		8 1/8
31		7
32		7
33		7 1/2
34	»	8

8 st. tapeter hwilka äre tillhopa werderade för 1.300.

Historiæ tapeter af silcke och ull medh landskap och små figurer kallas Junckrar och Jungfrur, uti Upsahla.

49	6 1/2	6 1/4
50	»	10 3/4
51		8 5/8
52	»	5 3/4
53	»	4 1/2
54	»	7 3/4

6 st. tillsammans werderade för Smt 600.

Skougz tapeter af fijn ull medh små Border omkringh, uti Upsala.

1	5 1/2	4
1	»	4 3/4
1	»	6
1	»	7 1/4
1	»	4 7/8
1	»	6 7/8

6 st. tapeter som äro tillhopa werderade för 450.

Tapeter kallade Babylons Historia hvaruppå stora figurer af Personasier och hästar med breda Border omkring, uti Ubsahla.

N o	Höjden	Bredden
130	5 3/4	9 3/4
131		4 3/8
132		5 1/2
133		6 1/2
134	»	5 1/4
135		7 5/8
136		6 1/2

7 st. werderade tillhopa för Smt 350.

Landskaps tapeter håliga och lappade med en swart och guhl list omkring ibidem.

296	6	6 1/2
297		8
298	»	6 7/8
299	»	10 1/4
300	»	2 3/4

5 st. werderade för Smt 350.

Uti fruentimbretz Säng Cammar här i Stockholm lustegårdztapeterna.

148	5 5/8	5 1/2
149		8 3/4
150	»	8 1/2
151	»	7 1/2
152		6 5/8
153		5 1/2
154		4 1/2
155		4 1/2

8 st. hwilka mycket slitna äro och werderade tillhopa för 333: 10.16.

Skogztapeter, på alla en Papegoja i hvart hörn, uti Kungöhr.

1	5 1/2	4 1/2
1	»	3 1/4
1	»	9
1	»	6 1/4
1	»	5 1/2
1	»	7 3/4

6 st. werderade tillhopa för 333: 10.16.

Historiæ tapeter af wille fächtande diur, hvar af fans uti Husgeråds Cammaren

304	6 1/4	6 3/4

Hoos hennes maytz fruntimber.

N:o	Höjden	Bredden
303	6 1/4	6 3/4
305	»	5 3/4
306	»	6
307	»	7 3/4
308	»	9 3/8
309 på hvilken 1/4 aln fans borttrifwit i ena hörnet	6 1/4	4 1/2
310 uti det ena hörnet 1/2 aln borta	6 1/4	4 1/2

8 st. werderade tillsammans för Smt 450.

Gambla och utslijtna tapeter uti huusgerådz Cammaren.

230	8 1/4	6 3/4
228 söndrig på en sida nedantill	7 1/4	11
227 uti hennes maytz drabantsahl	6	7 3/4
332 ibidem	6 7/8	8 1/2
uti Kongl. Håffrätten		
229	6	5 3/4
231 ibidem	7 3/8	11 3/4
233 »	7	8 1/2

7 st. tapeter werderade tillhopa för 400.

Tapeter af Constantini Magni Historia uti Kongl. Rådetz Grefwe Bengtz Cammar.

1	6	6 3/4
1	»	4 3/4
1	»	7 7/8

3 st. tapeter med Latinisk inscription uppå, hwilka äro räknade till 116 1/4 al. uti quadrat och werderade a 3 1/3 D. Smt alla göör 387: 16.

Historiæ tapeter af fijn ull och sillcke medh stoora figurer uti husgerådz cammaren.

41 1 st. med blå kårss ofvan och nedan å bården	5 5/8	10
1	»	5 1/2
1	»	5 1/2
1	»	6 5/8
1		5 1/2
1		5 3/4
1	»	9 1/4
1	»	6 1/2

8 st. tapeter werderade tillhopa för Smt 300.

Landskaps tapeter, hvilka woro uti Kongl. håff Rätten upslagna.

N:o	Höjden	Bredden
1	5 7/8	4 5/8
1	»	7
1	»	6 3/4
1	»	8 7/8
1	»	6 5/8
1	»	5 1/2
1	»	9 3/8
1	»	8 1/8

8 st. werderade tillsammans för Smt. 300.

Gambla tapeter med figurer och Löfwerck uti Reductions Sahlen.

1	5 7/8	5 5/8
1	»	4 5/8
1	»	4 1/2
1	»	9
1	»	7
1	»	8

6 st. werderade tillhopa för Smt 300.

Påhlniske tapeterna Lit. L. uti hans Kongl. Maytz Drabant Sahl med inwäfvit Nampn på Charleville.

160	5 7/8	9 1/4
161	»	5 1/4
162	»	4 7/8
163	»	3 5/8
164	»	4 3/8
165	»	5 1/2
166	»	5 1/2

7 st. tapeter werderade för 266: 21.8.

Skougztapeter som befunnes uti Kongl. huusgerådz Cammaren.

535	5	7
537	»	8
538	»	4 3/8

Uti hans Kongl. högheetz Printz Carls Audientz Sahl.

532	5	4 6/8
533	»	4 1/2
534		5 1/2
536	»	5 1/2

7 st. tapeter werderade för Smt 252: 9.8.

Än skougtapeter uti Kungsöhr befundne.

N:o	Höjden	Bredden
1	5 1/4	8 5/8
1	»	5 1/2
1	»	4 1/4
1	»	7 3/4
1	»	3 1/8
1	»	6 1/2

6 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 266: 21.8.

Än Skougz Tapeter uti Kongsöhr.

1	5 5/8	5 5/8
1	»	6 3/4
1	»	5 3/8
1	»	2 3/8

4 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 261: 10.16.

Tapeter af Josephs Historia uti Upsahla.

506	5	2 3/4
506	»	6 3/4
508		4 3/4
509		4 3/4
510	»	5 1/2
511	»	7 1/4

6 st. tillhopa werderad för Smt 233: 10.16.

Tapeter af Tobiæ Historia uti huusgerådz Cammaren i Stockholm.

250	4 3/4	7 3/8

Uti h:s Exc:ts Kongl. Rådetz grefve Gyllenstolpes Rum.

518	4 3/4	4 3/4
519	»	2 1/2
521	»	6 3/4
522	»	7 1/4
523	»	5 1/4

6 st. tapeter werderade in alles för 216: 20.

Historiæ tapeter uti Kongl. huusgerådz Cammaren i Stockholm.

524	5 1/2	7
526	»	5 1/2
527	»	4
528	»	5
529	»	4 1/4
530		3 3/4
531	»	6 1/4

Uti hennes Kongl. högheetz Printzessens Ulricæ Eleonoræ Logementer.

525	5 1/2	5 1/2

8 st. tapeter werderade tillhopa för Smt 200.

Uti hans furstl. Durchleutigheetz Printz Fredrich af Holsteen Rum Figurtapeter.

N:o	Höjden	Bredden
502	5 1/4	4 3/4

Uti dheras högheters Printzessornas af Stäkeborgh Logementer.

500	5 1/4	5 1/2
501	»	6 5/8
503		3 3/8
504	»	8
505	»	9 1/4

6 st. tapeter werderade tillhopa för Smt 200.

Skoug och figurtapeter uti Kongl. Husgerådz Cammaren.

1 st.	5 7/8	7 5/8

Uti Hr Assessorn Silfverströms Contoir.

223 1 st. Litt. DD

	5 7/8	6 5/8

Uti Kongl. Liq:s Commissionen.

186	5 7/8	7 3/4
188	»	8
190 1 st.	»	5 5/8
»	»	6 3/4
»	»	4 3/8

7 st. tapeter werderade tillsammans för Smt 175.

Skougtapeter uti huusgerådz Cammaren.

539	5 1/4	6 3/4
540	»	3 1/4
541	»	5 1/4
542	»	9
543	»	7 1/2
544	»	4 1/4

6 st. tapeter opförda och werderade för Smt 184: 24.

Än skougtapeter ibidem.

572	5 1/2	3 1/4
573	»	8 1/4

Uti hans Excell[ts] grefve Gyllenstolpes Rum.

570 1 st.	5 1/2	7
571 »	»	4 1/2
574 »	»	5 1/2
575 »	»	9

6 st. werderade för Smt 150.

Noch Skougtapeter uti huusgerådz Cammaren.

N:o	Höjden	Bredden
563	5 1/2	6 3/8
564	»	3 3/4
565	5 3/8	6 1/4

Uti hennes Kongl. högheetz Printzessans Hedvig Sophiæ Logementer.

566	5 3/8	5 1/8
567	5 1/4	6 3/8

5 st. werderade för Smt 100.

Noch ibidem.

569	5 3/8	8 1/8
568	»	4 3/4

2 st. opförde tillhopa för Smt 33: 10.16.

Gräkiske Historiæ tapeter af silke, heel fijna, uti hans Kongl. högheetz Printz Carls Audience Cammar.

550	5 7/8	7 3/4
551		8
552	»	6 1/2
553	»	6 1/2
554	»	5 3/8

5 st. werderade tillhopa för Smt 166: 21.8.

Uti Hr Cantzelli Rådet Nordenhielms Logementer, Ulltapeter med stoora figurer och Löfwerck, gambla och lappade.

275	5 7/8	8 3/4
276	»	5 1/2
277	»	5 1/2
279	»	4 3/8
301	»	4 1/2

5 st. tapeter werderade tillhopa för Smt 166: 21.8.

Skoug tapeter uti Kungöhr.

545	5 1/4	4 1/4
546	»	8 1/2
547	»	5 3/4
548	»	6 1/2
549	»	5 3/4

5 st. werderade tillhopa för Smt 160.

Tapeter af Jacobs Historia Lit. G. uti Upsala.

119	4 1/4	8 3/4
120	»	9 1/8
122	»	9 1/2

3 st. tillsammans werderade för Smt 140.

FREDRIK II:s TRONHIMMEL: RYGGSTYCKE.
HANS KNIEPER. Danmark. 1585.

Landskaps tapeter af Silke och Ull med fouglar och diur uppå, uthan Bordh eller list ibidem.

N:o	Höjden	Bredden
1 st.	5 5/8	8 1/4
1 »	»	3 5/8

2 st. hvilka tvenne tapeter äro werderade till 2 D. Smt al in quadrat och giör 133: 19.

Historiæ och figurtapeter uti huusgerådz-Cammaren i Stockholm.

512	5 1/2	5 3/8
513	»	7 3/4
514	»	5 3/4
515	»	6
516	»	3
517	»	8

6 st. werderade tillhopa för Smt 100.

Små Figurtapeter uti huusgerådz Cammaren.

251	5 7/8	4 1/2
249	»	9
250	»	5 1/2
227 } 181 } 1 st.		6 3/4

4 st. opförda och werderade för Smt 83: 10.16.

Skog tapeter uti huusgerådz Cammaren.

253 1 st. Lit. Y.	8	2 3/4
254 »	3	11 5/8

2 st. werderade tillhopa för Smt 19.

23. En gammal Ulltapet medh ett stort wapn midt uppå.

4 3/4 3 1/2

43. En Skoug tapet uti Kongsöhr.

6 7/8 4 3/8

58. En Historiæ tapet af silke och ull gammal

6 6 7/8

tillsammans medh N:o 319 som är af samma slag

6 5 7/8

begge uti Husgerådz Cammaren i Stockholm. 88: 12.

N:o

60. en st. figurtapet, h. 2 7/8 br. 5 7/8, vid ena ändan afskuren, i Huusgerådz Cammaren — 4.

61. Ett stycke försliten figurtapet ibidem h. 6, br. 4 1/2 — 16: 21.8.

62. En st. tapet af Abrahams Historia ibidem, h. 5 7/8 br. 7 — 15.

69. En st. fijn dansk figurtapet af ull och sillke sampt inwäfvit guld, br. 10 h. 7, uti kongl. Cammar Collegii Rådz Cammar — hvar aln i quadrat werderat för 3 rdr. giör i Smt 420.

64. En st. dito ibidem, br. 11 1/4 h. 7 al. — 472: 16.

65. En dito som intet guldh är inväfvit uti, br. 6 3/4 h. 7 aln. — 78: 24.

66. En dito, br. 8 1/2 h. 8 al. — 113: 10.16, på denna ett brunt lejon i en guldrundell.

67. En st. dito 8 1/2 al. br. 7 3/4 al. högh, söndrigh och lappat — 109: 25.8.

68. En st. tapet af Tisbe Historia uti huusgerådz Cammaren Litt F., 6 aln h. 4 1/2 al. bredh — 70.

69. En st. fijn dansk tapet ibidem, 6 7/8 al. hög 5 3/4 al. bredh — af hvilken tapet 1/4 al. bortto i fyrkant — 160.

70. En st. dito ibidem, 6 5/8 aln h. 2 1/2 al. br., utskuren på en sida — 16.

71. En st. gammal tapet medh Löfwärck och Påfågell uppå samt guld inwäfwit, 3 al. h. 5 1/2 al. br. — 8.

137. En st. ibidem gammal ulltapet medh stora bladh på, 10 1/2 al. br. 4 1/8 al. högh — 22.

138. En st. gammal tapet af Babylons Historia, 5 3/4 al. h. 4 1/4 al. br. uti hennes maytz fruntimbers Rum — 12.

146. En st. gammal ulltapet uti huusgerådz Cammaren, 5 1/2 al. h. 4 alr br. — 10.

N:o

156. En st. gl. ulltapet medh lijtet guldh och silke uti, bårder uppå samt Löfwärck och fruchter — 3 al. h. 11 al. br. i Kongöhr — 66: 21.8.

157. En st. Dito af Lijka slagh, 3 1/8 al h. 8 1/2 al. br., uti Huusgerådz Cammaren — 26: 21.8.

158. En dito af samma slagh uti Kungöhr — 3 al. h. 7 1/2 al. br. — 48: 10.16.

159. En dito ibidem af lika art, 3 1/8 h. 7 br. — 46: 21.8.

167. En gl. uthslijten och lappat tapet, 6 al. h. 4 1/2 al. br., uti Huusgerådz Camarn — 10.

168. En gammal halfslijten ulltapet med figurer, 4 3/4 h. 4 1/2 al. br. ibidem — 14.

169. En gammal ulltapet, 4 3/4 al. h. 7 3/8 al. br. — uti Huusgerådscammaren — 24.

170. En st. gammal figur Ulltapet, 6 1/2 aln h. 6 aln bredh, uti Kungöhr — 39.

172. En dito, 4 3/4 aln h. 6 1/2 aln br. uti huusgerådz Cammaren i Stockholm — 20.

173. En dito tapet, 4 7/8 al. högh, 5 5/8 al. bredh — uti Kungsöhr — 18: 9.

175. En dito tapet, 6 al. h. 5 5/8 al. bredh, uti Hr Håfmarskalkens rum i Stockholm — 43: 10.16.

176. En st. dito af lijka slag, 6 al. högh 6 3/4 al. bredh ibidem — 50.

177. En st. dito uti Kongl. Slåttz Cantzeli 4 1/2 al. bredh 6 al. hög — 12.

178. En st. dito uti Hr Cantzelli Rådetz Nordenhielms Logementer, 5 3/4 al. hög 6 1/2 al. bredh — 20.

179. En st. figur ulltapet, 6 7/8 al. högh 9 alr bredh uti huusgerådz Cammaren — 30.

182. En st. dito 6 al. högh 4 1/2 al. bredh ibidem — 15.

185. En st. Dito ulltapet, 6 al. hög 6 3/4 al. bredh, uti Kongl. Berg Collegio — 23: 10.16.

189. En st. Dito ibidem, 6 al. hög 6 3/4 al. breedh — 23: 10.16.

N:o

191. En st. Dito som kallades Gråfooth 4 5/8 al. bredh 6 al. hög uti huusgerådz Cammaren — 37: 10.16.

192. En st. figurtapet Lit. O., 6 1/2 al. högh, 8 al. breedh, står på honom en Kongl. Persohn ibidem — 33: 10.16.

193. En st. gammal figur ulltapet Lit. O., 6 3/8 al. högh, 6 3/4 al. bredh, uti Kungöhr — 43: 1.

194. En st. dito tapet, 5 1/2 al. högh 4 1/4 al. bredh uti huusgerådz Cammaren — 26: 21.8.

195. En st. dito Lit. O., 6 1/2 al. h. 4 3/4 al. br., uti hennes maj:tz Drabant Sahl — 11.

196. En st. dito 5 3/4 al. h. 4 1/4 al. br., uti Kungöhr — 10: 5.20.

197. En st. dito 6 3/4 al. br. 5 3/4 al. h. —. —. uti Printz Fredricks Cammartienares Cammar — 15.

198. En st. dito 5 3/4 al. h. 6 1/2 al. br., uti huusgerådz Cammaren — 13: 10.16.

199. En st. dito 5 1/2 al. h. 7 3/4 al. bredh, uti hans Kongl. Maytz Drabant Sahl — 20.

201. En st. gammal figur ulltapet, 6 al. h. 9 1/4 al. bredh uti Kongl. Berg Coll. — 32.

205. En st. Dito, 4 3/4 al. högh 4 1/2 al. breedh uti Kungöhr — 40.

206. En st. ibidem 4 3/4 al. högh 5 1/2 al. breedh — 43: 10.16.

214. En st. dito ibidem Lit. R., 4 3/4 al. h. 9 1/4 al. bredh — 29: 9.8.

217. En st. dito, 6 al. högh 9 1/4 al. br., uti Kongl. Berg Coll. — 32.

218. En st. dito uti Kungöhr, 4 1/4 al. br. 5 1/2 al. h. — 9: 23.16.

219. En st. Dito ibidem 4 7/8 al. h. 3 1/4 al. breedh — 6: 19.6.

220. En st. dito Lit. S. hvar uppå Adam och Eva Historia 3 7/8 al. br. 4 7/8 al. hög, uti Kngl. Slåttz Cantzelliet — 16: 21.8.

N:o

222. En gammal och söndrig skogtapet 4 $^3/_4$ al. h., 4 $^3/_8$ al. br., uti Kongl. Rådetz Grefven Gyllenstolpes Rum — 6: 29.16.

224. En gammal och söndrigh figurtapet med 2:ne wapner uppå en ofvan och en nedan till med inwäfvit guld samt Lit. SP utmärkt, 5 $^7/_8$ al. h. 6 $^3/_4$ al. br., uti Kongl. Slåttz Cantzelliet — 16: 21.8.

224. En st. dito gammal tapet medh Swenskt Wapn uppå, 6 al. h. 7 al. br., uti Kungöhr — 15.

236. En st. gammal löfwerckztapet med Swenskt Wapn uppå, 4 $^3/_8$ al. h. 7 al. bred ibidem — 9: 10.16.

238. En gammal skougtapet med Löfwärck, 11 $^3/_4$ al. br. 4 $^1/_2$ al. h., uti Kongl. Rådetz Grefve Gyllenstolpes rum — 17: 20.

242. En gammal figur ulltapet Lit. BB, 5 al. h. 5 al. br., i Huusgeråds Cam. — 10.

243. En gammal tapet med löfwärck uppå sampt Swenskt Wapn mycket sönder, 4 al. hög 7 $^3/_8$ al. br., uti Kongöhr — 8: 21.8.

244. En st. Dito 3 $^3/_4$ al. h. 7 al. br. ibidem — 9: 10.16.

245. En st. dito 4 $^1/_8$ al. hög 7 $^1/_4$ al. br., uti huusgerådz cam. — 5.

246. En st. dito 4$^{13}/_{16}$ al. hög 5 $^1/_2$ bredh uti Kongöhr — 8.

247. En st. dito förskiämbd af ohyra, 6 al. h. 6 $^3/_4$ al. br., uti huusgerådz Cammaren — 10.

248. En st. gammal ulltapet 8 $^5/_8$ al. bredh 6 al. högh, uti Kongl. Slåttz Cantzelliet — 20.

278. En st. dito 6 al. h. 4 $^3/_8$ al. br., uti huusgerådz Cammaren — 16: 21.8.

282. En st. gammal tapet 1 $^3/_4$ al. bredh 9 $^3/_4$ al. lång ibidem, att bruka under en säng.

299. En skogtapet Lit CCCC 6 $^1/_4$ al. h. 7 al. br., uti Kungöhr — 58: 10.16.

300. En st. Skougztapet Lit. CCCC 6 $^1/_4$ al. h. 6 $^3/_4$ al. breedh, uti Kungöhr — 56.

N:o

301. En st. Dito ibidem med påfogell på 6 $^1/_4$ al. högh 8 $^1/_4$ al. bredh — 66: 21.8.

302. En st. dito 5 $^1/_4$ al. bredh 5 $^3/_4$ al. högh, uti hans furstl. durchleuchtighets cammartienares Cammar — 15.

300. En st. dito Lit. CCCC 6 al. hög 7 $^3/_4$ al. breedh, uti H. Cantzelli Rådet Nordenhielms Logementer — 33: 10.16.

303. En st. figurtapet 5 $^3/_4$ al. bredh 6 $^3/_8$ al. hög, uti huusgerådz Cammaren — 21: 21.8.

320. En st. dito 6 al. h. 5 $^5/_8$ al. lång ibidem — 28: 4.

321. En gammal skogtapet 8 $^7/_8$ al. br. 3 al. hög ibidem — 8.

322. En dito mycket söndrig 7 $^1/_4$ al. br. 4 $^1/_2$ al. h. — 10: 28.

180. En figur ulltapet 6 $^3/_8$ al. hög 6 $^3/_4$ al. breedh ibidem — 23: 10.16.

En stycken gammal figurtapet uthan nummer 4 al. br. 5 $^3/_4$ al. hög uti huusgerådz Cammaren — 8.

En gammal och söndrig ulltapet med löfwerck 4 $^1/_2$ al. breed 5 $^1/_4$ al. hög — 6: 21.8.

234. En st. skogztapet 5 $^1/_4$ al. hög 6 $^3/_8$ al. bred, uti hennes kongl. högheet Printzessans förmak — 50.

236. En st. dito 6 al. hög 4 $^1/_2$ al. breedh, uti hans Kongl. högheetz Printz Carls audientzsahl — 80.

En st. dito 6 al. h. 5 $^3/_4$ al. breedh ibidem — 80.

En st. dito 6 al. hög 6 $^7/_8$ al. breedh ibidem - 80.

250. En st. tapet med Latinisk scription på 6 al. hög 5 $^3/_8$ al. breedh, uti hans Excell. Kongl. Rådetz grefve Bengt Cammar 107: 16.

258. En st. fijn tapet — — 6 $^2/_4$ al. h. 8 $^7/_8$ al. bred skrifvit på stofferingen Fredrichborg uti Kongl. Cantzlie Revisionen — 240.

282. En gammal tapet medh Schefferier på, afskurit ofvan och nedan, 8 al. br. 5 $^3/_8$ al.

N.o

hög, uti Kongl. Slottz Cantcelliet — 18: 10.16.

282. En st. gammal och söndrig tapet medh en figur eller qvinsperson på 6 al. h. $4\,{}^{1}/_{4}$ al. bredh ibidem — 12.

388. En gammal skougtapet $4\,{}^{3}/_{4}$ al. h. 11 al^{r} bredh mycket sönder, uti Kongl. Rådets grefve Gyllenstolpes Rum — 17: 13.8.

331. En lijten tapet med en figur eller Persohn uppå $2\,{}^{1}/_{2}$ al^{r} bredh, $3\,{}^{3}/_{4}$ al. högh, uti Kongl. Cammar Coll. Rådh-Cammar — 18: 24.

352. En tapet uti Kongl. Bergz Collegio 6 al^{r} hög $5\,{}^{1}/_{2}$ al. br. — 19.

En st. ibidem 6 al^{r} hög $6\,{}^{1}/_{2}$ al. breedh — 22: 21.8.

362. En st. löfwärckz tapet gammal $4\,{}^{1}/_{8}$ al. högh 7 al^{r} breedh uti Kungöhr.

362. En gammal tapet med löfwärck $4\,{}^{3}/_{8}$ al. högh $7\,{}^{1}/_{4}$ al. breedh uti Kongöhr — 9: 10.16.

En st. dito $4\,{}^{3}/_{4}$ al. högh $4\,{}^{1}/_{4}$ al. bredh ibidem — 10.

365. En st. dito lijka $4\,{}^{3}/_{4}$ al. h. 11 al^{r} bredh söndrig ibidem — 16: 21.8.

367. En skougtapet $6\,{}^{1}/_{4}$ al. hög 9 al^{r} bredh ibidem — 74: 21.8.

En dito af lijka slag $6\,{}^{1}/_{2}$ al. hög $5\,{}^{1}/_{2}$ al. br. ibidem — 48.

En dito af lijka beskaffenhet $6\,{}^{1}/_{2}$ al^{r} hög 7 al^{r} breedh ibidem — 58: 21.8.

379. En st. gammal ulltapet $5\,{}^{3}/_{4}$ al. hög $5\,{}^{5}/_{8}$ al. breedh ibidem — 13: 15.6.

En st. dito mycket sönder och lappat $5\,{}^{3}/_{4}$ al. hög $4\,{}^{1}/_{2}$ al. breedh ibidem — 10: 25.

Summa 71.852: 19.16.

Tapetz jachter eller Fönster och Pelare stycken.

171. Ett tapet Pelare stycke af Landskap figur och Blomwärcke omkring $5\,{}^{3}/_{8}$ al. högh $2\,{}^{3}/_{8}$ al. breedh, uti huusgerådz Cammaren — Smt 28.

N.o

174. Ett skougtapetz fönsterstycke 3 aln. bredt $1\,{}^{3}/_{4}$ al. högt ibidem — 12.

232. En gammal tursk tapetzjacht $3\,{}^{1}/_{2}$ al. breedh $8\,{}^{1}/_{2}$ al. lång, uti Upsahla — 15.

252. En gammal tapetzjacht bestående af 2 stycken $2\,{}^{1}/_{8}$ al. hög 5 al^{r} lång, uti huusgeråds Cammaren — 4.

257. En tapetz jacht ibidem $2\,{}^{1}/_{4}$ al. breedh $6\,{}^{3}/_{4}$ al. hög. Lit. Y — 6: 21.8.

258. En gammal tapetzjacht af ull $1\,{}^{1}/_{8}$ al. bredh $9\,{}^{1}/_{4}$ al. lång, uti Kongl. Berg Collegio — 3.

262. Lit. Y. En tapetzjacht af ull $1\,{}^{1}/_{8}$ al. breedh $12\,{}^{1}/_{2}$ al. lång, uti huusgerådz Cammaren — 6: 21.8.

Än uti huusgerådz Cammaren.

263	1 st.	högd $1\,{}^{1}/_{8}$	längd	$14\,{}^{3}/_{4}$ al.
264	»	» »	»	$9\,{}^{1}/_{4}$ al.
265	»	» »	»	$9\,{}^{1}/_{8}$ al.
268	»	» »	»	$5\,{}^{3}/_{4}$ al.

4 st. werderade för ${}^{1}/_{3}$ D. Smt aln i längden — 13: 6.16.

264. En tapetz jacht af fijn ull. Lit. Y. $1\,{}^{1}/_{4}$ al^{r} högh 10 al^{r} långh, uti huusgerådz Cammaren — 6: 21.8.

267. En gammal tapetz jacht $1\,{}^{1}/_{4}$ al. breedh $9\,{}^{1}/_{8}$ al. lång, uti Kongl. Berg Collegio — 3.

269. En dito af ull uti huusgerådz Cammaren $1\,{}^{1}/_{8}$ al. hög $4\,{}^{5}/_{8}$ al. långh — 2: 5.9.

274. En st. jacht af silke och fijn ull. Lit. Z. ${}^{7}/_{8}$ al. breedh $5\,{}^{3}/_{8}$ al. lång ibidem — 6: 8.16.

276. En dito medh Wase uppå af silke och fijn ull ${}^{7}/_{8}$ al. hög 5 al. breedh, uti hennes Kongl. högheetz Printzessens Ulricæ Eleonoræ gemak — 4: 12.

277. Lit. Z en jacht af silke med guld och silfver iblandh sampt Swenskt och danskt wapn uppå ${}^{7}/_{8}$ al. hög, 6 al. lång; på listen $1\,{}^{3}/_{4}$ al. borta, uti Huusgerådz Cammaren — 21.

FREDRIK II:s TRONHIMMEL: TAKSTYCKE.

HANS KNIEPER. Danmark. 1585.

N:o

278. En st. dito af silke och fijn ull, hvaruppå ett swenskt och danskt wapn, uti sjelfva vapn gull inwäfvit $\frac{7}{8}$ al. högh, $6\frac{5}{8}$ al. lång, elliest något sönder, ibidem — 14.

279. En jacht af silcke och fijn ull med Sweriges wapn uppå och åhrtahl 1549, gullrijkt, 1 al. hög $3\frac{1}{4}$ al. långh, uti huusgerådz Cammaren — 19: 16.

280. En dito af samma slagh och åhrtahl 1547. Lit. Z, $\frac{7}{8}$ al^{r} högh, $4\frac{5}{8}$ al^{r} långh, listen borta wid ena ändan — 16: 6.

281. En dito af Silcke och fijn ull Lit. Z $\frac{7}{8}$ al. högh $4\frac{1}{2}$ al. breedh ibidem — 6: 18.

282. En ulltapet kallades Juthjacht 24 al. lång $2\frac{1}{2}$ al. hög ibidem — 20.

100. En tapetz jacht af ull $1\frac{1}{8}$ al. breedh $7\frac{3}{4}$ al^{r} långh ibidem — 2: 10.16.

Ett skogztapetz fönsterstycke $1\frac{3}{4}$ al. hög $3\frac{1}{8}$ al. långt ibidem — 8.

S:a 218: 19.9.

Sid. 198.

Bordhimblar.[1]

. — — — —

Af tursk Tapet:

En Bordhimmel n:o 30, uthi Huusgerådz Cammaren, bestående af 3^{nne} stycken såsom

1. himmelen af tursk tapet, hwar uthi guld och silfwer inwäfwit, $6\frac{3}{4}$ al. lång, $4\frac{5}{8}$ al. bredh, med 3 blå leyon mitt uppå uthi een lagerbärs crantz, ofwan uppå hwilcken een Crona sampt på hwartera sijdan een ängell, des föruthan medh bookstäfwer uppå F. S. Wärderat för silfver mijnt 300.

2. Ryggstycket af Dito Tapet medh guldh och silfwer Inwäfwit 6 alnar långdt, $4\frac{1}{2}$ ahlnar bredt, medh 2^{nne} wapnar mitt uppå och åhrtahl 1586 sampt inbundit nampn F. S. Werderat för silfwermynt 333: 10.16.

3. Crantzen af Dito tapet, hwar uthij guld och silfwer wäfwit 2^{nne} stycken, ett stycke $\frac{1}{2}$ ahl högt 18 $\frac{3}{8}$ aln. långt, och det andra stycket $\frac{1}{2}$ al. högdt, $4\frac{3}{4}$ al. långdt månge Figurer uppå sampt nampn F. S. Kåstar 138: 24.

772: 2.16.

Det skulle ur flere synpunkter haft sitt intresse att deltaga i de inventeringar af husgerådskammarens tapetsamling, som under Karl den elftes tid egde rum. Man hade då ännu kunnat skaffa sig en förhållandevis ganska fullständig kännedom om Sverges tapetväfveri under femtonhundratalet. Gustaf Vasas guldväfvare voro till exempel representerade af ett trettiotal arbeten, som nu äro oss alldeles obekanta, och som i inventarierna upptagas under rubrikerna »tapetz-jagter» och »border», sannolikt motsvarande benämningarna spalierer och listor i äldre tid. Dessa föremål växlade, hvad höjden angår, mellan $1\frac{3}{4}$ à 2 alnar, på en bredd af 8 till 12 alnar — en, som kallades »jutejacht», var ända till $23\frac{1}{4}$ alnar lång. Husgerådskammarräkningen mellan åren 1660—1673 anför under rubriken tapetsjagter 11 stycken af fin ull med allahanda djur; under benämningen bårder ett par stycken, väfda af silke och fin ull »med Sverges vapen och med en Wase uppå» (h. 1 aln, l. 5 alnar); vidare några pièccer i guld, silfver och silke, af hvilka ett par buro svenskt och danskt (sannolikt sachsiskt) vapen samt årtalet 1547; tre stycken hade svenska riksvapnet och voro daterade 1549 (h. $\frac{7}{8}$ aln, l. växlande mellan 3 och 6 alnar).

[1] Bland bordtapeter upptagas särskildt följande, som säkert äro att räkna till tapetzeriet:

En bordtapet — — $7\frac{3}{4}$ al. lång $3\frac{5}{8}$ al. bredh mitt uppå Swenskt Wapn, Wasa och twenne lejon, nr 29, K. Krigz Coll. Råd. Cammer — 50.

En turkisk Bordtapet med 2ne Wapnar uppå och öfwer hvardera wapnet en Crona — 20.

Enn Bordtapet med korthbladh mitt uppå $4\frac{1}{2}$ al. lång $3\frac{1}{4}$ al. bredh uti Hr Hoffmarskalken Rosenhanes Rum — 10.

En gammal bordtapet $2\frac{1}{4}$ al. bredh $3\frac{7}{8}$ al. lång, der uppå Historien om Isac, som offras skulle af Abraham, uti Huusgerådz Cammaren 3. 10.16.

Som man af det ofvan meddelade inventariet kan se, var ännu 1696 flertalet af dessa bevaradt. Så omnämnes, sid. 72, tapeten n:o 276 med en vase (h. $^7/_8$ aln, l. 5 aln.), hvilken fans uppsatt i prinsessan Ulrika Eleonoras gemak, och sid. 72 och 73 ett par andra, väfda i guld, silfver och silke med svenska och danska (sachsiska) vapnen (n:o 277 och 278), äfvensom de trenne (n:o 279, 280 och 281), som voro daterade 1547 och 1549 samt ornerade med Sverges vapen (sid. 73). Det är här egentligen första gången vi möta fullständiga måttbeteckningar å dessa, nu mera ty värr alldeles utplånade minnen af vårt älsta tapetväfveri.

Från Erik den fjortondes tid härstammade bland annat en 1660—1673 upptagen suite af 7 tapeter, delvis inväfd med guld och försedd med svenska riksvapnet. Vi återfinna af denna år 1696 4 stycken med samma höjd ($6^1/_4$ alnar) uppsatta i rådskammaren å Stockholms slott. De beskrifvas i detta års inventarium såsom »figurtapeter hvaruppå swenska wapn wäfne äro tillika medh Latiniske inscriptioner och nampn af Sweno och Gethar, guldrijka» — sålunda den gamla, i kung Eriks dagar väfda suiten med de götiska sagokonungarne. De trenne öfriga tapeterna, hvilka understundom synas brukats till sammans med denna tenture, utgjorde, såsom framgår af en jämförelse med senare inventarier, resterna af den suite, framställande Hiskias historia, hvilken i sin tid tillhört konungarne Johan den tredje och Karl den nionde, och af hvilken husgerådskammaren ännu eger två stycken i behåll.[1] Sannolikt skulle man vid denna tidpunkt äfven kunnat lära känna arten af tapetväfveriet under Johan den tredjes och Karl den niondes dagar, som ännu mer än den äldre Vasatidens textila konst blifvit oss obekant. Det synes mig ganska antagligt, att en år 1660—1673 omtalad suite af 5 stycken ulltapeter »med löfverk och tvänne kronans vapen» (4 alnar höga, 7 alnar breda) och 1696 uppsatt å Kungsör, är att räkna till denna period af den inhemska tapetfabrikationen. Till samma tid torde man äfven kunna föra ett tjugutal väfnader, hvilka bland de talrikt förekommande skogstapeterna omtalas såsom försedda med svenska riksvapnet, omgifvet af löfverk, frukter, stora blad och dylikt, vanligen väfda af ull med vapnet i guld och höjden växlande mellan 3 à 4 alnar på en längd af 6 till 11 alnar.[2] Nu kunna vi af de antydningar inventarierna lämna blott draga den slutsatsen, att omfånget af Vasatidens svenska tapetväfveri varit långt större, än vi af nämda tiderymds till våra dagar bevarade handlingar

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande månaderna November—December, väfd af G. v. d. Streecken efter J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

[1] Se del I, plancherna X och XI.
[2] Jfr n:o 23, 137, 156—159, 224, 236, 238, 243—247, 321, 322, 362—365 o. s. v. i 1696 års inventarium.

förmått uppvisa. Men man skulle vid denna tid ej allenast lärt känna många för oss nya alster af de svenska guldväfvarnes arbete. För att blott stanna vid de af inventarierna namngifna suiterna, innehöll husgerådskammarens samling ännu under Karl den elftes dagar af äldre väfnader följande: Constantin den stores historia, 13 st.; Augusti historia, 6 st.; Babylons historia, 9 st.; Trojanska krigets historia, 6 st.; Thebanska kriget, 9 st.; Lustegårdshistoria, 8 st.; Adam och Eva, 1 st.; Moses upptages af Pharaos dotter, 1 st.; Abraham offrar Isak, 1 st.; Jakobs historia, 11 st.; en annan suite med samma ämne, 8 st.; Vilda fäktande djur, 8 st.; tapeterna från fabriken i Charleville o. s. v., hvilka vi under de föregående undersökningarna mer än en gång haft tillfälle att beröra. Vid denna tid hade man dess utom ännu kunnat få se alla drottning Kristinas kröningstapeter och hela den ståtliga suite med scener ur Vulcans historia, som Karl den tionde erhöll i present af Ludvig XIV, att ej nämna en af samlingens ädlaste pärlor — de af grefve Johan Oxenstjerna vid Karl den tiondes biläger öfverlämnade tapeterna med Heros och Leanders saga. Ännu 1696 funnos också de under Karl den tiondes danska krig tagna, med guld inväfda tapeterna; ännu hade konung Fredrik II:s ståtliga tronhimmel sin rika frans af silke och guld i behåll.

Inventariet af år 1696 upptager 475 stycken tapeter mot 429 år 1660—1673. Det är nu mera rätt vanskligt att i detalj följa de under 1600-talets senare hälft år efter år gjorda inköpen af vanligen rätt medelmåttiga tenturer till jämförelsevis små belopp. Författaren kan i detta stycke ej uppfylla anspråken på fullständighet. Hvad han kunnat framleta, återfinner läsaren i det närmast följande.

Under Karl den elftes förmyndare ökades samlingen genom åtskilliga inköp, ehuru, som det synes, ej af mera märklig natur. Man bör komma i håg, att tapetindustrien å de orter, som af ålder utgjort fabrikationens hjärtpunkter, vid denna tid alt mer och mer närmade sig förfallet. De i Stockholm bosatte handlande, till hvilka man nu ofta vände sig, kunde endast bjuda varor, som icke ens hörde till de bättre alstren af en redan tynande konst. Husgerådskammarräkningen 1660—1673 omtalar, som jag tror, tämligen fullständigt de förvärf, hvilka under förmyndarregeringen gjordes till tapetsamlingen. År 1663 igenlöstes sålunda till kronan 6 stycken af husgerådskammarens tapeter, som framlidne riksrådet Vilhelm Taube låtit pantsätta,[1] och år 1664 af f. d. landshöfding Gabriel Gyllenanckars arfvingar för 550 DS. en tenture af 9 tapeter »af ull medh sillcke, löfwerck och figurer», hvilken denne brukat »på Påhlendske Tractaten i Lübeck», och som han sedan fått i föräring af drottning Kristina.[2] Samma år beslöt kammarkollegium, att af arfvingarne efter öfverståthållaren Schering Rosenhane samt af sekreteraren och hofrådet Lars Canterstens enka inlösa 9 stycken tapeter, hvilka enligt den ofta nämda husgerådskammarräkningen till sammans utgjorde en suite. Den beskrifves såsom »en

[1] Räntekammarboken 1663, fol. 18. Hustru Dorothea Ellers bekommit så i kapital som intresse för tvenne stora kredenzer och 6 stycken cronones tapeter, som framlidne riksrådet — — Wilhelm Taube genom henne låtit pantsätta och nu igenlösta äro 1.082: 20 DS.

[2] Jfr Huusgerådz Cammar Rächningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673, sid. 318. S. A.

historia tapether medh Chronones wapn och åhrtal 1648, af fijn ull och sillcke, wähl arbetat medh löfwerck och små Figurer; bemälte tapetter äro giordhe till Hennes Mayt drottning Christinas Crӧningh, hwilka Spiringh hafwer låthit förferdiga i Antwerpen — —».[1] Rosenhanes arfvingar erhöllo för 4 tapeter om $275\frac{6}{8}$ kv.-alnar $1.102\frac{1}{2}$ rdr; Canterstens för 5 tapeter om 240 kv.-alnar 960 rdr., båda summorna räknade efter 4 rdr kv.-aln.[2] Samma år talade man i kollegium äfven om att inlösa några tapeter, som grefve Schlippenbachs enka pantsatt i Danzig, men då hon icke synes haft några medel att skaffa dem till Sverge och dess utom ej kunde upplysa om storleken af den summa, för hvilken tapeterna voro »utsatta», som termen lydde, fick frågan förfalla.[3]

Ett par år senare, då exdrottningen Kristina väntades på besök till Sverge,[4] och man ansåg, att hon »med den heder och upwachtningh skulle blifwa fägnat som så wäl hennes Majestäts kongliga dignitet som Hans Kongl. Mattz sohnlige affection kunde wara lijkmätigt», eftersände kollegiet hofintendenten (Johan Leijoncrona) för att med honom rådslå om de tapeter, som skulle sändas till användning i drottningens »logementer på vägen». Man köpte då af handelsmannen Johan de Flon en suite af 8 st. skogstapeter »med några fouglar och diurer uppå» för 800 rdr; och af en annan äfven i Stockholm bosatt köpman, Doulmet vid namn, en suite landskap med »huus och löfwärck och border omkring», 7 st. för 750 rdr.[5] År 1669 blef det å nyo fråga om inköp af tapeter.

Riksmarskalken uppträdde i kollegium och »anmälde om tapeter för den engelske gesandten (Jacob Carlisle), som nu dagligen vore i förväntande».[6] »Collegium tyckte mycket undersampt wara det hwario gång wid sådane occasioner måste nija Tapeter uppköpas, som här till skiedt är, menandes fördenskull nu nog af den sorten wara i förrådh.» Hofintendenten Leijoncrona, till hvilken ofvan nämda ord yttrades, förklarade emellertid, att inga tjänliga tapeter för tillfället funnos, då somliga voro bortskänkta, andra »borto blefne»; hvarpå han erhöll befallning att låta uppbära ett stycke af hvar sort, så kunde kollegium bäst få se, om de vore passande eller icke. »Och alldenstund Collegium sig i detsamma erinrade, hurusom man tillförende höst (?) köpt tapeter, så att dhet fördenskull nu en gång måtte wara nog, ty frågade Herr Riksskattmästaren, om det änteligen woro nödigt, att desse tapeter skole opkiöpas? Hvaruppå Hofintendenten svarade, att 11 historiska tapeter

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande månaderna Januari—Februari, väfd af G. v. Leefdael efter J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

[1] Huusgerädz Cammar Rachningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673, sid. 329.
[2] Jfr Kammarkollegii protokoll 1664 den 16 december.
[3] Kammarkollegii protokoll 1664 den 14 januari etc.
[4] Drottningen anlände hit 1 mars 1667.
[5] Jfr Kammarkollegii protokoll 1667, fol. 40, 43, 44, och Huusgerädz Cammar Rächningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673, fol. 320.
[6] Denne skulle till konungen öfverlämna strumpebandsordens insignier.

JANUARI– FEBRUARI.

Efter Jan van den Hoecke. Väfd af Gvillam v. Leefdael. Brüssel. 1600-talet.

Pl. XIX.

äre bortgångne, som åthskillige hafwa fått till föräringh, såsom Marck Grefwinnan, furstinnan, Gref Schlippenbach och flera andra höga personer; betygandes derjemte, att här uppå Slottet äre öfwer 40 à 50 rum alt medh tappeter uthstofferade och beklädde.» Saken synes för tillfället stannat vid ofvan antydda meningsutbyte; men efter någon tid inkom hofintendenten å nyo i kammarkollegium och »pousserade opå några Tapeters inköpande till att bekläda dhe logementer med som den Engelske gesandten gref Carlisle skulle logera uthi». Klas Rålamb »— — — commemorerade, att gesandten enär han nu ankommer, lärer först hafva något annat at förrätta och aflegger intet Ceremonierne förr än 3 à 4 veckor effter dess ankompst; hållandes för att man kunne fördenskull härutinnan något mesnagera, i så motto, att man först brukade Rikssahlstapeterne uthi gesandtens logementer, så länge tractamenterne påstodo, och sedan kunde åther samme Tapetter brukas igen uti Rijkssalen, enär processionen skier». Kollegium ansåg i öfrigt, att det vore långt bättre låta införskrifva några historietapeter än att köpa dylika här i Stockholm, för hvilka man fick betala dubbelt så mycket. Emellertid synes man kommit öfverens om, att kollegii medlemmar åtminstone skulle taga de tenturer i betraktande, som föreslogos till inköp. Ty efter ett par dagar antecknar protokollet: »Sedan gick collegium uthi Reductionssahlen till at beskåda dhe Tapetterne, som voro til köps, och som hr Leijoncrona dersammastädes hade låtit uppslå, hvaröfver hades åtskilliga deliberationer, om det änteligen wore af nöden, att dhe skulle opkiöpas eller och om man icke skulle få läna några andra ifrån något rum häruppå slottet». De uppsatta tapeterna voro af två sorter, och kollegiet beslöt till sist att köpa dem, om de kunde erhållas för 1.500 rdr till sammans. Saken hänsköts till riksmarskalken, som dock sade sig alls icke hafva något med priset att skaffa. Han skulle emellertid snart därom inhämta svar. Må hända är det detta, som hofintendenten framför, då han efter några dagar återkommer och påminner om de tapeter, som för 1.800 rdr voro till salu hos en köpman i staden. Nu var emellertid kollegium obevekligt och yrkade bestämdt, att man skulle från utlandet införskrifva det tapetzeri, som kunde vara behöfligt, så kunde man då »winna bettre köp såwäl som ock skiönare och rarare gods». Efter detta besked besvärade hofintendenten icke det motsträfviga kollegiet med sin närvaro; men sedan någon vecka gått, inkom husgerådsmästaren Anders Andersson, sänd af hans excellens riksmarskalken, och anmälde

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande månaderna Maj—Juni, väfd af G. v. Leefdael efter J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

— alldeles som om det varit ett splitter nytt ärende — »att Tapetter will behöfwas til den Engelske Ambassadören Carlisle's ankompst». Riksskattmästaren frågade nu, »hwarest dhe tapetter äro, som tillförende finnas kiöpte, effter som man omöjligen kan för hwar och en Ambassadeur låta nya tenturer uppköpa; men tyckte billigast, att man måtte dem som allaredo äro wäl förvara»; och sedan husgerådsmästaren fått befallning att taga reda på, hur många logement, som för de väntade främlingarna skulle beklädas med tapeter, fick han gå. Emellertid närmade sig tiden för den engelske ambassadörens ankomst, och självfva långfredagen den 9 april 1669 sammanträdde kollegiets medlemmar för att öfverlägga om det, som behöfdes för ambassadörens värdiga mottagande. På begäran af riksskattmästaren gick nu grefve Johan Stenbock upp till enkedrottningen och begärde att för tillfället få af henne låna några tapeter, då medel saknades att inköpa nya. Hedvig Eleonora utfäste sig att lämna dem, som funnos på Svartsjö.[1] Så långt protokollerna, hvilka, så vidt jag kunnat finna, icke innehålla något vidare i denna sak. Men husgerådskammarräkningen 1660—1673[2] upptager bland 1669 års inköp två tenturer af hvardera 6 st. tapeter för en summa af sammanlagdt 1.500 DS.

Jag har anfört ofvanstående utdrag, då de synas mig ganska betecknande för tidens uppfattning af tapetzeriets nödvändighet vid festligare tillfällen. Man må i detta hänseende iakttaga, att i kammarkollegium, som gjorde alla ansträngningar för att slippa ifrån den i alla fall ej betydande utgiften, icke ett enda ord anföres om möjligheten att använda något annat än tapetzeri.

Frågan om tapeter synes vid denna tid stått på dagordningen. 1670 föredrogs i kollegium ett kongl. bref[3] om »tapeter, serviser och careter, som till legater äro utlånte», och som skulle fordras till baka, emedan, såsom orden lyda, »wi på sådane meubler, husgerådh och nödvändigheter äro förblottade och måste således köpa oss annat i stellet igen».[4] Må hända var det med det moraliska stödet af denna kungliga skrifvelse den outtröttlige Leijoncrona följande år »inkom ifrån riksmarskalken och begärde, att några tapetter skulle uppköpas, på det att, när Ambassadeurer ankommo, man ej skulle behöfva använda Kongl. Mattz bästa tapeter» — ett yttrande, som vid ett senare sammanträde ytterligare underströks. De begärda tapeterna »ähro myckit nödige til at dermed bespara dhe dyrbaraste andra tapetterne, som man elliest i mangel af någre gemenare måste tillgripa».[5] Sedan man år 1670 för 1.600 DS. till konungens matsal inköpt en af 7 stycken tapeter bestående, delvis ännu bevarad suite framställande Jephtas historia, upphandlades nu för tvänne 1671 väntade ambassadörer två suiter figurtapeter, den ena à 6, den andra à 8 stycken till ett pris af resp. 1.015 och 1.750 DS.[6] Härjämte inköptes dess utom till »predijksaahlen en historia nija tapether af ull och silche medh stoora figurer, folck och hästar sampt border omkringh medh allehanda slagz ferga blom-

[1] Kammarkollegii protokoll 1669, sid. 552, 562, 632, 666, 672, 733, 951, 1068.
[2] Sid. 322.
[3] Kammarkollegii protokoll 1670 den 25 juni.
[4] Kammarkollegii protokoll 1670 den 24 augusti.
[5] Kammarkollegii protokoll 1671, sid. 1451, 1515.
[6] Huusgerådz Cammar Rächningh medh Anders Andersson ifrån 1660 till 1673, sid. 326.

mor», 8 st. för 743: 24 DS., samt till slottskyrkan en tenture framställande Simsons historia, 8 st. 787: 16 DS.[1]

Tapetinköpen under konung Karl den elftes egen regering synas till en början hvarken varit många eller särdeles betydande. Konungen utfärdade redan 17 juni 1674 till kammarkollegium ett bref, hvari dess medlemmar erhöllo befallning att bättre än förut vaka öfver återlämnandet af de föremål, som från husgerådskammaren lämnades till svenske sändebudens utrustning — »eftersom till wåre ambassadörers utredande ansenliga poster penningar anordnas den ena gången effter den andra till tapeter, silfverservis, wagnars, lijntygs och andra meublers inköp, hwilka i stellet för det att dee böre effter förrättat ambassade återgifwas, blifwa offta distraherade och bortskänkte». — »Wi hafwom hermed», heter det till sist, »alldeles oryggeligen slutit och stadgat, att ingen Ambassadeur

eller någon annan, eho det är, skall få det ringaste hereffter af sådane meubler behålla och sig tillägna.»

Med undantag af ett inköp af tapetzeri till den legation, som år 1684 skulle afgå till Ryssland,[2] hafva, så vidt jag kunnat finna, under Karl den elftes regering inga tapeter upphandlats förr än år 1691, då af fru Karin Bjelke genom Nicodemus Tessin för 150 DS. köptes en tenture skogstapeter och af grefve Johan Gabriel Stenbock en suite af 6 figurtapeter, som betalades med 700 DS. Det är egentligen först å auktionen efter grefve M. G. De la Gardie, som några förvärf af större betydenhet förekommo. Då uppköptes för en summa af omkring 2.000 DS. ej mindre än 74 tapeter, utgörande 12 suiter, bland hvilka 7 med figurframställningar.[3] Af dessa senare nämnas Josefs, Tobias och Jakobs

Bilden återgifver en kartong till en tapet efter skizz af J. v. d. Hoecke framställande månaderna Januari —Februari. Wien.

[1] Huusgerådz Cammar Råchningh medh Anders Andersson ifrån 1660 til. 1673, sid. 328.

[2] Rantekammarboken 1684, verif. 534

[3] 6 st. figurtapeter, 200 DS.; Josefs historia, 6 st., 233: 10²/₃ DS.; 6 st. figurtapeter, 100 DS.; Tobias historia, 6 st., 216: 20 DS.; 6 st. figurtapeter, 200 DS.; 7 st. skogstapeter, 252: 09¹/₃ DS.; 6 st. skogstapeter, 166: 21¹/₃ DS.; 5 st. skogstapeter, 160 DS.; 5 st. grekiske historietapeter, 166: 21¹/₃ DS.; Jakobs historia, 8 st., 133: 10¹/₃ DS.; 7 st. skogstapeter, 133: 10¹/₃ DS.; 6 st. skogstapeter, 133: 10¹/₃ DS. Hans Kongl. Maytz Huusgeråd Cammar Inventarium ifrån Huusgerådzmastaren Drakensciöld till Elias Fult den 14 mars 1695.

historier samt en suite grekiska historietapeter. Från landshöfding Gyldenhoffs sterbhus å Mälhammar införlifvades med samlingen en tenture tapeter, väfd i Aubusson 1668, äfvensom en suite af 8 st. Brüsseltapeter »med små figurer uti borderne och uti den yttersta blå kanten inväfde bokstäfver». Det efter slottsbranden uppgjorda inventariet omnämner äfven en suite af 7 tapeter, som Karl den elfte skulle inlöst i Holland, och af hvilken den enda återstående piècen framstälde »2nne Personasier och muncke öfwerskriftt», en uppgift, som jag ej i räkenskaperna kunnat återfinna. En ytterligare tillökning torde tapetsamlingen erhållit genom de af Karl den elftes gemål i brudskatt medförda »8 stycken skönne Tapeter de hautelisse», en ännu delvis bevarad suite, väfd i Brüssel af *Jan Leyniers* efter Le Bruns kartonger och framställande Meleagers historia.[1] Må hända äro också att till förvärfven under denna tid räkna följande uti värderingsinstrumentet öfver drottningens lösörekvarlåtenskap 1693 jämte ofvan nämda suite omtalade väfnader: en tenture paysager 8 st., värderad till 1.200 RD.; en tenture tapeter med stora figurer, 6 st., från Hamburg, värderad till 1.100 RD.; en dito med småfigurer från samma håll, bestående af 6 st. och uppskattad till 700 RD.; Simsons historia, 8 pièces, 600 RD., och Moses historia, 6 stycken, 450 RD. Summa 42 st.[2] Härtill höra ytterligare 11 st. i Sverge utförda väfnader, till hvilkas historia vi snart skola återkomma.

Under den tiderymd, som här sysselsatt oss, ökades husgerådskammarens samling dess utom med tvänne ännu bevarade tapetsuiter, vid hvilka jag ber att särskildt få fästa läsarens uppmärksamhet. Det ena är den ståtliga serie, som framställer Årstiderna, Månaderna, Dagen och Natten samt de Fyra elementen; det andra den suite, som i äldre inventarier nämnes H. M. Konung Carl XI:tes glorieuse krigsactioner och fältslachtningar i Skåne. Den förra inköptes för 3.000 DS. år 1686 från grefve Nils Bjelke af Hedvig Eleonora, som gaf den i nyårsgåfva till »Hennes Maytt drottningen, sin högtährade Elskelighe k. dåtter», d. v. s. Karl den elftes gemål Ulrika Eleonora.[3] Suiten består af 10 stycken, af hvilka 6 framställa två på hvar andra följande månader, de öfriga årstiderna, dag och natt samt elementen. Tapeterna, som alla äro utförda i Brüssel, hvars märke de bära, äro väfda af fyra olika konstnärer: *Guillam van Leefdael, Henry Rydams, Everard Leyniers* och *Gerhard van der Streecken.* Sålunda har den först nämde utfört de tre tapeter, som framställa Januari—Februari, Maj—Juni och Dagen (planch XIX, XXI, XXV); Rydams Mars—April och Elementen (planch XX, XXVII); Leyniers Juli—Augusti och Årstiderna (planch XXII, XXVIII); van der Streecken slutligen September—Oktober, November—December samt Natten (planch XXIII, XXIV, XXVI). Kartongerna till denna dekorativa suite finnas egendomligt nog ännu kvar. Författaren, som igenkände en af husgerådskammarens tapeter i den afbildning af månaderna September och Oktober efter en skizz af Jan van den Hoecke, som återfinnes i Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses, II,

[1] Specification på drottning Ulrica Eleonoras medgiftspersedlar. 1680 den 12 december. (Urkunder rörande svenska konungahuset. N:o 47, p). R. A.

[2] Inventerings-, Värderings- och delningsinstrument af Lösöreqvarlåtenskapen efter Drottning Ulrica Eleonora 1693. N:o 23. Svecica. R. A.

[3] Hedvig Eleonoras hofkassabok 1686, fol. 434.

MARS—APRIL.

Efter JAN VAN DEN HOECKE. Vāfd af H. RYDAMS. Brüssel. 1600-talet.

sid. 153, kan tack vare de förenade rikenas minister i Wien, grefve G. Lewenhaupts vänliga bistånd här af dessa kartonger bifoga några afbildningar, hvilka icke tillåta något tvifvel beträffande samhörigheten mellan den svenska tapetsuiten och de i Wien bevarade skizzerna. Till månaderna Januari—Februari, Mars—April, Maj—Juni och November—December äro fullt utförda taflor målade, sannolikt efter skizzer liknande dem, hvilka framställa Januari—Februari, September—Oktober, Dagen och Natten samt de Fyra elementen. Skizzerna äro enligt ofvan nämda källa gjorda af Jan van den Hoecke, som var hofmålare hos erkehertig Leopold Wilhelm, i hvars inventarium af år 1659 de finnas upptagna. Det synes icke oantagligt, att denna suite är resultatet af den täflan mellan de förnämsta tapetfabrikanterna i Brüssel, Everard Leyniers, Gerhard van der Streecken, Guillam van Leefdael och Henry Rydams, som på föranstaltande af ofvan nämde erkehertig omkring 1600-talets midt egde rum, och i hvilken Leyniers vann priset.[1]

Den tenture, som framställer konung Karl den elftes danska krig, hör egentligen endast genom tiden för sin beställning till den period af svenska tapetsamlingens historia vi här skildra. Den höge beställaren fick nämligen själf aldrig se dessa tapeter, hvilka först flere år efter konungens död blefvo färdiga. Men berättelsen om denna tapetsuite sammanhänger i alla händelser mera med Sverges storhetstid än med den därpå följande perioden af olyckor och förluster, och det må därför vara författaren tillåtet att i detta sammanhang anföra hvad han om beställningen och utförandet af dessa tapeter kan meddela. Nicodemus Tessin berättar år 1695 i ett af sina bref till Daniel Cronström, att han med konung Karl XI gjort ett besök å Drottningholm. Då de genomgingo det galleri i slottet, hvarest bataljmålaren Lemkes taflor öfver konungens danska krig voro uppsatta, föreslog Tessin monarken att låta utföra några af dessa bilder i tapisserie. Kung Karl, som för tillfället var vid godt lynne, gick genast in på förslaget, och Tessin fick ordre att sätta det i verket. Idén var ej ny. Historien om striderna mellan Sverge och Danmark hade redan förut blifvit från dansk synpunkt framstäld på väfstolen. Kristian IV hade nämligen, såsom jag ofvan omtalat, genom Karel van Mander d. ä. i Delft åren 1616—1619 låtit till riddarsalen å Fredriksborg väfva en suite, som återgaf scener ur det så kallade Kalmar-kriget, och som för öfrigt i viss mån tyckes sårat den svenska nationalstoltheten. Det var nämligen dessa tapeter, som i en birecess till fredsfördraget i Roskilde af den 27 februari 1658 omtalas på följande sätt:

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande månaderna Januari—Februari, väfd af G. v. Leefdael efter skizz af J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

[1] A. Wauters: anf. arb. Sid. 315.

Paa det alt hvad som nogonn irring med sig förer eller gemytterne paa den ene eller andre side choquere eller forarge kunde, maa ware affschaffet och udrömmet til fredsens mehre stadfestelse och forbedring, sa er foraffskedet och afftalet, at de tapeter, som Sweriges krone til wanähre och disreputation for dette giort ere och ännu udi Danmarck conserveris och forwaris, skal med andre farffwer offwerstrygiss och offwerfarwiss.[1]

Och Kristian den femte, kung Karl den elftes danske motståndare, hade genom bröderna van der Eicken efter målaren Peder Andersens kartonger låtit utföra en serie tapeter, hvilka skildrade scener ur just samma krig, som Tessin nu föreslog sin konung att efter Lemkes målningar låta framställa i tapetzeri.

Tessin vände sig för beställningens utförande till Daniel Cronström, som vid denna tid var svensk agent i Paris. Det torde nog ursprungligen varit meningen, att alla de

10 dukar, hvilka framställa de märkligare händelserna under Karl den elftes danska krig, och som just år 1695 blifvit uppsatta i öfre galleriet å Drottningholms slott, skulle utföras i tapetzeri. Men till en början kopierades och utsändes blott den tafla, som skildrar Malmö belägring. Hon efterföljdes sedermera af kartongen till Striden vid Landskrona samt ett par bilder framställande Slaget vid Lund.

Cronström hade redan under några år varit Tessins kommissionär i Paris. Han var en i konstärenden ganska förfaren man, lika hjälpsam och lika användbar vare sig det gälde tapeter eller gravyrer, möbler eller hofskvaller, oliver och persikor eller aktörer och aktriser. Han kände personligen en hel del af den tidens parisiska artister och hade just haft om hand beställningen af en möbel i tapisserie de Beauvais efter teckning af Bérain, som Tessin åtagit sig att skaffa åt den mäktige grefve Karl

Bilden återgifver en skizz af J. v. d. Hoecke till en tapet framställande månaderna Januari—Februari. Wien.

[1] Danica: Freden i Roskilde 1658. R. A.

Piper.[1] Han satte sig genast i förbindelse med åtskilliga privata tapetfabrikanter i Paris, hvarest gobelinsfabriken af brist på medel nu för några år stängdes. Cronström tvekade till en början i valet mellan fabrikanterna Hinard och Behagle, hvilken senare ungefär vid denna tidpunkt slagit sig ned i Paris, men uppgjorde emellertid snart ett (ej bevaradt) kontrakt med *Hinard,* hvars arbeten i basselisse enligt hans utsago voro förträffliga. Denne fabrikant började också arbeta för konungens räkning, men blef inom kort af sina fordringsegare bysatt, hvarför beställningen öfverflyttades till *Behagle.* Som skäl härtill anför Cronström i sina bref, att madame Montespan åt denne konstnär anförtrott utförandet af de vackra tapeter, hon efter teckningar af Bérain låtit väfva för sin son, grefven af Toulouse; att gobelinsfabriken, till hvilken han sålunda äfven vände sig, fordrat dubbelt så mycket och dess utom behöfde dubbelt så lång tid för arbetets verkställande; samt slutligen, att Hinards bästa arbetare öfvergått till Behagles fabrik. De fyra första

piècerna af den svenska tenturen skulle kosta omkring 11.000 livres (135 livres per kv.-aln), hvartill emellertid beräknades komma åtskilliga extra tillägg. Betalningen skulle utgå hvar tredje månad, första gången i förskott. Till sammans med Bérain utarbetade nu Cronström en hel del olika förslag till tapeternas bordurer.[2] Öfverläggningarna om dessa synas tagit den intresserade kommissionären ganska mycket i anspråk, och då Tessin, hvars tid delades mellan hofvet och konsten, på Cronströms många frågor endast gaf korta och knapphändiga svar, fick denne oftast lita på sig själf. När så Bérain under sommaren flyttar ut på landet, känner Cronström ansvaret ganska tungt. Han erinrar sig, att för kompositionen af bordurerna till den bekanta tapetsuiten L'histoire du Roi

---

Bilden återgifver en kartong efter skizz af J. v. d. Hoecke till en tapet framställande månaderna Mars —April. Wien.

[1] Cronströms bref till Tessin den 17 januari 1695. R. A. Denna korrespondans och Tessins brefkoncepter hafva legat till grund för den följande framställningen.

[2] Jfr Tessinska samlingen å Nationalmuseum.

arbetat en hel komité bestående af Colbert, Le Brun, Perrault m. fl. När det slutligen, då väfningen redan börjats, visade sig, att man var tvungen att helt och hållet ändra om bården, får han efter egen utsago under fem hela nätter ej en blund i sina ögon, ställd i valet att själf afgöra en rätt kinkig fråga eller att helt och hållet afbryta arbetet, tills svar hunnit anlända från Sverge, hvilket vid den tiden i bästa fall tog sex veckor. Det senare alternativet var dess utom ganska dyrbart, då fabrikanten vid denna tidpunkt tämligen uteslutande synes varit sysselsatt med den svenska beställningen. Äfven själfva kartongen till Malmö belägring, med hvilken arbetet började, ingaf honom betänkligheter. Han begär att å den samma få göra åtskilliga ändringar, enär teckningen, enligt hans mening, saknade »une action principalle et remarquable». Han ville också att, därest konungen å taflan vore personligen framställd, på något särskildt sätt få beteckna honom »dans les endroits les plus exposés, ce qui iroit au but, qu'on s'est proposé de faire cet ouvrage-cy a la gloire non seulement de son regne, mais de sa personne». Han frågar vidare, om det verkligen vore nödvändigt eller delicat att låta den danske konungens (Kristian V) namnchiffer förekomma på troféer och trossvagnar, då tapetens inskriftstafla blott skulle tala om Danmark — en finkänslighet, vid hvilken man ej synes fästat någon uppmärksamhet. — Under åren 1697—1698 utfördes efter de från Sverge öfversända skizzerna kartonger till Belägringen af Malmö, Tredje dagen af slaget vid Lund samt Striden vid Landskrona. För detta arbete användes Martin,[1] som lyckades så bra, att, enligt Cronströms ord, själfve von der Meulen, hvilken som bekant tecknat åtskilligt i suiten L'histoire du Roi, skulle känt sig tillfredsställd, därest han ännu funnits i lifvet. Borduren gjordes efter Bérains teckning af Vernansal.[2]

Emellertid afled konung Karl den elfte (1697), och andra omständigheter stälde sig också hindrande i vägen för arbetets fortgång. Så var vintern 1698 i Paris ovanligt sträng och försenade i sin mån väfningen, då man hade svårt att elda upp de stora verkstäderna, till hvilka Cronström enligt egen utsago fick lämna både ved och kol. Stridigheter uppstodo dess utom mellan Behagle och hans väfvare, och den på grund af krigen stängda gobelinsfabriken öppnades å nyo, hvarigenom en del arbetare både af egen håg och känsla af förpliktelse mot la grande manufacture i den samma återtog arbetet. Cronström fick upprepade gånger vänta på svar angående detaljer, som han ej ansåg sig själf kunna afgöra, och penningemedlen från Sverge så väl till hans egen aflöning som till fabrikens förnöjande ingingo till den grad oregelbundet, att kommissionären ej sällan råkade i verkliga svårigheter.

Som jag anfört, började man väfva den tapet, som framställer belägringen af Malmö (planch XXIX). Härtill kom snart Tredje dagen af slaget vid Lund (planch XXXII) samt något senare äfven Striden vid Landskrona (planch XXX). Man hade till sist samtidigt tre pièces i väfstolarna. Den först nämda — Malmö belägring — blef färdig 1699 och samma år äfven den tapet, som framställer tredje dagen af slaget vid Lund, signerad

• BEHAGLE • hvilken Cronström på grund af det i fonden framstälda snölandskapet

[1] Martin, Jean Baptiste (1659—1735) eller möjligen Pierre Denis le jeune (1673—1742).
[2] Vernansal, Gui Louis (1648—1729).

MAJ--JUNI.

Efter Jan van den Hoecke. Väfd af Gvillam v. Leefdael. Brüssel. 1600-talet.

Pl. XXI.

i början funnit mindre lyckad. Den visade sig, då den kom ur väfstolen, vara den vackraste. »La quantité de grouppes et des figures richement contrastés», heter det i ett af hans bref, »font un effet charmant et la diuersité des contours sur ce tapis de neige gris blanc terminé par ces bordures de Lapis font tout autre effet que sur les terrasses vertes». Den tredje tapeten, Slaget vid Landskrona, gjordes i Beauvais, dit Behagle nu öfverflyttat. Denna pièce var lättare att utföra. Den blef också, ehuru senare påbörjad, afslutad redan år 1699. Tapeten framställande Malmö belägring hemsändes till Sverge på våren 1699 med ambassadören grefve Guiscard, som lofvat föra den landvägen, då man fruktade, att sjöluftens fuktighet skulle kunna skada det i väfnaden förekommande guldet. Den afgick emellertid sjöledes. Diplomaten fann nämligen lådan väl tung att föra med sig på sina detourer till åtskilliga europeiska hof.[1]

Malmö belägring visades sommaren 1699 i Stockholm för Karl den tolfte och hofvets hemmavarande högheter — konungens farmor, den gamla enkedrottningen Hedvig Eleonora, prinsen och prinsessan af Wolfenbüttel, hertigen och hertiginnan af Holstein, hvilken senare, för tillfället sjuk, lät bära sig ned i en stol för att få vara med vid förevisningen. Kung Karl blef så förtjust, att han genast gaf befallning om utbetalande af 1.500 escus till arbetets fortsättning.

Bilden återgifver en kartong efter skizz af J. v. d. Hoecke till en tapet framställande månaderna Maj —Juni. Wien.

[1] Beskrifningen å tapetens inpackning är så karaktäristisk, att jag ej kan neka mig nöjet att meddela den. Cronström skrifver harom:

D'abord il y a du papier cousu sur les bordures d'or, la pièce estant pliée elle est envelopée de papier, en suite cousue dans une toille cirée, le bois de caisse a plus d'un pouce d'epais, sur la toille cirée il y a encore du papier epais; la caisse bien clouée est entourée par dehors d'une toille cirée encore, sur la quelle il y a de la paille et une bonne toille; par une precaution sans exempel j'ai encore mis ce ballot dans une 2me caisse par dessus de la quelle il y a un second emballage. Si après cela l'air de la mer y penetre toutes les precautions humaines sont inutiles.

De båda andra tapeterna hade Cronström ämnat på hösten samma år hemsända via Strassburg, Frankfurt och Hamburg — »hvilket är den kortaste vägen och utan något ombyte af vagnar» — men genom Tessin erhöll han ordre att behålla dem i Paris, där de tills vidare upphängdes hos presidenten Brissonnet och, enligt brefskrifvarens utsago, vunno allas bifall. Vid jultiden 1699 fick Behagle nåden att förevisa den ena, nämligen Slaget vid Landskrona, för konung Ludvig XIV. I mars året därpå for Cronström själf till Versailles för att presentera Tredje dagen af slaget vid Lund, som konungen också behagade taga i betraktande, »då han gick till messan». »Et pendant 2 ou 3 heures que la tapisserie fut tendue, tout Versailles retentit des Eloges de cette pièce.» De politiska förhållandena i hemlandet gjorde, att dessa båda tapeter först 1703 öfversändes till Sverge. Tessin visar dem på hösten för den hemmavarande kungliga familjen och lofvar Cronström att söka utverka medel till arbetets fortsättning, hvilket verkligen i så måtto lyckades, att konungen utfärdade en ordre till statskontoret den 23 mars 1704 att utbetala »1.000 escus pour la continuation de deux actions qui manquent a la bataille de Lunden».

Arbetet å den fjärde, ännu ej fullbordade piècen fortgick på grund af bristande medel mycket långsamt och stod ibland till och med alldeles stilla. Mer än en gång var man af svårigheten att anskaffa pengar nära att helt och hållet afbryta arbetet, men fann sig bunden af det uppgjorda (ej bevarade) kontraktet. Behagle afsade sig emellertid beställningen, och denna fjärde pièce, som framställer andra dagen af slaget vid Lund (planch XXXI), måste därför utföras å annat håll. Den är signerad D·LACROIX· . Jag har ej kunnat anträffa någon upplysning om tiden för den sammas öfversändande till Sverge. De år 1704 utlofvade pengarna tyckas aldrig blifvit utanordnade, och trots Cronströms upprepade böner om kopiorna till Fjärde dagen af slaget vid Lund och Bohus' belägring, som skulle afgått till Paris redan 1701, torde dessa aldrig blifvit skickade. Man befann sig nu midt i brinnande krig och synes ej velat tänka på att återgifva andra tiders strider i tapetzeri. Liksom Sverges stormaktsställning blef också les glorieuses actions du Roi Carl XI ett fragment.

Det var under arbetets fortgång mer än en gång fråga om att låta Le Clerc gravera denna suite. Cronström aflät till den ändan 1698 ett för konungen afsedt memorial, hvars karaktäristiska ordalydelse gör det förtjänt af att här meddelas.

Skulle, heter det, Hans Majestät behaga att alldeles fullkomna detta verket och så mycket mera utsprijda dess högst-sahl. herr faders gloire, så skulle nestan ingen ting meera der till contribuera uthi fremmande landt än om K. M^{t} resoluerade att låta grauera här ute desse actioner medh derass rijke bordurer. Man kunde dertill fooga en omstendig relation widh hvardera actionen, hwilket tillsammans bundet kunde giöra een volume som konungens i Frankrijkes tapeter af fyra elementerne och åhrstijderna; det samma har ock varit projecterat angående des krijgactioner, men det har intet kommitt till execution. Detta skulle wara af een medelmåtig depense i anseende till den esclatante effect, som det skulle giöra. Der och högstsahl. hans K. M^{ts} kröhning med fleere andre sådane solennitets representationer kunde komma dertill, så betoge det dee danske all ombrage, oafsedt den precautionen är något scrupuleuse, ty det är oerhördt, att en konung skall fördöllja dess victoirer till att intet choquera andra puissencer. Det lärer och intet så opptagas af dee danske, ty det kan intet komma dem meer sällsamt före, att desse actioner representeras uthi en tenture tapeter än att dee beskriffas uti svenska historien, hvilket — — skedde på K. M. ordres.

Graveringen gick, som man kan förstå, om intet. Cronström, hvars intresse för tapetsuitens värdiga utförande nogsamt torde framgå af det föregående, har själf också om denna suite lämnat en förklarande relation, som jag meddelar i bil. Lit. A. Hans uppfattning af arbetet, hvilken bär prägeln af storhetstidens sätt att se, framgår tydligast af följande i nämda relation förekommande ord:

> Detta gallerie, således bygdt, fingerar man vara giordt och upprettat af victorien som ett triumphalt monument till en glorieuse åminnelse aff högst sahl. deras K. M^{ttrs} Konung Carl den X^{de} och Konung Carl XI^{tes} victorier och torde det samma medt fog meritera namn af segergalleriet.

Suiten med Karl den elftes bataljer är ännu bevarad och i förhållandevis godt stånd. Den är väfd af fint ylle, silke och guld.[1]

[1] Å Upsala bibliotek förvaras följande

Rakning på K^{l} M^{tts} *Tapeter.*

	Omkostnader giorde innan det werkl. kom till arbete.		
1697	Till Mr Berain betalt för åtskillige dess desseiner af borduren som äre öf^{r} sende till Sverie	280	
	För een Copia af bem^{te} bordure medh vatnferjor och rehausserad med gull	90	
	För Sujetten af belägringen för Malmö som uthi bem^{te} bordure var måhlat	50	
	För een annan något större Copia af bem^{te} bordure och Sujet, uthi alle dess juste proportioner, medh olliеferjor giordt, rehausserad, och medh flijt terminerat; till min, Tapetmakarens och målarnas effterrättelse	180	
	Drikspg^{r} åth portvachtaren i Hosttel de Mazarin, der dee stoore bordurerne äre måhlade	20	
	För små proofstycken giorde på goblin och hoos andre mestare	30	
	Till Notarien betalt, som giort contractet och Copier	20	
	För een lijten avance giordh ått Henard Tapetmakare, medh hvilken iag för Behagle hade contraherat hvilken summa jag för dess Banqueroute eij kunde få igien	50	
	För Tull och fohrlöhn af dee Taflorne som kommo ifrån Sverje geenom Rochelle	60	
	1.	780	
1697	Omkostnader giorde på belägringen af Malmö.		
	Till Mr Martins betalt för sielfwe sujetten laut quitt^{ce}	285	
	Till Mr Vernansal betalt för borduren, rehausserat medh gull jemvähl för — — och lerfft etc. laut räkning	574	
1698	Till arbeetaren Morin laut quitt^{ce}	15	
1699	Till rentreyeuren Petit laut quitt^{ce}	61	
	Till Behagle betalt uthi åtskillige tijder och poster för heele stycket innehållandes $15^{11}/_{16}$ franske quadrat alr laut quitt^{ce}	2.353	7
	För en dubbel Kista, vaxduk och emballage	25	
	2. Summa af förste Stycket	3.313	7
	Omkostnader giorde på 3:die actionen för Lundh.		
1697	Till Mr de Vernansal betalt för esquisse och måhlning af fyra fångar i differant attitude och gevandt af de förre, jemvähl för esquisse och måhlning af nye tropheer, och Copian af heela öfvre borduren uthan gull laut quitt^{ce}	370	
	Till Mr Martins betalt för sielfwe sujeten l^{t} quitt^{ce}	400	
1699	Till Mr Behagle betalt för sielfwe Stycket innehållandes $16^{9}/_{16}$ franske quadrat alr	2.418	
	Till dee tree arbeetare betalt som giorde bem^{de} stycke hvilket dee elliest hade öf^{r}gifvit och engagerat sig i Goblins vedh dess retablissemt	169	
	Till Behagle betalt for rentrayagen af een list som är tillagdh	32	
	3. Summa af andra Stycket	3.389	
1698	Omkostnader giorde på Bataillen af Landskroona som är giordh i Beauvais.		
	Till Mr de Vernansal betalt för esquisse och måhlning medh olljeferjor på lerfft af fyra fångar och nye tropheer, jemvähl Coppia af heele öfvre borduren laut quitt^{ce}	370	
	Till Mr Martins betalt för sielfwe Sujetten laut quitt^{ce}	356	
1699	Till Mr Behagle betalt för heele stycket innehållande $16^{9}/_{16}$ franske quadrat alr à 150 al. laut quitt^{ce}	2.418	
	Min reesa till Beauvais och drikspg^{r} åt arbeetarne dersammestedes	80	
	Till Mr Behagle betalt för rentrayagen af een list och några små correctioner	36	
	Summa af 3:die Stycket	3.260	
	Summa af alla 3 Styckene	10.742	
1699	Till Mr Martins betalt för den förste Lundske actionen laut quitt^{ce}	450	
	Till Mr Martins betalt för den 2^{e} Lundske actionen laut quitt^{ce}	400	
	Paris d. 10 May / 30 Aprillis 1700. Summa Summarum	11.592	

Original räkningar för de Tapeter föreställande K. Carl d. XI Batailler, som ännu pryda väggarne i den så kallade Riddarsalen å Kongl. Slottet.

Tapeterna äro hållna i en fin grå eller blågrå ton med för öfrigt sparsam användning af färger, särskildt rödt och blått i danska och svenska uniformerna samt, med ypperlig effekt, hvitt till många af hästarna. Å öfre horizontalbårdens midt hålla ett par ryktets genier svenska riksvapnet med pfalzisk hjärtsköld (se bilden å sid. 63), en anordning, som liksom de båda vertikalbårdernas dekoration återupprepas på alla fyra till suiten hörande tapeterna. Nedre horizontalbården, som är olika å alla piècerna, visar å midten ett postament, å hvars framsida i guld eller silfver mot ljusblå fond läses en latinsk beskrifning öfver den framstälda scenen; å ömse sidor omgifven af å hvar andra hopade vapen. Hörnen intagas af sittande fångar, nakna eller i orientaliska (fantasi?) dräkter. Lointainerna äro luftigt och mjukt utförda, särskildt å den tapet, som framställer tredje dagen af slaget vid Lund, hvilken i öfrigt äfven hvad beträffar förgrundsfigurerna utmärker sig framför de öfriga.

Inom den tiderymd, med hvilken vi nyss sysselsatt oss, faller en episod i det svenska tapetväfveriets krönika, som är nära förknippad med ett af den svenska häfdens älskligaste minnen. Jag menar tapetväfveriet vid Karlbergs slott, som anlades af Karl den elftes gemål, den blida Ulrika Eleonora — subditorum amor ac delicium; arctoi splendor amorque poli, reginarum, optima, maxima, piissima, för att bruka samtida medaljers språk. Denna furstinna, hvars kärleksfulla sinne för fattigdomen och olyckan till och med samtiden erkände, och som historien gömt, har på ett hennes goda hjärta värdigt sätt knutit sitt namn vid en industri, den där nästan mer uteslutande än någon annan tillhör de rika i denna världen. När man genomgår det, som ännu finnes kvar af drottningens räkenskaper,[1] och i dem dag efter dag återfinner jämte ett oförtydbart konstsinne de praktiska uttrycken af en aldrig tröttnande människokärlek, känner man sig lätt öfvertygad, att anläggningen af tapetväfveriet vid Karlbergs slott framgått ur önskan att hjälpa, och här hjälpa de små. Det var nämligen barnen i ett af drottningen vid ofvan nämda slott grundadt barnhus, som sysselsattes med tapetväfveri. Då slottet år 1688 stäldes till drottningens disposition, och ett af de ännu bevarade arbetena från Karlbergsfabriken är dateradt 1689, torde man väl till ungefär dessa år få hänföra tapetväfveriets begynnelse.

Anläggningen, som bekostades af drottningens handpenningar, stod under ledning af Anna Maria Schmilau, vanligen kallad inspektorskan på Karlberg, samt en Katarina von Hacken. Daniel Rydenius, kaplan i Solna, sörjde för barnens undervisning i läsning etc. Tre finska adelsjungfrur, Maria Helena, Emerenzia och Anna Elisabet Klingbyl, synas haft väfveriet om hand. De små artisterna voro alla, såsom af räkningarna synes, flickor. Arbetet utfördes, för så vidt vi känna, uteslutande i basselisse, efter i husgerådskammarens förråd varande tapeter. Silket inköptes af silkesmanufaktursintressenterna.[2] Kungsholmens glasbruk förfärdigade »glasstifter».

[1] Lunds bibliotek: De la Gardieska samlingen: räkning för drottningens handpenningar juli 1692—juli 1693.

[2] Af räkningarna, som äro kvitterade af Welam Keijlhoff, är den första daterad den 2 november 1691. De omfatta silke i couleur de rose, »liffärga», rödt, svart, brandgult, »carmoisin», hvitt, isabellfärgadt, »couleur de scher» o. s. v.

JULI– AUGUSTI.

Efter Jan van den Hoecke. Väfd af E. Leyniers. Brüssel. 1600-talet.

Pl. XXII.

Såsom jag ofvan anfört, hade man år 1689 gjort en tapet färdig. Den tillhör Meleagers historia och är väfd efter den i Brüssel af Jan Leyniers utförda suite, som drottning Ulrika Eleonora medfört i brudskatt från Danmark, och som för öfrigt ännu finnes i statens samlingar. Denna pièce framställer Althæa, som låter taga Meleagers lifsbrand ur elden, och bär signaturen CARLBERG·Aō 1689·AM R· (a manufacture royale?). Följande år (1690) afslutades ännu en tapet, Meleager, som öfverlämnar till Atalanta det kalydoniska vildsvinets hufvud, och år 1691 en tredje, hvilken framställer Meleagers moder kastande sonens lifsbrand på elden. Det var förmodligen för detta stycke, som den resterande aflöningen ($22^{1}/_{7}$ rdr) i augusti 1692 utbetaltes med 15 daler kmt till hvar och en af nio flickor. Man skall säkert icke förtänka oss, att vi här an-

föra deras i öfrigt obekanta namn, som nog ej varit utan intresse för drottningen-välgörarinnan. De voro: *Katarina Dorotea Hacken, Margareta Sofia* och *Susanna Magdalena Lille, Margareta Bergvall, Katarina Stüvert, Hedvig Bergh, Elisabet Helmers, Margareta Ambjörnsdotter* samt *Hedvig Johanna* (utan tillnamn).[1] Förebilden till det sista stycket, som under drottningens lifstid uppsattes, men som ej blef färdigt förr än efter hennes död, var likaledes hämtad från ofvan nämda, af Le Brun komponerade suite och framstälde jagten på det kalydoniska vildsvinet. I december månad anno 1692 utbetalas för detta arbete å nyo 27 rdr species till nio flickor. Räkningen är kvitterad af de ofvan nämda, utom Margareta Ambjörnsdotter, hvars namn blifvit ersatt af *Anna*

Bilden återgifver en efter skizz af J. v. d. Hoecke utförd kartong till en tapet framställande månaderna September—Oktober. Wien.

[1] »Vor der ledtz Vorfertigten feinen Tapet, haben wir von ihr hoch greflich genaden die frau Hoffmeisterin unsser Restirende Lohn vor 7½ Ell eine jeder 15 D. Kumtz entfangen, solches bezeugen wir mit unsser unten gezeigte nahmen die summa $22^{1}/_{7}$ RDr. Carlsberg A° 1692 den augustij» (namn).

Sofia Tropper. Efter Ulrika Eleonoras bortgång (1693) öfvertog Karl den elfte med en pietet, hvars yttringar man ej kan följa utan rörelse, vården om sin gemåls fromma stiftelse.[1] Med den dam, som förestått barnhuset på Karlberg, ingicks 1693 ett sedermera årligen förnyadt kontrakt om underhåll af de 30 barn, som »Hennes Majestät vår högstälskeliga, nu mehra hoos Gud evinnerligen sahliga gemåhl» vid Karlberg låtit underhålla.[2] Riksregistraturets bref lämna i all sin karghet rörande upplysningar om konungens omsorger för de små, hvilka en gång varit föremål för hans älskade gemåls välgörenhet, vare sig han skänker dem psalmböcker, skickar dem medikament eller med rikliga årsunderhåll begåfvar dem, som lämna barnhuset.[3] Väfveriet fortgick under drottningens dödsår, under hela 1694 och till fram på våren 1695, sannolikt för att afsluta den redan påbörjade tapet, som liksom de öfriga är signerad och daterad CARLBERG·Aº1694 A·M·R· Under denna tid utbetalas till inköp af silke i tre olika poster 128 DS.[4] 1695 i april flytta de tre finskorna, som ledt väfningen, till Stockholm, och samtidigt befalles statskontoret att till hvar och en af »dhe sex stora flickorna vid Carlbergs barnhuus, som dersammastädes hafwa wäfvit tapeter och nu komma dädan» utbetala 20 DS. i afskedspenningar.[5] Men lärarinnorna, som redan 1694 fått sig tillagt 40 DS. hvar i årlig lön, skulle fortsättningsvis få uppbära samma belopp, hvarom konungen också i särskild skrifvelse ytterligare påminner sitt statskontor.[6]

Det ofvan (sid. 80) anförda inventeringsinstrumentet af Ulrika Eleonoras lösörekvarlåtenskap, som uppgjordes 1693, omtalar jämte Meleagers historia, ännu några andra vid Karlberg förfärdigade tapeter, så under n:o 5 »en tenture med små figurer; vid Carlberg gjort; höjden är $4\frac{5}{8}$ ahln i brabands och bestå(r) i fölliande 5 stycken.

1 st. $3\frac{1}{8}$ al^{r}
1 st. $3\frac{1}{2}$ »
1 st. $6\frac{3}{8}$ »
1 st. $4\frac{3}{8}$ »
1 st. $5\frac{3}{8}$ »
$22\frac{3}{4}$ al^{r} taxerad för 200 Rdr.

[1] Jfr bref till statskontoret om 4.000 DS. för 1694 och alt framgent för hospitalet vid S:t Johannes kapell.

[2] R. R. den 21 december 1694. Jfr bref till statskontoret den 2 december 1693 att åt inspektorskan Anna Maria Schmilau låta utbetala under 1694 200 DK. för hvart och ett af de trettio barn, som Ulrika Eleonora låtit underhålla vid Karlberg. (I nämda summa ingingo kläder, föda, ved, tvätt.) Jfr den 11 okt. 1694, 3 april 1695, 2 okt. 1695: förnyande på ett år af kontraktet med inspektorskan å Karlberg för de 11 fattiga barnen i barnhuset vid Karlberg, 200 DK. för hvart barn.

[3] Bref till statskontoret den 6 juli 1694 om 20 DS. till medikament för barnhuset å Karlberg.

[4] Bref till statskontoret den 24 november 1693: till väfveriets fortsättande på barnhuset vid Karlberg 60 DS. för inköp af silke, utbetaldt till rådman Thesmar; den 22 mars 1694 ytterligare 60 daler »till inköp af silke till de tapeters förfärdigande, som väfvas vid Carlberg»; den 27 november 1694: »till silke och regarns inköp till tapeternas fullkomliga förfärdigande på Carlberg» 8 DS.

[5] Bref till statskontoret den 3 april 1695: respengar af 100 DS. till Catharina Dordi (Hacken) som skulle resa hem till Pommern. S. d. om 200 DK. »till flickan Maleen, som förut varit i Carlbergs barnhus, men nu kommer dädan». S. d. »som Wij wele hafwa benådat hvardera af dhe sex stora flickorna vid Karlbergs barnhuus, som dersammastädes hafwa wäfvit tapeter och nu komma dädan med tjugo daler sölfvermynt till afskedspengar» etc.; den 24 april: tre flickor, Kristina, Susanna och Kerstin, som hittills varit vid Karlbergs barnhus och nu äro komna därifrån tilläggas deras årsunderhåll af 200 DK. hvar.

[6] 1695 den 3 april. Brefvet till statskontoret omtalar 200 DK. och 40 DS. till klädpengar. Jfr den 24 april, hvari statskontoret ytterligare påminnes att låta de tre finska adelsjungfrurna »verkeligen tillgodonjuta» de förmåner Karl utlofvat.

Än Tobias historie vid Carlberg gjord, något bättre än den förra

1 st. $6^1/_8$
1 st. $5^1/_2$
$11^5/_8$ tax. för 150 Rdr.»

Sannolikt ha vi härmed också angifvit hela omfånget af den verksamhet, som under några få år i människokärlekens mera än i praktlystnadens tjänst utvecklades på Karlberg.

Författaren har i det föregående sökt gifva en bild af tapetzeriets användning under de olika tiderymder, som här skildrats. Man har sett, hurusom de väfda tapeterna från att vara den enda egentliga väggbeklädnaden så väl i hemmet som under färder i främ-

mande land så småningom fått dela platsen med andra stoffer. Sin egenskap af omistande gods bibehöll det, som naturligt var, längst vid festliga tillfällen och på resor. Hvad Ogier 1635 berättar om ceremonierna vid svenskarnes underhandlingar med polackarne gälde säkert långt in mot sextonhundratalets slut. »Vid möten med Pålackarna», säger han, »som gemenligen hållas uti tält, äro tvänne bord stälda midt emot hvarandra för hvardera magtens sändebud och midt emellan dem en tapet nedfäld, som uppdrages sedan de blifvit samlade och satt sig, att de måtte få se hvarandra på en gång och på en gång taga till sina hattar.»[1] Vi hafva sett, hur under Karl den elftes förmyndare tapeter uppköptes för att användas i de rum, som af drottning Kristina skulle bebos på hennes resa genom Sverge upp till Stockholm, och huru, så ofta en ny ambassadör anlände, riks-

Bilden återgifver en efter skizz af J. v. d. Hoecke utförd kartong till en tapet framställande månaderna November—December. Wien.

[1] Stockholms magazin 1780.

marskalken och hans medhjälpare, hofintendenten, ansågo oundgängligt att upphandla nya tapeter. Man erinre sig ock, att vid de öfverläggningar, som med anledning af dessa hotande utgifter uppstodo i kammarkollegium, icke en enda röst höjdes för användning af något annat än tapetzeri — i sin mån ett ganska talande bevis för den ännu rådande uppfattningen af tapetzeriets nödvändighet som värdigt dekorationsmedel vid »solenna occasioner». Vid sådana tillfällen intager tapetzeriet ännu sin gamla hedersplats så väl inomhus som vid dekorationer i det fria. Då t. ex. den engelske ambassadören, grefve Jacob Carlisle, till Karl den elfte sommaren år 1669 öfverlämnade strumpebandsordens insignier, var rikssalen å Stockholms slott rundt om prydd med de väfda tapeter, »som på riksdagen pläge brukas»; likaså fans tapetzeri upphängdt i det gemak, som ambassadören och härolden hade begärt att få »stiga in uti för att i ordning lägga Riddareprydnaden».[1] I sin berättelse om de festligheter, som i december 1672 anstäldes för att fira Karl den elftes myndighetsförklaring, omtalar Ehrenstrahl, huru vid banketten i rikssalen den 20 i samma månad väggar och fönster voro öfverhängda med sköna tapeter, äfvensom att vid den ett par dagar förut anordnade illuminationen »Was reiche und vornehme Familien waren, deren Häuser waren von Aussen gantz über mit schönen Tapezereyen bekleidet».[2] Och relationen om Ulrika Eleonoras kröning i Stockholm 1680 förmäler, huru högkoret i kyrkan var klädt med tapeter, och »så väl vid intåget som cröningsdagen voro alla gator och platser, där som processen gick fram, på båda sidor utanpå såsom ock gårdarna beklädda med tapeter, schildereyen, täcken o. a. prydnad, som hvar och en efter råd och emne kunnat till väga bringa».[3]

De tidt och ofta förnyade öfverflödsförordningarna hade jämförelsevis litet att säga rörande husgerådet i allmänhet och äfven beträffande de väfda tapeterna. Kongl. Maj:ts nådiga stadga af den 30 augusti 1664 skulle sålunda »sig sträckia till hvars och ens så mans som quinnos egne kläder och prydnadt såväl i bröllopen, som uthom, men icke tydas på något Husgerådh eller sadlar och hästetyg, besynnerligen bland Ridderskapet och adeln». Då en liknande författning i oktober 1664 utfärdades för rikets presterskap, funno vederbörande lämpligt att »sätta vissa gradus och skilnader mellan folket», ehuru man på samma gång erkände, att »dhesse ofwanberörde grader och trapper i gemeen swårligen kunne determineres och beskrifwas». Förordningen innehöll äfven en bestämmelse rörande användningen af väfda tapeter, som man återfinner redan i »Borgmestare och Råådz i Stockholm underdånigaste påminnellser om Förordning och stadgar, huru mädh alla fästningar eller trolåfningar, Bröllop etc. hållas borde» af den 27 mars 1661.[4]

[1] Jfr Den swenska Fatburen nionde öpningen. Stockholm 1770. Ceremoniel, då konung Carl den XI:te dubbades till Riddare af Ängelska Strumpebands-orden den 29 julij år 1669. Jfr Kritiska ok historiska handlingar rörande svenske historien ok språket, utgifne af E. E(kholm). Stockholm 1760.

[2] Se Certamen Equestre cæteraque Solemnia Holmiæ Suecorum A° MDCLXXII M. Decbr: celebrata cum Carolus XI omnium cum applausu Aviti Regni Regimen capesseret Holmiæ. De af G. C. Eimmart i Nürnberg graverade plancherna visa anordningarna i den med tapeter beklädda rikssalen å slottet Tre kronor. Se planch 1 och planch 62. Utom väggarna var äfven läktarbalustraden behängd med tapeter (de senare afvikta till halfva höjden).

[3] »Dessutom ock om afftonen alt intill midnatten öfver hela staden och malmarne lycktor uppå åtskillige maneer med ljus utj, deslijkes ock ljus uti fönstren, så vähl som uppå Kyrkiotornen uppsatta, hvarest iemväl å någre orter med schallmejor och andre instrumenter musicerades.» — Relation om Ulrica Eleonoras Kröning i Stockholm den 25 nov. 1680. R. A.

[4] »Hwilcken brudehuuset mädh kostelige Tappeter, gyllen, Söllfwer- eller sijdentyg, himblar eller annor slijk dyrebar Zirath och prydnat utstofferar — — böte 100 DS.» Nya handlingar rörande Skandinaviens historia. 21, s. 65. Stockholm 1850.

SEPTEMBER· OKTOBER.

Efter JAN VAN DEN HOECKE. Vafd af G. V. D. STREECKEN. Brussel 1600-talet

Pl. XXIII.

»Därest», heter det, »någhon will utprydha Brudhuset medh tapeter sampt silfver eller sidentygh på wäggar eller himblar, så ock bruka Ljuscronor aff silfwer, item silfwerljusstakar och annan dyrbar zirat, tå må han dhet saklöst giöra, om han eller hon är aff dhen förste graden, jämväl sådant äger sielf och gör Bröllopet i sitt eghet Huus eller logement; — — men dhe som äre af andre graden benöje sig medh mindre utprydde logement, uthan företalda ornat och kostnad.» Af presterna skulle sålunda endast »professorer, hofpredikanter, lektorer, pastorer, rektorer och alle skicklige, wällärde och alfwarsamme graduerade män» ega rätt att vid dylika festliga tillfällen bruka tapeter. Bland borgerskapet, som enligt förordningen af den 5 okt. 1664, indelades i tre grader, hade blott den första, som bestod af borgmästare och råd samt magistratspersoner, tillstånd att bruka tapetzeri, om man sådant egde och gjorde bröllopet i eget hus eller logement; men ej

om man behöfde låna eller hyra. Men »dhe som ähre aff andre graden måghe icke bruka Tapeter sampt Silfwer eller sidentygh på Weggiar, utan bruke i stellet Schillerien och annan mätteligh zirat.»

De följande under 1600-talets senare hälft utfärdade förordningarna lämnade emellertid tapeter och husgeråd i allmänhet okvalda. Till och med de ofta förekommande stränga förbuden mot användning af »blommerade, randiga och faconnerade sijdentyg och Estoffer»[1] tillätο importen af dylik vara till möbler, för så vidt sådant ej kunde förfärdigas hemma, och därest man vederbörligen gjorde anmälan om sin önskan i »Cammar och Commercie-Collegio», ett medgifvande, som är ganska betecknande, om man betänker strängheten af en förordning som den, att tullnärer, inspektorer och besökare, hvilka beträddes med »att hafwa brukat någon connivence vid visitationerna»

Bilden återgifver skizzer af J. v. d. Hoecke till tvänne tapeter framställande Dagen och Natten. Wien.

[1] 1686 den 3 april: forbud mot blomerade, randige och faconneradt Tyg. Jfr 1690 den 10 aug

skulle »utan all nåder vara förfallne i alla sina Lijfzdagar till arbete på Marstrand»,[1] och den protektionistiska höjden af bestämmelsen »att så länge en eller annan någon väfstol wed macht håller och drijfver ingen skulle hafwa tillstånd för giäld at arrestera densamme eller sådana saker at låta exequera, som hans wärck kunna hindra».[2] I Kongl. Maytz Placat och förordning angående åtskillige slags sortementer af Lärft etc. af 1694 uppräknas visserligen bland förbjudna saker »flamske tapeter», men med tillägget »väl förståendes de gemene randige»,[3] och från öfverflödsförordningen af den 20 mars 1699 undantogs till sist uttryckligen »alt som hörde till meubler och beklädnader i husen». Troligen skulle man ock, därest auktionsverkets handlingar från 1600-talet blifvit bättre bevarade än nu är fallet, kunnat komma till det resultat man synes vinna af en granskning af de få kvarvarande handlingarna — nämligen att väfda tapeter åtminstone af enklare slag vid denna tid ganska allmänt brukades i vårt land, om äfven tullen å dessa var tämligen högt satt. Hvad beträffar de olika arter af väggbeklädnad, som vid denna tid brukades inom de kungliga slotten, kan man emellertid fortsättningsvis iakttaga en tendens till minskad användning af tapetzeriet. Under förmyndarregeringen finner man sålunda ofta i förnämligare gemak omtalade väggbeklädnader af tyg såsom atlas, damast, brocatell, gyllenduk o. s. v. År 1661 var konungens kabinett å västra sidan klädt med röd damast och guldgaloner, värderadt till 882 DS.; hans sängkammare år 1668 med gyllenduk, värderad till 2.261 DS. I konungens studerkammare voro väggarna och bokhyllorna öfverdragna af grön damast med guld i silfvergaloner o. s. v.[4] Förhållandet är det samma, sedan konung Karl tillträdt regeringen. Den dyrbara väggbeklädnad af violbrun och brandgul atlas med broderier af guld och silfver, som Karl Gustaf en gång fått i present af en polack, och som uppskattades till 5.533 DS., satt nu hos enkedrottning Hedvig Eleonora, och i andra gemak å olika slott omtalas brocatell (blommerad med blått, gult och rödt), isabellhvitt på grön botten, röd, violett, gul och grön damast, »lifferga» gyllenduk o. s. v. Sålunda var i början af 1690-talet »prinsessans sängkammare» klädd med röd, prins Karls med grön damast, hvilket senare slags tyg också förekom i drottning Ulrika Eleonoras sofrum å Kungsör, å hvilket slott äfven riksenkedrottningens sängkammare var klädd med blommeradt brocatell. Jämte dessa stoffer förekommo dess utom gyllenläder och franska tapeter. Det förra slaget af väggbeklädnad hade vid denna tidpunkt fått en alt större och större användning. År 1674 utfärdades till och med privilegium för en viss Charles Bondet att i Sverge tillverka »tapeter af förgylt läder på Holländska manér och tapeter af förgylt läder på italienskt manér».[5] Å Ulriksdals slott voro t. ex. år 1689 ej mindre än 26, å Kungsör

[1] Förbud mot faconnerade tyg etc. af den 19 april 1692.

[2] Förbud mot blommeradt sidentyg och faconneradt tyg 1693 den 4 februari.

[3] Kongl. Maytz Placat och förordning angående åtskillige slags sortementer af Lärft, hwilcka endels förbiudas, endels ock med förhögning af Tullen efterlåtas att införskrifwas och införas. Stockholm 1694 den 14 mars.

[4] Värderadt till 1.416 DS.

[5] Privilegium för Charles Bondet på någre manufakturer här uthi Swerige at tillwärka. Dat. Stockholm den 27 november 1674. »— — åtskillige manufacturer nemligen såsom Tapeter af förgylt läder på Holländska manér, Tapeter af förgylt läder på Italienskt manér, en annan facon af Tapeter förgylt läder, facon af brocadel, ny invention helt rik, alle blommor uphögde af silke; waxduk af den tunna och klädesliknelse allehanda facon; item att giuta allehanda figurer och contrefay, som är marmor likt, med annat mehra, som tillförene här uthi Wårt Rike intet hafve warit giorde.» — Privilegiet gafs å tio år. A. A. von Stiernman. Samling af K. Bref etc. IV, sid. 70. Stockholm 1760.

anno 1696 12 gemak klädda med gyllenläder.[1] De franska eller efter tillverkningsorten gemenligen s. k. roanska tapeterna förekommo, som det synes, i stycken af olika storlek liksom de väfda tapeterna och omtalas i inventarierna under olika mönster såsom »med och utan hvalfbågar; randiga; viollette randige; med flammor och ränder; i muskus och blått med cronor och fleckte Öhrnar uppå samt Lillior; med blå flammor och lijtet messing uti» o. s. v. Man finner under 1600-talets senare del denna art väggbeklädnad mycket använd och i rum af ganska olika natur. Så voro dylika uppsatta i konungens förmak vid Kungsör, där för öfrigt liksom i Upsala många af uppvaktningens bostäder voro klädda med sådana tapeter. Men i allmänhet synas de vid denna tidpunkt mest varit hänvisade till olika ämbetsrum (contoirs) samt till husgerådskammarens förråd. Det var ett billigt material, hvilket framgår bland annat af den omständigheten, att i år 1696

års inventarium, hvarur ofvan anförda upplysningar hämtats, hela samlingen franska tapeter, bestående af mer än ett 150-tal, upptages till omkring 1.040 DS., sålunda exempelvis mindre än en enda väggbeklädnad af grön damast, som förekom uti konungens studerkammare.[2] För jämförelsens skull må nämnas, att de väfda tapeterna i samma inventarium uppskattas till en summa något öfverstigande 72.000 DS.

Ungefär lika mycket som förut varit fallet, kunna vi iakttaga den förskräckelse för det färglösa, som ger sig ett uttryck i användningen af kläde i olika kulörer såsom fyllnad till andra arter af väggbeklädnad, vare sig väfda tapeter, damast eller dylikt. Omkring 1660 fans nästan i alla rum å Stockholms slott något stycke rödt tyg. 1666

Bilden återgifver en skizz af J. v. d. Hoecke till kartongen för en tapet framställande de Fyra elementen. Wien.

[1] Ulriksdals slotts inventarium 1689. Husgerådskammarens inventarium 1696. S. A.

[2] Kongl. Maystz ordning öfwer Siö-Tullen hwareffter then samma på Uth- och Ingående Wahror widh alle til-ordnade Siö-Hampnar bör anläggias och upbäras, af den 15 december 1667, upptager tullen å roanska eller gemena franske tapeter till 6 à 9 öre aln; å flamska tapeter af 100 Dal. Sm. 6 à 9 D., skilnaden beroende på om godset infördes å svenska munderade eller omunderade eller främmande fartyg.

anskaffades till konungens sängkammare 131 alnar; 1667, »då drottning Kristina ärnade hitkomma», till några logementer 443 alnar; 1670 uppslogos under tapeterna i konungens matsal 74 alnar. Till ett värdskap, som hölls på rikssalen samma år, »enär H. K. Majts födelsedag begicks», åtgingo 300 alnar rödt kläde; 1672 behöfdes till väggar och bänkar i slottskyrkan 400 alnar o. s. v. 1673 uppsattes i konungens audiensrum kring väggarna 57 alnar rödt kläde; 1674 i hans lilla rustkammare 98½ alnar samma slags tyg.

1680 åtgick till Ulrika Eleonoras kröning i Stockholm rödt kläde för 4.284 DS., och 81 alnar uppslogos under den blå och gula damasten i ett af hennes gemak. Jämte det röda användes, ehuru i långt mindre utsträckning, äfven blått och grönt kläde. 1663 sattes 37 alnar grönt kläde under tapeterna i studerkammaren. 1668 brukades öfver och under tapeterna i konungens garderob 101 alnar blått kläde och samma år under damasten i konungens studerkammare 50 alnar grönt kläde. 1680 uppsattes, så vida husgerådsskrifvarens anteckningar ega något vitsord, i drottningens gemak, jämte damast och rödt kläde, också 81 alnar blått; skorstenen i ett annat af hennes rum täcktes med 9 alnar af samma sort o. s. v. I ännu större massor brukades det svarta klädet, som vid det ofta återkommande »besöriandet» af framlidna närmare eller fjärmare släktingar användes med en konsekvens, hvilken för oss åtminstone i alt sitt allvar icke saknar en anstrykning af det löjliga. Det är i detta hänseende icke utan intresse att omtala anordningarna i Hedvig Eleonoras våning vid sorgen efter Karl den tionde Gustaf. Enkedrottningens matsal, audienssal, röda kabinett och sängkammare voro vid detta tillfälle klädda med svart kläde. Under taket i först nämda rum var spändt 123 alnar svart engelsk boj, fönsterkarmar och trösklar voro klädda med samma tyg, och man har all anledning att tro, att den svarta foderboj, hvilken i detta som i de andra rummen öfvertäckte spiseln och omtalas såsom golfbeklädnad i drottningens röda kabinett, på samma sätt förekom i hennes matsal, där också listerna på pappersfönstren och papegojburarna voro klädda med svart. Gick man genom den gång, som förde till audienssalen, var denna passage liksom äfven audienssalens tak, väggar, dörrar, dörrlås och trösklar klädd i svart, hvilken dekoration återupprepades i hennes kabinett. I sängkammaren voro väggarna öfverdragna med 196 alnar svart kläde; 60 alnar sutto under taket; 18 alnar hade åtgått till dörrar, dörrjärn, trösklar och fönsterkarmar. Jämte möblerna var också sängtäcket svart. Endast i detta rum funnos 357 alnar svart kläde. Att enkedrottningens badstufva, hennes vagn och hennes lustjakt vid samma tillfälle voro höljda i svart säger sig själft. Om man tänker sig, att samtidigt den omyndige konungens gemak — hans matsal, sängkammare och audienssal — åtskilliga statsrum såsom kanslirådkammaren, stora matsalen, de s. k. drottning Kristinas logementer, drabantsalar

Bilden återgifver en bårddetalj af en tapet tillhörande en för Hedvig Eleonora beställd suite framställande Dido och Æneas. K. husgerådskammaren.

NOVEMBER—DECEMBER.

Efter Jan van den Hoecke. Vafd af G. v. d. Streecken. Brüssel. 1600 talet

Pl. XXIV.

samt uppvaktningens bostäder voro i det närmaste lika stofferade, kan man förstå, att vid ett tillfälle som detta öfver 15.000 alnar svart tyg kunde åtgå.

Man skall för öfrigt icke tro, att det blott var vid dylika anledningar af landssorg det svarta klädet framtogs. Äfven de förnämligare hoffunktionärerna sörjde liksom förut enskilde bortgångne — så kläddes 1667 riksmarskalkens stolar i svart för att värdigt »besörja grefve Bengts grefvinna», likaledes 1668 »till att besörja grefve Dohna med». Och »åt Hans höghgrefliga Excellens herr Rijkzmarskalken» öfverdrogos år 1672 åter 2 armstolar »medh svart kläde samme dagh hans Kieresta i Herranom afsomnade».

Det år 1696 afslutade inventariet, som vi ofvan meddelat, förtecknar äfven de olika platser, å hvilka tapetzeriet vid denna tid användes. Man finner häraf, att i många af de förnämligare rummen å Stockholms slott väggbeklädnaden fortsättningsvis utgjordes af väfda tapeter — sålunda nämnas konungens och drottningens sängkammare, prinsessorna Ulrika Eleonoras och Hedvig Sofias gemak, prins Karls audienssal och studerkammare (»grekiska historietapeter»), prins Fredriks af Holstein och prinsessornas af Stegeborg logementer o. s. v.; så ock konungens och drottningens drabantsalar. Väfda tapeter förekommo äfven i åtskilliga af uppvaktningens rum såsom hos riksmarskalken, hofmarskalken och hos drottningens »fruntimber» samt för öfrigt i en mängd å slottet inrymda ämbetslokaler: rådkammaren, där suiten med de gamla götiska sagokonungarne hängde, konferenssalen i kanslirevisionen, hofrätten, krigs-, bergs- och kammarkollegium, slottskansliet, reduktionssalen, likvidationskommissionens rum samt i åtskilliga personers »contoirs». Å Upsala slott funnos nu ej mindre än 69 tapeter, å Kungsör 55. I husgerådskammaren låg vid den tid, då ofvan citerade inventarium upprättades, d. v. s. mellan 1692—1696, obegagnadt närmare ett hundrafemtiotal tapeter — en slump, som ser ut som en tanke, enär därigenom säkert en stor del af samlingen undgick sin förstörelse vid den stora vådelden 1697. För tidens uppfattning af tapetzeriets oundgänglighet såsom väggbeklädnad är emellertid detta sist nämda förhållande, sammanställdt med hvad vi ofvan meddelat rörande användningen af andra dyrbara stoffer, ganska betecknande.

Tapetsamlingen befann sig för öfrigt vid denna tid, som det synes, i ett ganska dåligt skick. Det af mig ofvan omnämda, men ej aftryckta inventariet öfver husgerådskammaren från husgerådsmästaren Drakensciöld till Elias Fult, som afled, innan inventeringen år 1695 hann afslutas, lämnar i detta hänseende åtskilliga upplysningar, som gifva vid handen, att många af tapeterna voro utslitna, stympade, sönderskurna, trasiga,

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande månaderna Maj—Juni, väfd af G. v. Leefdael efter J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

»bortruttnade eller förskämbde af ohyra». Af husgerådskammarens räkenskaper ser man också, huru som dels gamla tapeter »aflades» för att därmed hjälpa bristerna å andra — ett ödesdigert bruk för samlingens älsta och kanske mest intressanta pièces — dels att rödt och grönt kläde användes till lagning, något som man ännu är i tillfälle att iakttaga å många af samlingens äldre stycken, å hvilkas baksida ej sällan anträffas stora klädeslappar, som fästats med lim för att skyla de största hålen. I detta sammanhang är äfven att nämna de första ansatserna till samlingens noggrannare vård och underhåll, som husgerådskammarens handlingar hafva att omtala. Så nämnes ofta inköp af kanfas och groft lärft »till att garnera under tapeter med», och år 1673 i maj uppköpes kanfas för att sätta framför fönstren i konungens våning och därmed skydda tapetzeriet mot solens inverkan. Åt tapetputsaren Per Johansson Trogen anförtroddes under åren 1689—1693 tvättningen af flera till samlingen hörande stycken, bland dem äfven suiten med de gamla svenska sagokonungarne.[1]

Jag antecknar till sist ett bruk, som i sin mån häntyder på en förändring i den gängse uppfattningen af tapetzeriets egenskap af väggdekoration. Man började nämligen att behandla och använda tapeter som dörrgardiner och till den ändan uppbinda dem med band af taft i olika färger[2] — en vana, som sedermera, då sinnet för tapetzeriets dekorativa uppgift nästan helt och hållet gått förloradt, utvecklat sig till en smaklöshet utan like. Man behöfde i det närmaste två århundraden för att lära sig inse, att äfven tapeter kunde räknas till sådana monumenter, hvilka böra skattas ibland »ting, hwilke så aff sig sielff som för instichtelsens skull från all wahnrycht och ohelgelse frij och försäkrade (vara böre och) jemväl til wårt Rijkes odödelige Beröm mercklige ländande äre — —».[3]

Bilden återgifver en detalj af en tapet framställande Natten, väfd af G. v. d. Streecken efter J. v. d. Hoecke. K. husgerådskammaren.

[1] Räntekammarböckerna 1689, 1690, 1691, 1692 (fol. 2212: 4 st. gull i silfver silkestapeter, som sutto i rådkammaren rengjorda för 3 DS. stycket), 1693.

[2] 1673: 16 alnar couleur de feu taftsband till tapeters opbindande vid dörren i audienssalen; 1674: röda taftsband till tapeternas opbindande; 1675: röda taftsband, 14 alnar, till tapeternas opbindande i Konungens audienssal.

[3] Kongl. Mayst:tz Placat och Påbudh om gamble Monumenter och Antiquiteter den 28 November 1666.

V.

TAPETSAMLINGEN OCH TAPETVÄFVERIET UNDER 1700-TALET.

DAGEN.

Efter Jan van den Hoecke Väfd af Gvillam v. Leefdael. Brüssel. 1600-talet.

Pl. XXV.

Sextonhundratalets sista år utmärkas af en ödesdiger händelse, som i viss mån för alltid uppref bryggan till närmare kännedom om de konstskatter, hvilka sedan äldre tid samlats i Sverges konungaborg. Det var den vådeld, hvilken anno 1697 den 7 maj lade en stor del af det vördnadsvärda slottet Tre kronor i aska. Man har hittills ej varit i stånd att bilda sig ens en ungefärlig föreställning om antalet och värdet af de konstföremål, som vid detta tillfälle förstördes; men, sedan genom inrättandet af arkivet å Stockholms slott[1] en mängd förut obekanta handlingar kommit i dagen, har detta förhållande i så måtto ändrats, att vi med stöd af det ofvan delvis återgifna inventariet öfver husgerådskammaren från år 1696, jämfördt med en efter branden uppgjord förteckning, äro i stånd att bestämma åtminstone den kvantitativa delen af denna förlust. Detta »inventarium öfver de huusgerådzsaker, som undan den olyckeliga slåttzbranden åhr 1697 blefwo bergade», »presenterades» visserligen först den 2 mars 1724, sålunda öfver 25 år efter Karl den elftes död, men är såsom det älsta dokument rörande den nuvarande husgerådskammarens samling af största betydelse och meddelas därför här nedan fullständigt.

Bilden framställer ryggstycket af en stol med Sverges och Holstein-Gottorps vapen, det förra med pfalzisk hjärtsköld. K. husgerådskammaren.

[1] På H. M. Konung Oskar II:s befallning grundadt år 1893.

Husgerådskammarens samling af tapeter enligt det efter slottsbranden 1697 uppgjorda inventariet, afslutadt 1724.[1]

Turckiske Tapeter.

Hans Kongl. Maij:tz af Frankerijke förärte Tapeter som äro med Guld och Silfwer inwäfne Uti Huusgerådhz Cammaren.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
1	1	1 st.	7 1/4	9 3/4
2	2	»	»	11 1/4
3	3		»	11 1/4
4	4		»	9
5	5		—	9 1/2
6	6	»	7 1/4	5 1/2
7	7		»	10 1/4
8	8	»	»	10 1/4
9	9	»	»	9 1/4

9 st. Tapeter som fans sedan förra Inventeringen mycket nötte, warandes de med ny stoffering wähl försedde med sine streck twärt öfwer förutan rundt omkring, wärderades tillsammans för DS. 12.000.

10 — En st. fijn Tapet, stofferat med smahla Canfass Listor, 6 3/4 al. hög, 8 7/8 al. bred, skrifwit på stofferingen, Fredrikzborg, Uti Huusgerådz Cammarn DS. 200.

11 69 Een st. fijn Dansk Tapet, ibidem, 6 7/8 al. hög 5 3/4 al. bred, med smala Canfass Listor stofferat, af hwilken tapet 1/4 al:r bortte i 4kant DS. 130.

12 194 Een st. gaml. figur Ull Tapet, 5 1/2 al. hög, 4 1/4 al. bred, utan Canfass DS. 20.

13 68 Een st. Tapet af Tisbe Historia Lit. F. 6 al. hög, 4 1/2 al. bred. Ibidem. DS. 60.

Tapeter af Josephs Historia, utij huusgerådz Cammarn.

14	508	1 st.	5	4 3/4
15	507	»	»	6 3/4
16	510	»	»	5 1/2
17	506		»	2 3/4
18	509	»	»	4 3/4
19	511	»	»	7 1/4

6 st. Tapeter utan Canfass stoffering wärderade tillhoopa för DS. 230.

Tapeter af Silke och fijn Ull som förmähles wara af hans Excellens Gref Oxenstierna förärte Lit. D. Ibidem. Uti husgerådz Cammaren.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
20	72	1 st.	7	9 1/4
21	73	»		7 5/8
22	74	»	»	9 1/4
23	75	»	»	7 7/8
24	76	»	»	7 1/2
25	77	»	»	7 5/8

6 st. stofferade allenast i öfwersta kanten med een rad breed Sadeljord och een rad breed Läroftz List, tillhoopa wärderade för DS. 6.000.

Rijkz Sahls Tapeterne, Lit. A. med stoora Figurer fältslachtningar och Löfwärk.

26	78	1 st.	Uti Rijkz Sahlen på Kongzhuuset	8 1/4	10
27	79	»	Ibidem	»	10 5/8
28	80	»	Uti Rijkz Sahlen på Kongzhuuset	8 1/4	11
29	81	»	i Dito Saahl	»	7
30	82	»	Dito	»	7 7/8
31	83	»	Dito	»	8 1/4
32	84	»	Dito	»	7 1/2
33	86	»	utj huusgerådz Cammaren	8 1/4	7 1/4
34	87	»	utj Rijkz Sahlen	8 1/4	7 3/4
35	88	»	Dito	»	10 1/2
36	89	»	Dito	»	7 1/8
37	90	»	Dito	»	7 5/8
38	92	»	Dito	»	12 3/8
39	94	»	utj huusgerådz Camm:rn	8 1/4	8 3/8
40	95	»	utj rijkz Sahlen	8 1/4	11
41	98	»	Dito	»	9

16 st. Tappeter, de öfrige 5 st. nembligen gl. n:r 85, 91, 93, 96 och 97 berättades wara upbrände utj förstinnans aff Strelitz Logementer wid Gambla Maatsaalen på Slåttet, warandes desse behåldne med 3, 4 och 5 streck mit utj, ändalångz och omkring i kantorne med kanfas ståfferade, wärderade tillsammans för DS. 7.000.

[1] Hans Kongl. Maytz Husgerådz Cammar Inventarium upprättat efter den olyckelige slåtz-Branden Anno 1697, s. 113 ff. S. A.

Tapeter af Jacobs Historia Lit. G.
Utj huusgerådz Cammaren.

Gaml. n:r			Hojden (aln)	Bredden (aln)
42	119	1 st.	4 1/4	8 3/4
43	120	»	»	9 1/8
44	121	»	»	9 1/2

3 st. stofferade nembligen n:o 42 och 44 med 3ne streck och n:o 43 med 4 streck, ända långz med Canfass och dess utan rundt omkring i kanttorne, tillsammans wärderade för DS. 130.

Pålniske Tapeterne Lit. L.
Utj Jungfru Dübens Cammare.

45 160 1 st. 5 7/8 9 1/4
46 161 » afskuren på een sijda 5 7/8 5 1/4
47 162 » » 4 7/8
3 st. Utj huusgerådz Camm^{n}
48 163 1 st. är afrifwen och heel söndrig med ett streck twertöfwer tapeten, och dessutan Canfass Stoffering på 2 sijdor, nu allenast lång 4 1/2 3 5/8
49 164 1 st. äfwen sönderrijfwen stofferat på 3 sijdor och ett streck ända Långz mit på tapeten med gaml. Canfass 5 7/8 4 3/8
50 165 Utj Jungf. Dübens Cam. 1 st. 5 7/8 5 1/2
51 166 1 st. » 5 1/2
7 st. wärderades för DS. 150.

Skougz Tapeter.

Uti barnmorskans Rum på Kongzhuuset upslagne.

52 567 1 st. } hwilka woro aldeles förbrände och
53 566 » } sönderrefne, at de eij kunde mätas.
2 st.

Utj huusgerådz Cammaren.

54 569 1 st. på hwilken der och hwar fans någre håhl, war med 4 streck ändalångz och elliest rundt omkring med Canfass stofferat 5 3/8 8 1/8

Utj Kongl. Bårgrätten.

55 568 1 st. 5 3/8 4 3/4
4 st. wärderades till DS. 75.

Utj Barnmorskans Rum.

56 Een st. Skougz Tapet 6 al^{r} högh, 6 7/8 al^{r} breed DS. 65.

Gaml. n:r

57 Een st. Dito 6 al^{r} hög, 5 3/4 al^{r} bred. Ibidem DS. 65.

58 Een st. Dito, 6 al^{r} hög, 4 1/2 al^{r} bred. Ibidem DS. 65.

59 Een st. Dito 5 1/4 al^{r} hög, 6 3/8 al^{r} bred. Ibidem DS. 30.

60 520 1 st. Tapet af Tobiæ Historia, allenast behållen af denne Tentur, är med 3^{ne} streck ändalångz och elliest rundt omkring med Canfas stofferat. De öfrige 5 st. skola wara opbrände utj Kongl. Rådet Grefwe Gyllenstolpes rum på Gambla Slättet, derest de settat. Fans utj huusgerådz Cam^{n} och prijssattes för DS. 36.

61 71 Een st. Gammal Tapet med Löfwärke och Påfogel uppå, sampt Guld inwäfwit, 3 alnar hög 5 1/2 alnar bred, med 2 streck ändalångz, och elliest på 3 kanttor med Canfass stofferat, Ibidem i Huusgerådz Cam^{n} DS. 6.

62 Een st. gammal och slijten Tappet, som tillförne är kallad bordtapet och warit i Secreteraren Ehrenhielms Contoir och är Lijkwähl Wäggtapet, med 2 streck inutj och alle 4 kantorne stofferade, dock mästedeles utslijtet och söndrigt, är till storleek 7 al^{r} lång, 2 3/4 al^{r} bred. Ibidem DS. 5.

63 60 Een st. figur Tapet 2 7/8 al^{r} hög, 5 3/8 al^{r} bred, wid en ända afskuren; på 3 sijdor och in utj 2 streck gammal slijten Canfass stoffering, Ibidem DS. 4.

64 70 Een st. fijn Dansk Tapet 6 5/8 al^{r} hög 2 1/2 al^{r} bred, utskuren på een sijda, aldeles utan stoffering, Ibidem DS. 14.

Af Tebaniske Tapeterne Lit K. fans följande.

65 140 1 st. 8 al^{r} hög, 6 al^{r} bred, war många håhl på, stofferat med 1 1/2 streck ändalångz, och elliest rundt omkring med Canfas; utj huusgerådz Cam^{n}.

66 141 1 st. Ibidem, 7 al^{r} hög 12 1/2 al^{r} bred, är mycket håhlig och elliest utgammal och föga styrckia utj at slijta på, med 3 smala streck ändalångz, och des utom

Gaml. n:r

rundtomkring stofferat; på eena strecket är något lijtet afslijtet och bortta.

67 144 1 st. Ibidem, war aldeeles sönderrifwen, så at allenast der af fans 4 1/4 al^r i bredden, som hölt 8 al^r i högden, och de öfrige 12 3/4 al^r i bredden, war icke mehra än 2 al^r i högden, war med 2 streck ändalångz, så ock för ändan och begge sijdor på de 4 1/4 al^r, men på de öfrige 12 3/4 al^r war Canfass allenast uti een kant.

68 146 1 st. Uppå Nya Slåtet utj Barnmorskans Rum, 7 al^r hög, 7 1/4 al^r bred.

69 1 st. af samma slagz tapeter, upwist utj huusgerådz Cammaren, och som den intet fans wara så stoor som förra Inventariumet tecknar någon af desse tapeter före, upmättes den, och fans wara 6 3/4 al^r hög och 7 3/4 al^r breed, är med 3 streck in utj och på 3 sijdor med Canfass stofferat.

5 st. wärderade för DS. 80.

26 70 Een st. gammal Tapet med Schefferier på, afskuren ofwan och nedan 8 al^r bred, 5 3/8 al^r hög, utan stoffering, på hwilken och ett stoort håhl är rijfwit, sampt ett lijtet stycke der sammastädes uhrgångit, utj huusgerådz Cammaren DS. 12.

Gambla och utsletne Tapeter Ibidem
i huusgerådz Cammaren.

71 233 1 st. gammal, 7 al^r hög 8 1/2 al^r bred, stofferat med gammal Canfass på alla 4 sijdor och 1 dito streck mit på ändalångz, dock wid een ända ett stycke af Canfassen bortta.

72 229 1 st. 6 al^r hög 5 3/4 al^r bred, stofferat med gaml. Canfass på 2 sijdor, denne är något söndrig, och med bläck på ett stoort ställe mit på fläckat.

73 227 1 st. utj h^r håfmarskalken Rosenhanes huus och Conferens Salens förmak, war 6 al^r hög 7 3/4 al^r bred, med utslijten Canfas stoffering på några ställen.

74 228 1 st. Ibidem, som warit 7 1/4 al^r hög 11 al^r bred, war nu nedan till bården aldeles afrijfwen, och tapeten i samma kant mycket sönderslijten Item war denne tapet mit på opskuren, för een dörr, hwar öfwer han war upslagen, och hölt nu allenast 5 1/2 al^r i högden förutan det söndriga och 11 al^r i bredden, elliest

Gaml. n:r

är han een uthgammal söndrig tapet, som allenast der och hwar med några stycken Canfass war stofferat.

75 230 1 st. Ibidem, 8 1/4 al^r högh, 6 3/4 al^r breed, men mycket gammal, sampt med gaml. Canfass stoffering på 3 sijdor.

76 232 1 st. Ibidem 6 7/8 al^r högh, 8 1/2 al^r breed, af samma beskaffenheet som nästföregående.

6 st. Tapeter, den 7de fehlas nembligen gl. n:r 231, som berättades wara förkommen i Elden, och blefwo desse 6 st. behåldne werderade tillhoopa för DS. 150.

26 77 Een st. Landskapz Tapet af de 8 st. som tillsammans warit wärderade för 300 D^r fans tillstädes i huusgerådz Cam^n, och war 5 7/8 al^r hög och 6 5/8 al^r bred, hwar på ett stoort rundt håhl, och den swarta bården på een sijda aldeles bårtta, stofferat med Canfass på 3 sijdor, wärderades särskilt, efter som de öfrige des makar skohla wara opbrände i Kongl. håfrätten DS. 25.

Gambla Tapeter med figurer och Löfwärk.
Utj huusgerådz Cammaren.

26 78 1 st. stofferat med swart odugelig Canfas i kanterne deraf een deel bortta, och 2 streck hwijt D:o mit på.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
	5 7/8	8

Utj Kongl. Reductions Sahlen.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
909 79 1 st. D:o	5 7/8	7
80 »	»	9
81 »	»	4 1/[illegible]
82 »	»	4 5/8
83 »	»	5 5/8

6 st. Tapeter wärderade tillhopa för DS. 250.

Tapeter af Romuli Historia.
Utj huusgerådz Cammaren.

84 267 1 st. stofferat med Canfas på alla sijdor, deraf war på een ända 1/2 al. borta.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
	6	8 7/8

Utj Hans Kongl. Maij:tz Säng Cammare.

85 263 1 st. rundt omkring med et smalt streck gaml. och söndrig Canfas stofferat.

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
	6	6 3/4

2 st.

NATTEN.
Efter Jan van den Hoecke. Väfd af G. v. d. Streecken. Brüssel. 1600-talet

Gaml. n:r — Höjden (aln) — Bredden (aln)

86 264 1 st. stofferat som nästföregående, n:o 85
6 — 7 7/8

87 265 » Sammaledes
6 — 8

88 266 » Dito » 10

89 268 » Dito » 5 5/8

90 269 » Dito » 6 5/8

91 270 » på 3 3/4 sijda under Listen med smahl och söndrig Canfass stofferat
5 3/8

8 st. Tapeter wärderade för DS. 900.

Skougz Tapeter.

Utj huusgerådz Cam^{n}.

92 543 1 st. war med ny Canfass rundt omkring och 2^{ne} streck mit öfwer stofferat
5 1/4 — 7 1/2

I Kongl. Bårgratten.

93 540 1 st. stofferat rundt omkring med Canfass
5 1/4 — 3 1/4

94 541 » D:o och med ett streck ända utföre
5 1/4 — 5 1/4

3 st.

95 542 1 st. stofferat rundtomkring och mitt på ända långz med 2 streck Canfass
5 1/4 — 9

hoos Håf Jungfruerne.

96 544 1 st. D:o och med 1 streck mitt på 4 1/4

I Kongl. Bårg Rätten.

97 539 1 st. D:o rundtomkring och med 2^{ne} streck mitt på — 6 3/4

6 st. Tapeter opförde och wärderade för DS. 180.

98 62 Een st. Tapet af Abrahams Historia, 5 7/8 al^{r} hög, 7 al^{r} bred, war med gammal förslijten Canfass stoffering rundt omkring besatt. DS. 12.

Historiæ Tapeter.

Utij huusgerådz Cammaren.

99 317 1 st. stofferat med Canfass rundt omkring och 2^{ne} D:o streck ända långz utföre
6 1/8 — 7 7/8

Gaml n:r — Höjden (aln) — Bredden (aln)

100 311 1 st. med Lijka stoffering
6 1/4 — 9

Utj Kongl. Maij:tz Prädiko Sahl.

101 316 1 st. stofferat som nästföregående
6 — 6 5/8

Utj Herr Bengt Rosenhanas huus och Herr Kongl. Rådet Gref Bengt Oxenstiernas Cammar.

102 318 1 st. med gammal smahl Canfas rundt omkring stofferat
6 — 4 5/8

103 315 1 st. Ibidem, stofferat rundt omkring med gl Canfass, och ett streck mit uppå, dock mycket söndrig
5 3/4 — 4 1/2

5 st.

104 313 1 st. Ibidem, stofferat som n:o 102
6 — 5 1/2

105 314 » stofferat som n:o 99
5 3/4 — 6 1/4

106 312 » äfwen med Canfas rundt omkring och med 1 d:o streck mitt på ändalångz stofferat — 5 3/4 — 4 1/2

8 st. Tapeter wärderade tillsammans för DS. 300.

107 242 Een st. gammal figur Ull Tapet, Lit. BB, 5 al^{r} hög, 5 al^{r} bred, med gl Canfas rundt omkring, i huusgerådz Cammaren. DS. 8.

108 322 Een gammal Löfwärkz Tapet mycket söndrig, 7 1/4 al^{r} breed, 4 1/2 al^{r} hög, stofferat med gammal utslijten Canfas på 3 sijdor. Ibidem. DS. 7.

109 321 Een gammal Skougz Tapet, 8 7/8 al^{r} bred, 3 al^{r} hög, stofferat med gl slijten Canfas på 3^{ne} sijdor, Ibidem i huusgerådz Cammaren DS. 7.

110 254 Een Skougz Tapet Lit. Y 3 al^{r} hög, 11 5/8 al^{r} bred, stofferat med gammal Canfas på 3 sijdor, om des make gl. n:o 253 är upbränd eller intet viste man icke, derföre wärderades denne särskildt för DS. 15.

111 137 Een st. gl Ull Tapet med stoora blad uppå, 10 1/2 al^{r} bred 4 1/8 al^{r} hög, stofferat med Canfas på 2 sijdor Ibidem. DS. 17.

Gaml. n:r

112 249 Een st., af de 4 små figur Tapeter, behållen, som war med Skog uppå och figurer, hwar på fans håhl der och hwar, 5 7/8 al^r hög, 9 al^r bred; på 1 1/2 sijda med gammal Canfas stofferad. Ibidem. DS. 20.

Gamble Ull Skougz Tapeter af de 7 st. som före Slåtzbranden äro uphandlade af Fru Karin Bååth, funnos följande utj huusgerådz Cammaren i behåll.

Gaml. n:r			Höjden (aln)	Bredden (aln)
113	—	1 st. stofferat med Canfass rundt omkring och med 2^{ne} streck mit på	5 7/8	6 5/8
114	—	1 st. stofferat med 4 strek Canfas mitt på, och dess utan rundt omkring i alla kantorne med D:o Canfas	5 3/4	8 3/4
115	—	1 st. rundt omkring med Canfas stofferat, och med 3 streck D:o mitt på, som dock icke går ända fram	5 5/8	7 3/4

3 st. Tapeter, wärderade tillhoopa för DS. 60.

116 310 Een st. Historiæ Tapet af Willa fächtande diur, 6 1/4 al^r hög, 4 1/2 al^r breed, utij det eena hörnet är ett stycke bårtta, stofferat rundt omkring med Canfas, och 1 streck d:o ändalångz öfwer tapeten, de andre af denne tapetz maakar, såsom de hafwa suttit opslagne förr branden utj Kongl. Borgrätten efter Hr Håf Auditeuren Palmcrantz så wähl som huusgerådzmästarens berättelse, så skohla de och omkommit i branden; fans utj Kongl. Borgrätten och wärderades för DS. 25.

Skougz Tapeter, som befunnes utj K^l Borgrätten.

117	537	1 st. stofferat med Canfas rundt omkring, och med 2 Dito streck ända utföre	5	8

Hoos Håf Jungfruerne.

Gaml. n:r			Höjden (aln)	Bredden (aln)
118	532	1 st. stofferat rundt omkring med Canfass, och 1 D:o streck mitt uppå	5	4 3/4
119	533	1 st. Lijka som den förra stofferat	5	4 1/2
120	534	1 st. Sammalunda	5	5 1/2
121	535	» stofferat Lijka som n:o 117	5	7
122	536	» Lijka som n:o 118	5	5 1/2
123	538	» Dito »		4 3/8

7 st. Wärderade för DS. 200.

Tapeter af den Trojaniske Historien, förr kallade Constantini Magni Historia.

Utj Huusgerådz Cammaren.

124	—	1 st. med Latinisk inscription på, der och hwar med gammal Kanfass stofferat, förr warit särskilt wärderat	6	5 3/8

Utij Kongl. Maij:tz Drabante Sahl.

125	107	1 st. stofferat rundt omkring med Canfas och 3 streck mitt på Canfassen, gl och utslijten	6	6 5/8
126	108	1 st. Lijka stofferat med den nästföregående	6	6 3/4
127	109	1 st. stofferat der och hwar med gl Kanfas	—	8
128	110	1 st. Dito med 4 streck mitt på, och des utan rundt omkring med gl Canfas	6	8 1/2
129	111	1 st. rundt omkring med D:o Canfas stofferat och med 2:ne streck mitt på, och är på sijdorne Canfassen der och hwar bårtta	6	6 3/4
130	112	1 st. stofferat som n:o 128	6	9
131	118	1 st. med Canfas rundt omkring stofferat hwar af dock på ett ställe något borttslijtit, och med 3 streck mitt på	6	5 1/4

Utij Hr Håfmarskalken Rosenhanes huus, och Kongl. Cantzelie Revisionens Conferens Sahlens Förmak.

132	106	1 st. Lijka stoffering som n:o 131	6	8 7/8
133	116	» Lijkaledes »		10 1/4
134	117	» med 4 streck D:o Canfas, och des utan i alla Kantorne Gammal och mycket sönder	6	8

11 st.

Hoos Håf Jungfruerne.

Gaml n:r — Höjden (aln) — Bredden (aln)

135 115 1 st. stofferat med Kanfas rundt omkring och 2:ne twärstreck mitt uppå, på nedersta ändan är halfparten Canfassen bortta 6 4 1/2

12 st. Tapeter, tillhoopa Wärderade för DS. 800.

Tapeter af Constantini Magni Historia.

Utij Hr håfmarskalken Rosenhanes huus, och Hr Kongl. Rådet Gref Oxenstiernas eena yttersta Cammare.

136 — 1 st. stofferat med Canfas rundt omkring och 3 Dito streck mitt på, dock utslijten och gammal 6 6 3/4

137 — 1 st. stofferat rundt omkring och med 2:ne streck gammall söndrig Canfass mitt på 6 4 3/4

138 — 1 st. äfwen rundt omkring och med 4 streck gammal slijten Canfas mitt på 6 7 7/8

3 st. Tapeter med Latinisk inscription uppå, wärderade tillsammans för DS. 350.

Historiæ Tapeter af fijn Ull och Silke med stoora Figurer, sampt medh blå kårss ofwan och nedpå bården.

Utij Huusgerådz Cammaren.

139 41 1 st. stofferat med 3:ne streck mitt på, och des utan rundt omkring med gammal Canfass 5 5/8 10

140 — 1 st. » 5 1/2

141 — » » 5 1/2

142 — » 6 5/8

143 — » 7 1/2

144 — » » 7 1/2

145 — » » 9 1/4

146 » » 6 1/2

8 st. Tapeter, tillhopa wärderade för Silfwer m[t] 200.

Figur Tapeter, som warit af Hagen kiöpte, hwarutij något Guld och Silfwer finnes inwäfwit, Lit. CC.

Utij huusgerådz Cammaren.

147 13 1 st. stofferat rundt omkring och mitt på med 4 streck Canfas, är i ett hörne ett stycke Canfas bortta 6 5/8 9 1/4

Utij Hans Kongl. Maij:tz Cabinet upslagne.

Gaml. n:r — Höjden (aln) — Bredden (aln)

148 10 1 st. af d:o tapeter — 7 1/8

149 11 » — 6 1/8

150 12 » — 9 3/4

151 14 » — 6 3/4

152 15 » — 7

153 16 » — 7

154 17 » — 9

8 st. Tapeter, hållandes desse 410 1/4 al[r] utij quadrat, och giör à 3 Dr Silfwer m[t] alnen DS. 1.232: 8.

Landskapz Tapeter af Silke och Ull med Fouglar och diur uppå, utan Bord eller List.

Utij Huusgerådz Cammaren.

155 — 1 st. stofferat rundt omkring och mitt uppå med 2:ne streck Canfas 5 5/8 8 1/4

Utij hans Kongl. May:tz Gemaker och Steensahlen kallad.

156 — 1 st. - 3 5/8

2 st. hwilka Twenne Tapeter äro wärderade till 2 Dr Silfwer m[t] alnen in quadrat, och giör DS. 133: 19.

Landskapz Tapeter af Silke och fijn Ull, med Sweriges Wapn uppå, hafwandes wredne Pehlare på sijdorne. Lit. AA.

Utij Huusgerådz Cammaren.

157 27 1 st. stofferat rundt omkring medh Canfas och 3 dito streck mitt uppå 7 3/4 7 5/8

Utij Fru Elsa Kruses huus på Ridderholmen upslagne

158 28 1 st. Lijka stofferat som den nästföregående 7 3/4 7 3/8

159 29 1 st. Sammaledes 7 3/4 7 1/2

Utij huusgerådz Camm[m].

160 30 1 st. med lijka stoffering 7 3/4 8 1/3

Utij Fru Elsa Kruses huus.

161 31 1 st. Dito 7 3/4 7

162 32 » Dito » 7

163 33 » Dito » 7 1/2

164 34 » Dito » 8

8 st. Tapeter hwilka äro tillhoopa wärderade för DS. 1.000.

Landskapz Tapeter (förr skrefne för Historiæ Tapeter) med små Figurer, sampt Wapen på öfwersta Bårderne, och inwäfne Åhrtahl 1648 på nedersta bårderne så som och Pehlare arbete på Sijdorne.

Utij Fru Elsa Kruses huus.

	Gaml. n:r			Höjden (aln)	Bredden (aln)
165	—	1	st. stofferat med Canfas rundt omkring och mitt på med 3 Dito streck	7 $^{5}/_{8}$	7 $^{1}/_{4}$
166	—	1	st. Lijka stoffering med nästföregående	7 $^{5}/_{8}$	6 $^{1}/_{8}$
167	—	1	st. D:o stofferat, och mitt på med 5 Dito streck, dock går det 5:te strecket intet aldeles fram		10 $^{5}/_{16}$
168	—	1	st. D:o och mitt uppå med 4 streck	—	7 $^{7}/_{8}$
169	—	1	st. stofferat rundt omkring med kanfas i kantorne, och mitt på med 4 D:o streck	7 $^{5}/_{8}$	8 $^{1}/_{2}$
170	—	1	st. Dito och allenast med 3 streck mitt på, hwar af Ett stycke Canfas är borta i Ett hörn	7 $^{5}/_{8}$	8 $^{3}/_{8}$
171		1	st. D:o rundt omkring i kantorne och med 7 streck mitt på	—	12 $^{1}/_{2}$
172	—	1	st. Lijka som n:o 165 stofferat	·	7 $^{3}/_{8}$
173	—	1	st. Sammaledes	—	6

9 st. Tapeter, Wärderade tillhoopa för DS. 2.500.

Figur Tapeter, hwar uppå Swänska Wapn wäfne äro tilllijka med Latiniske InScriptioner och namn Sweno och Gethar, Guldrijke. Lit. F.

Ibidem i Fru Elsa Kruses huus.

				Höjden (aln)	Bredden (aln)
174	99	1	st. Stofferat med gammal Canfass rundt omkring och 3 Dito gl smala streck mitt på	6 $^{1}/_{4}$	9
175	100	1	st. D:o och mitt på med ett streck	6 $^{1}/_{4}$	5 $^{1}/_{2}$
176	101		Lijka stofferat		7
177	102	»	D:o och allenast med 2 streck mitt på	—	7 $^{1}/_{2}$

4 st. Tapeter, wärderade tillsammans för DS. 900.

Utij huusgerådz Cammaren.

178 232 Een gammal Tursk Tapet, som i förra Inventario är kallad Tapetz Jacht, 3 $^{1}/_{2}$ al^{r} breed 8 $^{1}/_{2}$ al^{r} lång stoffering war der på aldeles sönderslijten, DS. 12.

42 179 Een st. Tapet, af en Tentur, som berättades wara af högst Sal. Kongl. Maij:t i Hålland inlöste, De öfrige des makar, som skohla warit 6 st. berättades wara utj branden på Slåttet förbrände utj förstinnans af Strelitz Logementer, denne behåldne Tapet är 4 $^{1}/_{4}$ al. bred och 5 $^{1}/_{4}$ al^{r} hög, stofferat medh gammal utslijten Canfass rundt omkring, och 2:ne D:o streck mitt på, elliest är samme tapet mycket gammal, med 2:ne Personasier och muncke öfwerskrift uppå, Ibidem. DS. 10.

Tapeter af Jacobs Historia.

Utj Kongzöhr och Kongl. May:tz Maatsahl.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
180	—	1 st.	4 $^{3}/_{8}$	11 $^{3}/_{8}$
181	—	»	»	3 $^{11}/_{16}$
182	—	»		3 [illegible]
183	—	»	·	5 $^{1}/_{2}$
184	—	»	—	2 $^{3}/_{8}$
185	—	·	—	2 $^{3}/_{8}$
186	—		—	9 $^{1}/_{2}$

7 st. Tapeter, hwaraf somblige äro något söndrige och lappade, äro räcknade till 167 $^{9}/_{128}$ al^{r} utj quadrat, som à 2 Dahl^{r} Silfwerm^{t} hwarje aln, giör DS. 334: 4.12.

187 156 1 st. Gammal Ull Tapet med figurer och Löfwärck, samt Lijtet Guld och Silfwer utj och Border uppå, 3 al^{r} hög, 11 al^{r} bred, giör 33 al^{r} i quadrat à 2 $^{1}/_{2}$ d^{r} al^{n} Ibidem i Kongzöhr, DS. 82: 16.

188 158 Een dito af samma slag, Ibid^{m}, 3 al^{r} hög, 7 $^{1}/_{2}$ al^{r} bred, giör 22 $^{1}/_{2}$ al^{r} quadrat à 2 $^{1}/_{2}$ d^{r} al^{n} DS. 56: 8.

189 159 1 st. dito af Lijka slag Ibidem, 3 $^{1}/_{8}$ al^{r} hög, 7 al^{r} bred, giör 21 $^{7}/_{8}$ al^{r} quadrat à 2 $^{1}/_{2}$ d^{r} DS. 54: 22.

190 43 Een Skougz Tapet Ibidem 6 $^{7}/_{8}$ al^{r} hög 4 $^{3}/_{8}$ al^{r} bred, giör 30 $^{5}/_{64}$ al^{r} quadrat à 1 d^{r} 8 ·/. Silfw. m^{tt}. DS. 37: 19.3.

191 301 Een Dito med Påfogel på, CCCC, Ibidem, 6 $^{1}/_{4}$ al^{r} hög 8 $^{1}/_{4}$ al^{r} bred, giör 51 $^{9}/_{16}$ quadrat à 1 D^{r} 8 ·/., DS. 64: 14.12.

DE FYRA ELEMENTEN OCH TIDEN.

Efter Jan van den Hoecke. Vafd af H. Rydams Brüssel. 1600 talet.

Gaml. n:r		
192	299	Een Dito Lit. CCCC 6 1/4 al^{r} hög, 7 al^{r} bred, giör 43 3/4 al^{r} quadrat à 1 1/4 d^{r} DS. 54: 22.
193	—	Een Dito Ibidem i Kongzöhr 6 1/4 al^{r} hög, 9 al^{r} bred, giör 56 1/4 al^{r} quadrat — 31 1/4 dl^{r} DS 70: 10.
194	300	Een st. Dito Lit. CCCC Ibidem. 6 1/4 al^{r} hög, 6 3/4 al^{r} bred, giör 42 3/16 al^{r} quadrat à 1 d^{r} 8 ·/. Silfw. m^{tt} DS. 52: 23.12.
195	—	1 st. Skougz Tapet, Ibidem utan Canfass med een figur utj ett hörn, 6 1/2 al^{r} hög, 5 1/2 al^{r} bred, giör 35 3/4 quadrat al^{r} à 1: 8 ·/. s. m^{tt} DS. 44: 22.
196	—	Een Dito Ibidem 6 1/2 al^{r} hög, 7 al^{r} bred, giör 45 1/2 al^{r} quadrat à 1 d^{r} 8 ·/. al^{n} quadrat DS. 56: 28.

Skougz Tapeter, på alla Een Papegoja i hwart hörn. Ibidem.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
197		1 st.	5 1/2	4 1/4
198			—	3 1/4
199		»		9
200		»	—	6 1/4
201		»	—	5 1/2
202		»	—	7 3/4

6 st. Tapeter, hålla 198 quadrat al^{r} wärderade à 1 d^{r} Silfw. m^{tt} hwarie al^{n} quadrat, giör DS. 198.

Een Tentur Skougz Tapeter, alla utan stoffering af Canfass Ibidem.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
203	545	1 st.	5 1/4	4 1/4
204	546	»	—	8 1/2
205	547	»	—	5 3/4
206	548	»	—	6 1/2
207	549			5 3/4

5 st. hålla 161 7/16 quadrat al^{r} wärderade à 1 1/4 d^{r} al^{n} quadrat DS. 201: 25.12.

Figur Tapeter af Silke och Ull, uphandlade af Hans Excell^{tz} Kongl. Rådet och Rijkz Marskalken Grefwe Johan Stenbock förr Branden och sedan förra Inventeringen alle med Canfas stofferade

Ibidem i Kongzöhr.

Gaml. n:r			Höjden (aln)	Bredden (aln)
208	357	1 st.	5 5/8	4 1/4
209	358	»		8
210	359	1 st.	5 5/8	5 1/2
211	360	»	—	6 1/8
212	361	»	—	4 1/2
213	362	»	—	3 1/2

6 st. Tapeter hålla tillsammans 179 19/64 quadrat alnar, à 2 Dr Silfwerm^{tt} alnen DS. 358: 19.

Skougz Tapeter med Swart och Guhl List omkring, och fouglar sampt diur uppå. Ibidem.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
214	—	1 st.	5 5/8	5 5/8
215	—	» förr upförd wara 6 3/4 al^{r} bred, men finnes allenast	—	6 1/2
216	—	1 st.	—	5 3/8
217		»	—	2 3/8

4 st. äro räcknade till 111 51/64 quadrat alnar, som à 3 Dr S.m^{tt} hwarje aln, giör DS. 335: 12.12.

Skougz Tapeter med Borde omkring af Blomwärk. Ibidem.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
218	—	1 st.	5 1/4	8 5/8
219	—	»		5 1/2
220	—	»	—	4 1/4
221	—	»		7 3/4
222	—	»		3 1/8
223	—	»	—	6 1/2

6 st. Tapeter, hålla 187 11/16 al^{r} utj quadrat, som äro wärderade à 1 1/4 D^{r} al^{n}, giör DS. 234: 19.12.

224	205	Een st. Gammal figur Ull Tapet, 4 3/4 al^{r} hög, 4 1/2 al^{r} bred, Ibidem, för DS. 25.
225	206	1 st. Dito, Ibidem, 4 3/4 al^{r} hög 5 1/2 al. bred, DS. 30.
226	224	1 st. Dito med Swänskt Wapn uppå, 6 al^{r} hög, 7 al^{r} bred. Ibidem. DS. 42.
227		Een st. Löfwärckz Tapet, gammal Söndrig och Lappat 4 3/4 al^{r} hög, 4 1/4 al^{r} bred. Ibidem. DS. 8.
228		Een st. gammal Löfwärckz Tapet, med gl. Swänskt Wapen uppå, 4 1/8 al. hög, 7 al^{r} bred. Ibidem. DS. 20.
229	236	1 st. Dito sammaledes, 4 3/8 al^{r} hög, 7 al^{r} bred. Ibidem. DS. 20.

Gaml. n:r

230 244 1 st. Dito, äfwenledes, 3 3/4 al^r hög, 7 al. bred. Ibidem. DS. 20.

231 243 1 st. Dito 4 al^r hög, 7 3/8 al^r bred. Ibidem. DS. 20.

232 — Een st. Dito, 4 3/8 al^r hög, 7 1/4 al. bred. Ibidem. DS. 20.

233 246 Een Dito, 4 13/16 al^r hög, 5 1/2 al^r bred. Söndrig. Ibidem. DS. 20.

234 — Een st. Dito, 4 3/4 al^r hög, 11 al^r bred. Ibidem. DS. 50.

235 173 Een st. Gammal Figur Ull Tapet, 4 7/8 al. hög, 5 5/8 al^r bred, Ibidem utj Kongzöhr, wärderades för DS. 25.

236 196 Een st. Dito, 5 3/4 al. hög, 4 1/4 al. bred, giör 24 7/16 al^r in quadrat à 1 Dr Silfw.m^t aln quadrat. Ibidem. DS. 24: 14.

237 219 Een st. Dito. Ibidem, 4 7/8 al^r hög 3 1/4 al. bred, giör 15 17/32 al^r quadrat à 1 Dr Silfw.m^{tt} al^n DS. 15: 17.

238 — Een st. dito, mycket söndrig och Lappat, Ibidem, 5 3/4 al^r hög, 4 1/2 al^r bred, giör 25 7/8 al^r quadrat à 1 D^r S:m. al^n quadrat DS. 25: 28.

239 — Een st. Dito, Ibidem, med söndrig Canfas, 5 3/4 al. hög, 5 5/8 al. bred, giör 32 11/32 al^r quadrat à 1 D^r S:mt al^n, DS. 32: 11.

240 218 Een st. D:o gammal, aldeles söndergången Ull Tapet med stoora håhl på, är odugelig, Ibidem, för DS. 2.

241 193 Een st. Gammal Figur Ull Tapet Lit. O. 6 3/8 al. hög, 6 3/4 al. bred, giör 43 1/32 al^r quadrat à 1 Dr Silfw.m^{tt} al. Ibidem utj Kongzöhr. DS. 43: 1.

242 214 Een st. Dito Lit. R. Ibidem. 4 3/4 al. hög, 9 1/4 al. bred, giör 43 15/16 al^r quadrat à 1 D^r al. quadrat, DS. 43: 30.

243 170 Een st. Dito, Ibidem, 6 1/2 al. hög, 6 al. bred, giör uträcknad 39 al. quadrat à 1 D^r. DS. 39.

Skougz Tapeter. Ibidem.

	Gaml. n.r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
244	572	1 st.	5 1/2	3 1/4
245	573	»	—	8 1/4

2 st. Tapeter, de öfrige des makar skohla wara opbrände utj Hr Grefwe Gyllenstolpes rum på Slåttet i Stockholm, desse 2:ne äro uträcknade till 63 1/4 al^r quadrat, som wärderades à 1 3/4 D^r s. m^{tt}, DS. 110: 22.

Figur Tapeter med inwäfde nampn i Borderne An Busson sampt Åhrtahl 1668, hwilka Slåtzfougden Jernstedt, berättade wara Kongl. Maij:t tillhörige och komne ifrån Måhlhammar, och finnas intet tillförne på Kongl. huusgerådz Cam^{re} Inventariumet.

Utij Westeråhs.

177	246	1 st.	5	5 5/8
	247	»	—	3 1/4
	248	»	—	5 7/8
	249	»	—	7 3/4
	250		—	2 5/8

5 st. Tapeter af ett slag, som hålla 125 5/8 al^r quadrat, och wärderades, hwar quadrat al^n för 2 D^r, som giör DS. 251: 8.

Än Figur Tapeter med små figurer utj borderne, och utj den yttersta blå kanten inwäfde bookstäfwer B. B. Sammaledes kombne ifrån Måhlhammar.

Ibidem i Westeråhs.

177	251	1 st.	hehl underfodrat med Canfass	5 3/4	6 1/2
	252	1 st.	allenast i Kanterne rundt omkring stofferat med Canfas	—	4 3/8
	253	1 st.	Dito	—	5 5/8
	254	»	Dito	—	4 1/2
	255	»	Dito	—	7 5/8
	256	»	Dito	—	6 1/2
	257	»	Dito	—	8 3/4
	258	»	hehl underfodrat med Canfass	—	5 3/8

8 st. tillsammans, hwilka giöra uträcknade 283 3/16 al^r quadrat, à 2 1/4 Dr S.m^{tt} al. quadrat DS. 637: 5.12.

Historiæ eller Figur Tapeter. Ibidem.

259	524	1 st.	5 1/2	7
260	526	»	—	5 1/2

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
261	530	1 st.	—	3 3/4
262	525	»	—	4 1/4
263	527	»	—	4
264	528	»	—	5 1/2
265	529	»	—	4 1/4
266	531	»	—	6 1/4

8 st. Tapeter, hålla tillsammans 222 3/4 al^{r} quadrat, som blefwo wärderade à 1 1/2 Dr Silfw.m^{tt} hwarje quadrat al. giör DS. 334: 4.

Een Tentur Tapeter af Simsons Historia, med sitt behörige Canfas stofferade.

Vtij huusgerådz Cammaren.

267	255	1 st.	5 7/8	6 3/4
268	256	»	»	9
269	257	»	»	7 7/8
270	258	»	—	4 1/2
271	259	»	—	6 7/8
272	260	»	—	4 3/8
273	261	»	—	5 7/8
274	262	»	—	5 1/2

8 st. Tapeter hwilka giöra 298 5/32 al^{r} quadrat, och wärderade hwar quadrat al^{n} för 1 1/3 Dr Silfw.m^{tt}, giör DS. 397: 17.8.

Tapeter af Jacobs Historia af Silke och Ull med behörig Canfas stofferade. Ibidem.

275	555	1 st.	5 1/4	6 3/4
276	556	»	—	4 1/2
277	557	»		6 3/4
278	558	»		7 7/8
279	559			5 5/8
280	560		—	5 3/4
281	561	»	5 1/4	9 1/4
282	562			4 3/4

8 st. Tapeter, hålla tillsammans 269 1/16 al. quadrat, à 4 Dr Silfw.m^{tt} al^{n} quadrat, som giör DS. 1.076: 8.

Historiæ och Figur Tapeter med behörig Canfas stofferade. Ibidem.

283	512	1 st.	5 1/2	5 3/8
284	513	»		7 3/4
285	514		—	5 3/4
286	515			6
287	517	»	—	8

5 st. Tapeter, den 6:te des maka Gl. n:o 516 finnes intet wara till, och höllo desse behåldne 180 13/16 al. quadrat, som wärderades à 1 Dr Silfw.m^{tt} al. DS. 180: 26.

Skougz Tapeter, hwilka med gammal Canfas woro stofferade. Ibidem.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
288	563	1 st.	5 1/2	6 3/8
289	564	»	—	3 3/4
			giör 55 11/16 al^{r} quadrat	
290	565	»	5 3/8	6 1/4
			giör 33 19/32 al. quadrat	

3 st. hålla 89 9/32 al^{r} quadrat som äro wärderade hwarje alen till 26 2/3 ’/. S:m^{tt} giör DS. 74: 12.20.

Historiæ och Figur Tapeter Lit. D, stofferade med wisse streck Canfass. Brukas utij hennes Kongl. Höghetz Princess^{n} Ulricas Audience Sahl

291	329	1 st.	5 7/8	8 7/8
292	330	»	—	4 3/8
293	331	»	—	7 3/4
294	332	»	—	9 3/4
295	333	»	5 7/8	5 3/8
296	334	»	—	8
297	335	»	—	6 5/8
298	336	»	—	6 1/2

8 st. Tapeter, hålla tillhopa 336 11/32 quadrat alnar, som äro wärderade till 3 D. Silfw.m^{tt} hwarje quadrat aln, giör uträcknad DS. 1.009: 1.

Een Tentur nya Tapeter medh Små Figurer uppå, stofferade i Kanttorne med blått dwälck och stöfwelband; hwilka Tapeter hans Kongl. May:t Erfteligen äro tilfalne efter des högst Sal. Fru Moders Drotningens död.

Utij huusgerådz Cammaren.

309	—	1 st.	6 3/8	9
310	—	»	—	7 7/8
311		»	6 3/8	6 3/4
312	—	»	—	5 5/8
313	—		—	4 1/2
314	—	»	—	3 1/2

6 st. Tapeter hålla tillsammans 237 15/32 al^{r} quadrat à 8 D. S:m^{tt} hwarje al., giör DS. 1.899: 24.

Figur Tapeter med Moses Historia, äfwen som den förra Tenturen Hans Kongl. Maij:t Erfteligen tillfallen efter högst Sal. des Fru Moder Drottningen. Warandes samma stofferade med wisse streck af Blaggarn.

Ibidem i Huusgerådz Cammaren.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
315	—	1 st.	5 1/4	9
316	—	»		7 5/8
317	—	»	—	6 1/2
318	—	»	—	5 1/4
319	—	»	5 1/4	4 3/8
320	—	»		4 3/8

6 st. Tapeter, Wärderade tillhoopa för 450 RD^{r} eller Silfw.m^{tt} 900.

321 300 Een Skougz och Små Figur Ull Tapet, Lit. CCCC 6 al^{r} hög, 7 3/4 al^{r} bred, Ibidem. DS. 25.

322 197 Een Gammal figur Ull Tapet, söndrig och lappat 5 3/4 al. hög, 6 3/4 al. bred, Ibidem DS. 15.

323 302 Een Dito, Ibidem, 5 1/4 al. bred, 5 3/4 al. hög DS. 15.

324 — Een st. Dito, 5 3/4 al. högh, 4 al. bred. Ibidem DS. 2.

Een Tantur Tapeter af Babylons Historia med stoora figurer af Personer och hästar, sampt breda border omkring, Canfassen mästadels förslijten.
Ibidem.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
325	130	1 st.	5 3/4	9 3/4
326	131	»	—	4 3/8
327	132	»	—	5 1/2
328	133			6 1/2
329	134		—	5 1/4
330	135	»	—	7 5/8
331	136		—	6 1/2

7 st. Tapeter 5 3/4 45 1/2 giör quadrat alnar 261 5/8 som skattades till 20 ·/· Silfw.m^{tt} hwarje quadrat al^{n}, giör DS. 163.

Keijser Augusti Historiæ Tapeter. Ibidem.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
350	324	1 st.	5 3/8	4 3/8
351	328	»	—	8 1/2
352	327	»	—	7 3/4
353	325		5 3/8	3 1/8
354	326	1 st.	—	5 5/8
355	323	»	—	7 1/8

6 st. Tapeter hålla 5 3/8 36 1/2 giör Quadrat al^{r} 196 3/16 à 5 Dr Silfm^{tt} hwarje quadrat al^{n} DS. 980: 30.

356 316 Een gammal Historiæ Tapet af Silke och Ull, 5 3/4 al. bred, 6 al. hög, knapt mätt på högd och bredd. Ibidem. DS. 10.

Grækiske Historiæ Tapeter af Silke heel fijna.

Uti hennes Kongl. Högheetz Princess^{n} Ulrica Eleonoræ Gemaak, och Säng Cammare.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
357	550	1 st.	5 7/8	7 3/4
358	551	»	—	8 3/4
359	552	»	5 7/8	6 1/2
360	553	»	—	6 1/2
361	554	»	—	5 3/8

5 st. Tapeter, hålla 5 7/8 34 7/8 giör 204 57/64 quadrat alnar, à 3 Dr Silfw. m^{tt} al. quadrat, belöper DS. 614: 21.12.

Ull Tapeter med stoora Figurer och Löfwärck, Gambla och Lappade.

Utij Kongzhuuset, hoos Jungfru Düben, och i Förmaket.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
382	275	1 st.	5 7/8	8 3/4
383	276	»	—	5 1/2
384	277	»	—	5 1/2
385	279	»	—	4 3/8

4 st. giöra uträcknade 141 47/64 al. quadrat à 16 ·/· al^{n} DS. 70: 27.18.

Skougz Tapeter af fijn Ull med små border omkring.

Utij håffröcknernes rum.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
386	—	1 st.	5 1/2	4 3/4
387	—	»	»	4
388	—		—	6 7/8
389	—	»	—	6
390	—	»	—	4 7/8
391	—	»		7 1/4

6 st. Tapeter, hwilkas högd och bredder, äro räcknade till 185 5/8 al^{r} utj quadrat och giör à 1 Dr Silfw.m^{tt} al. DS. 185: 20.

DE FYRA ÅRSTIDERNA

Efter JAN VAN DEN HOECKE. Väfd af E. LEYNIERS. Brüssel. 1600 talet.

Landskapz Tapeter af Silke och Ull, med små figurer, kallades Junckare och Jungfruer.

Utj hans Kongl. Maij:tz Rum, och Steensahlen kallad.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
392	49	1 st.	6 1/2	6 1/4
393	50	»	»	10 3/4
394	51	»	—	8 5/8
395	52	»	—	5 3/4
396	53	»	—	4 1/2
397	54	»	—	7 3/4

6 st. Tapeter, äro räcknade till 283 9/16 quadrat alnar, som à 1 1/2 D^r S:m^{tt} hwarje al. quadrat, giör DS. 425: 11.

Landskapz Tapeter, hålige och Lappade, med een swart och guhl List omkring. Ibidem i Steen Sahlen.

398	296	1 st.	6	6 1/2
399	297	»	—	8

Utij Alcovet.

400	298	1 st.	—	6 7/8
401	299	»	—	10 1/4
402	300	»	6	2 3/4

5 st. Tapeter, hwilka tillsammans giöra uträcknade 206 1/4 al^r quadrat, wärderade à 1 1/2 D^r S:m^{tt} al. DS. 309: 12.

Landskapz Tapeter, som hans Kongl. Maij:t arfteligen äro tillfalne.

Utj Kongl. Maij:tz Audience Sahl.

403	—	1 st.	6 1/4	5 1/2
404	—	»	»	5 1/2
405	—	»	—	10
406	—		—	7 3/4
407	—		—	7 3/4
408	—		—	6 1/2
409	—	»	—	8 3/4

Utij huusgerådz Cammaren.

410	—	1 st.	—	6 1/2

8 st. wärderade tillhoopa för DS. 2.400.

Tapeter af Jepte Historia.

Utij Kongl. Maij:tz Prädiko Sahl.

411	280	1 st.	5 3/4	4 1/2
412	281	»	»	4 3/8
413	282	»	—	8
414	283	»	—	5 3/8
415	284	»	—	6 3/4
416	285	1 st.	—	6
417	286	»	—	9

7 st. Tapeter hålla tillsammans 253 quadrat alnar, som wärderades à 4 Dr Silfwerm^{tt} al. DS. 1.012.

Een Tentur Figur Tapeter stofferade med oblekt Läroft.

På Carlberg och utj Hans Kongl. Maij:tz Audience Sahl.

418	—	1 st.	5 1/8	7 1/4
419	—	»	»	8 1/4
420	—	»	»	5 3/8
421	—	»	—	6
422	—	»	—	4
423	—	»	—	4 7/8
424	—	»		1 1/4

7 st. Tapeter, hålla 189 5/8 al^r quadrat, hwarje alen quadrat wärderade à 6 Dr Silfwerm^{tt} giör DS. 1.137: 24.

425 175 Een figur Tapet, 6 al^r hög, 5 5/8 al^r bred, utj Kongl. Cantzeliet, och Rosenhanas huus. DS. 30.

426 176 Een Dito, af Lijka slag, 6 al. hög, 6 3/4 al. bredh, Ibidem. DS. 38.

427 178 Een Dito. 5 3/4 al. hög, 6 1/2 al. bred. Ibidem. DS. 12.

Tapeter, kallade Engelska Jachten, med Wapen uppå, och Åhrtahl 1647.

Utij Kongl. Cantzelie Revisionen och Conference Sahlen.

428	—	1 st.	7 5/16	7
429	—	»	»	7 3/8
430	—	»	—	8 3/8
431	—		—	11 3/4
432	—		—	11 3/4
433	—		—	12 1/4

6 st. Tapeter, tillhopa wärderade för Silfwerm^{tt}. DS. 3.000.

Een Tentur, kallade Lustegårdz Tapeter.

Utij Kongl. Justitiæ Revisions Sahlen.

434	148	1 st.	5 5/8	5 1/2
435	149	»	»	8 3/4
436	150	»	»	8 1/2
437	151	»	»	7 1/2
438	152	»	»	6 5/8

	Gaml. n:r		Hojden (aln)	Bredden (aln)
439	153	1 st.	—	5 1/2
440	154	»	—	4 1/2
441	155		—	4 1/2

8 st. Tapeter, hwilka mycket slijtne äro och wärderade tillhopa för DS. 150.

Skougz Tapeter af åtskilligt slag.

Utij Kongl. Krigz Collegio.

442	44	1 st.	6 5/8	6 3/4
443	—	»	6	4 1/2
444	—		6 5/8	8
445	—	»	5 7/8	7 7/8
446		»	6 3/4	5
447	—	»	6	6 3/4
448	—	»	5 3/4	5 1/4

7 st., tillsammans wärderade för DS. 200.

449 Een st. Tapet, söndrig och lappat, är 6 al. hög, och 5 1/2 al^{r} bred, utj Kongl. Bergz Collegio. DS. 10.

450 Een st. Dito af Lijka sort, söndrig och lappat, 6 al^{r} hög, 6 1/2 al^{r} bred, Ibidem. DS. 15.

451 189 Een Dito af annan art, något lappat, 6 al^{r} hög, 6 3/4 al^{r} bred, Ibidem. DS. 17.

452 63 Een st. fijn Dansk figur Tapet, af Ull och Silke, sampt inwäfwit Guld, är något söndrig, 10 al^{r} bred, 7 al^{r} hög. Utij Kongl. Cammar Collegij Rådh Cammare. DS. 150.

453 64 Een st. Dito Tapet, af Ull och Silke med Guld inwäfwit, håller 11 1/4 al^{r} i bredden och 7 al^{r} i högden. Ibidem. DS. 200.

454 65 Een Dito, som intet Guld är inwäfwit utij 6 3/4 al. bred 7 al^{r} hög, Ibidem. DS. 40.

455 66 Een Dito, 8 1/2 al. bredh, 8 al. hög, söndrig, Ibidem. DS. 50.

456 67 Een Dito, söndrig och lappat, 8 1/2 al^{r} bred 7 3/4 al^{r} hög. Ibidem. DS. 50.

457 — Een Lijten Tapet med een figur eller Persohn uppå 2 1/2 al. bred 3 3/4 al. hög. Ibidem. DS. 12.

Skougz och Figur Tapeter.

Utij Kongl. Liquidations Commissions Sahlen.

	Gaml. n:r		Hojden (aln)	Bredden (aln)
458	188	1 st.	5 7/8	8
459	—	»	—	6 3/4
460	190	»	—	5 5/8
461	—	»	—	4 3/8

4 st. wärderade tillsammans för DS. 30.

462 224 1 st. Gammal figur Tapet, söndrig, med twenne Wapnar uppå, een ofwan och een nedan till, med inwäfwit Guld, samt Lit. SP. uthmärckt, 5 7/8 al^{r} högh, 6 3/4 al^{r} bredh, utij Kongl. Slåtz Cantzeliet. DS. 5.

463 186 Een Skougz och Figur, tillhörig den tenturen som her frammanföre är upskrefwen, och finnes utj Kl. Liquidations Commissions Sahlen, håller 5 7/8 i högden och 6 3/4 al^{r} i bredden. Ibidem i Kl. Slåtz Cantzeliet, wärderat apart för DS. 10.

464 248 Een st. Gammal Ull Tapet 8 5/8 al^{r} bred, 6 al^{r} hög. Ibidem. DS. 15.

465 220 Een Gammal Tapet Lit. S hwar uppå Adam och Evæ Historia, 3 7/8 al^{r} bredh, 4 7/8 al^{r} hög. Ibidem. DS. 4.

466 177 Een Gammal figur Ull Tapet, Ibidem, 4 1/2 al^{r} bred, 6 al^{r} hög, wärderat för DS. 4.

467 — Een st. Gammal Ull Tapet med Löfwärck, är aldeeles förslijten och utnött, håller nu 5 al^{r} i högden och 4 1/4 al^{r} i bredden. Ibidem. DS. 1.

468 185 Een figur Ull Tapet, som är mycket söndrig och Lappat, sampt illa medfaren, är 6 al^{r} hög och 6 3/8 al. bred, ehuru wähl den i förra Inventario är antecknad hålla 6 3/4 al. i bredden, finnes utj Kongl. Bergz Collegio, och wärderades till DS. 3.

469 201 Een Dito, 6 al^{r} hög, 9 1/4 al. bred, Lijka som den föregående Conditionerat, förutan at det eena hörnet är bortslijtet och afrijfwit till 2 1/2 al. Ibidem. DS. 6.

Een Tentur Bestående af Sex stycken Figur Tapeter.

Utij Kongl. Statz Contoiret.

	Gaml. n:r		Höjden (aln)	Bredden (aln)
470	502	1 st.	5 1/4	4 3/4
471	500	»	»	5 1/2
472	501	»	»	6 5/8
473	503		—	3 3/8
474	504	»	—	8
475	505		—	9 1/4

6 st. tillsammans wärderade för DS. 200.

Figur Tapeter, med Guld, Silfwer och Silke inwäfne, Repræsenterandes högst Sahl. Hans Kongl. Maij:tz Konung Carl den XI glorieuse Krigz actioner och fält Slachtningar i Skåne Åhren 1676 och 1677, hwilka utij Franckerijke äro förfärdigade, Innehållandes hwar Tapet för sig siälf som följer.

Utij huusgerådz Cammaren.

476 — 1 st. repræsenterar första deehlen af Slaget wid Lund d. 4 Decembr. 1676
6 3/4 8 7/8

477 — 1 st., som utwijsar andra deelen af Slaget wid Lund d. 4 Decembr. 1676
6 3/4 9

478 — 1 st. föreställer belägringen för Malmöe derest de Danske blefwo slagne och Belägringen uphäfwen d. 4 Julij 1677
6 3/4 9

479 1 st. som repræsenterar Slaget wid Landz Crona d. 14 Julij 1677
6 3/4 8 3/4

4 st. Tapeter, äro tillsammans Wärderade för 8.000 RD[r] eller Silfw.m[tt] 16.000.

480 103 Een st. Gammal Tapet, är något söndrig, fans intet i förra Inventario, 6 al[r] hög, 8 al[r] bred, Utij Hr håfmarskalken Von Dübens Cammare på Kongzhuuset, är wärderat för DS. 60.

481 138 Ett st. Gammal Tapet af Babylons Historia 5 3/4 al. hög, 4 1/4 al. bred, är der och hwar söndrig, Ibidem utij Hr håfmarskalken Von Dübens Cammare, Wärderat för DS. 10.

489 199 Ett st. Gammal figur Ull Tapet, söndrig, 5 1/2 al[r] hög, 7 3/4 al[r] bred, Ibidem för DS. 18.

Gaml. n:r

483 278 Een st. Gammal Ull Tapet, äfwen söndrig, 6 al[r] hog, 4 3/8 al[r] bred, Ibidem. DS. 16: 21.8.

484 301 1 st. Gammal Söndrig Tapet. 5 3/4 al[r] hög, 4 3/8 al[r] bred, fans intet på förra Inventario, emedan n:o 301, är Inventerat wara på Kongzöhr, Ibidem utj Hr håfmarskalken von Dübens Cammare, Wärderat för DS. 12.

Tapetz Jachter eller Fönster och Pelare Stycken.

Utij Huusgerådz Cammaren.

1 174 Ett Skougz Tapetz fönsterstycke 3 al. bred, 1 3/4 al. hög, stofferat med Canfass rundt omkring, wärderat för DS. 11.

2 — Ett st. Dito, 1 3/4 al. hög, 3 1/8 al. bred, stofferat med Canfass rundt omkring, Ibidem i huusgerådz Cammaren. DS. 7.

3 276 Een Tapetz Jacht af Silke och fijn Ull, med Wasa uppå, 7/8 al. hög, 5 al. bred, war något söndrig i Kanterne, och utan stoffering. Ibd. DS. 3.

4 280 Een Jacht af Silke och fijn Ull med Silfwer och Guld utij och Åhrtahl 1547 uppå, samt Swärjes Wapn, allenast nu 4 1/2 al. lång det andra afslijtet 7/8 al. hög, utan stoffering. Ibidem. DS. 10.

5 281 Een Dito af Silke och fijn Ull, dock utan Åhrtahl och mindre Guld utij än den förra, 7/8 al[r] hög, 4 1/2 al[r] bred, utan Kanfass. Ibidem. DS. 4.

6 277 Een Dito af Silke med Guld och Silfwer utij, sampt Swänskt och Danskt Wapen uppå mycket sönderrijfwen, 5 7/8 al[r] lång, 7/8 al. högh, på Listen 1 3/4 al[r] bortta utan Canfas. Ibidem. DS. 16.

7 278 Een st. Dito, af Silke och fijn Ull, hwar uppå ett Swänskt och Danskt Wapn, utij siälfwa Wapnet är Guld inwäfwit, 7/8 al. hög, 6 5/8 al. Lång, utan stoffering. Ibidem. DS. 10.

8 282 Een Ull Tapet kallat Juth Jacht, 24 al[r] Lång 2 1/2 al. hög, utj een Kant nog slijten, och utan stoffering. Ibidem. DS. 12.

Gaml. n:r	
9 269	Een Gammal Tapetz Jacht af Ull 1 $^1/_8$ al^r hög, 4 $^5/_8$ al. Lång, stofferat på både ändarne medh smahl Canfas. Ibidem. DS. 2.
10 264	Een Tapetz Jacht af Ull är nu allenast 5 $^1/_8$ al. lång 1 $^1/_8$ al. hög, det andra af Längden afrijfwet och bårtta, utan Canfass. Ibidem. DS. 2.
11 265	Een Dito, 1 $^1/_8$ al. hög, 9 $^1/_8$ al. Lång, Ibidem. DS. 2.
12 257	Een Gammal Dito, 6 $^1/_2$ al. hög, det öfriga bortslijtit vid den eena ändan, 2 $^1/_4$ al. bred. Ibidem. DS. 2.
13 268	Een Dito, 1 $^1/_8$ al. hög, 5 $^3/_4$ al. Lång, Utij Håffröknarnes rum. DS. 1.

Gaml. n:r	
14 171	Een Tapet Pelarestycke af Landskap, och Blomwärke omkring, 5 $^3/_8$ al. hög, 2 $^3/_8$ al. bred, Uträcknat till 12$^{49}/_{64}$ quadrat alnar, som wärderades à 2 D^r alnen, Utij Hans Kongl. Maij:tz Audience Sahl. DS. 25: 17.
15 264	Een Tapet Jacht, 1 $^1/_8$ al. hög, 9 $^1/_4$ al. Lång, utij Kongl. Cantzeliet, och Rosenhanas huus. DS. 1: 16.
16 100	Een Dito, 1 $^1/_8$ al. hög, 7 $^3/_4$ al. bred. Ibidem. DS. 1: 16.
17 258	Een Gammal Dito, 1 $^1/_8$ al. bred, 9 $^1/_4$ al^r hög, Utij Kongl. Bergz Collegio. DS. 2.
18 267	Een Dito. 1 $^1/_4$ al. bred, 9 $^1/_8$ al^r lång. Ibidem. DS. 2.

För så vidt man af ofvan anförda förteckning kan döma, voro de förluster, som genom slottsbranden tillskyndades statens samling af väfda tapeter, långt mindre än man skulle väntat. Inventariet af år 1724 upptager nämligen såsom vid branden förlorade ej mer än 44 tapeter, och dessa i allmänhet ej af samlingens bästa tillhörigheter, om man undantager 4 stycken af den gamla från hertig Johan af Östergötland härstammande tenture, som framstälde scener ur thebanska kriget, 6 stycken af de s. k. rikssalstapeterna samt en af 8 pièces bestående suite med vilda fäktande djur, som — på ett undantag när — helt och hållet förstördes. Det öfriga utgjordes till största delen af sannolikt mindre kostbara skogstapeter. Men sådana dyrbarheter som suiten med de gamla götiska sagokonungarne, den af Ludvig XIV skänkta Vulcanus' historia, Hero och Leander, tapeterna från fabriken i Charleville, drottning Kristinas kröningstapeter, alt det under Karl Gustafs danska krig tagna tapetzeriet o. s. v. blefvo vid detta tillfälle sparade för vidrigare skiften. Till detta resultat bidrog, som jag redan förut påpekat, i sin mån äfven den omständigheten, att en icke obetydlig del af statens tapetsamling, då den stora slottsbranden timade, var använd å slotten utom Stockholm, inom hvilkas murar dessa väfnader till en tid åtminstone lyckades undfly det element, hvilket i sitt förstörelsearbete är det enda, som med någon framgång kunnat upptaga täflan med människors okunnighet och oaktsamhet. Granskar man de från denna tid bevarade inventarierna, finner man sålunda, att till exempel på Kungsör år 1700 funnos ej mindre än 66 tapeter; Gripsholm hade 1699 37 tapeter, dels uppsatta i de gemak, som buro namn af drottningens sängkammare och matsal samt konungens sängkammare; dels förvarade i slottets husgerådskammare. Å Strömsholm voro 1708 drottningens och konungens alkover klädda med tapetzeri, under det att i fatburen förvarades 12 andra väfda tapeter, till sammans 20 stycken. Drottningholm hade år 1709 ett fyratiotal tapeter, bland dem suiter med

KARL DEN XI:s BATALJER: BELÄGRINGEN AF MALMÖ.
Efter J. F. LEMKE. Vafd af BEHAGLE. 1699.

Dido och Æneas, Jephtas och Psyches historier, hvilka dels voro uppslagna i matsalen, ett par audiensrum och prinsessans sängkammare, dels lågo i förrådet.

Som bekant disponerades under 1700-talets början just dessa slott af den konstälskande Hedvig Eleonora, hvilken afled först 1715. Med kännedom om det omsorgsfulla sätt, på hvilket hon plägade handhafva sina egodelar, kunde man med tämligen hög grad af visshet sluta sig till, att vi härigenom skulle hafva ett ypperligt tillfälle att lära känna den del af tapetsamlingen, som tillhört riksenkedrottningen. Men ty värr saknas det inventarium, till hvilka de å tapeternas baksida fästade beteckningarna hänföra sig, och det är dess utom nu mera endast ett fåtal af de gamla lapparna, som fått kvarsitta. Men så mycket större intresse ega dessa rester, då de bereda en möjlighet att datera åtminstone några af husgerådskammarens från 1600-talets slut och början af 1700-talet härstammande väfnader. Enkedrottningens monogram, ett sammanbundet HE under kunglig krona, har jag funnit å följande ännu bevarade suiter.

I. Jagtscener, suite af 5 tapeter, af hvilka en bär anteckningen »Konungens Cammar Grimsholm n:o 4»; säkerligen den suite af tapeter utan riksvapen, som beställdes af Spiring för drottning Kristinas kröning (se ofvan sid. 28).

II. Jephtas historia, suite af 5 tapeter, betecknade med Drottningholm samt årtalet 1674, väfda af *van der Goten* och *P. Kolvenaer*.

III. Didos och Ænas historia, suite af 8 tapeter, väfd af *M. Wauters* efter kartonger af Rubens och I. F. Romanelli, äfven den med Drottningholms märke och årtalet 1674. (Planch XXXIII.)

IV. Antonius' och Kleopatras historia, suite af 5 tapeter, utan fabriksmärke; med beteckningen Drottningholm och årtalet 1711.

V. Scener ur Decius Mus' historia, suite af 6 tapeter, fritt efter Rubens kartonger; med årtalet 1711.

VI. Cyri historia, suite af 5 tapeter, betecknade med drottningens monogram samt Gripsholm 1685 (å en »konungens kammar»).

VII. Scener ur Roms sagohistoria, suite af 8 tapeter; utan år, men med Hedvig Eleonoras namnchiffer.

VIII. Antonius och Kleopatra samt andra scener ur romerska historien, suite af 9 tapeter; med enkedrottningens monogram samt årtalet 1711.

IX. Scener ur grekiska mytologien, suite af 6 Brüsseltapeter, väfda af *M. de Vos* samt betecknade med Hedvig Eleonoras monogram.

X. Landskapstapeter med Sverges och Holstein-Gottorps alliansvapen, suite af 2 tapeter.

XI. Landskapstapeter, fragment af en alldeles förstörd suite med enkedrottningens monogram, årtalet 1699 samt beteckningarna Gripsholm och Svartsjö.[1]

[1] Hedvig Eleonoras räkenskaps- och konceptsamling innehåller, som jag å annat ställe visat, också åtskilligt om hennes inköp af tapeter, ehuru de upplysningar, som lämnas, ty värr äro rätt knapphändiga. Man finner emellertid, att enkedrottningen år 1669, då hon tillhandlade sig Jakobsdal (Ulriksdal) öfvertog ett parti där kvarlämnade tapeter. År 1677 inköptes genom residenten i Haag, Silfvercrona, »en kammare» tapeter framställande scener ur Didos och Æneas saga (se ofvan); 1686 betalades för den redan omtalade suiten Månaderna, Dag och Natt, Årstiderna och Elementen till grefve Nils Bjelke 3.000 DS. och år 1699 inlöste enkedrottningen ur fröken Augusta Aurora Wrangels sterbhus ej mindre än 6 suiter tapeter, till sammans 45 stycken, för en summa af 6.475 DK. (en suite å 7 st. 480 DK.; en å 7 st. 295 DK.; en å 8 st. 2.400 DK.; en å 6 st. 900 DK.; en å 9 st. 1.800 DK.; en å 8 st. 600 DK.). Jfr J. Böttiger: Hedvig Eleonoras Drottningholm. Stockholm 1889.

För en framställning af tapetsamlingens historia under 1700-talet finnas i öfrigt på långt när icke så många dokument som för skildringen af samlingens öden under närmast föregående århundrade. Detta förhållande torde bero dels å det ändrade sätt för inventariernas affattande, hvilket under 1700-talet blef brukligt, dels — och i ännu högre grad — på den synbarligen mer och mer försvinnande känslan för tapetzeriets omistlighet som dekorativt element. Författaren skall af denna anledning i det följande hvarken behöfva eller ens kunna skrifva samlingens annaler under de olika regenternas tid, utan får behandla århundradets historia i ett kapitel, hvars öfverskrift väl kunde vara tapetzeriets förfall. Under denna tiderymd, då tapetzeriet alt mera kom ur bruk, äro dock eget nog att anteckna några försök att inom landet återupplifva tapetväfveriets konst. Ehuru på grund af förhållandena misslyckade, kräfva de emellertid vår uppmärksamhet, så mycket mera som de i viss mån anstäldes med afsikt att öka den samling, med hvilken vi här sysselsatt oss. De påminna om försöken att i ett hårdt luftstreck uppdraga en planta, som egentligen har sin hemort i varmare näjder. Man lyckas må hända till en tid framkalla ett tynande lif, men dess förkrympta tillvaro ger knappast en antydan om den utveckling, hvilken växten under gynsammare förhållanden varit mäktig.

Närmast sammanhänga dessa ansatser med inredningen af Stockholms slott. Läsaren torde erinra sig, att det kort efter Karl den elftes död å nyo påbegynta slottsbyggnadsarbetet under olycksåren i början af 1700-talet så småningom helt och hållet afstannat. Det upptogs åter först då ständerna vid 1727 års riksdag åtagit sig att lämna den s. k. slottsbyggnadshjälpen. För dispositionen och förvaltningen af härigenom inflytande medel konstituerades rikets ständers slottsbyggnadsdeputation. Så väl de tapetinköp, som under förra hälften af 1700-talet gjordes från utländska fabriker, som ock försöken att inom landet återupptaga och utveckla tapetväfveriets teknik stå i samband med slottsbyggnadsdeputationens arbeten för slottets värdiga anordning; och jag har därför här att redogöra för hufvuddragen af deputationens verksamhet i nämda hänseende.

Under de första åren var man hufvudsakligen upptagen af att anskaffa och inköpa material till slottets yttre. Men man vidtog ganska snart anstalter äfven för den nya byggnadens inredning. År 1733 hembjöd sålunda grefve Tessin till inlösen några gobeliner, framställande Juno, Ceres och Venus, som hans fader fått till skänks under en vistelse i Paris,[1] och ett par år senare (1737)[2] inköptes också dessa tapeter för slottets räkning mot den rätt betydliga summan af 2.520 DS. De fyra väfnader, som vid detta tillfälle införlifvades med samlingen, hvilken de för öfrigt ännu tillhöra, ingingo i en suite, vanligen benämd »Les portières des dieux», efter Claude Audrans teckningar väfd vid gobelinsmanufakturen i Paris af *Le Blond, De Lacroix* och *J. Souet.* År 1738 hade genom sekreta utskottet, särskildt i tanke på slottet, en summa af 5.000 DS. årligen blifvit af slottsbyggnadsfonden stäld till deputationens förfogande för inköp af målningar och vackra möbler, som kunde finnas i landet, och som af egare, de där icke voro kunnige om sakernas rätta värde, till främmande

[1] S. B. D. Pr. 1733 den 27 april. S. A.
[2] S. B. D. Pr. 1737. Jfr den 5 mars 1734, 15 juli 1735. S. A.

för ringa pris försåldes.[1] Kanske var det just af detta anslag man år 1742 upphandlade »en nästan obrukad garnering väfda brabantska tapeter af kostbara färger och vackra figurer», hvilken betalades med 2.666:27 1/7 DS.,[2] men om hvars utseende eller omfång jag ty värr ej kan lämna någon upplysning. En särskild anledning att påskynda inredningsarbetet i slottet yppade sig snart. År 1744 föredrogs nämligen vid slottsbyggnadsdeputationens sammanträde i april ett kungligt bref med befallning att, så mycket ske kunde, påskynda arbetet, så att konungen, arffursten och hans tillkommande gemål måtte vid den sist nämdas ankomst till Sverge kunna i slottet inflytta.[3] På grund häraf anmodades också öfverintendenten Hårleman att inkomma med förslag å till slottsrummen behöfliga möbler, hvilket förslag denne äfven vid sammanträde den 11 april aflämnade. Man erinrar sig den sträfvan att skydda och utveckla den inhemska industrien, som just vid denna tid hos det styrande politiska partiet gjorde sig gällande. Deputationen förklarade också, att den samma hälst önskade att till dessa »möbler och beklädningar kunna erhålla inrikes tillvärkade waror», samt aflät en skrifvelse till manufakturkontoret med begäran att genom det sammas försorg snarast möjligt blifva underrättad, om hvilka af de specificerade persedlarna, till hur stor kvantitet och till hvilket pris inom en tid af tre månader kunde från svenske handtverkare erhållas.[4] Manufakturkontorets svar af den 16 april innehöll, att vederbörande siden- och linnefabrikörer voro hugade att inom bestämd tid leverera de begärda varorna af silke, lin och bomull med undantag af ett par sorter damast, på grund hvaraf också kontrakt om leveransen uppgjordes med några i hufvudstaden bosatta fabrikörer. Hösten samma år erhöll öfverintendenten Hårleman på egen begäran med nådigt tillstånd understöd af slottsbyggnadsdeputationen för att i Frankrike närmare studera slottens inredning samt för att från detta land införa handtverkare, möbler och modeller, »samt hvad här i riket icke kunde tillverkas», »hvilket äfven till fabriquernes upkomst och befordran märkeligen skulle bidraga».[5] Under denna resa anskaffade Hårleman på eget bevåg äfven några väfda tapeter — så vidt jag vet de sista dylika inköp af mer betydande omfång, som för husgerådskammarens räkning i senare tid blifvit gjorda. När man erinrar sig de dyrbarheter, hvilka ännu vid denna tid funnos, förefaller det nästan, som om vederbörande icke fullt känt till tapetförrådets storlek. På kungshusets vind låg sålunda, enligt ett några år senare uppgjordt inventeringsprotokoll, en hel mängd tapeter, visserligen »till större delen mycket slitna och illa farna samt af rök och dam ganska mycket orenade», men dock utgörande en samling af ej mindre än 131 stycken.[6] Berättelsen om dessa Hårlemans inköp, som ganska skarpt klandrades af slottsbyggnadsdeputationens medlemmar, återfinnes i deputationens protokoll och må här finna en plats.

Öfverintendenten befann sig i början af år 1745 i Paris. Genom bref af den 8

[1] Extract af Protokollet, som hölts uti Riksens Ständers sekrete utskott den 22 Augusti 1738. S. B. D. H.: Kongl. Bref och Expeditioner 1697—1763. S. A.

[2] Relation till 1746 års riksdag. Jfr S. B. D. Pr. 1742 den 10 februari. S. A.

[3] S. B. D. Pr. 1744 den 4 april. S. A.

[4] S. B. D. Pr. 1744 den 11 april. S. A.

[5] S. B. D. Pr. 1744 den 7 november. Jfr K. Br. af den 14 november 1744. S. B. D. H.: Kongl. Bref och Expeditioner 1697—1763. S. A.

[6] Inventariprotokoll 1759 den 5 juli. S. A.

(19) mars detta år[1] meddelade han deputationen, att han under sin vistelse i Brüssel till ett pris af omkring 17 floriner aln kommit öfver några tapeter, som förträffligt passade till Stockholms slott. De hade af en österrikisk furstinna blifvit beställda, men genom hennes nyligen timade frånfälle »stannat fabriquen på händerna». I betraktande af det ringa belopp, hvartill dessa väfnader nu kunde erhållas, hade Hårleman »intet betänkande dragit därom att sluta; hälst mindre goda tapeter aldrig fåtts till det priset, och arbetet var af en föga tillförene sedd skiönhet och godhet».[2] Deputationen, som nyligen oroats genom de inhemska fabrikanternas besvär öfver inköp af utländska varor, för hvilka klagomål manufakturkommissarien Salander gjort sig till tolk,[3] beslöt på initiativ af amiralen och landshöfdingen Ankarcrona att söka kontramandera Hårlemans beställning. Men, sedan denne besvärat sig hos konungen, blef inköpet till sist i underdånighet tillstyrkt.[4] Slottet kom härigenom i besittning af tvänne i Brüssel väfda tapetsuiter. De voro, som man ser af nedan meddelade räkning, utförda af bröderna *Jean François* och *Pierre van der Borght*,[5] af hvilka endast den förres namn återfinnes å de tapeter, hvilka ännu ingå i husgerådskammarens samling. Enligt fabrikanternas uppgift tillhörde tre stycken tapeter den suite de kallade gudarnes triumf, 6 stycken en serie framställande scener ur Achilles' historia. Sannolikt får dock denna uppgift, hvilken torde bero på en hos dessa tapetväfveriets epigoner ganska karaktäristisk okunnighet, rättas därhän, att suiten gudarnes triumf, som för öfrigt är sammansatt af ej till hopa hörande pièces, bestått af två, Achilles' historia af sju stycken. Ty statens samling innehåller af den senare serien följande sju tapeter: Achilles doppas af sin moder Thetis i Styx; Kryseis återlämnas till sin fader, Apollonpresten; Achilles tröstas af sin moder Thetis; Thetis begär hos Vulcanus vapen för Achilles; Thetis, åtföljd af Nereiderna, för till Achilles nya vapen; Achilles söker förmå fältherrarne till strid efter Patroklos död; Achilles strid med Paris; af den förra serien: en större pièce framställande Apollo och sånggudinnorna (= le triomphe d'Apollon) och åtskilliga fragment af en från samma fabrik härstammande tapet, som efter alt att döma varit den i räkningen omtalade Floras triumf. Samtliga dessa väfnader tillhöra den ytterligt medelmåttiga, mest som taflor uppfattade klass af tapeter, med hvars tillverkande Brüssels en gång så blomstrande industri under sista tiden af sin tillvaro sysslade — framställningar med enformigt använda, hårda blå, röda och ljusbruna färger med små figurer under väldiga träd, hvars mörkt blågröna löfvärk intager en oformligt stor del af tapetens yta.[6]

[1] Jfr äfven S. B. D. Pr. 1745 den 20 februari. S. A.

[2] S. B. D. Pr. 1745 den 3 april. S. A.

[3] S. B. D. Pr. 1744 den 16 maj. S. A.

[4] S. B. D. Pr. 1745 den 15 och 20 maj. S. A.

[5] Jean François van der Borght dog 1772; Pierre var död 1763. Jfr A. Wauters: Les tapisseries Bruxelloises, sid. 373—374. Bruxelles 1878.

[6] Conte de deux Tentures des Tapisseries pour monsieur van Hårleman Sur intendant de la Cour et des Batiment du Roy de Suede etc. par nous J. Francois et Piere van der Borght deux frere representantes L'un les Triumphe Des Dieux qui consiste en trois pieces, L'autre l'histoire d'Achilles, qui consiste en six pieces aux mesures et prix comme s'en suit.

Le Triumph d'Apollon	9	12	4/0 a.
Le Triumphe de Vulquain	4	2/4	0
Le Triumphe de flore	4	3/4	0
Tour	19	0	2/16 a.

(Forts. å sid. 121.)

KARL DEN XI:s BATALJER: SLAGET VID LANDSKRONA.

Efter J. F. Lemke Vafd af Behagle. 1699.

Men Hårleman hade icke nöjt sig med detta förvärf. Man kan icke utan ett leende läsa redogörelsen för deputationens sammanträde den 24 juli 1745. Vid detta »gaf nämligen herr öfverintendenten vid handen, huruledes han väl ej utan sinnesrörelse måst erfara, med hvad missnöje deputationen behagat anse den af honom uti Brüssel slutna handel med tvänne rums tapeter för nya kongl. slottets beklädning, där han likvisst till underdånigt följe af H. K. Maj^{tz} höga promotorial uppå deputationens egen underdåniga begäran en sådan handel ingått och slutit; och det besynnerligen i anseende till det ringa betingade priset emot warans godhet och wärde; men att han detta oaktadt icke dragit uti betänkande att vid den uti Beauvais upprättade Kongl. Tapetfabriquen — contrahera om ännu ett rums tapeter för Kongl. Slottet». Han anmälde vidare, att en mr. Doriac,

Bilden återgifver ett i Paris i enskild ego varande tapetzeri framställande Psyche, som inträder i Amors slott, utfördt efter samma kartong af Fr. Boucher som en tapet i svenska statens samling (pl. XXXIV).

La Colère d'Achille	5	1/2	2/16	a.
Le Sacrifice	5	1/2	2/6	
L'adieu de Thetis	5	0	2/6	
Les Nimphes marines	5	0	2/5	
Venus, mere d'Eneas	3	1/2	2/6	
Achille plongé dans le Stixe	3	1/2	2/5	
	28	3/4		a.
a 5 1/4 a. d'hauteur mesurentes en toute	251	5/6	1/32	a.
a 17—10 dechange l'aune carée de Brabant monte en toute La som de change de	f. 4.398	9	3/4	
pour l'amballage	14			
Somme Total	4.412	9	3/4	

J. Francois van der Borght.
Pierre van der Borght.

Monsieur Nettine aura la bonté de faire toucher la somme mentionnée de l'autre côte et grande de quatre mille quatre cent douze florins de change aux sieurs van der Borght pour le compte de Monsr Henglin a Hambourg a la fin du mois d'Aout de cette presente année 1745; fait a Bruxelles le 12 May 1745.

C. Hårleman pour la cour de Suède.

Nous avons reçu de Mr M. Nettine la somme de quatre mil quatre Cent doux florins de change pour le montant des tapisseries, livrées selon la fatture et dont nous avons encor donné quitance separée pour un seul et même payment.

Bruxelles le 21 May 1745.

J. Francois van der Borght.
Pierre van der Borght.

maître de requêtes och konseljledamot, för grefve Tessins skull utan någon kostnad eller vedergällning utlånat de behöfliga kartongerna, hvilka Doriac själf fått betala med 5.000 livres; »önskandes det måtte detta hans göromål vinna deputationens behagliga bifall».[1]

Den omtalade beställningen utgjordes af en suite framställande scener ur Psyches saga efter Bouchers teckningar. Det emellan Hårleman å ena sidan samt de båda entreprenörerna vid fabriken i Beauvais, *Besnier* och *Oudry* uppgjorda kontraktet[2] har följande lydelse:

Manufacture Royalle des Tapisseries Etablie a Beauuais. Copié de l'ordre de ce qu'il faut faire pour Sa majesté le Roy de suede.

Les Srs Besnier et Oudry Entrepreneurs.

Il faut faire pour Sa Majesté le Roy de Suede cinq pieces de tapisserie de l'histoire de Psiché pour estre placer dans la Chambre du trône dont cy apres le detail de chaque piece et leurs grandeurs.

La grande piece represente Psiché qui entre dans le palais de l'amour, conduite par le Zephir. Cet tableau a dix neuf pieds de Roy de Cours.

La Toilette de Psiché a unze pieds de Cours.

Psiché qui montre ses richesses a ses soeurs a unze pieds de Cours.

A l'Egard des deux pieces qui ne doiuent auoir que Six pieds chacune de Cours, dans l'une il y aura Psiché abandonnée par l'amour et dans l'autre Psiché conduite par le Vanier.

Le tout sur trois aulnes de Paris de hauteur, l'aulne a 3 p^ds 8 p^e. Cette tenture de Tapisserie doit estre faite sans Bordure, elle sera payée aux Entrepreneurs pour chaque aulne de paris de Cours sur trois aulnes de hauteurs, ce qui comprend trois aulnes quarreez la Somme de cinq cent quatre vingt dix liures, a Condition qu'elle soit fabriquée dans toutte la perfection possible.

au Bas est Ecrit.

Stipulant pour sa majesté le Roy de suede fait double a Paris ce 29e aoust 1745. Signé de horleman, surintendant des Batiments et jardins de Suede et Scelle en cire d' Espagne.

Besnier. *B. Oudry.*
L. S.

plus est Escrit passé par deuant moy le B. de Scheffer et scelle en cire d'Espagne.

veü conforme a l'original resté entre les mains de m^r B. Oudry.

G. Dlisle.

Genom tillmötesgående af Oudry, hvars särskilda bevågenhet Hårleman synes vunnit, blef priset per aln 585 livres i stället för 590, såsom man kan se af det karaktäristiska bref från entreprenören i Beauvais jag i all dess ortografiska egendomlighet här nedan meddelar.[3]

Monsieur,

Je viens de faire partir a un bateau qui partira demain dimanche pour Rouen une grande quaise a votre adresse dans la quel est la tappisserie que vous m'aué ordonné destiné pour sa majeste le Roy de Suede. J'ay fait, monsieur, tous mes effort pour que vous soyé contempt. Cette tappisserie a été tendue aux conseille de commerce ou elle ma fait un honneur infiny, beaucoup de personne l'on ueu che moy entre autre m^r D'Ille qui a certifié ma memoire et de la Beaute de la tappisserie. Vouslez vous bien monsieur vous souuenir que le prix a été fait a 590 l. l'aune courente Lorsque j'ay fait le comte des matier moins — a mon profit ordinaire elle ne s'est trouué monter qu a 585 l. en uertue de quoy j'ay donné mon memoire. insy la tappisserie coute cent sol par aulnes de moins que le marche fait. c'est la droiture avec la quel j'en usse avec toute les personne qui me font travailler. Jay fait faire un Roulleau sur le quel j'ay roullé les tappisseries affin qu'il ne se trouve point de plie dans les Bras, jambe etc. qui gate le contour. je vous demande en grace monsieur d'ordonner que

[1] S. B. D. Pr. 1745 den 24 juli. S. A.
[2] S. A.
[3] S. B. D. H. Ankomne bref från diverse stater och personer 1727—1760, s. 557. S. A.

l'on ne la ploy jamais pour plusieurs jour; toute les fois quel sera d'etandue pour un certin temps que l'on la Roulle avec attantion affin quil ne se glice point de facon plie et que l'on la remeite dans la quaize comme elle y sera trouvé. Vous ordonnére aussy monsieur a ceux qui en oron souin qu'il la detonde deux fois par ans dans le printemps et dans l'automne, temps a peut pres ou les papillon naise et poude affin que le uerd ne s'imaite point. C'est le Secret des Anglois avec le quel l'on uois des tappisseries de plus de trois cent ans. Toute autre chose sont inutile. Cand l'on a eu le soin pendant 7 ou 8 ans la laine per sa chaleur et n'emgendre plus de uerd. Se sont les obseruation que j'ay faite apprez les avoir apprix des Anglois qui nous montre les tappisserie les plus ancienne qui n'ont pas une seule piqure. Monsieur le Baron d Hopeken ma paye le montant de la tapisserie et remboursé les frais d'embalage. comme la manufacture de Beauuais est exempte de tous droits elle n'en coute que 10 d. de plomb et 6 d. de papier.

Je ne seré or d'inquietude monsieur que lorsque vous m'ave fait l'honneur d'une marque comme vous l'ave trouvé.

Le Sr Bouché me fais actuellement des tableaux pour une tenture qui represente les amours des dieux qui sera tres belle, illy a deja deux tableaux de fait. Insy monsieur si lon trouve que jay bien fait et que lon ait besouin d'hautre tenture Se sera de quoy travailler. je vous prie d'estre persuade que je portere toujours toute mes attention et tout mon scauoir a ce que vous m'ordonnere. Je cé combien vous aue de connoisance. aussy je tienderé toujour a grand honneur de faire quelque qui puisse avoir vos Sufrages

j'ay L'honneur d'etre auec mon tres profond Respect
le 12 Aout 1747. monsieur, votre tres humble et
tres obeissant serviteur
Oudry.

Tenturen (se plancherna XXXIV, XXXV, XXXVI, XXXVII) blef färdig 1747, då den äfven ankom till Sverge, och kostade 8.835 livres 12 s. 8 d. eller 8.882 DS. 24 öre.[1] Den hade, enligt meddelande från dåvarande svenske ministern i Paris K. Fr. Scheffer, väckt allmän beundran.[2] Också var den samma fullkomligt utförd efter de nya principer inom tapetväfveriet, som vid denna tid alt mera arbetade sig fram. Det tillstånd, hvari denna så väl som så många andra tenturer från samma period befinna sig genom färgernas bristande hållbarhet, bevisar bättre än något annat det förvända i tidens uppfattning af tapetzeriets dekorativa uppgift. Utom de högst betydliga förändringar tapeterna genom blekning undergått, hafva de också träffats af det öde, som drabbat så många af deras likar i statens samling. Sedan de till början af innevarande århundrade förvarats i Stockholm, flyttades de till lustslotten Gripsholm och Ulriksdal och rönte där den vanliga behandlingen — d. v. s. blefvo sönderskurna. Den största pjècen, hvilken framställer Psyches inträde uti Amors slott, har sålunda blifvit styckad i ett tjugutal bitar, af hvilka flera synts användbara till mindre dekorativa ändamål och därför nu mera saknas. Under konung Oscar II:s tid, så vidt möjlighet funnits, nödtorftigt restaurerad, har den samma jämte de öfriga piècerna fått plats i det rum, för hvilket den efter all sannolikhet ursprungligen blifvit beställd. Slumpen, som ej lämnat oss denna väfnad

[1] S. B. D. Pr. 1747 den 19 augusti och den 21 oktober. S. A.

[2] »Under de få dagar dessa tapeter varit hos herr Oudry i Paris upphängda och framtedda har den allmänna approbationen warit så stor at Manufacturiet i Gobelins däröfver låtit förspörja en besynnerlig afund samt besvärat sig hos herr Tournehem, directeur des bâtiments, öfver den tillstädielse Hr Oudry lemnats at få arbeta för fremmande håf, hvilken förmån Manufacturiet i Gobelins endast tillhört» (Scheffer i bref till Hårleman den 8 (19) augusti 1747. S. A.). Kommissionssekreteraren von Höpken (sannolikt Karl Otto von Höpken, som år 1745 var anställd vid legationen i Paris) skrifver i samma sak, att han varit ögonvitne till den lifliga beundran för det vackra arbetet alla kännare lagt i dagen. (Bref till Hårleman den 13 augusti 1747.) S. B. D. H. Ankomne bref från diverse stater och personer 1727—1760. S. A.

ostympad, har funnit lämpligt att bevara den sammas färger, som ännu smeka ögat med all den delikata glans, som utgjorde det förflutna århundradets förtjusning och i textilt hänseende dess största misstag. Den tapet, som har till ämne Psyche öfvergifven af Amor, saknar både öfre och nedre delen och har som den förut nämda tillfälligt restaurerats genom istyckning med så kallad gobelinsväf och imålning, för öfrigt ypperligt utförd af professor Julius Kronberg.[1] Kartongerna till denna suite äro enligt inskrifter å ett par af tapeterna utförda af François Boucher. Å utställningen i Paris 1867 förekom en af kapten Richard Leyland i London exponerad suite af 5 pièces framställande äfven den Psyches saga efter Fr. Boucher, men utan uppgift om fabriken, som man dock eget nog antog vara gobelinsmanufakturen i Paris. För att vid en framtida restauration af den husgerådskammaren tillhöriga serien med samma ämne möjligen kunna vinna någon ledning, har jag sökt följa spåren af ofvan omtalade i Paris utstälda suite och tack vare minister H. Åkermans i London godhetsfulla medverkan här vid lag i så måtto lyckats, att jag erhållit de i texten meddelade afbildningarna af tvänne tapeter ur den nämda suiten, hvilka ännu befinna sig i enskild ego i Paris,[2] och hvilka, som man lätt kan öfvertyga sig, återgifva tapeter, hvilka utan tvifvel äro utförda efter samma kartonger som de svenska och troligen också äro att anse som arbete af fabriken i Beauvais. En framstående författare, Jules Houdoy, har emellertid i sin skildring af tapetväfveriet i Lille[3] bland alstren af denna fabrik velat inordna den å utställningen i Paris 1867 exponerade suiten. Houdoy har grundat sin mening på den omständigheten, att å en af de utstälda tapeterna — såsom för öfrigt fallet är äfven i den här befintliga serien — namnet Boucher förekommer skrifvet utan r och därför skulle hänföras ej till kartongens tecknare, utan till tapetfabrikanten af samma namn i Lille. Ehuru ju möjlighet alltid kan finnas, att tvänne fabriker arbetat efter samma kartonger, och att sålunda en Psychesuite blifvit utförd i Beauvais, en annan i Lille, men båda dock efter Boucher, synes emellertid Houdoys antagande, som endast genom en jämförelse mellan de båda suiternas färgstämning och arbetssätt bestämdt skulle kunna bevisas eller vederläggas, tills vidare få betraktas som osannolikt, så mycket mer som signaturerna **F BOVCHE** *f Boucher:* i den svenska serien förekomma å själfva framställningen, under det lisièren är signerad

BESNIER·ET OVDRY·A BEAUVAIS·

Slottsbyggnadsdeputationen inskränkte sig emellertid icke till de nu omtalade tapetinköpen från utlandet, som till en viss grad synas skett mot den sammas önskan. År

[1] Författaren är i princip den förste att protestera mot ofvan nämda sätt att återställa väfda tapeter. Det användes, emedan man vid tapeternas uppsättande ännu ej lyckats återfinna en liknande suite, som kunnat tjäna som ledning för återställande af de felande styckena.

[2] Psychesuitens egare, kapten R. Leyland, lät efter utställningens slut uppsätta tenturen i sitt hotell vid Rond-Point, Champs-Elysées i Paris, hvarifrån den samma i början af 1870-talet försåldes till herrar Braquenié et Cie i Paris, hvilka i sin tur afyttrade tre af pièceerna till England samt de tvänne återstående till en enskild person i Paris, i hvars hotell i Faubourg St. Honoré de ännu (1894) befinna sig. Enligt herrar Braqueniés mening var suiten otvifvelaktigt utförd i Beauvais.

[3] J. Houdoy: Les tapisseries de haute-lisse, histoire de la fabrication Lilloise du XIVe au XVIIIe siècle. Lille—Paris MDCCCLXXI, s.d. 121 ff.

KARL DEN XI:s BATALJER: ANDRA DAGEN AF SLAGET VID LUND.

Efter J. F. Lemke. Väfd af Delacroix. Omkring år 1700.

1745 anmälde sekreteraren Rautell, att han hade för afsikt att sälja ett par tenturer, af hvilka den ena omfattade 155, den andra 165 kv.-alnar. Efter mycket öfverläggande uppköptes också båda för husgerådskammarens räkning. Den ena af dessa suiter, hvilkas ämnen ej angifvas, bestod af 6, den andra af 7 stycken. De betalades med 1.100 DS. stycket.[1] Ett par år senare inlöstes dess utom enligt kongl. brefvet af den 8 december 1747 från statssekreteraren Rudenschöld en tapetsuite, hvilken denne fått i afskedspresent såsom rappellerad extraordinarie envoyé vid hofvet i Berlin, och som betalades med 2.000 RD. banko[2] (23.625 DK.). Tack vare den ofullständiga inventarieföringen är det nu mera omöjligt att afgöra något om utseendet eller beskaffenheten af dessa förvärf.

Det rådande politiska partiets omsorger om utvecklingen af den inhemska industrien i allmänhet funno ett uttryck äfven i slottsbyggnadsdeputationens försök att —

närmast till dekorerande af rummen i Stockholms slott — inom landet å nyo uppamma tapetväfveriet. Öfver hufvud taget borde man vid denna tid mer än någonsin haft förutsättningar för att i detta afseende kunna lyckas. Knapt å någon punkt i vår historia kunna nämligen uppvisas så många och ifriga ansträngningar att höja landets textila industri som under de år hattpartiet satt vid styret. Hufvuddragen af de principer i afseende på vården om landets slöjd och manufakturer, hvilka tiden omfattade, måste här förutsättas vara läsaren bekanta. Författaren vill endast påminna om några fakta, som kunna anses belysa de förhållanden, under hvilka tapetväfveriets konst nu efter ett halft sekels hvila hos oss åter upptogs. Hit hör t. ex. sträfvandet att höja beskaffenheten af det inhemska rå-

Bilden återgifver ett i Paris i enskild ego befintligt tapetzeri framställande Psyches toilette, utfördt efter samma kartong af Fr. Boucher som en tapet i svenska statens samling (pl. XXXV).

[1] S. B. D. Pr. 1745 den 30 oktober, den 11 och 23 december. 1746 den 29 januari och 5 februari. S. A.
[2] S. B. D. Pr. 1747 den 16 och 23 december. S. A.

materialet — silke, ull, lin, hampa, färgämnen — så premierna för hvarje skålpund svenskt silke, som såldes till någon fabrik,[1] äfvensom bestämmelserna af år 1751 den 30 april om premier för god svensk ull och af 1757 den 10 augusti till den inrikes ullhandelns främjande (särskilde värderingsmän, ullauktioner af hallrätterna, premier så väl för god vara, som för dem, hvilka använde svensk ull vid sina fabriker); vidare premierna för hemspunnet garn och inrättandet af spinnskolorna i Stockholm med afgiftsfri undervisning, men betalning för det arbete, som utfördes, samt rättighet för de utlärde att mot pant (i vissa fall utan) få begagna ull och verktyg.[2] Man påminne sig sträfvandet att på hvarjehanda sätt skydda arbetaren — förordningen af år 1741 den 17 juni, att personer, som tillhörde manufakturer eller fabriker ej fingo till armén värfvas; den stränga plikt af 2.000 DS. för dem, »som bortlockade samt på hemligit eller olofligit wis utur Riket förskaffade manufaktur-arbetare» och dess utom skyldighet att återskaffa den bortlockade, hvilken i sin tur skulle erlägga 1.000 DS. i böter (1756 den 8 september); så ock utländske manufakturarbetares befrielse från personella utskylder (1768 den 25 april). Man erinre sig vidare tidens försök att kontrollera varans godhet; med premier belöna det, som i Sverge blifvit tillverkadt, samt medelst liknande belöningar uppmuntra till export. Så bestämmelsen af den 28 september 1739 angående inrikes manufakturvarors besiktigande och stämplande likmätigt hallordningen (§ 8); så förordningen af år 1740 den 17 juni, som utfäste »wisse præmier för fine inrikes giorde kläden, blommerade siden-tyger och fina lärfter», äfvensom för anläggningen af väfstolar till fint kläde och blommerade sidentyg i två, tre eller flera färger; så bestämmelserna i kommerce-kollegii kungörelse af den 22 augusti 1766 angående »exportations-præmier för wissa här i Riket tilwerkade manufaktur- och slöjdewaror».[3] Så ock de skyddsmurar för den inhemska industrien, man ansåg sig uppföra i och med stränga införselförbud och öfverflödsförordningar. Det var på dessa och liknande vägar man sökte realisera »systemets» hufvudtanke, som i manufakturdeputationens berättelse till 1756 års riksdag uttryckes med orden: »i riket stadnar hela wärdet för sådana tilvärkningar, som hafwa på den rå waran inne i landet tillgång».

Hade en utveckling af den inhemska tapetindustrien öfver hufvud taget varit möjlig, borde den samma under ofvan antydda förhållanden kunnat ske. Att detta ej blef fallet, visar i sin mån, att tapetzeriets tid var förbi. Jag skall söka skildra hufvuddragen af dessa försök, så vidt de sammanhänga med den samling, hvars öden här sysselsatt oss. Framställningen gör dock i denna punkt lika litet som å andra ställen anspråk på någon fullständighet. Men följande detaljer kunna i alla händelser möjligen ega sitt intresse som bidrag till det svenska tapetväfveriets historia i nyare tid, på samma gång de bevisa, hur vanskligt det är att framtvinga och nära en konstart, hvars alster ej längre hafva sitt berättigande i tidens smak eller det rådande behofvet.[4]

[1] 1753 den 15 augusti.
[2] Manufactur Contoirets publication angående de i Stockholm inrättade Spinnskolar den 15 oktober 1739.
[3] Jfr R. G. Modée: Utdrag utur publique Handlingar, Placater, Förordningar, Resolutioner och Publicationer. Stockholm 1742—1829.
[4] Det är författaren ett nöje att angående detta tidskifte hänvisa läsaren till doktor L. Looströms förträffliga uppsats Konstväfvarne på Stockholms slott under 1700-talet. (Meddelanden från Nationalmuseum 1886.)

Som läsaren af det föregående kunnat se, var tapetväfveriet i vårt land under 1600-talet ej längre representeradt af några på stat uppförde väfvare, tills det samma mot seklets slut under ett par år upptogs på Karlberg. Konsten var dock knapt fullkomligt glömd, äfven om det nu mera är svårt att finna ursprunget och riktningen af de undangömda stigar hon följde. Sannolikt är väl, att mera djupgående undersökningar, än dem författaren i detta hänseende kunnat anställa, skola lämna upplysningar om enstaka väfvare, som för sin utkomsts skull drifvits till Norden, här blifvit bofaste och lärt ut sin konst, hvars af allmogehand nästan till oigenkänlighet omtydda alster, man ännu någon gång kan påträffa. En sådan var må hända den Johan Claessen Steinboth från Campen i Holland, som år 1656 ingick äktenskap med en Maria Snacken, dotter af Henrik Snacken från Oldesloh och tillhörande tyska församlingen i Stockholm.[1] Ur sådana väfstolar härstamma ock de konstlösa alster från 1600-talets senare hälft, som då och då komma i dagen, och som utan alt tvifvel äro inom landet utförda, särskildt de tapeter med egarens och egarinnans vapensköldar, som väl blifvit väfda på adelns gårdar i orterna, och som vitna om den förkärlek man ännu hyste för denna art af konst. I H. K. H. Kronprinsens samling å Tullgarn befinner sig en dylik väfnad, framställande Kristus i örtagården, med Elin Stores och Johan Hård af Segerstads vapen, daterad 1643 (se bilden å sid. 129). Nordiska museet eger ett par, af hvilket den ena, synbarligen replik af en medeltidsväfnad, har släkten Bagges af Söderby vapen samt årtalet 1666; den andra, i museet deponerad af grefve Fr. Wrangel, är daterad 1625 samt försedd med ätterna Gyllenstjernas och Ribbings vapen.[2] I det hela bär tapetväfveriet i Sverge under 1600-talet genom teknikens ofullkomlighet och färgernas råhet närmast prägeln af allmogekonst. Då vi under 1700-talet spåra det samma i de öfre samhällslagrens tjänst, har det, som jag redan antydt, karaktären af ett experiment, utan anknytning till föregående försök af liknande art och utan sammanhang med den konstflit, som å vissa orter i vårt land samtidigt idkades. Dess få konstrikare utöfvare inkommo nu i landet i samband med den mängd utländske handtverkare

Bilden återgifver ett fragment af tapeten Chasse aux canards sauvages, väfd i Beauvais. K. husgerådskammaren.

[1] Tyska församlingens i Stockholm Kyrkobok n:o 1.

[2] Det mig bekanta antalet af daterade svenska väfnader i gobelinsteknik från 1600-talet är ej stort. Utom de ofvan nämda känner författaren: bonad, daterad 1633, blad och frukter, småländsk, blågrön tonalitet, tillhör H. M. Konungen; antependium med lammet i en medaljong, omgifven af blad och frukter, svart botten, svensk inskrift, daterad 1683, tillhör Nordiska museet; bård med blommor (tulpaner, narcisser, liljekonvaljer, blåklockor), mellan hvilka musicerande kvinnofigurer och bugande män, blå fond, signerad och daterad 1694 A. B., tillhör enskild person.

af olika slag, som man vid denna tid till manufakturernas upphjälpande införskref. Närmaste anledningen till återupptagandet af denna konstart torde läsaren finna i nedan anförda utdrag ur sekreta utskottets protokoll 1743, som samma år öfversändes till slottsbyggnadsdeputationen:

Althenstund i Riksens Ständers Secrete Utskott är wordet upwist en slags wäfnad af Camelgarn med schatterade silkes blommor, Bouquetter, positurer och figurer, hwilket til stolar, Bander och thet mera tienligit är och samma arbete skal giöras af en nu hit i staden ankommen Swensk man, hwilken, theräst han ei skulle finna någon afsättning af samma sit arbete, ärnar sig härifrån utrikes begifwa. Och Sekrete Utskottet finner nyttigt wara at en sådan Swensk Fabriqueur må här i Riket qvar blifwa, hwarigenom thenne slags wäfnader kan widare ibland Inbyggarne kunnig giöras och therom underrättas. Ty har, i anseende thertill, som ock at han med thetta sit arbete måtte hafwa någon afsättning, Secrete Utskottet för godt funnit, at Riksens Ständers Slottsbyggnings Deputation, hwilken effter hand har at uphandla nödige meubler til thet nya Slottet, kunde ega frihet at så wäl af andra som thenne Swenske fabriqueuren, enär han något stycke färdigt får, som til stolar, Bander och thet mera, hwilket til thet Nya Kongl. Slottets meublerande tienligit wara kan, för drägeligit och billigt pris, så wida Slotsbyggnings Cassan tillåter, kiöpa och uphandla, hwilket befaltes genom utdrag af Protokollet Riksens Ständers Slottsbyggnings Deputation til effterrättelse lemna.[1]

Namnet på den konstnär, som med ofvan nämda skrifvelse rekommenderades till slottsbyggnadsdeputationen, känner författaren icke.[2] Men den förste, som i riket åter införde »den nya och vackra vetenskapen», var enligt egen utsago en fransman vid namn *Antoine Pignan*. Han hade omkring 1743 slagit sig ned i Stockholm »för att med ähran försörja sig med väfnad af basselisse-arbete och undervisa swänsk ungdom i samma täcka handaslöjd». Förut sysselsatt i Danmark, erhöll han vid sin ankomst till Sverge af manufakturkontoret ett förskott af 1.200 DK. samt löfte om premier för de lärlingar han undervisade i sin konst.[3] Främlingen hade till en början uppsatt en liten atelier med två väfstolar samt var enligt handels- och manufakturdeputationens åsikt en flitig och ordentlig handtverkare, men hade svårt att slå sig ut.[4] Under åren 1743—1745 fick han på rekommendation af sekreta utskottet[5] för slottsdeputationens räkning i uppdrag att utföra åtskilliga stolsbeklädnader i gobelinsteknik,[6] som betalades med 57 DS. stycket, men som dock ej synas vunnit deputerades bifall. Om utseendet och beskaffenheten af dessa hans arbeten känner jag intet, så vida ej till dem höra några ännu å Drottningholm bevarade taburettbeklädnader i färger å hvit botten. En af dessa, framställande en grön papegoja, öfverensstämmer till ämnet med ett arbete, som i räkenskapen uppgifves vara af Pignans hand. I tekniskt hänseende skiljer det sig fördelaktigt från dem man med visshet kan hänföra till ett par andra konstnärer, som vi snart skola omtala. Skulle ofvan nämda stoltyg verkligen vara utförda af denne Pignan, synes deputationens missnöje, på grund af hvilket han förlorade arbetet för slottet, nog svårförklarligt.

[1] Extract utur Protokollet hållit i Riksens Ständers Secrete Utskott den 7 sept. 1743. S. B. D. H.: Kongl. Bref och Expeditioner 1697—1763, sid. 491. S. A.

[2] Sekreta utskottets protokoll innehåller i denna sak ungefärligen det samma som det ofvan meddelade protokollsutdraget.

[3] Pignan till sekreta handels- och manufakturdeputationen. September 1747. R. A.

[4] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta den 9 november 1747. R. A.

[5] S. B. D. Concept 1743 den 21 december: för väfda stolstycken af kamelgarn med schatterade silkesblommor och bouquetter m. m. utbetalas till Pignan 200 DS:mt. S. A.

[6] S. B. D. Pr. 1744 den 12 september och 1745 den 30 januari och 6 februari. S. A.

KARL DEN XI:s BATALJER: TREDJE DAGEN AF SLAGET VID LUND.

Efter J. F. Lemke. Vafd af Behagle. 1699.

Den främmande konstnären hade emellertid äfven åtskilliga andra vedervärdigheter att bekämpa. Hans fabrik, som hösten 1747 omfattade 3 väfstolar, af hvilka ett par sköttes af två lärlingar, dem han undervisade i basselisseväfnad, förstördes af eldsvåda, så att han i april 1752 blott hade kvar en enda väfstol. Pignans 1747 och 1752 upprepade ansökningar om understöd af manufakturdeputationen ledde ej till något annat resultat, än att han slutligen sist nämda år erhöll löfte att för hvar och en af 2, högst 3 svenska lärlingar erhålla i läropremie 200 DS. under tre terminer.[1] Handels- och manufakturdeputationen ville ej lämna något förskott, ehuru man väl insåg, att konstnären med

det redan undfångna understödet ej länge kunde uthärda, och att hela inrättningen sålunda skulle komma att alldeles förfalla. Men erfarenheten hade visat, att de främmande mästare, som själfva ingen förmögenhet hade eller voro ovana att disponera större kapital, sällan till det afsedda ändamålet ensamt använde publika medel. Deputationen insåg ock, att det »så i anseende till allmänna bruket som tillverkningens höga pris» var svårt att här i landet

Bilden återgifver en tapet med Elin Stores och Johan Hård af Segerstads vapen, daterad 1643, svenskt allmogearbete. H. K. H. Kronprinsens samling. Tullgarn.

[1] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1750. Tom. I. R. A.

vinna afsättning för ett så vackert och nätt arbete.[1] Ännu en gång (i maj 1756) inlämnade Pignan en ansökan till manufakturdeputationen om förskott å 4.000 à 5.000 DK. till inköp af den lilla byggnad han bebodde samt om ett årligt underhåll af 300 à 400 kronor, men hans ansökan afslogs äfven nu.[2] Hans senare öden äro mig obekanta.

Det var i stället för Pignan två hans landsmän, som hade att fröjda sig åt slottsdeputationens ynnest. Redan i november 1744 uppvisade Hårleman, som med särskildt intresse synes omfattat tapetväfveriets konst, för deputationens medlemmar ett par i gobelinsteknik väfda stoltyg, som voro förfärdigade af tvänne i Stockholm varande utländske väfvare, *Esprit Serre* och *Pierre Louis Duru*, och till hvilka en svensk målare, Johan Pasch, hade gjort mönstren. Hårleman »fann dessa arbeten vida bättre än Pignans, på hvilka figurerna voro insydda, men här väfda i ett stycke»,[3] hvadan väfnaderna inköptes och beställning lämnades å garniture till ett helt dussin stolar. Hvarje pièce skulle betalas med 60 DS., hvilket pris de båda artisterna, som begärt 12 dukater stycket, efter åtskilligt prutande funno godt att antaga.[4]

Man kan ej säga annat än att slottsbyggnadsdeputationen gjorde sitt bästa för att på alt sätt understödja dessa båda främlingar med beställningar och förskott. På begäran rekommenderades sålunda till »högvälborne, ärevördige samt ädla och högachtade uti Riksens högl. ständers Manufactur Contoir förordnade herrar fullmächtige», såsom den långa titeln lydde, först Duru och några månader senare äfven Serre,[5] hvars begäran i detta hänseende man först nekat att villfara.[6] Den skrifvelse, med hvilken Durus ansökan öfversändes, är karaktäristisk, och torde förtjäna att här meddelas.

Hos deputationen, heter det, har fransyska konstnären och tapetemakaren Pierre Duru genom medföljande skrift andragit, hurusom Duru, sedan han wid den Kongl. gobelinska (sic!) fabriquen i Paris sina yngre år tillbragt, hunnit till den wetenskap och förfarenhet at kunna tillwärcka det så kallade hautelissearbetet, så wäl som andra slags Tapeter af Persisk art och beskaffenhet, hvarom någre denna deputationens herrar ledamöter skola kunna intyga, som däraf sedt värkliga prof, och at dess förutan han ock skal wara uti stånd till at hela och förbättra hvad som uppå gamla tapeter blifvit förslitit eller sönderrifvit utan at det skall kunna märckas, samt äfven Tapeterne, ehuru svarta de ock måtte wara at förnya och till deras förra anseende befordra, och det utan något det ringaste wattens tillhielp. Han har tillika ytterligare anfört det honom nu en lägenhet med nog fördelachtiga willkor skal wara tillbuden, så framt han sig till ett annat Rike skulle wilja begifwa, hwilket han icke welat underlåta at wid handen gifwa, på det at, i fall Deputationen skulle pröfwa godt till att lemna honom någon ständig förmån, han då hällre wille utwälja at här i Riket qvar blifwa, än ofvannämda tillbud emottaga, som originalskriften omständligare det förmäler.[7] Och ehuruwäl Deputationen i gemen, men någre af Herrar ledamöterne i synnerhet jemte Hr ÖfverIntendenten Hårleman såwäl af de till slottets förnödenhet af Duru förfärdigade gobelins stohltygen som ännu mer af andra rarare prof och stycken nogsamt erfarit den färdighet och skickelighet som han uti ofvan nämda arbeten och wettenskaper sig förwärfvat och gerna skulle önska, at medelst någon förmåns updragande åt honom kunna förbinda honom här i Riket at förblifva, hvilket så mycket angelägnare wore

[1] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1746—1747. R. A

[2] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1756. R. A.

[3] Må hända har man prof å denna teknik i ett par på Drottningholms slott bevarade, af drottning Lovisa Ulrika utförda och signerade stycken (L. U. R. S. fecit 1775, 1776), i hvilka botten är väfd i tapetzeri och mönstret påsydt med garn och silke. I dylikt fall må man ej undra, att slottsbyggnadsdeputationen föredrog Serres och Durus arbeten framför Pignans.

[4] S. B. D. Pr. 1744 den 28 november. S. A.

[5] S. B. D. Concept den 23 oktober 1745 och den 15 januari 1746. S. A.

[6] S. B. D. Pr. den 27 november och 18 december 1745. S. A.

[7] Denna handling har författaren ej kunnat återfinna.

som han här är den endaste, som uti slika arbeten kundskap äger. Dock och emedan Deputationen icke är uti stånd denna des på Rikets och det allmänna bästa syftande önskan at kunna wärckställa, men där emot förmodar det lärer — — R. St:rs Manufactur Contoir, som af berömmelig nit och sorgfällighet låter sig om manufacturers och fabriquers upkomst — — högst angelägit wara, finna utwäg ofta nämda Duru på något tienl. sätt tilfredsställa, hwar medelst han kunde förmås sig här uti Riket at fastsättia; ty har Deputationen i betracktande af ofvannämda omständigheter funnit des åligganden wara detta Durus andragande jemte skriftens öfversändande till — — Rikets Ständers Manufactur contoir, wänligen hemställande, om icke (vederbörande) skulle behaga låta detsamma för sig uti öfverwägande komma och med honom den utwäg taga som för Riket och det allmänna kunde bäst och nyttigast pröfvas[1] — —.

Några månader senare inlämnade deputationen, som jag nyss anfört, till manufakturkontoret en liknande rekommendation för Durus landsman, Esprit Serre, som med honom inkommit i Sverge, och som enligt egen uppgift jämte förfarenhet i basselisse-väfnad egde kunskap om färgning af erforderliga garner. Serre hade i sin till skrifvelsen fogade ansökning erbjudit sig att, därest nödigt förlag för inrättande af en fabrik kunde erhållas, i sin konst undervisa svenska ynglingar. Slottsbyggnadsdeputationen, som icke förfogade öfver medel att lämna honom årligt salarium och ännu mindre kunde bidraga till anläggande af en fabrik för basselisse-väfnad, rekommenderade honom, jämte öfversändande af ett stoltyg som prof, till »den hjälp och det understöd, hvaraf andra fabriqueurer och konstnärer vid svenska lärlingars antagande hafva sig att hugna».[2] På grund af ofvan nämda rekommendationsbref erhöll Duru under år 1746 ett anslag ur manufakturfonden af 600 DS. Hvad Serre angick, förklarade sig manufakturkontoret i bref till slottsbyggnadsdeputationen af den 23 januari 1746 icke kunna lämna honom något salarium. Manufakturkontoret, som säger sig hafva bestridt hans resa hit, ville dock lämna honom premier för de svenska lärlingar han antager och i hallrätten låter inskrifva samt med tillbörlig flit och uppriktighet i sin handaslöjd och arbete undervisar.[3] Durus anslag indrogs emellertid redan följande år, hvadan slottsbyggnadsdeputationen i ny skrifvelse 1747 åter anhöll om någon ständig årlig förmån för sina båda skyddslingar. Duru kunde ej längre utan årsunderstöd kvarstanna i Sverge, hade därtill erhållit löfte om anställning utom riket och vore nu i ett för honom särskildt ordnadt rum på slottet jämte en svensk lärling sysselsatt med ett större arbete, hvarför man ogärna ville mista honom o. s. v. Serre åter väfde för slottets räkning stoltyg i basselisse och ville dess utom, äfven han, undervisa svenska lärlingar i sin konst.[4]

Bilden återgifver ett antependium, vafdt i tapetzeri och dateradt 1683, svenskt allmogearbete. Nordiska museet.

[1] S. B. D. Concept 1745 den 23 oktober. S. A.
[2] S. B. D. Pr. 1745 den 18 december och S. B. D. Concept 1746 den 15 januari. S. A.
[3] Collegiers med andra verk och stater ankomne bref 1727—1760. S. B. D. H. S. A.
[4] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1747. Slottsbyggnadsdeputationens bref är dateradt den 11 februari 1747.

Manufakturkontoret erinrar i sitt svar af den 18 april 1747, att kontoret på grund af slottsbyggnadsdeputationens skrifvelse i oktober 1745 tilldelat Duru 600 DS. för ett år »jämte tillsägelse att tillika willia bestå honom ett skiäligt proemium, så framt han någon svensk lärling wille antaga samt sedan den i hallrätten vore inskrifven med behörig nit och trohet i sin konst och wetenskap underwisa och tillära. Men, som det kort derefter blef manufacturcontoiret berättadt, att Duru, såsom en del andra utländska arbetare, viste någon motvillighet wid swenska lärlingars antagande samt icke ville i detta mål wara hallrätten undergifven, så fant Manufactur Contoiret billigt att honom icke någon widare åhrlig douceur borde af Manufacturfonden tildelas, hälst han wid Kongl. Slottet undfår betalning för hvad han till dess meubler förfärdigar, och hans arbete dessutom är så kåstbart, att få utom Kongl. personer lära wara i tillstånd detsamma betala och följackteligen hos oss af mindre nödwändighet, så länge många andra nödiga tillverkningar hos oss ännu saknas, som förut tyckas böra upphjälpas.» Kontoret ville emellertid »tilllägga Duru behörigt läropræmium för de svenske lärlingar han till undervisning uti sin wettenskap på behörigt sätt antager.»

Hvad Serre angick, kunde ej häller för honom tillstyrkas årligt underhåll af manufakturfonden, dels emedan han som Duru erhöll sin betalning från slottet, dels ock alldenstund man ej kände, huru vida Serres löfte att stanna i landet och här anlägga en fabrik verkligen vore att lita på. »Hans broder», heter det, »hvilken sedan han här inrättat en silkesstrumpfabrik och vist at han uti sjelfva arbetssättet ägde all erforderlig kunskap och erfarenhet samt derför till dess inrättning och drift undfått både publiquet och privat förskott, har omsider härifrån till Ryssland hemligen afvikit.» Härtill kom dess utom att »här redan är anlagd en slik fabrik för basselisse arbete af en fransman vid namn Pignan, som undfått publiquet förskott och i lära antagit svensk ungdom». Men ville Serre mottaga någon lärling och inskrifva honom i hallrätten, så kunde äfven han liksom Duru få »skäligt præmium.»[1]

I enlighet med sekreta utskottets protokoll[2] erhöll Duru »åtminstone till nästa riksdag» ett årligt salarium af 600 DS., hvaraf ena hälften skulle utgå ur manufakturfonden, den andra af slottsbyggnadsmedlen. Utskottet ansåg, att det vore »för riket en heder och prydnad at swensk ungdom häri warder tillärd och inöfwad, hvarigenom den förmånen vore att förmoda, att denna konsten framdeles af swenska arbetare kunde fortsättas och dylika tillverkningar med tiden till främmande exporteras.»[3] Serre inlämnade nu äfven i november månad till manufakturdeputationen en ansökan om ett understöd af 300 plåtar för anläggning af en fabrik — jag känner ej med hvad resultat.[4]

Duru och Serre sysselsattes sålunda båda för slottets räkning. Den förre uppbar om året sina 600 DS., jämte förskott å det han hade under händer; den senare betalades för hvarje färdiggjordt arbete. I början synas främlingarna ha arbetat till sammans å de af

[1] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1747. R. A.
[2] 1747 den 26 september.
[3] Sekreta utskottets protokoll den 26 september 1747. R. A.
[4] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1746—47. Serres ansökan är underskrifven den 6 november 1747. Han omtalar sin konst såsom bestående uti »hvarjehanda upphöjda tapisseriers väfvande med schatteringar och figurer.»

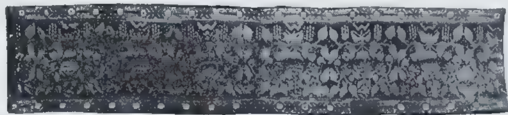
DIDO, UPPTÄND AF KÄRLEK TILL ÆNEAS, OFFRAR I JUNOS TEMPEL EN TJUR.

Efter J. F. ROMANELLVS. Vafd af M. WAVTERS. 1600-talet.

Pl. XXXIII.

deputationen bestälda stoltygen, af hvilka Duru åren 1744—1746 aflämnade trenne stycken.[1] Men denne fick redan hösten 1746 på förslag af Hårleman uppdrag att ensam utföra en större tronhimmel till konungens audiensrum.[2] Så väl genom detta arbete som genom sin egenskap af Sverges dåvarande, så vidt vi känna, ende hautelisseväfvare har han anspråk på en särskild uppmärksamhet.

Den tronhimmel, hvars utförande anförtroddes åt Duru, var sannolikt det dyrbaraste textila arbete af dylik art, som i Sverge blifvit företaget sedan Vasatiden. Kartongen till den samma var tecknad af »den ende, som af grunden förstår mönsterritning», »den i sina wettenskaper ganska snälle och skicklige» löjtnant Jean Erik Rehn, som studerat sin konst i Paris, hvarifrån han på Scheffers och Hårlemans uppmaningar återvändt till fosterlandet.[3] Under dessa år undervisade Duru samtidigt en ung svensk i hautelisseväfnadens teknik. På förslag af öfverintendenten Hårleman åtnjöt lärlingen, hvars namn var *Per Hilleström* från sommaren 1747 till hösten 1751 »till fäderneslandets tjänst och nytta» dess utom särskild information i teckning af den ofvan nämde löjtnant Rehn,[4] som var anstäld vid manufakturkontoret och just nämda år erbjudit sig att mot skäligt pre-

mium mottaga lärlingar i ritning och gravering.[5] Deputationen var till en början synnerligen belåten med Duru, som man år 1749 »för dess vista, oförtrutna och jemväl uprickliga flit och möda» beslöt hugna med en uppmuntran af 120 DK., under det att lärlingen, som befann sig i mycket torftiga vilkor, då hans första läroprof i hautelisseväfnad presenterades, »till ytterligare uppmuntran uti dess påbegynta flit och förkofring, erhöll en discretion af 180 DK:mt», »hvarmed, heter det, han ock till några kläder kunde förhjälpas.»[6]

Bilden återgifver en bonad, väfd i tapetzeri och daterad 1633, svenskt allmogearbete. Tillhör H. M. Konungen. Drottningholm.

[1] Kongl. Slotts Bygnadens Cassa Räkning för åhr 1753, sid. 1371. S. A.

[2] Kontrakt om en tronhimmel till konungens audiensrum: »Wij underskrefne giöra härmed witterl. hurusom i anledning af ÖfwerIntendenten Wälborne Herr Carl Hårlemans föreställning, det blifwit öfwerenskommit och beslutit med fransöske konstnären och Tapetmakaren Pierre Duru, at han till nya Kongl. Slottets behof utaf det så kallade hautelisse eller Gobelinsarbetet af dess egna silke med något guld blandadt, förfärdigar en himmel efter den honom öfverlämnade Ritningen, emot det at han i ett för alt så snart arbetet blir färdigt, har därför at undfå 3240 Dr K:mt samt i afbetalning därpå nu genast uti förskott bekomma 648 D:r K:mt, hvaremot Duru utfäst och förbundit sig berörda himmel aldeles och till alla delar efter den undfångna Ritningen i bästa måtto at förfärdiga, så fort han hinner, hvar med ock genast skal göras början. Till yttermera wisso hafwa wij 2:nne lika lydande Exemplar häraf förfärdigat, som skiedde i Stockholm den 10 December 1746.» S. B. D. Concept 1746. Jfr S. B. D. Pr. 1746 den 3 och 10 december. S. A.

[3] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1746—1747. R. A.

[4] S. B. D. Pr. 1747 den 12 augusti. Rehn undervisade Hilleström från den 12 augusti 1747 till den 11 oktober 1751 och betalades med 250 DK. om året. Kongl. Slotts-Byggnadens Cassa-Räkning för de sista Trij månader af åhr 1751, sid. 314—316. S. A.

[5] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1747. R. A. Rehn ville hafva 4 lärlingar, 2 i ritning och 2 i gravering mot 600 DK. om året i 3 år. Manufakturkontoret föreslog 2 lärlingar med 100 DS. årligen för hvarje elev.

[6] S. B. D. Pr. 1749 den 8 februari. S. A.

Hilleströms första arbeten, som utfördes under året 1749, utgjordes af tre stoltyg, framställande scener ur Lafontaines fabler — hunden, som betrakar sin skugga, räfven och storken samt det sjuka lejonet, för hvilka betalningen på framställning af Duru enligt bruket vid gobelinsfabriken i Paris skulle till läraren betalas med 20 plåtar.[1]

Duru synes emellertid snart låtit sin lärling ensam öfvertaga arbetet med tronhimmeln, som han själf fått i beställning, samt förföll mer och mer till ett oordentligt lefnadssätt, så att då Hilleström år 1752 anmäler, att arbetet å tronhimmeln närmade sig sin fullbordan, han dess utom ansåg sig kunna tillägga, att, sedan läraren väft ungefär hälften, han själf, lärlingen, ensam utfört det öfriga. Han vågade också af denna orsak anhålla om någon liten summa till uppmuntran. Deputationen, som fann, att Duru »genom liderligt supande är blefven så liderlig, att han aldrig går upp och något till slottets tjänst arbetar och att ej häller någon bättring vore af honom att förmoda», ville på yrkande af Hårleman afskeda honom samt lämna hans lön till Hilleström,[2] men då man följande år stod i begrepp att göra allvar af hotelsen och fråntaga honom hans salarium, afslutar Duru sitt arbete på tronhimmeln, antager för säkerhets skull en ny elev och får sedan till sin samma år inträffande död uppbära lönen.[3] Den tronhimmel, som i maj 1753 uppvisades för slottsbyggnadsdeputationens medlemmar, och som sedan 1746 uteslutande upptagit Durus tid, kostade utom guldtråden 6.000 DK.[4] Den var ej ens då fullt färdig, i det den saknade kappa, å hvilken den unge Hilleström arbetade. Så vidt man kan döma (jfr pl. XXXVIII), är detta arbete egentligen af ringa märkvärdighet. Den föga dekorativa teckningen är återgifven på ett sätt, som vitnar om en obetydligt utbildad teknisk färdighet, och som man för öfrigt vid denna tid ofta återfinner i Europas tapetfabriker.

Durus kamrat, Esprit Serre, var, såsom vi förut sett, basselisse-väfvare. Om honom hafva de handlingar jag kunnat använda förhållandevis mindre att förtälja. Enligt sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1752 hade han på öfverste J. M. Klinckowströms trägna föreställning år 1744 begifvit sig från Berlin. Serres arbete synes tämligen uteslutande bestått i möbelbeklädnader och skärmar. Då en lucka förefinnes i slottsbyggnadens räkenskap åren 1743 till och med 1747, är det omöjligt att fullständigt bestämma arten af hans verksamhet. Till en början, 1744—1745, arbetade han som sagdt till sammans med Duru, jämte hvilken han vid denna tid utfår förskott å diverse möbelbeklädnader. Under åren 1749—1753 utförde han enligt de specificerade räkningarna 18 st. stoltyg och 3 skärmar. Mönstren framstälde ämnen, hämtade ur Lafontaines fab-

[1] S. B. D. Pr. 1749 den 15 mars. S. A.

[2] S. B. D. Pr. 1752 den 17 juni. S. A.

[3] S. B. D. Pr. 1752 den 16 december. 1753 den 27 januari, den 18 maj, den 2 och 30 maj, den 11 juni och 20 december. S. A.

[4] S. B. D. Pr. 1753 den 2 maj. Jfr Kongl:a Slotts Byggnadens Cassa Räkning för Åhr 1753, sid. 1366 ff. S. A.

»Par les ordres de feu Monsieur le baron horlemant sur intendent jay fait uns daïs en hautelisse façons des gobelins portant quattre aulne et demy de hauteur sur quattre aulne de largeur de 6.000 Dalle de cuiure Stocholm ce 17 auril 1753.
Pierre Louis Duru.

At förutskrefna af silcke och ullgarn wäfda himmel blifwit färdig lefwererad til Kongl. Slottet, hwarföre efter betingadt pris belöper utom den redan dertil af slottet uphandlade och anwända guldtråden 6.000 DK., det attesteras.
C. F. Adelcrantz. *Eric Ström.* *Er. Pihlberg.*

Sid. 1371—1372 finnes en af kamreraren Tanggren uppgjord »Liquidation med Tapetemakaren Pierre Duru för til Slåttets förnödenhet giorde stohl-tyger så wäl som ock för den förfärdigade gobelinshimmelen samt de derföre undfångne penningar».

ler — vargen och storken, de båda hundarna, räfven och korpen, vargen och lammet, räfven och tuppen, apan, vargen och räfven, räfven och bocken, hunden och vargen m. fl. De hade hvit, grå eller brun fond samt betalades med 180 DK. stycket för de hvita, med 162 daler för de grå eller bruna. Materialet var ylle med silke för själfva figurframställningarna. Husgerådskammarens samling eger ännu ett antal af dessa väfnader i behåll. Det är alster af en blygsam konst, som ännu mindre än Durus hunnit till frihet öfver teknikens svårigheter, och som genom det sparsamma användandet af färger mot den kalla bakgrunden gör ett vida mindre elegant intryck än material och arbetssätt kunde gifva rätt att vänta. Om dessa småstycken nu äro mätare af Serres hela konstnärsskap, torde dock detta ej uteslutande efter dem böra dömas, ty han hade äfven väft ett nu mera försvunnet porträtt i basselisse af drottning Lovisa Ulrika, som år 1753 uppvisades för manufakturkontoret. Det befans utmärkt och föranledde en rekommendation för honom till slottsbyggnadsdeputationen.[1] Troligen var det med anledning häraf Serre några dagar senare[2] fick till slottet sälja en skärm med grå fond, framställande de båda tupparna. Han hade då enligt egen utsago under ett par års tid ej haft något arbete för slottsbyggnadsdeputationen samt föga af enskilde beställare.[3] Efter Durus död var Hilleström den, som ensam hade att uppehålla hautelissearbetet vid slottet. Han fortsatte också att väfva den redan under Durus lifstid påbegynta kappan till tronhimmeln i konungens audiensrum,[4] hvilken blef färdig i mars 1754, då hon uppvisades för deputationens medlemmar. Den kostade 2.000 DK.[5] Under detta år utförde Hilleström därjämte, utom ett stoltyg, äfven de båda återstående kapporna till tronhimmeln, af hvilka den ena gick till 480, den andra till 2.040 DK., och hvilka upptogo hans tid till årets slut.[6] Under 1755 synes han arbetat på ett ryggstycke till tronhimmeln, hvilket äfven detta år blef färdigt och som betalades med 400 DK. (utom guldet).[7] Hilleström hade emellertid trots dessa arbeten svårt att slå sig

Bilden återgifver en stolsbeklädnad med ämne ur Lafontaines fabler (oxen och grodan) väfd i Stockholm af Esprit Serre. K. husgerådskammaren.

[1] Manufakturkontorets bref till slottsbyggnadsdeputationen den 23 januari 1746.
[2] S. B. D. R. 1753 den 29 augusti och S. B. D. Pr. samma dag. S. A.
[3] I relationen till 1755 års riksdag omtalas också, att Serre, då ej flera stoltyg voro behöfliga, endast till 1751 års riksdag haft arbete för slottets räkning. Jfr S. B. D. H. Riksdags Relationer 1731—1769. S. A.
[4] S. B. D. Pr. 1753 den 6 juni, den 22 augusti, 1754 den 10 januari. S. A.
[5] S. B. D. Pr. 1754 den 27 mars. S. A.
[6] Jfr Konglga Slotts Byggnadens Cassa-Räkning för åhr 1754, sid. 1900—1913. S. A.
[7] Konglga Slotts Byggnadens Cassa-Räkning för åhr 1755, sid. 1062—1064. S. A.

ut. Hofintendenten Adelcrantz, som tyckes omfattat honom med välvilja, uppvisade vid deputationens sammanträde i mars 1755 ett af Hilleström väfdt porträtt, med hemställan att han måtte erhålla understöd, då han icke hade något att lefva af. Porträttet värderades af konstnären till 50 plåtar; deputationen gaf honom »100 plåtar (= 600 DK) som Discretion in til dess ständerna komma tillsammans, då Deputationen ville rekommendera honom hos ständerna».[1] Må hända var detta det i Nationalmusei konstafdelning förvarade porträtt af öfverintendenten Hårleman efter original af O. Arenius, hvilket finnes afbildadt å pl. XXXIX, ett visserligen rätt medelmåttigt arbete, men som ansågs vitna godt om den unge konstnärens sträfvan att gå framåt. I sin berättelse till 1755 års riksdag rekommenderade slottsbyggnadsdeputationen på det varmaste sin skyddsling. Han hade efter sin mästares död fullbordat tronhimmeln och »ensam förfärdigadt den omkring denna himmel hängande kappan; hvilket arbete han med den skicklighet förrättat, at man ingen eller föga skillnad däruppå i konsten kunnat förmärka, och således (kunnat) röna såwäl den upriktiga underwisning hwarmed mästaren, emot det åtniutna Salarium, i lifstiden des lärling handledt, som ock lärlingens där wid anwända flit samt goda art och böjelse i denna konsten och handaslöjden; hwilket ock i lifstiden så fägnat och behagat öfverintendenten Baron Hårleman, att han försäkrat bem^{de} lärling Hilleström om någon hielp och understöd uti sina swaga willkor samt warit sinnad hos Riksens högl. ständer honom där till förhielpa.» Sedan nu äfven öfverintendenten grefve Cronstedt hos deputationen rekommenderat Hilleström, kunde deputationen icke undgå att »till widare upmuntran och flit i des påbegynta och wäl anlagde wetenskap» anmäla honom till årligt understöd ur manufakturfonden, så mycket mer som han under sina läroår måst själf underhålla sig och dess utom redan för 2 år till baka till lärling antagit en svensk yngling.[2] Genom sekreta utskottets beslut vid 1755 års riksdag erhöll också Hilleström ett anslag af 600 DS. om året med det vanliga vilkoret att inrätta ett tapetmakeri. Han utförde nu för slottsbyggnadsdeputationens räkning under år 1756 beklädnaden till sitsen och armlänen å den kungliga tronen, hvilka äfven väfdes i hautelisse och som till sammans kostade 800 DK.[3] Efter denna tid inträder ett nytt skede i den svenske väfvarens lif. För att skaffa sig en ytterligare möjlighet till utkomst och på samma gång efterkomma riksens höglofliga ständers befallning att inrätta ett tapetmakeri uti hautelissearbetet, hvilket han försäkrade vara sin högsta åstundan, men fann omöjligt, innan han varit i Frankrike och äfven lärt sig väfva savonnerie, anhöll Hilleström nämligen år 1757 om ett reseunderstöd för att någon tid kunna uppehålla sig i utlandet,[4] en ansökan, som äfven af deputationen beviljades. Hilleström studerade nu under år 1758 i Paris, hvarest han efter åtskilliga svårigheter synes varit i tillfälle att inhämta savonnerieväfnadens hemligheter. Han återvände hem öfver Bruxelles och Holland, och den skuld han, trots reseanslaget, ådragit sig, betalades af slottsbyggnadsmedlen och ur manufakturfonden.[5] Härmed är Hilleströms

[1] S. B. D. Pr. 1755 den 19 mars. S. A.
[2] S. B. D. H. Riksdags Relationer 1731—1769, sid. 415 ff. S. A.
[3] Kongl. Nya Slotts Byggnadens i Stockholm Cassa Räkning för åhr 1756. Sid. 697. S. A.
[4] Jfr S. B. D. H.: Ankomna bref från diverse stater och personer 1727—1760. S. A.
[5] Jfr S. B. D. H.: Ankomna bref från diverse stater och personer 1727—1760: bref från Hilleström. S. A.

PSYCHE INTRÄDER I AMORS SLOTT.

Efter FR. BOUCHER. Väfd af BESNIERS och OUDRY. Beauvais 1745—1747.

verksamhet som hautelisseväfvare i det närmaste slut. Hans arbete efter återkomsten från Frankrike utgjordes nämligen nästan uteslutande af mattor i savonnerieväfnad till de kungliga våningarna, hvarjämte han understundom fick i uppdrag att laga och rengöra husgerådskammaren tillhöriga tapeter.[1] Under åren 1758—1765 väfde han ej mindre än 6 stycken golftapeter i savonnerie, afsedda för konungens, drottningens, kronprinsens, prinsarne Karls och Fredrik Adolfs samt prinsessan Sofia Albertinas audiensrum.[2] Kartongerna till dessa nu mera försvunna arbeten voro gjorda af dekorationsmålaren Lars Bolander. Några dagar sedan Hilleström afslutat den sista af de ofvan nämda mattorna, fick han beställning på ett ännu större arbete, nämligen en golftapet, som var afsedd att användas under tronen i rikssalen.[3] Kartongen var tecknad och färglagd af samme Bolander, som vi redan förut flere gånger omtalat.[4] Detta arbete, som under många år fortsattes, blef tillika det sista Hilleström utförde för slottets räkning. Det är också det enda, som, så vidt jag vet, lämnar prof på hans skicklighet i konsten att väfva savonnerie, hvilken att döma af ännu återstående fragment, (se sid. 154) icke oväsentligt öfversteg hans förmåga som hautelisseväfvare. Såsom vi skola se, har Hilleström, hvilken alt mera drogs öfver till målarkonsten, den där ock lämnade en lättare och snabbare vunnen utkomst, emellertid icke ensam utfört rikssalsmattan. Ännu någon gång tyckes han hafva sysslat med hautelisse-väfstolen, såsom då han gjorde ett porträtt framställande prinsessan Sofia Albertina (pl. XL) efter original af pastellmålaren Gustaf Lundberg, hvilket år 1767 uppvisades för att därmed styrka en af konstnärens många ansökningar om förskott.[5]

Slottsbyggnadsdeputationens handlingar äro rika på anteckningar angående Hilleströms begärda och erhållna penningeförsträckningar. Man kan vid genomläsning af dessa

---

Bilden återgifver en stolsbeklädnad med ämne ur Lafontaines fabler (hjorten och källan), väfd i Stockholm af Esprit Serre. K. husgerådskammaren.

[1] Jfr H. G. K. R. 1766 den 20 augusti: lagning och rengöring af 6 st. gobelinstapeter — 1.000 DS.; 1771 den 13 december: rengöring af 5 stycken turkiska tapeter samt en himmel, som suttit i högsts. konungens audiensrum — 350 DK. S. A.

[2] Mattan till konungens audiensrum 1758—1760, 19 kv.-alnar, 4.800 DK. (Jfr Stockholms Slotts Byggnads Cassa Räkning 1760, sid. 549). Mattan till drottningens audiensrum 1760—1761, 19 kv.-alnar, 5.000 DK. (Kongl. Slotts Byggnadens Cassa Räkning för åhr 1761, sid. 529). Mattan till kronprinsens audiensrum 1761—1762, 19 kv.-alnar, 5.000 DK. (Kongl. Slotts Byggnadens Cassa Räkning för åhr 1762, sid. 471). Mattan till prins Karls audiensrum 1762—1763, 19 kv.-alnar, 5.300 DK. (Kongl. Slotts Byggnadens Cassa Räkning för åhr 1763, sid 445). Mattan till prins Fredrik Adolfs audiensrum 1763—1764, 19 kv.-alnar, 5.300 DK. (Kongl. Slotts Byggnadens Cassa Räkning åhr 1764, sid. 515.) Mattan i prinsessan Sofia Albertinas audiensrum 1764—1765, 19 kv.-alnar, 5.300 DK. (Kongl. Nija Slotts Bygnadens Cassa Räkning för åhr 1765, sid. 435). S. A.

[3] Jfr Kongl. Nija Slotts Bygnadens Cassa Räkning för åhr 1765, sid 437, 441, 443. S. A.

[4] Lars Bolander 650 DK. för en färglagd kartong, som aflämnats till Hilleström att därefter förfärdiga »den stora tapeten, som kommer under tronen i rikssalen». Slottsbyggnadens kassaräkning 1768, sid. 429. S. A.

[5] S. B. D. Pr. 1767 den 20 maj. S. A.

papper knapt värja sig för tanken, att vederbörande endast ofullständigt gjort sig reda för de nästan oöfvervinneliga svårigheter, med hvilka utöfvandet af hautelisse- och savonneriearbetet verkligen var förbundet. Väfvaren, själf i saknad af alla tillgångar, hade å ena sidan manufakturkontorets ständigt upprepade fordran att lämna undervisning åt svenska lärlingar samt anlägga ett tapetväfveri, hvartill de 600 DS. han sedan 1756 års riksdag åtnjöt af lätt insedda skäl voro otillräckliga; å den andra den visserligen alltid hjälpsamma slottsbyggnadsdeputationen, som dock ej kunde meddela förskott till annat än det för tillfället beställda arbetet. Det naturliga resultatet blef också, att Hilleström måste inskränka sig till att uppfylla ena hälften af manufakturkontorets fordran, nämligen att undervisa några svenska ynglingar, som fingo hjälpa till med de beställningar han för slottets räkning erhöll. Men den andra hälften — fabriksanläggningen, som skulle komma allmänheten till godo — blef ouppfyld. Också klagade manufakturkontoret redan 1763 öfver detta missförhållande, hvarjämte hans från 1756 års riksdag utgångna anslag af 600 DS. indrogs.[1] Deputationen beslöt då år 1765 att lämna konstnären, jämte så mycket garn han behöfde till den i arbete varande mattan, förskottsvis 600 DK. i månaden, så länge arbetet fortgick.[2] Denna anordning var så mycket billigare, som Hilleström, utan kapital och tvungen att begära hjälp för inköp af alt material, till sina arbetare, hvilka under sommarens längre dagar förtjänade 240 DK. i månaden, för hvarje kvadrataln måste betala den i öfrigt blygsamma summan af 120 DK.[3] Från och med 1767 erhöll han i förskott 6.000 DK. om året, som utlämnades kvartalsvis, hvilken summa han uppbar till och med 1776, hvarefter han till och med 1794 erhöll motsvarande 333 rdr 16 sk. om året.[4] Hilleström skulle, såsom vi sett, enligt handels- och manufakturdeputationens bestämda fordran i sitt »så prydande och nyttiga arbete» åt andra meddela undervisning. Han antog också tid efter annan lärlingar, hvilkas öden dock i allmänhet äro oss ganska obekanta. Så hade han 1759—1760 en *Jakob Schultze,* som för öfrigt redan 1756 arbetat hos honom,[5] till biträde vid väfningen af golftapeten i drottningens audiensrum.[6] Omkring 1760 tyckes Hilleström äfven börjat undervisa en finsk yngling, *Jakob Gabriel Ekebom,* som år 1767 kallas »then enda lärling, som af honom — under 7 års tid — blifvit rätteligen inöfwad».[7] Handels- och manufakturdeputationen hade i betänkande till 1765 års riksdag åt denne föreslagit ett årligt understöd af 900 DK. under 4 år med vilkor, att han sökte perfectionnera sig i ritning, men utan resultat. Slottsbyggnadsdeputationen, som alltid var hjälpsam, anförde i bref till Kongl. maj:t, huru »thenna slöjd är en ibland the konstigare inrättningar, som här i riket blifvit införd; att thenna slags tilwärkning icke kan umbäras til the kongl. rummens meublerande samt at then förfärdigas til största delen af inrikes rudimaterier och således helt och hållet kan

[1] S. B. D. Pr. den 23 mars 1763. S. A.
[2] S. B. D. Pr. 1765 den 8 maj. S. A.
[3] S. B. D. Pr. den 24 februari 1768. Jfr S. B. D. Pr. den 4 augusti 1767. S. A.
[4] Jfr K. slottsbyggnadens i Stockholm hufvud- och kassaräkningar. S. A.
[5] Sekreta handels- och manufakturdeputationens acta 1756: ansökan af J. R. Schultze om premium för hautelissearbete, dat. den 13 oktober 1756. R. A.
[6] S. B. D. H. Ankomne bref från diverse stater och personer 1727—1760: bref från P. Hilleström 1759 maj, 1760 november. S. A.
[7] S. B. D. Pr. 1767 den 23 december. S. A.

räknas för nationel besparing, hvad i detta ämnet inom Riket tillwärkas kan, hvartil komme at thenne thes läromästare är then ende i Riket, som thenna konst til fullkomlighet bragt och nu ensamt innehafver» etc. samt föreslog, då inga medel af slottsbyggnaden kunde tagas, att Kongl. maj:t ville genom kommercekollegium befalla, att af manufakturfonden någon årlig lön kunde för Ekebom erhållas.[1] Svaret utföll till en början nekande.[2] Under tiden hade Ekebom emellertid 1768 på hösten för husgerådskammarens räkning fått börja väfva några stolsöfverdrag i hautelisse, afsedda för Strömsholms slott, och i september ofvan nämda år samt i januari 1769 gjort ett par sådana färdiga, för hvilka han erhållit 90 DS. stycket.[3] Ett kontrakt om 12 stycken länstolsbeklädnader i hautelisse för Strömsholm uppgjordes också mellan honom och hofintendenten Jean E. Rehn 1769.[4] Ekebom skulle erhålla 240 daler stycket eller till sammans 2.880 DK. Teckningarna till dessa väfnader voro äfven utförda af Lars Bolander.[5] Den 1 mars samma år anslog deputationen åt Ekebom tills vidare 600 DK. årligen samt dess utom särskild betalning för hvarje stycke han arbetade.[6] Men på förnyad framställning af slottsbyggnadsdeputationen[7] tilldelades genom kongl. brefvet af den 4 april 1769[8] Ekebom ett årligt arvode af 200 DS., hvilket han uppbar till sin död 1774. Ekebom var liksom flertalet af tidens textila konstnärer äfven savonnerieväfvare[9] samt sysselsattes ock med ofvan nämda matta till tronen i rikssalen. År 1770 höll han på att till den samma väfva trappstegsbeklädnaden; 1771 började han enligt intyg af Rehn att hjälpa Hilleström att arbeta på »den golftapet, som kommer att brukas till tronen i Rikssalen»,

[1] S. B. D. Pr. 1767 den 23 december. S. A.

[2] Jfr S. B. D. Pr. 1768 den 10 augusti och K. Br. af den 12 juli 1768 angående afslag af årligt underhåll ur manufakturfonden för lärlingen i hautelisseväfnad Jakob Gabriel Ekebom. S. B. D. H. Ankomne handlingar 1767—1770. S. A.

[3] Ekeboms räkningar äro daterade Stockholm den 28 september 1768 och den 17 januari 1769. Strömsholms slotts räkenskap. S. A.

[4] Med håfintendenten Wälborne herr Jean E. Rehn är för Kongel. husgerådz Cammarens Räkning slutit och contraherat det jag under tecknad Jacob G. Ekebom åtager mig att till Strömsholms slått förfärdiga och effter handen lefwerera till husgerådzkammaren tålf stycken Rygglänstole öfwertåg hwardera til säte och Rygg i Hautelisse wäfnad aldeles lika med det prof, som giort är, för twåhundrade fyratio d. koppmt stycket som giör twå tusende åtta hundrade åttatio d:r dito mynt, hwar uppå jag nu förrut emot ställd caution undfår halfwa summan, som är 1.440 d. kmt för bemelte stolöfwertåger, och så snart 6 stycken der af äro lefwererade samt wäl och förswarligen giorde undfå den andra hälfften af ofwannemnde summa emot den stälta cautionen. Här emot försäkras Jacob G. Ekebom på Kongel. husgerådz Kammarens wägnar att för ofwannemde stolöfwertåger nu förut undfå den halfwa betingade Summan Ett tusende Fyrahundrade Fyratio d. kopmt och den andra hälften så snart 6 stoleöfwertåger af Hautelisse wäfnad wäl och förswarligen giorde till Kongel. husgerådzkammaren lefwererade äro. Häraf äro 2nne lika lydande Exemplair uprättade och egenhändigt underskrifna.

Stockholm d. 22 Martij A:o 1769.

Jean E. Rehn.

För ofvannemda halfwa Summa Ett tusende Fyra hundrade fyratio daler k:t caveras, som med mitt nampns underskrifft betygas. Stockholm ut supra.

C. F. Kuhlman.

Å andra sidan stående contract är jag till alla delar nögd, som betygas.

Jacob Gab. Ekebohm. (S. A.)

[5] Kongl. Maystz Husgerådskammare för Strömsholms slått. Debet. Målat modeller till 8 stycken stolar att wäfwa Hautelissewäfnad effter, stycket à 36 m. DK. 288.

Stockholm d. 4 September 1769. *Lars Bolander.*

Räkningen attesterad af Jean E. Rehn, Jacob Sterky och P. S. Wirgman. Handlingar rörande Strömsholms slott. S. A.

[6] S. B. D. Pr. 1769 den 1 mars. S. A. Uttrycket »stoltyg», som härvid användes, angifver, att man tänkt på det för Strömsholm afsedda arbetet.

[7] 1768 den 24 februari.

[8] S. B. D. Pr. 1769 den 26 juli. S. A.

[9] Jfr S. B. D. H.: Ankomne handlingar 1767—1770. S. A.

hvarmed sannolikt afses det större stycket till öfversta planet.[1] I augusti 1773 hade Ekebom härå utfört 43 kv.-alnar, 1774 $53^{3}/_{8}$ kv.-alnar, som skulle betalas med 250 DK. kv.-aln.[2] Före sin bortgång väfde Ekebom enligt Rehns utsago af denna matta »med öfver- och under- samt sidostycken» 56 kvadratalnar, motsvarande en summa af 14.000 DK.[3]

Efter Ekeboms död inlämnade Hilleström i februari 1776 till slottsbyggnadsdeputationen en ansökan med begäran, att hans son *Karl Petter Hilleström,* som vid den tiden i tre år åtnjutit undervisning af sin fader i konsten att väfva savonnerie, måtte erhålla den genom Ekeboms död lediga lönen af 200 DS. årligen,[4] hvilken också genom ett kungligt bref af den 16 april 1776 tilldelades honom,[5] och som han uppbar ännu 1794.[6] Hilleström den yngre, om hvars verksamhet endast föga är bekant, synes egentligen varit savonnerieväfvare. Han arbetade år 1784 på en golfmatta till konungens sängkammare efter kartong af den ofta nämde dekorationsmålaren Lars Bolander »i antique smak med ornamenter och åtskilliga blommor».[7] I anseende till sin försvagade syn och de uppgifter som målare, hvilka nu ofta togo hans tid i anspråk, begärde hans fader, Per Hilleström, just vid denna tid, att sonen måtte under hans ledning och på hans ansvar få fullborda den ännu ej färdiga stora golftapeten till tronen i rikssalen, hvilken nu framskridit till en storlek af 85 kvadratalnar.[8] Han föreslår därjämte, att sonen skulle, för hvarje kvadratfot han arbetade, åtnjuta 1 rdr 18 sk. 8 rst. sp. samt anhåller för egen del på grund af 32 års tjänst att få behålla sin lön i pension, hvilket att döma af Stockholms slottsbyggnads handlingar också blef honom beviljadt.[9] I detta sammanhang må antecknas ännu tvänne personer, som under den tiderymd, om hvilken här är fråga, sysselsattes med arbeten i gobelinsteknik, nämligen *Karl David* och *G(ustaf?) Lundblad,* hvilka åren 1772—1774 väfde stolsbeklädnader i hautelisse till Fredrikshofs slott,[10] och som må hända äfven äro att räkna bland Per Hilleströms lärjungar.

För så vidt de sammanhänga med tapetsamlingens historia, kunna vi här sluta våra anteckningar om 1700-talets försök att inom landet utveckla tapetväfveriet. Jag vill emellertid påpeka, att man, såsom framgår af ännu bevarade väfnader, vid denna tid äfven utom hufvudstaden flerstädes idkat denna konst, sannolikt med anknytning till 1600-

[1] Ekebom för ett trappstegsöfverdrag uti haute-de-lisse(?)väfnad, 7 kvadratalnar, för rikssalen, 2.100 DK. Stockholm den 1 september 1770. Stockholms slottsbyggnads räkenskap 1770, sid. 633. Jfr 1771, sid. 389—391. S. A.

[2] Slottsbyggnadens kassaräkning 1774, sid. 363. S. A.

[3] Ekeboms resterande fordran utkvitteras i juni 1776 af brodren Emanuel Ekebom, stadsnotarie i Ekenäs. Föräldrarna voro frälseinspektoren Aron Ekebom och Margareta Ståhlfot. Slottsbyggnadens kassaräkning 1776. sid. 305 -310. S. A.

[4] S. B. D. H. Ankomne handlingar 1771—1782: bref från P. Hilleström 1776 den 13 februari. S. A.

[5] Jfr föregående not.

[6] K. slottsbyggnadens i Stockholm hufvud- och kassaräkningar (saknas för åren 1796—1811). S. A.

[7] Bolanders räkning å 56 RD. Sp. den 17 december 1784. Kongl. Slottsbyggnadens i Stockholm Cassa Räkning för år 1785, sid. 300. S. A.

[8] Af detta arbete, som likt en röd tråd genomgår historien om det svenska väfveriet under 1700-talets senare del, återstår nu mera endast fragment. Det största finner läsaren afbildadt å sid. 154.

[9] S. B. D. H. Inkomne handlingar 1785—1795: bref från P. Hilleström. S. A.

[10] Hautelisseväfvaren Carl David Lundblad för 12 tabourettestolstyg i hautelisseväfnad à 16 DS. — 192 DS., kvitterad i Stockholm den 19 december 1772. Hautelisseväfvaren G. Lundblad för 12 st. tabourettestolstyg i hautelisseväfnad à 16 DS. — 192 DS. kvitterad i Stockholm den 27 mars 1773. Hautelisseväfvaren Carl David Lundblad till 3 armlänstolar, 3 fullständiga stolsbeklädnader i hautelisse à 17 DS.; till 4 rygglänsstolar fullständiga beklädnader i hautelisse à 16 DS. Summa 230 DS., kvitterad i Stockholm den 8 augusti 1774. Concept Räkning för nya gjorde meubler — — till Fredrichshåfs slott 1772, 1773, 1774, s.d. 153, 163, 191. S. A.

PSYCHES TOILETTE.

Efter Fr. Boucher. Väfd af Besniers och Oudry. Beauvais 1745—1747.

Pl. XXXV.

talets traditioner. H. M. Konungen eger sålunda en figurtapet med tvänne svenska adliga vapen, daterad 1736 (jfr närstående bild); Nordiska museet har en större från 1700-talet härstammande tapet, framställande Susanna i badet, väfd efter någon förebild från Audenarde eller Aubusson, båda med de för allmogens smak så karaktäristiska starka och råa färgerna. I öfrigt följa dessa landtliga väfnader troget de växlande stilarterna och smakens kraf. En tapet, som den långa bonad framställande grafläggningen, uppståndelsen, himmelsfärden och den gode herden, i roccocoinfattning (sid. 142) samt med inskriften »Gudi allena äran» i stället för signatur, hvilken eges af en kyrka i Jönköping, hör, som det synes, mera till sällsyntheterna. Däremot träffas ganska ofta möbelbeklädnader, hvilkas mönster vanligen utgöras af blommor, någon gång djur, mera sällan af figurframställningar hämtade från bibliska historien eller den antika sagovärlden. Hit höra till exempel några, för öfrigt ganska väl utförda väfnader med grå fond och blommor, bland hvilka ingår Alstroemeria Pelegrina, enligt uppgift väfda i Alingsås. Må hända kan man till samma håll hänföra några andra i samma teknik framstälda föremål med svart fond, rik ram af blommor (tulpaner, nejlikor etc.) i färger samt inom ramen en figurframställning med bibliskt ämne, af hvilka Nordiska museet eger några stolsbeklädnader, Statens historiska museum ett större täcke och Lunds kulturhistoriska museum ett fragment. I öfrigt hänvisa de väfnader i denna teknik jag sett i allmänhet på Småland och Skåne. Enligt muntliga uppgifter, som jag från olika håll erhållit,[1] idkades denna art af konst sålunda under förra århundradet i flera presthus i Västbo och Östra härad i Småland, hvilket landskap synbarligen förstått att söka sina textila förebilder bland allmogens mönster och åt sina väfnader med stiliserade frukter (äpplen etc.), blad och träd af en blågrön, förnäm tonalitet gifvit en egendomlig och vacker karaktär, som skarpt bryter sig mot Skånes brokiga färgsammansättningar. Från detta senare landskap härleder sig sannolikt det kuddvar, tillhörande Kristianstads fornminnesförenings museum, af hvilket bilden å sid. 143 lämnar en afbildning. Från samma håll härstammade troligtvis ock ett par i gobelinsteknik väfda psalmbokspärmar, framställande Ecce Homo och Kristus på korset samt daterade 1781, hvilka, jämte en mindre bit med blommor, signerad C. G. H. 1781, år

Bilden återgifver en svensk tapet, daterad 1736, allmogearbete. Tillhör H. M. Konungen. Stockholms slott.

[1] Författaren står i detta hänseende särskildt i skuld till amanuensen vid Nordiska museet P. Vistrand.

1894 funnos hos en antikvitetshandlare i Stockholm, och som för öfrigt fullkomligt öfverensstämde med tvänne i Kulturhistoriska museet i Lund bevarade framställningar af samma ämne, af hvilka korsfästelsen är daterad 1784. Historiken om Skånes rikt utvecklade textila verksamhet, som jag för öfrigt icke varit i tillfälle att närmare studera, skall, då den samma en gång utförligare kommer att skrifvas af den forskare, som räddat så mycket af sin hembygds skatter undan förgängelse, helt säkert lämna högst betydelsefulla bidrag till krönikan om det svenska tapetväfveriet, sådant det i allmogens stugor ända inemot våra dagar idkats, men hvars närmare beskrifning icke faller inom ramen af denna framställning. Författaren har med ofvan gjorda antydningar endast åsyftat att påpeka det egendomliga faktum, att en konstart, som tidigt och på olika håll öfvad och tidigt glömd samt hos oss af de så kallade högre klasserna för sin kostbarhets skull snart öfvergifven, så länge bibehållit sig i bondehemmen.

Ofvan meddelade undersökningar rörande de textila arbeten, som verkställdes för de kungliga slottens räkning, hafva fört oss ända fram mot 1700-talets slut. Vi måste nu

emellertid vända något till baka för att från år 1724, då det sist anförda inventariet uppgjordes, följa tapetsamlingens öden under de återstående åren af förra seklet, en uppgift som dock, efter hvad jag redan påpekat, genom bristen å utförliga förteckningar är förenad med nära nog oöfverstigliga svårigheter. Från och med år 1727 upptagas nämligen tapeterna år efter år i husgerådskammarens räkenskaper utan beskrifningar eller mått, endast med beteckning af nummer och värde. Detta från föregående århundradens mera omständliga inventarieföring afvikande sätt kan betraktas såsom förnämsta anledningen till den otroliga oreda, som ty värr är karaktäristisk för husgerådskammarens inventarier under innevarande sekel, och som i många afseenden omöjliggör en tillfredsställande historik öfver vissa delar af samlingen.

Såsom läsaren torde erinra sig, uppgjordes efter den stora slottsbranden 1697 ett inventarium, hvilket emellertid ej aflämnades förr än 1724, och som jag förut har meddelat. På grund af kammarkollegii resolution den 15 februari 1727 inventerades husgerådskammarens tillhörigheter å Stockholms och andra af den kungliga familjen bebodda slott å nyo 1732 i närvaro af grefve Karl Gustaf Tessin och ett par särskildt utsedda personer. Det inventarium, som i anledning häraf upprättades, och som är det sista af något värde vi ega, utgör beträffande tapeter den egentliga källan för husgerådskammarens historia

Bilden återgifver en bonad med scener ur Jesu lif, väfd i tapetzeri, med inskrift »Gudi allena äran», svenskt allmogearbete. Jönköping.

under 1700-talet. Då det emellertid är nästan alldeles öfverensstämmande med förteckningen af 1724, meddelar jag det samma i en till denna del fogad bilaga (Lit. B). Man återfinner här samma numerär som 1724 och åtminstone nominelt alla samlingens bästa suiter, dem jag redan förut vid granskningen af 1697 års inventarium haft tillfälle att omtala. Men i själfva verket var dock antalet minskadt, då redan 1727 10 stycken tapeter blifvit kasserade, ehuru de uppföras i inventarierna ända till 1745—1747.[1] Bland dessa tapeter funnos ett par femtonhundratals-arbeten, som säkerligen kunde räknas till samlingens dyrbarheter, åtminstone efter vår måttstock att döma. Går man nämligen till baka till 1724 års förteckning, finner man bland de afskrifna piècerna, utom några skogstapeter, en hautelisseväfnad (n:o 61) med påfåglar och löfverk, inväfd med guld; en scen ur Abrahams historia (n:o 98), samt den enda återstående af en i Holland under Karl XI:s dagar inlöst och i slottsbranden förstörd suite »med två personasier och munckeöfverskrift» (n:o 179), sannolikt den kostbaraste af dem alla. Enligt herr baron Samuel Åkerhielms höggunstiga bref af den 6 maj 1746[2] utdelades dessa jämte åtskilliga andra äldre persedlar till husgerådskammarens betjäning — onekligen ett originelt sätt att placera statens egendom. Ett par år senare afskrefvos ytterligare 8 stycken tapeter,[3] denna gång från Kungsörs slott, å hvilket, som ofvan påpekades, en stor del af det äldre svenska tapetzeriet funnit en fristad. Bland de afskrifna piècerna befunno sig en gammal figurtapet med svenskt vapen (n:o 226), tre tapeter med löfverk (n:o 227, 233, 234) samt ett jagtstycke af silke och fin ull med Vasavapnet (n:o 3). En ytterligare minskning erfor samlingen, då i enlighet med bestämmelsen i kungliga brefvet af den 4 november 1757 till divisionsrummens beklädande i Åbo hofrätt mot kvitto af den 15 april 1758 lämnades 8 stycken tapeter framställande scener ur trojanska kriget. Suiten, som bestod af 12 väfnader med latinsk inskrift (n:o 124—135), afskrefs samtidigt helt och hållet. Antagligen brukades de återstående fyra till lagning af de pièces, som skulle öfversändas till Finland. Att detta sedermera alt brukligare barbari redan nu var vanligt, synes af den omständigheten, att samma år 5 stycken så kallade tapetjagter, hvilka ansågos odugliga, blefvo kasserade och använda för diverse reparationer.[4] Man finner för öfrigt spår af

Bilden återgifver ett kuddvar, väfdt i tapetzeri, allmogearbete. Kristianstads fornminnesförenings museum.

[1] N:o 52, 53, 61, 62, 98, 112, 179, 468, 469 samt jagtstycket n:o 12. H. G. K. R. 1745—1747, sid. 1373, jfr sid. 1400. S. A.

[2] Kongl. Maijst:s Husgeråds Cammar Räkning Pro Annis 1745—1746 och 1747, sid. 1400. S. A.

[3] N:o 224, 225, 226, 227, 233, 234, 240 samt en jagt n:o 3. H. G. K. R. 1752—1753. S. A.

[4] Jfr H. G. K. R. 1756—1757, sid. 613. S. A.

detta vandaliska bruk redan på 1730-talet, då tapeterna i en drabantsal lagades med en pièce (n:o 67) ur suiten Thebanska krigets historia, som härstammade från hertig Johans af Östergötland husgerådskammare,[1] samt en dansk tapet (n:o 455) åtgick till reparation af väggbeklädnaden i kammarfröken Dübens rum. Det är i själfva verket underligt att ens trasor af äldre tapeter finnas kvar, då okunnighet och vårdslöshet i förening uppfunnit så många sätt att använda dem.

Till följd af kungliga brefvet den 27 maj 1772 erhöll hofrätten i Åbo på begäran åter en samling af väfda tapeter, denna gång ej mindre än 17 stycken.[2] Bland dessa tillhörde en (n:o 273) suiten Simsons historia, 6 st. (n:o 275—279 och 282) Jakobs historia, 4 st. (n:o 284—287) en annan serie figurtapeter, samt 6 st. (n:o 315—320) Moses historia. Samma år öfverlämnades på nådig befallning till Kungliga Artilleri General Krigsrätten 14 stycken tapeter,[3] nämligen Josefs historia (n:o 14—16, 18, 19), 5 andra figurtapeter och några verdurer. För att ofvan nämda tapetzerier skulle blifva användbara kräfdes åter ett offer af de gamla, i det 6 stycken tapeter utlämnades till sönderstyckning, bland dem en gammal tapet »med schäferier» (n:o 70) samt därtill, utom ett par verdurer, en annan tapet med löfverk, troligen gammalt svenskt 1500-talsarbete (n:o 108).[4] Enligt ordre af den 30 april 1782 afskrefvos och öfverflyttades till Gripsholm 6 st. tapeter.[5] Jag anför detta i sammanhang med öfversikten af samlingens förluster, emedan det faktiskt varit fallet, att de väfnader, som under 1700-talets senare del och under innevarande århundrade från husgerådskammaren kommit till lustslotten, nästan utan undantag voro till spillo gifna. Vanligen fingo de snart utbyta sin uppgift som väggbeklädnader mot den af mattor. Ännu i dag ser man spår af denna olyckliga vana, som under början af innevarande århundrade nästan blifvit till regel, i de ohjälpliga utskärningar för spislar och framspringande hörn, hvilka för alltid göra en stor del i öfrigt väl bevarade tapeter till fragment. Okunnigheten, vårdslösheten och saxen hafva i detta hänseende å Gripsholm, Drottningholm och Ulriksdal firat många och dyrbara triumfer. Det är möjligt, till och med troligt, att ännu fler tapeter än de ofvan anförda under 1700-talets sista år blifvit från samlingen afsöndrade, men jag skall ej fresta läsarens tålamod med flera undersökningar i denna riktning, som dock alla, utan att lämna oss närmare kunskap om hvad vi förlorat, leda till samma resultat: att tapetsamlingen år efter år alt mera förstördes. Då framställningen hinner innevarande sekel, har författaren dess utom blott att konstatera en högst betydlig minskning i samlingens numerär, utan att kunna närmare angifva, hvari förlusten bestod eller på hvad sätt han uppkommit. Det är nästan en lycka, att samtidigt med förstörelsen af en mängd dyrbara konstföremål inventarieföringen anförtroddes åt personer, som synas varit ungefär lika främmande för pennan, som för konsten.

[1] H. G. K. R. 1730—1732, sid. 601. S. A.

[2] N:o 273, 275, 276, 277, 278, 279, 282, 284, 285, 286, 287, 315, 316, 317, 318, 319, 320. H. G. K. R. 1776, sid. 21. S. A.

[3] N:o 14, 15, 16, 18, 19, 92, 117, 121, 336, 337, 344, 345, 346, 473. H. G. K. R. 1776, sid. 39. S. A.

[4] N:o 70, 107, 108, 109, 110, 177, H. G. K. R. 1776, sid. 41. Jfr sid. 473, 475. S. A.

[5] N:o 37, h. 8¼, br. 7⅝; n:o 80, h. 5⅞, br. 9; n:o 82, h. 5⅞, br. 4⅝; n:o 127, h. 6, br. 8; n:o 426, h. 6, br. 8; n:o 427, h. 5¾, br. 6½. H. G. K. R. 1782. S. A.

PSYCHE VISAR SINA RIKEDOMAR FÖR SINA SYSTRAR.

Efter Fr. Boucher. Väfd af Besniers och Oudry. Beauvais 1745—1747.

Pl. XXXVI.

Jag har i början af detta kapitel omtalat de inköp af tapeter, som genom slottsbyggnadsdeputationen gjordes för husgerådskammaren. Det återstår mig nu för att fullständiggöra historiken om tapetförvärfven under 1700-talet att äfven omnämna några dyrbara textila föremål, med hvilka samlingen under århundradets senare hälft riktades. De utgöra minnen af den courtoisie, med hvilken svenska furstar mottagits vid främmande hof. Statens samling af väfda tapeter, som ursprungligen tillkommit genom konungahusets kärlek för denna art af dekoration, har på detta sätt riktats med dyrbara kungliga gåfvor, alster af fabrikerna i Paris, Rom och Petersburg. Jag kan dock till historiken om dessa förvärf endast lämna knapphändiga meddelanden. Så saknar jag närmare detaljer angående de föremål från tapetfabrikerna i Petersburg och Rom, som hemfördes af konung Gustaf den tredje, och som för öfrigt ännu finnas kvar i statens ego. Till dessa minnen från besöken i Ryssland höra troligen några af de vid Petersburgs tapetfabrik i hautelisse utförda reproduktioner af taflor i de kejserliga samlingarna, hvilka icke finnas upptagna i en förteckning öfver liknande föremål, hvilka Gustaf IV Adolf från samma håll erhöll. Från Italien och den påfliga fabriken härstamma tvänne savonnerieväfnader, som besökaren ännu återfinner å det i öfrigt på konstverk från förra århundradet beklagligt sköflade Drottningholm. Lyckligtvis känner man något mera af historiken om de dyrbaraste af alla förvärf, som under senare tid gjorts för husgerådskammarens räkning. Jag menar den samling af gobelinsmanufakturens yppersta alster, som af konung Gustaf III vid olika tider hemfördes från Frankrike. Då denne furste, åtföljd af sin broder, som kronprins uppehöll sig i Paris, gjorde han äfven, såsom brukligt var, ett besök vid gobelinsfabriken. Karl Fredrik Scheffer skrifver härom den 25 februari 1771 till riksrådet grefve Ekeblad:

När deras Kongl. högheter förleden fredag voro uti hôtel des gobelins hade herr marquis de Marigny, som beledsagade dem, Konungens befallning att tillbjuda hans Kongl. höghet Kronprinsen en tenture af de tapeter, som der förfärdigas, och hvilken Hans Kongl. höghet då äfwen utwalde, alldeles på lika sätt som det med Konungen af Danmarck under dess härvaro skett.[1]

Tack vare administratörens vid gobelinsfabriken, herr Jules Guiffrey, älskvärda tillmötesgående, kan jag konstatera, att Gustaf vid ofvan nämda tillfälle åt sig utvalde och sedan erhöll i present en i statens samlingar ännu bevarad suite, framställande Jason och Medea, samt några pièces i Savonnerie, såsom framgår af följande handlingar.

Lettre de M. de Marigny, directeur général des Bâtiments du Roi, a M. le duc de la Vrillière. du 25 fevrier 1771.

Monsieur,

En conséquence de la lettre que vous m'avez fait l'honneur de mécrire sur sujet de la visite que les princes de Suède devrient faire aux gobelins, j'ai offert de la part du Roy au prince royal la tenture qui a paru luy faire plaisir. Je ne puis en ce moment vous marquer quel est l'objet de ce don de S. M. Sitôt qu'on, m'en aura remis létat j'aurai l'honneur de vous l'envoyer pour que vous vouliez bien en faire payer le montant par les affaires étrangères. Je saisis cette occasion pour vous presenter la note de ce que le Roy a ordonné, qu'il fut delivré des manufactures des gobelins et de la savonnerie au roy de Dannemark, lors de son sejour en France; le montant est de 95.000 liv. 11 sol. 3 den. dont déduisant le tiers suivant l'arrangement autorisé par le Roy entre les affaires étrangères et des bâtiments, reste la somme de 65.937 liv. 1 sol. 5 d. — —.

[1] Handlingar rörande konung Gustaf III:s resor. R. A.

Bref från den samme till M. le duc de la Vrillière, dateradt den 10 mars 1771.

Monsieur,

J'ai l'honneur de vous adresser l'etat des ouvrages de la manufacture royale des gobelins et de celle de la savonnerie, que j'ai offert de la part de S. M. au prince royal de Suède; le montant est de 46.402 livres 19 sols, 4 den; dont le tiers ôté, il reste 30.935 livres 6 sols, 3 denier, que je vous prie de joindre a celui du précédent état, lorsque vous en ferez faire le remboursement aux bâtiments du Roy.

Etat d'une tenture de tapisserie en hautelisse de la manufacture royale des gobelins et d'ouvrages de celle de la savonnerie, donnés par sa majesté au prince royal de Suède. Tenture des gobelins en 7 pièces, scavoir:

	aunes.	seiz.
L'herbe enchantée, du cours de	2	10
La toison d'or	4	12
Jason arrêtant la fureur des taureaux	6	12
Les soldats nés des dents du dragon	4	$12\frac{1}{2}$
Le mariage de Creuse	4	12
La robe empoisonnée	4	12
Medée fuyant après avoir tué ses enfants	4	8
Estat du cours	33	$14\frac{1}{2}$
Hauteur	3	10
Produit en quarré	122	14.9

Ouvrages de la savonnerie: 6 feuilles de paravent de la savonnerie, ayant chacune de hauteur 2 aunes 6 bâtons, sur la largeur de 11 seizièmes, ce qui produit en quarré 9 aunes 12 bâtons 12 seizièmes. M. Soufflot, controlleur des bâtiments du Roy, fera délivrer des manufactures des gobelins et de la savonnerie les tentures et feuilles de paravent portées en l'etat cy dessus, dont le Roy a fait present au prince royal de Suède. A Versailles le trois mars 1771. (Signé) Le marquis de Marigny.

En anteckning i gustavianska papperen upplyser, att kronprins Gustaf vid sitt nämda besök lät utdela i drickspengar vid les Gobelins 1.200 och vid savonneriefabriken 282 livres.[1]

Författaren kan dess utom från samma källa som ofvan anförda meddela en förteckning å de dyrbara tapisserier konung Gustaf III vid sitt senare besök i Paris (1784) mottog.[2]

Etat des ouvrages de la Manufacture Royale des Gobelins, destinés en présents a Sa Majesté Suédoise. 1784.

Tenture consistant en 5 pièces Scènes d'Opéra, d'après Coypel. Cours $11\frac{1}{2}$ a. sur hauteur 3. a 9	15.000 L.
Une grande pièce analogue représentant la Noce d'Angelique et Médor. 6 aunes sur 3 a. $3\frac{3}{16}$	6.600
Une autre grande pièce représentant Thesée domptant le Taureau de Marathon, ayant 6 aunes $\frac{5}{8}$ sur 3 aunes $\frac{5}{8}$	8.600
Quatre pièces choisies de l'Histoire de Don Quichotte, fond de damas Cramoisy, environ 16 aunes de cours sur 3 aunes $\frac{1}{4}$	18.000
Le meuble, consistant en 2 canapés et 12 fauteuils	4.600
Quatre portières	8.000
	60.800

[1] Gustavianska papperen. Tom XXVII. Upsala bibliotek.

[2] »Konungen i Frankrike gjorde Gustaf III en skänk af två vackra gobelins-tapeter, af en stor Sevres-bordservice jemte en otrolig mängd porcellainesgrupper i biscuit för att ordna bordsplateauerna. De elaka tungorna vid hofvet anmärkte, att den ena gobelinen förestälde en scen ur Don Quixotte, den andra en theatralisk föreställning.» F. A. von Fersens Historiska skrifter, utgifna af R. M. Klinckowström. V. Stockholm 1870, sid. 227—228.

Mr. Pierre, premier Peintre du Roy, Directeur de la Manufacture des Gobelins fera sortir les objets décrits dans l'état ci-dessus pour être délivrés á sa Majesté Suédoise — —.

Sannolikt erhöll konungen emellertid ännu mera än hvad ofvan nämda förteckning omtalar. Ty en i riksarkivet förvarad handling, som ty värr saknar datum, upptager utom de ofvan nämda tapetsuiterna, äfven under rubriken ouvrage de la manufacture royale de la savonnerie följande, delvis ännu i statens samling bevarade föremål.

Un grand tapis de 29 pieds, 4 pouces de long sur 29 pieds de large.
Un tapis moyen de 20 pieds 6 pouces sur 16 pieds, 4 pouces.
Un autre de 20 pieds 8 pouces sur 19 pieds 2 pouces.
Un petit tapis de 15 pieds 10 pouces sur 10 pieds 2 pouces.
Un autre de 14 pieds 8 pouces sur 11 pieds.
Un autre de 11 pieds sur 9 pieds.
Un autre de 12 pieds 6 pouces sur 8 pieds.
Six feuilles de grand paravent de 8 pieds 8 pouces de haut sur 2 pieds 1/2 de large.
Six de moyen paravent de 6 pieds de haut sur 2 pieds 3 pouces de large.
Six de petit paravent de 4 pieds 2 pouces de haut sur 1 pied 11 pouces de large.
Deux écrans.
Six dessus de Banquettes; douze dessus de tabourettes.

I svenska statens ego finnes af dessa dyrbarheter ännu det mesta bevaradt, ehuru ty värr ej i det skick, som man borde kunnat hoppas. Husgerådskammarens samling innehåller sålunda följande vid gobelinsfabriken i Paris utförda väfnader:

I. Porträtt af Ludvig XV efter Jeaurat väfdt af *Cozette* 1764 (planch XLI).

II. Jasons historia, suite af 7 pièces efter kartonger, utförda af de Troy i Rom, 1743—1746. Den omfattar följande pièces:

1. Jason épousant Créuse.
2. Jason domptant les taureaux.
3. Jason recevant de Médée l'herbe enchantée.
4. Créuse revêtue de la robe empoisonnée.
5. Jason semant les dents du dragon.
6. Medée fuyant après avoir tuè ses enfants.
7. Jason enlevant la toison d'or.

Tenturen är väfd dels i *Audrans* atelier åren 1758—1767, dels i Cozettes 1762—1766. Ehuru svärtad af dam och rök samt delvis till och med sönderskuren, är dock denna suite för öfrigt tämligen väl bibehållen.

III. Don Quixotes historia, suite af 4 tapeter och 4 portièrer, innehållande följande tapeter:

1. La poltronnerie de Sancho à la chasse.
2. Sancho s'eveille et se désespère de ne plus trouver son cher grison, que Ginès de Passamont lui enlève.
3. La Dorothée déguisée en berger est trouvée dans les montagnes par le barbier et le curé, qui cherchaient Don Quichotte.
4. Don Quichotte ches les filles de l'hôtellerie.

Den är efter Charles Coypels teckningar väfd i Audrans atelier 1773 och 1777 samt i Cozettes 1775 och 1777; portiererna af Cozette 1776. Fonden är för att bruka den franska termen damassé à feuilles, cramois ton sur ton. Ramverket visar den af Le Maire d. y. samt Bolkamp med begagnande af de båda äldre typerna komponerade teckningen. Den till suiten hörande möbelbeklädnaden, bestående af två soffor och 12 fåtöljer, är väfd efter teckningar af Jacques och Tessier.[1] Hela suiten befinner sig i godt skick.

IV. Scener ur franska skådespel efter Charles Coypel, 5 pièecer, väfda i Audrans atelier 1771 och 1773.[2] De framställa:

1. Roxane och Atalide ur tragedien Bajazet af Racine.
2. Rodogune efter Corneilles tragedi af samma namn.
3. Alceste, som återföres från underjorden af Hercules efter Quinaults tragedi.
4. Psyche öfvergifven af Amor, scen ur baletten Psyche af Molière.
5. Athalie och Joas efter Racines skådespel.

Af denna eleganta suit finnes nu mera ingen enda, som ej blifvit på det mest barbariska sätt styckad, ehuru de särskilda pièecerna, hvad angår färg och konservation i öfrigt, se ut, som om de nyss nedtagits ur väfstolen. Sedan tapeterna under början af detta århundrade varit använda i konungens dåvarande audiensrum på slottet i Stockholm, flyttades de på 1840-talet till Gripsholm, där de uppsattes i ett litet, nu mera genom restaurationsarbetena å slottet, borttaget rum, och där de rönte det öde, som synes varit oupplösligt förenadt med flyttningarna till lustslotten.

V. Roland ou la noce d'Angélique, ur suiten Les fragments d'opéra efter Charles Coypels teckning väfd i *Monmerqués* atelier 1773, ännu i förträffligt skick (planch XLII).

VI. Thesée domte le taureau de Marathon et l'offre en sacrifice a Apollon, efter Carle van Loo väfd i Audrans atelier 1779 (planch XLIII).[3] Som den föregående väl bibehållen.

Husgerådskammarens samling omfattar äfven från denna tid ett antal i savonnerie väfda pièecer, mattor, skärmar och möbelbeklädnader, för hvilka den i tredje delen af detta arbete meddelade beskrifvande förteckningen närmare skall redogöra.

Af det föregående torde läsaren redan kunnat inse, att den stora betydelse som dekorativt element, hvilken man under 1500- och 1600-talen tillade tapetzeriet, i det adertonde århundradet i högst väsentlig mån minskats. Jag har påpekat de för en ny utveckling af tapetväfveriet gynsamma förhållanden, som, tack vare hattpartiets sträfvan att höja den inhemska textilindustrien, uppstodo kring århundradets midt, men som, hvad tapetväfveriet angick, endast buro ringa frukt — en omständighet, som tydligt nog visade,

[1] E. Gerspach: Répertoire détaillé des Tapisseries des gobelins exécutées de 1662 à 1892. Paris 1893, sid. 123.

[2] Som lisièrerna äro afskurna å flera af dessa tapeter, kunna ofvanstående årtal ej anses gällande för hela suiten.

[3] E. Gerspach: s. 138. Enligt Gerspach har denna pièce, som är den enda, hvilken blef utförd af en tenture, afsedd att framställa Theseus' historia, blifvit väfd blott tre gånger af Audran åren 1746, 1773 och 1780, med hvilken uppgift ofvan anförda datering bör jämföras.

PSYCHE HOS KORGMAKAREN.

Efter Fr. Boucher Väfd af Besniers och Oudry. Beauvais 1745—1747.

Pl. XXXVII.

att förkärleken för denna art af konst alt mer var på väg att dö ut. Hos oss lågo må hända anledningarna till tapetzeriets minskade betydelse ej blott i modets växlingar och varans fortgående försämring, äfven om dessa äro att anse såsom hufvudorsakerna. Samtidigt verkade äfven andra omständigheter, såsom särskildt de styrandes sträfvan att till förmån för svensk industri inskränka den enskildes praktlystnad, så vidt den sökte sin tillfredsställelse i utom landet tillverkade varor, en sträfvan, som under 1700-talet tog ett uttryck i oupphörligt förnyade öfverflödsförordningar och införselförbud. Läsaren erinrar sig, hurusom dessa bestämmelser till en början nästan uteslutande vände sig mot klädedräkt och lefnadssätt och först så småningom inom de för individens frihet högst obekväma råmärkena af sin makt indrogo äfven bostaden. Den öfverflödsförordning, som utgafs 1731, förbjöd vid 100 DS. böter och varans konfiskation införseln af utrikes tillverkade möbler af allehanda slag såsom skåp, kabinetter, bureauer, gueridoner, bord, sängar, stolar och i främsta rummet tapeter, men tillade, att »hwad inrikes tilwärkes må saklöst kiöpas och nyttias.»[1] Förordningen af den 19 maj 1739 »angående de Utrikes Waror och Persedlar, hwilka skola hädanefter til införsel i Riket aldeles wara förbudne» nämner också jämte möbler uttryckligen tapeter. Egendomligt nog förekomma dessa icke i Kongl. Maj:ts förordning emot yppighet och öfverflöd af den 26 juni 1766. Denna, som eljes med obeskriflig närgångenhet vände sig mot kaffe och chokolad, tobak och kläder, möbler och väggbeklädnader, vagnar, perukmakare och bonner, porsliner och målningar, berörde ej med ett enda ord de väfda tapeterna, utan riktade sig i stället med hela sin stränghet mot användningen af nytt siden och sammet så väl å möbler som till väggbeklädnader. Det är ett karaktäristiskt bevis, att tapetzeriet ej mer i nämnvärd grad förekom bland införda varor eller af enskilde användes, och på samma gång en hänvisning till de stoffer, som inom dekorationens värld intagit den gamla stormaktens plats. Ett par år senare (1770) minskades i någon mån den nyss omtalade förordningens stränghet, emedan »den för Riket skadeliga yppighet egentligen ligger uti införskrifningen af sådane utländske waror, som betunga handels wågen och icke kunna utestängas samt tillika äro af den egenskap att förderfwa goda seder»; men förbudet mot väggbeklädnader af siden och sammet står kvar i denna[2] så väl som i 1794 års förordning angående allsköns öfverflöd och yppighet.[3] De, som skrefvo dessa lagar, tänkte nog icke på en sedeförderfvande införsel af väfda tapeter — hvarifrån skulle en sådan också vid denna tid kommit? Rubriken »tapeter alla slag förbjudna», som återfinnes i 1782 års sjötullstaxa,[4] syftar säkerligen lika litet på hautelisseväfvarens arbete. — Kunde man icke af tidsförhållandena sluta sig till den inskränkning i tapetzeriets användning jag ofvan antydt, lämna oss sjuttonhundratalets inventarier öfver de olika kungliga slotten i detta hänseende upplysande bidrag. Man kan här med ganska stor bestämdhet följa modets växlingar. Under århundradets början möta vi, såsom också kunde väntas, anordningar ungefär liknande dem vi redan iakttagit från 1600-talets senare del. Det är blott undantagsvis man,

[1] Ytterligare Förordning til hwarjehanda yppig- och öfwerflodighets afskaffande, den 8 november 1731.
[2] Kongl. Mayts förnyade Förordning emot yppighet och öfwerflöd, den 15 mars 1770.
[3] 1794 den 1 januari.
[4] Kongl. Maj:ts Taxa, hwarefter stora sjötullen uppå alla inkommande waror beräknas och erlägges. 1782 den 6 juni.

såsom å Strömsholm 1708, finner ett rum[1] helt och hållet öfverdraget med rödt kläde. Däremot träffas länge nog å flere af de kungliga slotten spår af den gamla vanan, att, där så behöfdes, komplettera rummens väggdekoration med kläde — en älskvärd kvarlefva från tider, som ej ansågo tillåtligt att för utrymmets skull stympa ett konstverk. Så var å Drottningholm i hofmarskalkens rum, hvilket till beklädnad hade franska tapeter, ännu 1736 efter gammal sed öfver dörrarna uppsatt rödt kläde. I »lilla sängkammaren» å samma slott, hvilken var klädd med 4 skogstapeter, fans öfver dörrarna grönt kläde, hvilket besökaren vid denna tid ännu öfver spisel, dörrar och fönster kunde återsett i ett par med stofftapeter öfverdragna salar af stora slottsgången på södra sidan. I 1744 års inventarium öfver Drottningholm återfinner man ännu å nämda ställen denna dekoration, hvilken för öfrigt ännu så sent som 1777, då nya förhållanden i många hänseenden inträdt, omtalas i köksflygeln å samma slott. I denna var nämligen en sal klädd med stofftapeter, under det att rödt kläde utfylde platsen öfver spisel och dörrar. Spår af samma bruk finna vi äfven å Strömsholm, hvarest 1708—1745 gyllenläder, väfda och franska tapeter jämte rödt eller grönt kläde öfver spisel och dörrar omtalas i ett par rum. Å Gripsholms slott nämnes 1745 rödt kläde öfver dörrarna och eldstaden i »sahl. Enkiedrottningens mathsahl», för öfrigt klädd med »historietapeter», samt grönt kläde, hvilket, utom i ett annat rum, fans i hennes äfvenledes med tapetzeri prydda sängkammare.[2]

Jämte kläde användes nu äfven ett annat sätt att utfylla väggytorna. Ulriksdals inventarium af 1719 antecknar i en alkov af slottets nedre våning »en beklädnad målad på lärft som skogstapeter», och 1744 års inventarium öfver Drottningholm omnämner, att i den så kallade rådssalen voro uppsatta 6 stycken väfda skogstapeter med Sverges och Holstein-Gottorps vapen samt två våder på lärft målade skogstapeter — ett bruk, som, till sitt ursprung af högst ålderdomlig art, att döma efter ännu ofta förekommande rester, i Sverge vid denna tid vunnit ganska mycken utbredning.

De sedan drottning Kristinas dagar vanliga s. k. franska eller roanska tapeterna funnos under århundradets förra hälft ännu här och där på slotten, ehuru förrådet synbarligen ej längre ökades. De omtalas oftast såsom gamla och söndriga. Å Kungsör förekommo 1700 sådana tapeter med flammor och ränder eller med hvalfbågar i 20 rum, af hvilka 9 ännu 1752 hade kvar samma ornering. Karlberg, som vid 1700-talets början utmärkte sig för den brokigaste omväxling i afseende på väggbeklädnaden, hade 1708 dylika tapeter med blå, hvita, gula, gröna, röda och svarta ränder i 18 rum, af hvilka 14 ännu 1767 hade denna art dekoration. Å Ulriksdal, Gripsholm,[3] Strömsholm och Drottningholm nämnas de äfven i ett eller annat gemak till omkring medlet af århundradet, ehuru synbarligen blott i rum, hvars enklare bestämmelser gjorde arten af väggbe-

[1] Här »kammarpigornas kammar».

[2] Öfverflödet i användningen af svart kläde vid inträffande sorg minskades i början af 1700-talet. Förordningen til en eller annan yppighets och öfwerflödighets affskaffande af den 3 juni 1720 förbjöd vid böter af 200 DS. »at kläda med svart eller hafwa svarta meubler uti flere än ett Rum i Huset såsom ock at bruka öfwerklädda wagnar, kappor wid begrafningar och swart beklädning i kyrkan». Jfr ytterligare Förordning til hwarjehanda Yppig och Öfverflödighets affskaffande den 8 november 1731: allenast ett rum i sårghuset vid Begrafningen (skall) med swart beklädas, men inge flere, hwarken med swart eller drätter, Lakan eller Linne eller något annat» vid 200 DS. böter.

[3] Gripsholm 1745: 4 rum, som ännu 1781 hade samma beklädning.

klädnad likgiltig. Under större delen af århundradet synes gyllenläder i betydande utsträckning blifvit användt. På Ulriksdals slott fans detta slags väggbeklädnad år 1719 i 28, 1744 i 23, 1791 i 12 rum; å Svartsjö voro under nämda tid 7 gemak på samma sätt klädda; Karlberg hade 1708—1789 gyllenläder i 8 rum, Gripsholm 1745—1781 i 7, år 1795 i 4 rum. Å Drottningholm fans 1709 denna väggbeklädnad i 24 rum, af hvilka ännu 1777 20 stycken hade kvar samma dekorering. Redan 1788 var den dock inskränkt till 10 rum. Under århundradets första hälft finner man också å olika slott ofta omtalade stofftapeter, som en tid synas stått särskildt högt i gunst. År 1719 voro å Ulriksdal 12 rum försedda med dylika; af dessa hade 1744 ännu 8 stycken samma slags väggbeklädnad, hvilken för öfrigt 1791 fans i 4 rum, och som äfven omtalas å Karlberg och Drottningholm.[1] De nämnas i olika mönster såsom med hvit, gul eller grön botten; med röda eller blåa rosor å hvit fond, med blått och brungult å svart botten o. s. v.

De dyrbara väfda stoffer, som sedan 1600-talets midt upptagit en framgångsrik täflan med tapetzeriet, innehafva under det århundrade, som här sysselsatt oss, ungefärligen samma område. I de förnämligare rummen möta vi sålunda ofta sammet, damast, brocatell, atlas och taft i rikt växlande färger. Med förkärlek användes nu äfven de behagfulla kinesiska stoffer med måladt mönster, som besökaren ännu då och då finner i något undangömdt rum å de kungliga lustslotten. I ännu vidsträcktare omfattning brukade tidehvarfvet en hel del enklare väfda tillverkningar, af hvilka somliga nu mera blott till namnet äro oss bekanta. Så ett slags engelskt tyg af ylle och linne med blommor och ränder, ett annat af ylle med gula- och aurorafärgade ränder eller gula, violetta och hvita rosor och ränder; så cassian, randiga västgötatapeter[2] jämte sits och kattun. Kring århundradets midt börjar man använda flera nya sätt att dölja eller försköna den nakna murytan, så till exempel tapeter af vaxduk, väggbeklädnader målade i olja eller limfärg å väf, målning å muren »en panneau» samt framför alt papperstapeter. Det först nämda slaget af dekoration, som dock å de kungliga slotten ej synes kommit till någon större användning, fans 1764 å Drottningholm i 4 förnämligare rum[3] och omtalas t. ex. i mönster med svart botten och figurer, med röda blommor å pärlfärgad botten o. s. v. A Ulriksdal funnos dylika tapeter ännu 1791 i 3 rum.[4] Den å väf målade väggbeklädnaden — billig och lätt att åstadkomma — fans åren 1709—1736 å Drottningholms slott blott i ett enda rum; 1777 hade den samma flyttat in uti 8, år 1788 uti 34 rum. På Gripsholm, där denna art dekoration till år 1745 ej synes förekommit, finner man den 1795 i 43 rum. Det ännu enklare sättet att dekorera muren med målning en panneau var 1788 å Drottningholm användt i 26 rum.

Mer än någon annan af de olika arter väggbeklädnad vi omtalat spredos under århundradets senare hälft papperstapeterna. De förekommo i mönster, som beskrifvas såsom röd och gul eller hvit mosaik med blommor och ornament eller med kronor; i ki-

[1] Karlberg hade ännu 1789 stofftapeter i ett rum.

[2] Dessa sannolikt från Alingsås manufakturverk härstammande väfnader funnos 1745—1781 å Gripsholm i ett rum (förmaket utanför fröknarnas kammare) och å Strömsholm 1765 i 13 rum.

[3] 1788 blott i ett lakejrum.

[4] Tureholms i många hänseenden ytterst intressanta herresäte har i flera rum bevarat dylika tapeter.

nesisk façon, i rödt och hvitt; med blå och röda ränder, med pärlfärgad botten och gröna blommor, med purpurfärgad botten och buketter, med »blompottor», med blomsterrankor o. s. v. Ännu i dag kan man i slottens garderober, väggskåp och vindskontor finna prof af denna dekoration, som i sin första början visserligen betydligt höjde sig öfver senare tiders otroligt smaklösa alster. År 1767 voro dylika tapeter använda i 14 rum på Karlbergs slott; år 1781 på Gripsholm i 4 rum, bland dem hertig Fredrik Adolfs kabinett. 1795 funnos de i 15 rum. Ulriksdal, som 1744 ej hade några papperstapeter, kunde 1791 uppvisa dylika i 34 rum. På Drottningholm, som förhållandevis mer än de andra lustslotten beboddes och därför också torde lämna en fullständigare bild af modets växlingar, voro 1777 28 rum försedda med detta slags väggbeklädnad. Elfva år senare (1788) hade man papperstapeter i ej mindre än 132 rum — en siffra, hvars betydelse ej behöfver några kommentarier.

Kastar man efter denna öfversikt af å slotten under 1700-talet brukliga väggbeklädnader en blick på det tapetzeri, hvilket samtidigt användes å samma slott, torde det förminskade område, som tidens smak åt de väfda tapeterna anvisade, framstå så mycket tydligare. På Gripsholm fans sålunda åren 1745—1772 tapetzeri blott uti 4 rum (högstsahlig konung Carl den XI:s cammare; högstsahlig enkedrottningens matsal och sängkammare samt hofmästarinnans sängkammare) till sammans 23 tapeter. Svartsjö hade åren 1719—1744 intet enda rum, Ulriksdal 1719—1791 blott ett klädt med väfda tapeter (7 stycken). På Strömsholm voro anno 1708 2 rum försedda med väfda tapeter; 1745—1765 finna vi denna art väggbeklädnad i 3 rum. Karlberg hade 1708 1, 1729 2 rum med tapeter, hvilka voro kvar ännu 1789 (till sammans 13 stycken). Utom å Stockholms slott är det egentligen på Kungsör och Drottningholm man under 1700-talet har att söka det största antalet tapeter, ehuru äfven här i jämförelsevis långt mindre omfattning än förr. Å Kungsör funnos nämligen, sedan Karl den elftes dagar ej mindre än 66 väfda tapeter, af hvilka ännu 1752 ett femtio-tal var kvar; på Drottningholm voro år 1709 7, 1788 10 rum försedda med tapetzeri. Då man erinrar sig, att samtidigt i husgerådskamrarna å de olika slotten ett mångdubbelt stort antal tapeter låg obrukadt, inses lätt, att tapetzeriet ej mer hade sin gamla plats som dekorationsmedel i den hvardagliga bostaden.

Efter hvad vi förut anfört om det alt mer minskade område tidehvarfvets smak anvisade tapetzeriet under hvardagslifvet i boningsrummen, faller det nästan af sig själft, att det samma vid fester och som dekoration i det fria också måste antagas hafva förlorat största delen af sitt från föregående generationer ärfda anseende. Så var nog också fallet, ehuru man endast småningom öfvergaf sina gamla traditioner. Hvilken skilnad mellan den färgrika prakt af tapeter, guldbroderier och rödt kläde, som utvecklades ännu i slutet af 1600-talet och entonigheten i den blåa duk med gula kronor, hvilken sedan midten af förra seklet blef det officiela färguttrycket för stämningen vid kröningar och andra festliga tillfällen! Då Karl XII 1697 den 13 december hyllades till konung »och väderleken mer än man förmodat denna höga akt favoriserade», stod å det dåvarande residensets öfre borggård, som var öfverspänd med en stor baldakin, den kungliga tronen

TRONHIMMEL.
Efter kartong af JEAN E. REHN. Väfd af PIERRE DURU och PER HILLESTRÖM.

Pl. XXXVIII.

under en himmel af violett guldbroderad sammet. Kungshusets gårdsfasad var helt och hållet täckt af guldinväfda tapeter, och från den utmed palatset uppförda läktaren nedhängde rikt broderade täcken med svenska riksvapnet. Ofvanför det nämda tapetzeriet satt ännu en annan suite, som räckte ända upp till taklisten. Å flyglarnas framsidor, liksom å väggen bakom bänkarna å nedre borggården, hade man äfven anbragt samma ståtliga dekoration.[1] 1719, då Ulrika Eleonora den 17 mars kröntes till Sverges drottning i Upsala domkyrka, var koret jämte den kungliga tronen klädd med kostbara »turkiska tapeter», under det att läktare, bänkar och golf doldes af rödt kläde,[2] hvilket senare, såsom det synes, för sista gången vid liknande tillfällen, äfven användes vid Fredrik den I:s kröning.[3] Vid de festligheter, som 1744 anstäldes för att fira Lovisa Ulrikas ankomst till Sverge, användes ännu tapetzeri jämte rödt kläde i rikssalen å Drottningholm.[4] Men då Adolf Fredrik pryddes med de kungliga insignier, öfver hvilka han i själfva verket skulle få vida mindre att säga än öfver svarfstolens tramp och hjul, talas icke vidare om några tapeter, och det röda klädet är utbytt mot blått, hvars allvar bröts endast af de gula, löst påsydda kronorna. Under 1700-talets senare hälft, då ceremonielet vid kröningar samt andra offentliga högtidligheter utvecklades i fast otrolig grad, och de ofta upprepade festligheterna i det fria synas kunnat gifva ypperligt tillfälle till användning af tapetzeri, söker man dock förgäfves detta dekorativa element. Vid Gustaf den tredjes kröning till exempel omtala Inrikes tidningar, att Storkyrkan var klädd med blå damast och kläde med gula kronor.[5] Och ser man på samtida afbildningar af festliga dekorationer synes förhållandet enahanda. Snacks prospekt af dekorationen vid Gustaf III:s lyckliga återkomst från Finland till Stockholm 1775, de många framställningarna öfver torneringarna å Ekolsund och Drottningholm m. m. visa sålunda ingen annan textil prydnad än det lätt igenkänliga blåa kronklädet. Det är ju möjligt, att vid dylika tillfällen enstaka undantag förekommit, men man kan med tämligen hög grad af säkerhet påstå, att sinnet för tapetzeriet som dekorativt element i det fria liksom för dess användning inomhus under 1700-talets senare hälft var försvunnet, något som äfven bekräftas af husgerådskammarens räkenskaper från denna tid, hvilka nästan helt och hållet sakna anteckningar om med tapetzeriets uppsättande förknippade utgifter. Man tycker sig ock under sådana förhållanden lättare kunna förstå den behandling de ädlaste alster af tapetväfveriets vördnadsvärda konst under innevarande århundrade undergått.

Bilden å sid. 154 återgifver midtstycket af en matta, efter kartong af Lars Bolander väfd i savonnerie af P. Hilleström, J. G. Ekebom och K. P. Hilleström, till tronpallen i rikssalen å Stockholms slott. K. husgerådskammaren.

[1] Jfr Relation om Konung Karl XII:s hyllning. R. A.

[2] Berättelse om Hännes Kongl. Majts — Ulricæ Eleonoræ smörjelse och cröningsact — den 17 Martii 1719. Stockholm utan år.

[3] En noga underrättelse om alt hwad som wijd H. K. M. — — Konung Friedrich den förstes — — Cröningsact i acht tagas bör. — Stockholm 1720.

[4] Berättelse om Hennes Kongl. Höghets Printzessan Louise Ulricas emottagande på Drottningholm — — then 18 Aug. 1744. Stockholm utan år.

[5] Inrikes tidningar 1772 den 28 maj.

BILAGOR.

Bil. Lit. A.

Promemoria af D. Cronström angående tapetsuiten Karl den XI:s bataljer.

Aldenstund tenturen är destinerad till ett gallerie, så har man funnit anstendigt att medh sielfwa tapetstyckerne imitera ett galleri eller peristyle, hvars yppningar uthi muren äro terminerade på beggie sijdor medh een colonne, hvilken finner sig så när vidh den andre, att de beggie styckerna aff muuren, hvilka synas ett, när de blåå listorna inflijkas, formera ett smalt bande emellan beggie collonnerne. Yppningarnas lengdh är proportionerad effter sujetternas stoorleek, hwar af een uthi hvar yppning representeras, så att största deelen aff colonnerna komma till att stå uthi een lijka distance. Den 2[dra] och 3[dje] Drabbningen uthi Lundska slaget jemte Landscrona, Malmö och Halmstad sättias alla fem på een lijka lengdt medelst een ringa jemkning.

Den förste drabbningen uthi Lundska slaget är nestan en trediedell lenger, men som det är den principaleste, förste och störste actionen, så lärer det stycket väl passa sig mitt uthi galleriet och giöra een regulier effect att den millerste yppningen är större en de andra.

Ordren utaf bem[te] Palais eller gallerie är och dorique hvilken man för åthskillige orsaker skuldh utwaldt.

1. Han kommer öfverens medt desse martialiske sujetter alldenstundh han af de gamble guden Marti attribueras och kallas l'ordre de Mars. 2. Hans piedestal stijger intet så högt upp uthi sujetten som de tre andre följande ordrerne skulle giordt. 3. Dess entablement och collonner differera också mindre uthi bredd och diametre än de andre orderne, hvilken omstendighet så mycket meera kommit i consideration som man har sökt effter möjeligheet att conseruera någon lijkhet mellan bordurernas diametre ofvan till och på sijdorne.

Dette gallerie således bygdt fingerar man vara gjordt och upprettat af victorien som ett triomphalt monument till en glorieuse åminnelse aff högst sahl. deras K. M[tters] konung Carl den X[s] och konung Carl den XI[s] victorier och torde detsamma medt fog meritera namn af Seger-galleriet.

Störste delen af forgylte zierater, som finnas på colonnerne och frisen, är giord tillijka medh huuset. Men Renommeerne och de små kriggenierne, hwilka med palm- och lorbährsqvistar bepryda rummet och celebrera segren, supponeras effter och wijdh warande action, ty dee begge tijderne förenas uthaf måhlaren uthi en coup d'oeuil medelst een licence som målare och poeter uthi allegoriske ornamenter och inventioner är tillåten, wara dijt komne.

Uti bem[te] zirath finnas mesta deelen wara af Tropheer och wapn som dee gamble bruukade hwilket lempar sig till deras architecture, hwaruti dee här nestan äre incorporhade. Meen dee som liggia neder på golfvet läng widh den Banqueten som formerar under borduren äre accessoires, derföre det och mestedels är moderne gevähr och krijg Equipage, hwilka supponeras werkl. wara tagne uthi den action som representeras, tillijka medh fångarna, varandes dee dijtsatte till ett allment tekn af een fullkombl. seger. Dette är en kort idée af Borduren i gemeen. Hwadh dess styckn en particulier widkommer, så har man folgt proportionerne af ordren. Metoperne har man deels lempat till högst sahl. hans K. Mts konung Carl den X[des] egen persohn som norrstiernan, deels till actionen som Bomben, mural croonan etc. efter det är belägring.

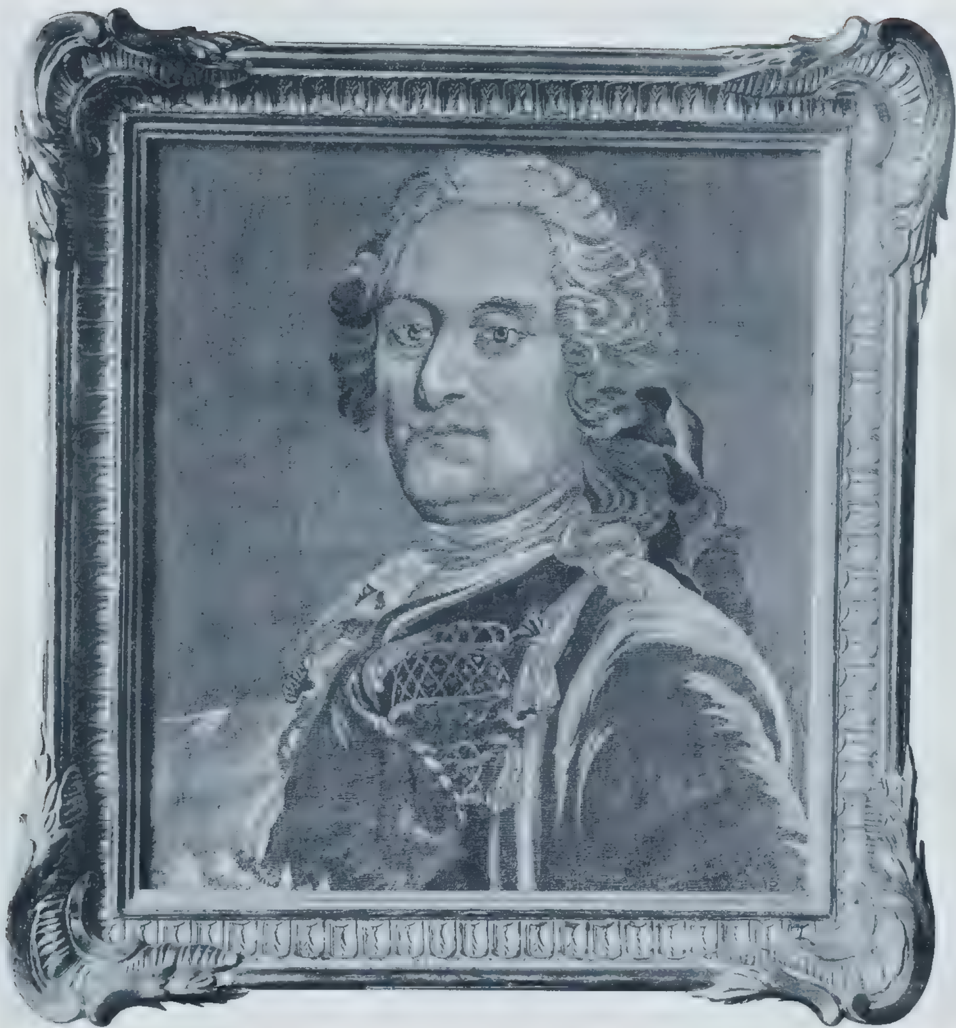
Uthi dee små runda basrelieferne öffwerst på Colonnerne har man satt allgoriske sujetter, hwilka sig sielf uthan Legende uthtijda, hvilken uthi det lille rummet hade blifvit för grann och oläslig.

Alldenstundh man wijdh hvar action som sagt är, har föresatt sig att representera fångar och segerteckn, som uthi sielfwa actionen äro tagne, så har man funnit sig obligerad 1) att vällja sådane figurer som medelst deras carnation och colorerade — — intet kunna tagas för metall eller marmor statuer uthan för leffwandes officerare, Ryttare, soldater etc., som uthi sielfue actionen äre fångne tagne. 2) att uthi hwart stycke representera dem medh differente attituder och drapperier, hwilket fuller giör en stor varietet och skiön effect, men deremot är det åthskillige difficulteter underkastat nembl. att man intet uthan möda kan finna så många attituder som lättel. kunde föreställas om platsen, symmetrien och den sittiande posturen tillåter någon större friheet, till det andra att man för ofvanrörde raison hwarken har kunnat bruuka Romerske eller Grekiske drapperier, ej heller sådana af dee moderne klädedrächter, som äre ändringar af modet underkastat, uthan man har måst inventera något bizarrt och pictoresque, som till een deel allenast beståår uthaf dee moderne drapperier, eviterandes så mycket möjl. är Rockar, armopslagh, hattar, halsduukar, chausseurer etc., hwilket alt offta ändras, och giörandes sombl. figurerne nestan naakne, somblige nestan klädde, hvartill den violence och röfwande som uppå fångar föröfwas har gifwit anledning, aldenstundh dee icke allenast gemenl. afklädas, utan och offta beteckias medh een kappa eller annat som först finnes, stundom och riffues af dem det som först kan bortryckias och det öfr. lembnas eller salveras; uthii sådant tillståndh har man wellat representera dee som widh colonnerne sittia.

Den förste är en medelålders karl, som man af hans kappa af skarlaakn judicerar wara en officerare, af bem[te] kappa har man formerat hans gevandt, hvilket souteneras medh rummen af hans patrontaska. — Den som sitter bredewidh honom är en meer än medelålders grenadier och gemeen. Att han med långt skiegg är måhlat är skiedt till att variera les airs des testes. De uppå andra sidan äre mer caracteristiska. Den ene är en Heyduk eller Hussar, hvaruthaf månge finnas uthi dee tyska och danska troupperne, dess oföränderlige och bizarre klädedrächt har tillijka medh sannolijkheeten gifwit dertill anledning.

Den gråå gubben är en fornem officerare, hans armstycke, förgylte harnesk och panzerskjorta måste intet så noga examineras, det är giordt för rijkheet skuldt uthi Tapisseriet. Desse fyra fångarna supponeras wara tagne i storm och uthfall. Dee moderne gewähr och tropheer är styckewijss tecknade effter naturen medh stoor extactitet och flijt. Jemvähl groupperade medh goust och diversitet.[1]

[1] Originalet i D. Cronströms bref till N. Tessin. R. A.

PORTRÄTT AF C. VON HÅRLEMAN.
Efter O. Arenius. Vafdt af Per Hilleström.

Pl. XXXIX.

Bil. Lit. B.

Kongl. Maijst[s] Husgerådh Cammare Inventarium uprättat Åhr 1732.

Turkiske Tapeter

Af Hans Kongl. Maij:t Konungen i Frankrike förärde.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
16	1	1 st.	7 1/4	9 3/4
	2	»	»	11 1/4
	3	»	»	11 1/4
	4	»	»	9
	5	»	»	9 1/2
	6	»	»	5 1/2
	7	»	»	10 1/4
	8	:	„	10 1/4
	9	»	»	9 1/4

9 st. Tapeter med Guld och Silfwer inwäfde, dock mycket nötte, finnes wara till stoffering samt sina twärstrek rundt omkring wäl försedde, tillsammans werderade för DS. 12.000.

Uti Gången brede wid Kongl. Maij:tz Cabinett.

419 10 En fin Tapet stofferad med smala Canfass listor, 6 3/4 al[r] hög 8 7/8 al[r] bred, skrifwit på stofferingen Fredrichsborg DS. 200.

419 11 En fin dansk Tapet ibidem 6 7/8 al. hög, 5 3/4 al. bred, med smala Canfass listor stofferad, af hvilken tapet 1/4 al. borta i 4kant. DS. 130.

419 12 En gammal figur Ull Tapet 5 1/2 al. hög 4 1/4 al. bred, utan Canfass. DS. 20.

I Kgl. May:tz Cabinett.

418 13 En Tapet af Thisbe Historia Lit. F. 6' al. hög 4 1/2 al. bred. DS. 60.

Tapeter af Josephs Historia.

Uti Kgl. Husgerådz Cammaren.

56	14	1 st.	5	4 3/4
		I Fröken Leijonhufvuds Cammar.		
370	15	1 st.	5	6 3/4
		I Kgl. Husgerådz Cammaren.		
56	16	1 st.	5	5 1/2
3	17	»	»	2 3/4
56	18	»	»	4 3/4

I Fröken Leijonhufwuds Cammare.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
370	19	1 st.	5	7 1/4

6 st. utan Canfass stoffering, wärderade tilhopa DS. 230.

Tapeter af Silcke och fin Ull, som förmäles wara af Hans Excellence Gref Oxenstierna förärte.

Uti Kgl. Huusgerådz Cammaren.

21	20	1 st.	7	9 1/4
	21	»	»	7 5/8
	22	„	—	9 1/4
23	23	»		7 7/8
	24	»	—	7 1/2
	25	»	—	7 5/8

6 st. stofferade allenast i Öfwersta kanten med en rad, bred Sadelhiord och en rad bred Lärftts List, tilhopa werderade för DS. 6.000.

Riks Sahls Tapeterne Lit. A. med stora Figurer, Fält-Slachtningar och Löfwärck.

Uti Riks Saalen på Kongz Huset.

465	26	1 st.	8 1/4	10
	27	»	»	10 5/8
	28	»	—	11
	29	»	—	7
	30	»	—	7 7/8
465	31	»	—	8 1/4
	32	»	—	7 1/2
		I Husgerådz Cam.		
	33	»	8 1/4	7 1/4
		I Kgl. Riks Salen.		
	34	»	—	7 3/4
	35	»	—	10 1/2
	36	»	—	7 1/8
	37	»	—	7 5/8
	38	»	-	12 3/8
		I Husgerådz Cam.		
	39	»	—	8 3/8
	40	»	—	11
	41	»	—	9

16 st. Tapeter behålne med 3, 4 och 5 streek mitt uti, ändalångz och omkring i kanterne, med Kanfass stofferade, wärderade tilsammans för DS. 7.000.

Tapeter af Jacobs Historia Litt. G.

I Fröken Siöblads Säng Cammare.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
395	42	1 st.	4 $^{1}/_{4}$	8 $^{3}/_{4}$
	43	»	»	9 $^{1}/_{8}$
	44	»	—	9 $^{1}/_{2}$

3 st. stofferade, neml. n:o 42 och 44 med 3 streek och n:o 43 med 4 streek ändalångz med Kanfass och dess utan rundt omkring i Kanterne, tilsammans wärderade för DS. 130.

Pålske Tapeterne Lit. L.

I Fröken Dübens förmak.

400	45	1 st.	5 $^{7}/_{8}$	9 $^{1}/_{4}$
	46	» afskuren på en sida	5 $^{7}/_{8}$	5 $^{1}/_{4}$
	47	»	»	4 $^{7}/_{8}$

I Kgl. Slottz Cancelliet i H. Secreteraren Standerhielms Contoir.

660 48 1 st. är afrifwen och söndrig 4 $^{1}/_{2}$ 3 $^{5}/_{8}$

Hr Baron Törnflychts Camr.

404 49 1 st. äfwen sönderrifwen stofferad på 3 sidor och ett strek ändalångz mitt på Tapeten med gammal Canfass 5 $^{7}/_{8}$ 4 $^{3}/_{8}$

I Fröken Dübens Förmak.

400	50	1 st.	5 $^{7}/_{8}$	5 $^{1}/_{2}$
	51	»	,	5 $^{1}/_{2}$

7 st. wärderade för DS. 150.

Skougz Tapeter.

I Kgl. Hofwet och H. Baron Törnflychts Cammare.

404 54 1 st. på hwilken der och hwar fans några hål, war med 4 strek ända långz och eliest rundt omkring med Canfass stofferad 5 $^{3}/_{8}$ 8 $^{1}/_{8}$

I Kgl. Borg Rätten.

686 55 1 st. 5 $^{3}/_{8}$ 4 $^{3}/_{4}$

2 st. werderades till DS. 37: 16.

Cammar Fröken Greta Torstenssons Cammare.

56 1 st. Skougz Tapet 6 al. hög 6 $^{7}/_{8}$ al. bred DS. 65.

57 1 st. dito 6 al. hög 5 $^{3}/_{4}$ al. bred DS. 65.

58 » dito 6 al. hög 4 $^{1}/_{2}$ al. bred DS. 65.

59 » dito 5 $^{1}/_{4}$ al. hög, 6 $^{3}/_{8}$ al. bred DS. 30.

I Fröken Leijonhufwuds Cammare.

371 60 1 st. Tabet af Tobiæ Historia för DS. 36.

I Riks Salen.

692 63 1 st. Figur Tapet 2 $^{7}/_{8}$ al. hög, 5 $^{3}/_{8}$ al. bred, wid en ända afskuren, på 3 sidor och in uti 2 streek gammal sliten Canfass stoffering DS. 4.

I Gången bredewid Kgl. Maij:tz Cabinett.

419 64 1 st. fin dansk Tapet 6 $^{5}/_{8}$ al. hög 2 $^{1}/_{2}$ al. bred, utskuren på en sida DS. 14.

Af Thebaniske Tapeterne Litt. K. fans följande.

I Fröken Siöblads Säng Cammare.

395 65 1 st. 8 al. hög 6 al. bred, war många hål på, stofferad med 1 $^{1}/_{2}$ strek ändalångz, och eliest rundt omkring med Canfass.

I Kgl. Husgerådz Cammaren.

6 66 1 st. 7 al. hög, 12 $^{1}/_{2}$ al. bred, är mycket hålig och utgammal, och föga styrcka uti at slita på, med 3 smala streek ändalångz och des utan rundt omkring stofferad; på ena streeket är något litet afslitit och borta.

Kgl. Maj:tz Corps de Guarde

I Krigz Rättz Salen.

435 67 1 st. war aldeles sönderrifwen, så at allenast deraf lika som förr fans 4 $^{1}/_{4}$ al. i bredden, som hölt 8 al. i högden och de öfrige 12 $^{3}/_{4}$ al. i bredden war icke mera än 2 al. i högden, war med 2 streek ändalångz, så ock för ändan och bägge sidor på de 4 $^{1}/_{4}$ al. men på de öfrige 12 $^{3}/_{4}$ al. war Canfass allenast uti en kant.

435 68 1 st. dito Ibid: 7 al. hög, 7 $^{1}/_{4}$ al. breed.

I Kgl. Husgerådz Cammaren.

2 69 1 st. dito af samma slags Tapeter 6 $^{3}/_{4}$ al. hög och 7 $^{3}/_{4}$ al. breed, war mycket söndrig och sliten.

5 st. wärderade för DS. 80.

Kongl. Maij:tz Corps de Garde

I Krigz Rättz Salen.

435 70 En st. gammal Tapet med Schefferier på, afskuren ofwan och nedan, 8 al. bred, 5 $^{3}/_{8}$ al. hög, utan stoffering på hwilken ock et stort hål är rifwit,

samt et litet stycke dersammastädes urgångit. DS. 12.

Gamle och utsletne Tapeter.

435 71 1 st. Ibidem. 7 al. hög 8 1/2 al. bred, stofferad med gammal Canfass på alla 4 sidor, dock wid en ända 1 st. af Canfassen borta.

I Fröken Siöblads Säng Cammare.

395 72 1 st. 6 al. hög 5 3/4 al. bred, denne är något söndrig och med bläck på et stort ställe mitt på fläckat.

Kongl. Cancellie Colleg:
I stora Förmaket.

627 73 1 st. 6 al. hög 7 3/4 al. breed, med utsliten Canfass stoffering på några ställen.

627 74 1 st. Ibidem som warit 7 1/4 al. hög 11 al. breed, nedan till borden aldeles afrifwen och tapeten i samma kant mycket söndersliten, item denne Tapet mitt på opskuren före en dörr hwaröfwer han är upslagen, och hölt nu allenast 5 1/2 al. i högden förutan det söndriga och 11 al. i bredden, eliest utgammal och söndrig, der och hwar med några stycken Canfass stofferad.

627 75 1 st. Ibidem, 8 1/4 al. hög 6 3/4 al. bred, men mycket gammal, samt med gammal Canfass stoffering på tree sidor.

627 76 1 st. Ibidem 6 7/8 al. hög, 8 1/2 al. breed, af samma beskaffenhet, som nästföregående.

6 st. tilhopa wärderade för DS. 150.

Uti Fröken Lieves Säng Cammare.

353 77 1 st. Landskapz Tapet 5 7/8 al. hög, 6 5/8 al. breed, hwarpå et stort rundt hål, och den swarta borden på en sida aldeles borta, wärderades för DS. 25.

Gamle Tapeter med figurer och Löfwärck. På Kongl. Hofwet och Baron Törnflychts Cammare.

404 78 1 st. stofferad med swart odugel. Canfass i Canterna, deraf en deel borta

	Höjden (aln)	Bredden (aln)
	5 7/8	8

I Kgl. Cammar Colleg. nya Rum.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
662	79	1 st. dito	5 7/8	7
	80	» dito	—	9
	81	» —	—	4 1/2
	82	» —	—	4 5/8
	83	» —	—	5 5/8

6 st. tilsammans wärderade för DS. 250.

Tapeter af Romuli Historia.
Fröken Dübens Rum.

402	84	1 st. mycket sliten och gammal	6	8 7/8

Högst Sahl. hans Kongl. Säng Cammare eller där andra divisionen af Rådet sitter.

	85	1 st.	6	6 3/4
	86	»	»	7 7/8
	87	»	—	8
	88	»	—	10
	89	»	—	5 5/8
	90	»	—	6 5/8
	91	»	—	5 3/8

8 st. wärderade för DS. 900.

Skogz Tapeter.
Fröken Dübens rum.

402	92	1 st. med god Canfass rundt omkring stofferat	5 1/4	7 1/2

Kgl. Maj:tz Borgrätt.

686	93	1 st.	5 1/4	3 1/4
	94	»	—	5 1/4
	95	»	—	9

I Fröken Beat: Lieves Säng Cammare.

353	96	1 st.	—	4 1/4

I Kgl. Borg Rätten.

686	97	1 st.	—	6 3/4

6 st. Tap: wärderade för DS. 180.

Historiæ Tapeter.
Hr Estats secretaire von Kockens Contoir.

643	99	1 st. stofferad med Canfass rundt omkring	6 1/8	7 7/8
	100	1 st. D:o	6 1/4	9

I Kgl. Maij:tz Predike Saal.

448	101	1 st.	6	6 5/8

Kgl. Cancellie Coll. och Präsident: Cammare.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
	102	1 st. med gammal smal Canfass stofferad	6	4 5/8
	103	» dito condit.	5 3/4	4 1/2
623	104	»	6	5 1/2
	105	» stofferad som 99	5 3/4	6 3/4
	106	» d:o	5 3/4	4 1/2

8 st. Tapeter wärderade tilsammans för DS. 300.

I Kgl. Slottz Cancelliet och Secret: Standerhielms Contoir.

660 107 1 st. gammal figur ull Tapet. 5 al. hög, 5 al. bred med gammal Canfass omkring wärderad för DS. 8.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

23 108 1 st. gammal löfwärcks tapet 7 1/4 al. breed, 4 1/2 al. hög, mycket söndrig, med gammal Canfass rundt omkring DS. 7.

I Statz Secretaire von Kockens contoir.

643 109 1 st. gammal Skougz Tapet 8 7/8 al. bred, 3 al. hög med gammal sliten Canfass på trenne sidor DS. 7.

I Kongl. Husgerådz Cammaren.

3 110 1 st. Skogz Tapet Litt. Y. 3 al. hög, 11 5/8 al. bred, stofferad med gammal Canfass på tree sidor wärderad för DS. 15.

2 111 1 st. gammal ull Tapet, med stora blad uppå 10 1/2 al. bred, 4 1/8 al. hög, stofferat med Canfass på 2 sidor DS. 17.

Gamla Ullskogs Tapeter.

Fröken Leijonhufvuds Cammare.

371 113 1 st. d:o stofferad med Canfass omkring och med 2 streek mitt på 5 7/8 6 5/8

Fröken Torstenssons Cammare.

364 114 1 st. med 4 streek, och Canfass rundt omkring i alla kanterne 5 3/4 8 3/4

364 115 1 st. Ibidem med 3 streek mitt på 5 5/8 7 3/4

3 st. Tapeter wärderade tillsammans för DS. 60.

I Kgl. Borg Rätten.

686 116 1 st. Historiæ Tapet af wilda fäcktande diur, 6 1/4 al. hög 4 1/2 al. breed, i det ena hörnet är et stycke borta, stofferad rundt omkring med Canfass, och 1 streek ändalångz öfwer Tapeten, wärderades för DS. 25.

Skougz Tapeter.

I Kgl. Borg Rätten.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
686	117	1 st. stofferat med Canfass rundt omkring	5	8

I Fröken Lieves Säng Cammar.

	118	1 st. dito	5	4 3/4
	119	» dito	»	4 1/2
	120	» dito	—	5 1/2
353	121	» dito	—	7
	122	» dito	—	5 1/2
	123	» dito	—	4 3/8

7 st. wärderade för DS. 200.

Tapeter af den Trojaniske Historien.

I Statz Secreteraren von Kockens Contoir.

644	124	1 st. med Latinsk inscription på der och hwar med gammal Canfass stofferad	6	5 3/8

I Kgl. Drabant Saalen.

	125	1 st. dito rundt omkring med Canfass	6	6 5/8
	126	» dito	—	6 3/4
	127	» dito	—	8
450	128	» dito	—	8 1/2
	129	» dito	—	6 3/4
	130	» dito	—	9
	131	» på et ställe något bortslitit	—	5 1/4

Kongl. Cancellie Collegii Stora Förmaket.

	132	1 st. dito	—	8 7/8
627	133	» dito	—	10 1/4
	134	» mycket sönder	—	8

Fröken Dübens rum.

402	135	1 st. dito Canfassen' på nedra ändan 1/2 parten borta	—	4 1/2

12 st. tilhopa werderade DS. 800.

PORTRÄTT AF PRINSESSAN SOFIA ALBERTINA.
Efter G. Lundberg. [illegible]afdt af P[illegible]. Hillestrom.

Tapeter af Constantini Magni Historia. Kongl. Cancellie Collegium utanföre Förmaket.

Höjden (aln) Bredden (aln)

625 136 1 st. stofferat med kantfranss rundt omkring och tre strek mit på, gammal och utsliten 6 6 3/4

625 137 1 st. d:o med 2ne gamla streek, och söndrig Canfass mitt på
6 4 3/4

625 138 1 st. d:o med 4 streek, gammal sliten Canfass mit på
— 7 7/8

3 st. Tapeter med Latinisk Inscription uppå, wärderade tilsammans DS. 350.

Historiæ Tapeter af fin Ull och Silcke med stora Figurer, och blå korss ofwan och nedan på borden.

I Drabante Saalen.

452 139 1 st. stofferat med 3 streek mit på och dess utan rundt omkring med gammal Canfass 5 5/8 10

140 1 st. » 5 1/2
141 » » 5 1/2
142 » — 6 5/8
452 143 » — 7 1/2
144 » — 7 1/2
145 » — 9 1/4
146 » — 6 1/2

8 st. Tapeter tilhopa wärderade för S.mtt 200.

Figur Tapeter, med något Guld och Silfwer inwäfwit.

I Fröken Dübens rum.

403 147 1 st. stofferad rundt omkring och mitt på med 4 streek Canfass, och i ett hörn 1 stycke Canfass borta, eliest mycket sliten
6 5/8 9 1/4

I Kongl. M:ts Cabinett.

148 1 st. af d:o Tapeter
6 5/8 7 1/8
149 » dito — 6 1/8
150 » — 9 3/4
444 151 » — 6 3/4
152 » — 7
153 » — 7
154 » — 9

8 st. Tapeter, hållandes dess:e 410 3/4 al. uti quadrat, och giör à 3 D. S.m:tt al. DS. 1.232: 8.

Landskapz Tapeter af Silcke och Ull med foglar och diur uppå.

I Fruntimbers Maatsaalen.

Höjden (aln) Bredden (aln)

399 155 1 st. stofferat rundt omkring och mit på 2 strek Canfass
5 5/8 8 1/4

I Steensalen.

445 156 1 st. — 3 5/8

2 st. wärderade till 2 D. S.m:tt al. uti quadrat giör DS. 133: 19.

Landskapz Tapeter af Silcke och fin Ull, med Sweriges wapen uppå och wredne Pelare på sidorne.

I Kgl. Huusgerådz Cammaren.

3 157 1 st. stofferad omkring med Kanfass och 3 d:o strek mitt på
7 3/4 7 5/8
20 158 1 st. dito 7 3/8
159 » — 7 1/2
3 160 » 8 1/8

Hans Kgl. Maij:tz Alcove.

161 1 st. dito — 7
162 » — 7
331 163 » — 7 3/8
164 » — 8

8 st. Tapeter, hwilcka äro tilhopa wärderade för DS. 1.000.

Landskapz Tapeter med små Figurer samt Wapen på Öfwersta borderne och inwäfne årtal 1648 på nederste borderne, såsom ock Pelarearbete på sidorne.

Hofmästarinnans Cabinett.

418 165 1 st. stofferat med Canfass omkring och mitt på med 3 dito strek
7 5/8 7 1/4
418 166 1 st. dito — 6 1/8
418 167 » dito stofferat och mit på med 5 streek — 10 5/16
418 168 1 st. d:o mit på med 4 streek
— 7 7/8
418 169 » stofferat rundt omkring med Kanfass i kanterne, och mitt på med 4 d:o strek — 8 1/2

Grefwe Banérs Cammare.

413 170 1 st. dito allenast med 3 streek mit på, 1 st. Canfass borta i et hörn
— 8 3/8

Höjden (aln) Bredden (aln)

413 171 1 st. dito rundt omkring kanterne och med 7 streck mit på — 12 1/2

413 172 1 st. lika som 165 — 7 3/8

413 173 — sammaledes — 6

9 st. Tapeter, tilsammans wärderade för DS. 2.500.

Figur Tapeter, hwaruppå Swänska Wapn wäfne äro, tillika med Latinske Inscriptioner och namn Sveno och Gethar Guldrike.

I Kgl. Husgerådz Cammare.

174 1 st. stofferadt med gammal Canfass rundt omkring och 3 d:o gamla smala strek mit på 6 1/4 9

175 1 st. dito med et strek — 5 1/2

176 » dito lika stofferad — 7

177 » dito med 2 strek mit på 7 1/2

4 st. tilsammans werderade för DS. 900.

Fröken Siöblads Säng Cammare.

395 178 En gammal Tursk Tapet 3 1/2 al. bred 8 1/2 al. lång, stofferingen aldeles söndersliten DS. 12.

Tapeter af Jacobs Historia.

Kongzöhr och Kongl. Maij:tz Maatsaal.

180	1 st.	4 3/8	11 3/8
181	»	—	3 11/16
182		—	3 3/8
183	»	—	5 1/2
184			2 3/8
185		—	2 3/8
186		—	9 1/2

7 st. Tapeter, hwaraf somlige äre något söndrige och lappade, äre räknade till 167 9/128 al. uti quadrat, som à 2 D. S.m:tt al. giör DS. 334: 4.12.

Kongzöhr och Kgl. Maij:tz Säng Cammare.

544 187 1 st. gammal Ull Tapet med figurer och lööfwärck, samt litet guld och silfwer uti och border uppå, 3 al. hög, 11 al. breed giör 33 al. i quadrat à 2 1/2 D. 82: 16.

544 188 En dito af samma slag ibidem, 3 al. hög 7 1/2 al. breed, giör 22 1/2 al. i quadrat à 2 1/2 D. 56: 8.

544 189 1 st. dito af lika slag ibidem 3 1/8 al. hög 7 al. bred, giör 21 7/8 al. i quadrat à 2 1/2 D. 54: 22.

I Hennes Maij:tz Maatsaal. Ibidem.

544 190 En Skogz Tapet 6 7/8 al. hög, 4 3/8 al. breed giör 30 5/64 al. quadrat à 1 D. 8 ./. S.m:tt 37: 19.3.

544 191 En dito Ibidem 6 1/4 al. hög 8 1/4 al. breed, giör 51 9/16 al. quadrat à 1 D. 8 ./. DS. 64: 14.12.

544 192 En dito Ibidem 6 1/4 al. hög 7 al. breed, giör 43 3/4 al. quadrat à 1 1/4 D. DS. 54: 22.

544 193 En dito Ibidem. 6 1/4 al. hög 9 al. bred, giör 56 1/4 al. quadrat à 1 1/4 D. DS. 70: 10.

544 194 En dito Ibidem 6 1/4 al. hög, 6 3/4 bred, giör 42 3/16 al. quadrat à 1 D. 8 ./. S.m:tt 52: 23.12.

544 195 En dito Ibidem 6 1/2 al. hög 5 1/2 al. bred giör 35 3/4 quadrat al. à 1 D. 8 ./. DS. 44: 22.

544 196 En dito Ibidem 6 1/2 al. hög 7 al. bred giör 45 1/2 al. quadrat à 1 D. 8 ./. DS. 56: 28.

Skougz Tapeter. Ibidem och Hennes Maij:tz öfre rum.

545	197	1 st.	5 1/2	4 1/4
	198	»	—	3 1/4
	199	»	—	9
	200	»		6 1/4
	201	»	—	5 1/2
	202	»	—	7 3/4

6 Tapeter hålla 198 quadrat al. wärderade à 1 D. S.m:tt hwarie al. giör DS. 198.

I Kongl. Rådz Byggningen Ibidem.

En Teinture Skogz Tapeter, alle utan stoffering af Canfass.

	203	1 st.	5 1/4	4 1/4
	204	»	—	8 1/2
	205	»	—	5 3/4
545	206	»	—	6 1/2
	207	»	—	5 3/4

5 st. hålla 161 7/16 quadrat al. wärderade à 1 1/4 D. al. DS. 201: 25.12.

Figur Tapeter af Silcke och Ull, alle med Canfass stofferade. Ibidem.

		Höjden (aln)	Bredden (aln)
208	1 st.	5 5/8	4 1/4
209	»	»	8
210			5 1/2
211	»	—	6 1/8
212	»	—	4 1/2
213	»	—	3 1/2

6 st. Tapeter hålla tillsammans 179 19/64 quadrat alnar, à 2 D. S.m^{tt} alnen DS. 358: 19.

Skogz Tapeter med swart och guul list omkring och foglar samt diur uppå. Ibidem.

545	214	1 st.	5 5/8	5 5/8
	215	»	—	6 1/2
	216	»	—	5 3/8
	217	»	—	2 3/8

4 st. äre räknade till 111 51/64 quadrat alnar som à 3 D. S.m^{tt} hwarie aln giör DS. 335: 12.12.

Skogz Tapeter med bord omkring af blomwärck. Ibidem.

545	218	1 st.	5 1/4	8 5/8
	219	»	—	5 1/2
	220		—	4 1/4
	221	»	—	7 3/4
	222	»	—	3 1/8
	223	»		6 1/2

6 st. Tapeter hålla 187 11/16 al. uti quadrat, som äre wärderade à 1 1/4 D. al. giör DS. 234: 19. 12.

I Cavaillers Byggningen.
Ibidem

545 224 En gammal figur Ull Tapet 4 3/4 al. hög, 4 1/2 al. bred DS. 25.

545 225 1 st. dito 4 3/4 al. hög 5 1/2 al. bred DS. 30.

546 226 1 st. dito med Swänskt Wapen uppå, 6 al. hög, 7 al. bred DS. 42.

546 227 1 st. Löfwärks Tapet mycket söndrig 4 3/4 al. hög 4 1/4 al. breed DS. 8.

Uti Öfre Saalen.
Ibidem.

546 228 1 st. gammal Löfwärks Tapet med swänskt wapen uppå 4 1/8 al. hög, 7 al. breed DS. 20.

546 229 1 st. dito sammal: 4 3/8 al. hög, 7 al. breed DS. 20.

546 230 1 st. dito äfwenledes 3 3/4 al. hög. 7 al. breed DS. 20.

546 231 1 st. dito 4 al. hög, 7 3/8 al. bred DS. 20.

546 232 1 st. dito 4 3/8 al. hög 7 1/4 al. bred DS. 20.

546 233 1 st. dito 4 13/16 al. hög 5 1/2 al. breed, söndrig DS. 20.

546 234 1 st. dito 4 3/4 al. hög 11 al. breed DS. 50.

Uti Kongl. Huusgerådz Cammaren.
Ibidem.

546 235 1 st. gammal figur Ull Tapet 4 7/8 al. hög 5 5/8 al. bred DS. 25.

546 236 1 st. dito 5 3/4 al. hög 4 1/4 al. breed, giör 24 7/16 al. i quadrat à 1 D. S.m^{tt} DS. 24: 14.

546 237 1 st. dito 4 7/8 al. hög 3 1/4 al. breed, giör 15 17/32 al. quadrat à 1 D. S.m^{tt}. DS. 15: 17.

546 238 1 st. dito mycket söndrig och lappad 5 3/4 al. hög, 4 1/2 al. breed, giör 25 7/8 al. quadrat à 1 D. S.m^{tt}. DS. 25: 28.

546 239 1 st. dito med söndrig Canfass, 5 3/4 al. hög, 5 5/8 al. breed, giör 32 11/32 al. quadrat à 1 D. S.m^{tt} al. DS. 32: 11.

546 240 1 st. dito gammal aldeles söndergången Ull Tapet med stora hål på, är odugelig DS. 2.

546 241 1 st. gammal figur ull Tapet 6 3/8 al. hög, 6 3/4 al. bred, giör 43 1/32 al. quadrat à 1 D. S.m^{tt} al. DS. 43: 1.

546 242 1 st. dito 4 3/4 al. hög 9 1/4 al. bred giör 43 15/16 al. quadrat à 1 D. DS. 43: 30.

546 243 I st. dito 6 ½ al. hög, 6 al. bred, giör uträknad 39 al. quadrat à I d^r. DS. 39.

Skogz Tapeter Ibidem.

		Höjden (aln)	Bredden (aln)
546	244 I st.	5 ½	3 ¼
	245 »	—	8 ¼

2 st. Tapeter uträknade til 63 ¼ al. quadrat, som wärderades à I ¾ D. s.m^tt al. DS. 110: 22.

Figur Tapeter med inwäfde namn i Borderne An Busson samt årtal 1668.

Westerås Slott.

246	I st.	5	5 ⅛
247	»	—	3 ¼
248	»	—	5 ⅞
249	»	—	7 ¾
250	»	—	2 ⅝

5 st. Tapeter af et slag, som hålla 125 ⅝ al. quadrat och wärderades hwar al. för 2 D. som giör DS. 251: 8.

Än Figur Tapeter med små figurer uti borderne.

Kongl. Swea Hof Rätt Lilla Håf Rätts Salen.

251 I st. hel underfodrad med Canfass 5 ¾ 6 ½

252 » dito allenast i kanterne rundt omkring med Canfass 4 ⅜

253	I st.	dito	-	5 ⅝
254	»	dito	—	4 ½
255	»	dito	—	7 ⅝
256	»	dito	—	6 ½
257	»	dito	—	8 ¾

I Kgl. Husgerådz Cammaren.

258 I st. conditionerad som 251 — 5 ⅜

8 st. tillsammans, hwilka giöra uträknade 283 3/16 al. quadrat à 2 ¼ D. S.m^tt al. DS. 637: 5.12.

Historiæ eller Figur Tapeter.

Uti Greflige Oxenstierniske huset.

259	I st.	5 ½	7
260	»	—	5 ½
261	»		3 ¾
262		—	4 ¼
263	»	—	4
264	»	—	5 ½

		Hojden (aln)	Bredden (aln)
265	I st.	—	4 ¼
266	»	—	6 ¼

8 st. Tapeter, hålla tilsammans 222 ¾ al. quadrat, som blefwe wärderade I ½ D. S.m^tt hwarie quadrat aln, gör DS. 334: 4.

En Teinture Tapeter af Simsons Historia med sitt behörige Canfass stofferade.

Tryck Taffel Saalen på Slottet.

453	267	I st.	5 ⅞	6 ¾
	268	»	—	9
	269	»		7 ⅞
	270	»	5 ⅝	4 ½
	271	»	—	6 ⅞
	272	»	—	4 ⅜
	273	»	—	5 ⅞
	274	»	—	5 ½

8 st. Tapeter, hwilcka göra 298 5/32 al. quadrat och wärderade hwar aln för I ⅓ D. S.m^tt. DS. 397: 17.8.

Tapeter af Jacobs Historia af Silcke och ull med behörig Canfass.

Fröken Siöblads rum.

393 275 I st. 5 ¼ 6 ¾

Hans Kongl. Maj:tz Säng Cammare.

330 276 I st. — 4 ½

Fröken Siöblads rum.

393	277	I st.	—	6 ¾
	278	»	—	7 ⅞
	279	»	—	5 ⅝
	280	»	5 ¼	5 ¾
	281	»	—	9 ¼
	282		—	4 ¼

8 st. Tapeter, hålla tillsammans 269 1/16 al. quadrat à 4 D. S.m^tt al. som giör DS. 1.076: 8.

Historiæ och Figur Tapeter med behörig Canfass stofferade.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

20 283 I st. 5 ½ 5 ⅜

Kongl. Cancellie Collegium och Cammaren innanför Conference Salen.

623	284	I st.	—	7 ¾
	285	»	—	5 ¾
	286	»	—	6
	287	»	—	8

5 st. Tapeter hålla 180 13/16 al. quadrat, som wärderades à I D. S.m^tt al. DS. 180: 26.

PORTRÄTT AF KONUNG LUDVIG XV.
Efter JEAURAT. Väfdt af COZETTE.

Pl. XLI.

Skougz Tapeter med gammal Canfass stofferade.

Fröken Leijonhufvuds Cammare.

			Hojden (aln)	Bredden (aln)
371	288	1 st.	5 1/2	6 3/8
	289	»	—	3 3/4

Fröken Torstenssons Cammare.

364	290	1 st.	5 3/8	6 1/4

3 st. hålla 89 9/32 al. quadrat som äre wärderade hwarie aln till 26 2/3 ·/. S.mtt giör DS. 74: 12.20.

Historiæ och Figur Tapeter, stofferade med wisse strek Canfass.

Uti Audience Saalen.

325	291	1 st.	5 7/8	8 7/8
	292	»	—	4 3/8
	293	»	—	7 3/4
	294	»	—	9 3/4
	295	»	—	5 3/8
	296	»	—	8
	297	»	5 7/8	6 5/8
	298	»	—	6 1/2

8 st. Tapeter, hålla tillhopa 336 11/32 quadrat al. som äro wärderade till 3 D. S.mtt hwarie aln, gör uträknade DS. 1.009: 1.

En Teinture Figur Tapeter, med Silcke, Ull, Silfwer och Guld uti, som repräsenterar de 12 månader om året, quatuor Elementa, quatuor Anni Tempora, samt dagen och natten til talet 10 st. dem Hennes Maij:tt Riks Enckedrottningen, dn 1 Januarii 1698 förärt Kongl. Maij:tt till nyårsgåfwa, finnes således beskaffade som fölier.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

22	299	Januar Februarii	6 3/8	7 3/4
	300	Mars Aprill	—	7 3/4
	301	Maii Junii	—	7 5/8
	302	Julii Augustii	—	7 5/8
	303	Septemb. October	—	7 3/4
	304	November Decemb	—	8
	305	Qvatvor Elementa	—	8 5/8
	306	Qvat: Anni Tempora	—	8 3/4
	307	dagen	—	4 3/8
	308	natten	—	4 5/8
				al. 72 7/8

Hwilcka Tapeter dn 6 Martii 1700 äre wärderade till Dr S.mtt 8.000.

En Teinture Figur Tapeter, stofferade i kanterne med blått dwälck och stöfwelband.

På Carlberg.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
470	309	1 st.	6 3/8	9
	310	»	—	8 7/8
	311	»	—	6 3/4
	312	»	—	5 5/8
	313	»	—	4 1/2
	314	»	—	3 1/2

6 st. Tapeter hålla tillsammans 237 15/32 al. quadrat, à 8 D. S.mtt hwarje aln giör DS. 1.899: 24.

Figur Tapeter med Moses Historia. I Kongl. Husgerådz Cammaren.

315	1 st.	5 1/4	9
316	»	—	7 5/8
317	»	—	6 1/2
318	»	—	5 1/4
319	»	—	4 3/8
320	»	—	4 3/8

6 st. wärderade tilhopa för 450 Rd. el. S.mtt 900.

I Fröken Dübens rum.

403 321 1 st. Skogz Tapet med små figurer 6 al. hög 7 3/4 al. breed DS. 25.

403 322 1 dito Figur Tapet 5 3/4 al. hög 6 3/4 al. bred. DS. 15.

403 323 1 dito 5 3/4 al. hög, 5 1/4 al. breed DS. 15.

403 324 1 dito 5 3/4 al. hög, 4 al. breed DS. 2.

En Teinture Tapeter af Babilons Historie, med stora figurer af Personer och Hästar samt breda border omkring, Canfassen mästadels försliten.

I Kongl. Stånd Drabants Salen.

322	325	1 st.	5 3/4	9 3/4
	326	»	—	4 3/8
	327	»	—	5 1/2
	328	»	—	6 1/2

I Baron Törnflychts Cammare.

404	329	1 st.	5 3/4	5 1/4

I Kongl. Stånd Drabant Saalen.

322	330	1 st.	—	7 5/8
	331	»	—	6 1/2
		7 st. Tapeter	5 3/4 —	45 1/2

giör quadrat alnar 261 5/8, som skattades till 20 ·/. S.mtt hwarie al. giör DS. 163: 16.12.

Figur Skogz Tapeter.
I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
19	332	1 st.	5	5 3/8
	333	»	—	4 3/4
	334	»	—	5 1/2
	335	»	—	6 3/4
	336	»	—	6
	337	»	—	4
	338	»	—	8 1/4
	339	»	—	8 1/2
	340	»	—	7 1/8
	341	»	5	2 3/4
	342	»	—	2 3/4
	343	»	—	4

Förmaket Fol. 47 uti Rumboken.

452	344	1 st.	5	7 1/4
	345	»	—	8 1/4
	346	»	—	5 1/4
	347	»	—	6
	348	»	—	2 1/4
	349	»	—	3 7/8

18 st. Tapeter tillsammans wärderade för D. S.m[tt] 1.400.

En Teinture af Käijsar Augusti Historia.
I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

20	350	1 st.	5 3/8	4 3/8
	351	»	—	8 1/2
	352	»	—	7 3/4
	353	»	—	3 1/8
	354	»	—	5 5/8
	355	»	—	7 1/8

6 st. Tapeter hålla 5 3/8 — 36 1/2 giör quadrat alnar 196 3/16 à 5 D. S.m[tt] hwarie quadrat aln DS. 980: 30.

I Baron Törnflychts Cammare.

404 356 1 gammal Historiæ Tapet 5 3/4 al. bred 6 al. hög DS. 10.

Gräkiske Historiæ Tapeter helt fina af Silcke.
Hans Kongl. Maj:tz Säng Cammare.

330	357	1 st.	5 7/8	7 3/4
	358	»	—	8 3/4
	359	»	—	6 1/2
	360	»	—	6 1/2
	361	»	—	5 3/8

5 st. Tapeter hålla 5 7/8 — 34 7/8 giör 204 57/64 quadrat alnar, à 3 d. S:m[tt] alnen belöper DS. 614: 21.12.

En Teinture Skogz Tapeter.
I Stora Saalen, bredewid Hennes Maij:ts audience rum.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
319	362	1 st.	7 1/4	8 1/8
	363	»	—	1 3/4
	364	»	—	2
	365	»	—	3 1/4
	366	»	—	1 7/8
	367	»	—	2 5/8
	368	»	—	2 7/8
	369	»	—	1 5/8
	370	»	—	2 1/16
	371	»	—	2 5/16
	372	»	—	1 1/4

11 st.

Håffmästarinnans Cammare.

373	1 st.	—	7 1/8
374	»	7 1/4	49 (?)
375	»	—	1 1/2
376	»	—	2 11/16
377	»	—	1 3/4
378	»	—	2 9/16
379	»	—	1 7/16
380	»	—	1 3/4
381	»	—	1 1/2

20 st. Tapeter 7 1/4 — 55 1/8 à 7 1/4 al. höga och 55 1/8 al. breda uphandlade åhr 1699 för D. S.m[tt] 1.110: 24.

Ull Tapeter, med stora Figurer och Löfwärck, gamla och lappade.

Kongl. Slottz Cancelliet.

660 382 1 st. 5 7/8 8 3/4
659 383 » — 5 1/2

I Riks Salen.

691 384 » — 5 1/2

Kongl. Maij:tts Corps de Garde.
Krigz Rätts Saalen.

435 385 1 st. — 4 3/8

4 st. giöra uträknade 141 47/64 al. quadrat à 16 ·/. Sm[tt] al. DS. 70: 27.18.

Skogz Tapeter af fin Ull med små border omkring.
I Hoff Fröknarnes rum.

386	1 st.	5 1/2	4 3/4
387	»	—	4
388	»	—	6 7/8

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	389	1 st.	—	6
	390	»	—	$4\frac{7}{8}$
	391		—	$7\frac{1}{8}$

6 st. Tapeter hwilckas högd och bredd äre räknade till 185 $\frac{5}{8}$ al. uti quadrat och giör à 1 D. S.m^{tt} al. DS. 185: 20.

Landskapz Tapeter af Silcke och Ull, med små Figurer.

I Kongl. Maij:ts rum och Steensalen kallad.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	392	1 st.	$6\frac{1}{2}$	$6\frac{1}{4}$
	393	»	—	$10\frac{3}{4}$
445	394	»	—	$8\frac{5}{8}$
	395	»	—	$5\frac{3}{4}$
	396	»	—	$4\frac{1}{2}$
	397	»	—	$7\frac{3}{4}$

6 st. Tapeter, äre räknade till 283 $\frac{9}{16}$ quadrat alnar, som à 1 $\frac{1}{2}$ D. S.m^{tt} hwarie aln giör DS. 425: 11.

Landskaps Tapeter, hålige och lappade, med swart och guul list omkring.

Ibidem i Steensaalen.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
445	398	1 st.	6	$6\frac{1}{2}$
	399	»	—	8

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
3	400	1 st.	—	$6\frac{7}{8}$
	401	»	—	$10\frac{1}{4}$

I stora Råd Salen.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
440	402	1 st.	—	$2\frac{3}{4}$

5 st. Tapeter, hwilcka tillsammans giöra uträknade 206 $\frac{1}{4}$ al. quadrat, wärderade à 1 $\frac{1}{2}$ D. Sm^{tt} al. DS. 309: 12.

Landskaps Tapeter i stora Rådsalen.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	403	1 st.	$6\frac{1}{4}$	$5\frac{1}{2}$
	404	»	—	$5\frac{1}{2}$
	405	»	—	10
	406	»	—	$7\frac{3}{4}$
440	407	»	—	$7\frac{3}{4}$
	408	»	—	$6\frac{1}{2}$
	409	»	—	$8\frac{3}{4}$
	410	»	—	$6\frac{1}{2}$

8 st. tillsammans wärderade för DS. 2.400.

Tapeter af Jephte Historie.
Kongl. Maij:ts Prediko Saal.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	411	1 st.	$5\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{2}$
	412	»	–	$4\frac{3}{8}$
	413	»	–	8
	414	»	—	$5\frac{3}{8}$
	415	»	—	$6\frac{3}{4}$
	416	»	-	6
	417	»	—	9

7 st. Tapeter hålla tillsammans 253 quadrat alnar, som wärderades à 4 D. S.m^{tt} alnen. DS. 1.012.

En Teinture Figur Tapeter, stofferade med obleekt Lärftt.

På Carlberg.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	418	1 st.	$5\frac{1}{8}$	$7\frac{1}{4}$
	419	»	—	$8\frac{1}{4}$
	420	»	—	$5\frac{3}{8}$
467	421	»	—	6
	422	»	—	4
	423	»	—	$4\frac{7}{8}$
	424	»	—	$1\frac{1}{4}$

7 st. Tapeter, hålla 189 $\frac{5}{8}$ al. quadrat, hwarie aln wärderad à 6 D. S.m^{tt} giör DS. 1.137: 24.

I Kongl. Cancellie Collegio Cammaren innanför Conference Saalen.

622 425 1 st. Figur Tapet 6 al. hög 5 $\frac{5}{8}$ al. breed DS. 30.

622 426 1 st. dito 6 al. hög, 6 $\frac{3}{4}$ al. breed Ibidem. DS. 38.

622 427 En dito 5 $\frac{3}{4}$ al. hög 6 $\frac{1}{2}$ al. breed Ibidem. DS. 12.

Tapeter kallade engelska Jagten med wapen uppå och årtal 1647.

Kongl. Cancellie Colleg: och Conference Saalen.

	Nr		Höjden (aln)	Bredden (aln)
	428	1 st.	$7\frac{5}{16}$	7
	429	»	—	$7\frac{3}{8}$
618	430	»	—	$8\frac{7}{8}$
	431	»	—	$11\frac{3}{4}$
	432	»	—	$11\frac{3}{4}$
	433	»	—	$12\frac{1}{4}$

6 st. Tapeter tilhopa wärderade för S.m^{tt} 3.000.

En Teinture Tapeter kallade Lustagårdz Tapeter.

Uti Kongl. Justitiæ Revisions Salen.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
628	434	1 st.	5 5/8	5 1/2
	435	»	—	8 3/4
	436	»	—	8 1/2
	437	»	—	7 1/2
	438	»	—	6 5/8
	439	»	—	5 1/2
	440	»	—	4 1/2
	441	»	—	4 1/2

8 st. Tapeter, hwilcka helt nötte och slitne äre tilsammans wärderade DS. 150.

Skogz Tapeter af åtskillige slag.

I Kongl. Krigz Collegio.

442	1 st.	6 5/8	6 3/4
443	»	6	4 1/2
444	»	6 5/8	8
445	»	5 7/8	7 7/8
446		6 3/4	5
447	»	6	6 3/4
448	»	5 3/4	5 1/4

7 st., tilsammans wärderade för DS. 200.

Kongl. Bergz Collegium.

I Hr Presidentens Cammare.

656 449 1 st. Tapet söndrig och lappad 6 al. hög 5 1/2 al. bred DS. 10.

656 450 1 st. dito 6 al. hög, 6 1/2 al. bred Ibidem. DS. 15.

656 451 1 st. dito annan sort 6 al. hög 6 3/4 al. bred. Ibid: DS. 17.

I Kongl. Cammar Colleg: andra Rum.

663 452 1 st. fin dansk figur Tapet med inwäfwit guld, 10 al. bred, 7 al. hög. DS. 150.

663 453 1 st. dito conditionerad som den förre, håller 11 1/2 al. i bredden 7 al. i högden. DS. 200.

663 454 1 st. dito hwaruti intet guld, 6 3/4 al. bred, 7 al. hög. DS. 40.

663 456 1 st. dito söndrig och 8 1/2 al. breed, 7 3/4 al. hög. DS. 50.

663 457 1 st. liten Tapet med en person uppå 2 1/2 al. bred 3 3/4 al. hög. DS. 12.

Skogz och Figur Tapeter.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

			Höjden (aln)	Bredden (aln)
23	458	1 st.	5 7/8	8
	459	»	—	6 3/4
	460	»	—	5 5/8
	461	»	—	4 3/8

4 st. wärderade tillsammans för DS. 30.

I Kongl. Slottz Cancelliet.

659 462 1 st. gammal söndrig figur Tapet 5 7/8 al. hög 5 3/4 al. bred. DS. 5.

659 463 1 st. Skogz och Figur dito 5 7/8 al. hög 6 3/4 al. bred wärderat för DS. 10.

659 464 1 st. gammal Ull Tapet 8 5/8 al. bred 6 al. hög DS. 15.

659 465 1 st. gammal Tapet med Adams och Evæ historia 3 7/8 al. bred, 4 7/8 al. hög DS. 4.

659 466 1 st. gammal figur Ull Tapet 4 1/2 al. bred, 6 al. hög DS. 4.

659 467 1 st. dito med löfwärck aldeles försliten och utnött 5 al. hög, 4 1/4 al. bred DS. 1.

En Teinture Figur Tapeter.

470	1 st.	5 1/4	4 3/4
471	»	—	5 1/2
472	»	—	6 5/8
473	»	—	3 3/8
474	»	—	8
475	»	—	9 1/4

6 st. tillsammans wärderade för DS. 200.

Figur Tapeter med Guld, Silfwer och Silcke inwäfne, Repräsenterandes Högst. Sal. Hans Kongl. Maij:tts Konung Carl den XI:tes glorieuse Krigz-actioner och Fält Slachtningar i Skåne åhren 1676 och 1677, hwilcka uti Franckrike äre förfärdigade, innehållandes hwar Tapet för sig sielf som följer.

I Kongl. Husgerådz Cammaren.

6 476 1 st. repräsenterar första delen af slaget wid Lund d. 4 decemb: 1676
6 3/4 8 7/8

6 477 1 st. utwisar andra deelen af Slaget wid Lund dn 4 dec: 1676
6 9

SCEN UR ROLAND.

Efter Charles Coypel. Väfd vid Gobelinsfabriken i Paris. Monmerques atelier. 1773

Höjden (aln) Bredden (aln)

6 478 1 st. föreställer Belägringen för Malmö, därest de danske blefwe slagne och Belägringen uphäfwen dn 1 Junii 1677
6 3/4 9

6 479 1 st. som repräsenterar Slaget wid Lands-Crona dn 14 Julii 1677
8 3/4

4 st. Tapeter, äre tilsammans wärderade för 8.000 rd. eller $S.m^{tt}$ 16.000.

På Kongzhuset uti Kongl. Hofmarskalcken Dübens Cammare.

449 480 1 st. gammal Tapet något söndrig, 6 al. hög, 8 al. bred, wärderat för DS. 60.

449 481 1 st. dito gammal Tapet af Babylons Historia 5 3/4 al. hög, 4 1/4 al. breed, är där och hwar söndrig, ibidem. DS. 10.

449 482 1 st. gammal figur Ull Tapet söndrig 5 1/2 al. hög 7 3/4 al. breed Ibidem. DS. 18.

449 483 1 st. gammal ull Tapet, äfwen söndrig 6 al. hög, 4 3/4 al. bred ibidem. DS. 16: 21. 8.

449 484 1 st. dito gammal och söndrig, 5 3/4 al. hög 4 3/8 al. bred, wärderad för DS. 12.

Summa 83.422: 10.21.

Tapets Jachter eller Fönster och Pelare Stycken.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

4 1 1 st. Skogz Tapets Fönsterstycke, 3 al. bredt 1 3/4 al. hög, stofferat med Canfass rundt omkring, wärderat för DS. 11.

4 2 1 st. dito 1 3/4 al. hög 3 1/8 al. bred, conditionerat som det förra DS. 7.

330 3 1 st. dito af Silcke och fin ull med 1 Wasa uppå, 7/8 al. hög 5 al. breed, något söndrig i kanterne och utan stoffering DS. 3.

I Kongl. Huusgerådz Cammaren.

4 4 1 st. dito af Silcke och fin Ull med Silfwer och Guld uti och årtal 1547, samt Sweriges wapen 4 1/2 al. lång 7/8 al. hög DS. 10.

5 5 1 st. dito af Silcke och fin ull, 7/8 al. hög 4 1/2 al. breed DS. 4.

5 6 1 st. dito af Silcke med Guld och Silfwer uti samt Swänskt och danskt wapen uppå, mycket sönderrifwen, 5 7/8 al. lång, 7/8 al. hög DS. 16.

5 7 1 st. dito af Silcke och fin ull, med Swänskt och danskt wapen och i wapnet Guld inwäfwit, 7/8 al. hög 6 5/8 al. lång. DS. 10.

5 8 1 st. Ull Tapet, kallad Jut Jacht, 24 al. lång 2 1/2 hög uti en kant mycket sliten. DS. 12.

5 9 1 st. dito gammal 1 1/8 al. hög 4 5/8 al. lång, stofferat på både ändarne med smal Canfass. DS. 2.

5 10 1 dito 5 1/8 al. lång 1 1/8 al. hög DS. 2.

I Kongzhuset och Baron Törnflychts Cammare.

404 11 1 dito 1 1/8 al. hög, 9 1/8 al. lång DS. 2.

håff Fröknarnes Rum.

358 13 1 dito 1 1/8 al. hög, 5 3/8 al. lång DS. 1.

I Stora Råd Salen.

440 14 1 dito Pelare Stycke af Landskap och blomwärcke omkring 5 3/8 al. hög 2 3/8 al. bred, uträknat till $12^{49}/_{64}$ quadrat alnar, som wärderades à 2 D. al. DS. 25: 17.

Kongl. Cancellie Colleg:

622 15 1 st. dito 1 1/8 al. hög 9 1/4 al. lång. DS. 1: 16.

622 16 1 st. dito 1 1/8 al. hög 7 3/4 al. breed. DS. 1: 16.

Kongl. Bergz Colleg:

622 17 1 st. gammal dito 1 1/8 al. breed 9 1/4 al. höög. DS. 2.

656 18 1 st. dito 1 1/4 al. breed 9 1/8 al. lång wärderad till DS. 2.

Summa 112: 17.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

eller Kristinas egen regering några spår af tapetväfvare, ehuru flera anläggningar för dyrbarare väfnadsslag göras — Paul Schrier 1649; Jakob Uttenhof; Johan Focken och Johan Visbercq 1650. Två franska »tapetmakare» i drottningens tjänst äro blott tapetserare, sid. 20. Husgerådskammarens angelägenheter under förmyndarregeringen och ända inemot slutet af drottning Kristinas tid af brist på handlingar höljda i dunkel; hvaremot klädkammarräkenskaperna fullt bevarade; lämna ypperligt material till historien om de högre klassernas klädedräkt; på samma gång de utgöra bevis för den alt mer stigande lyxen i Sverge, sid. 20—21. Kristinas tapetinköp i samband med förberedelserna till hennes kröning enligt kammarkollegii protokoll. Residenten Spiring i Haag erhåller 1647 uppdrag att låta utföra tapeter för en summa af 24.000 rdr. Riksmarskalken Åke Axelson Natt och Dag lämnar förteckning öfver de tapeter, som behöfvas till kröningen, hvilken ursprungligen afsedd att firas i Upsala. Då tapeterna skulle vara af mycket olika storlek, måste man beställa dem, i stället för att köpa redan färdiga. Spirings förslag att låta väfva tapeter med ämnen hämtade ur Gustaf Adolfs historia antages ej af drottningen. Kröningen uppskjuten, sid. 22. Tapeterna färdiga 1649 och öfversända till Sverge från Amsterdam. Tapetbeställningen omfattade 4 à 5 tenturer om 46 stycken tapeter. Några, om ej alla, utförda af van der Gucht i Delft. Den bestod af två suiter jagtscener, två med landskap, en med scener ur Æneiden och Decius Mus' historia. Andra tapetuppköp 1647 och 1650, sid. 23. Inventarium öfver husgerådskammaren 1650, sid. 24—27. Redogörelse för samlingens sammansättning. Bevarade suiter: jagtscener af van der Gucht (»engelska jagten»), en annan suite dylika jagtstycken efter samma kartonger; skogstapeter i Roland Saverys manér; skogstapeter i Brueglarns manér; scener ur Æneiden och Decius Mus' historia efter Rubens. Det mesta af statens tapetzeri från slotten i landsorterna under Kristinas tid flyttadt till Stockholm. Öfversikt öfver de få kvarvarande resterna å slotten i Vadstena, Linköping, Upsala, Örebro, Kalmar etc., sid. 29. Öfversikt af väggbeklädnadens historia under Kristinas tid. Af tapetsamlingens 222 nummer voro alla utom 12 uppsatta på Stockholms slott. Tapetzeriet dock ej längre den enda tillåtliga väggbeklädnaden. Den ofta förekommande användningen af rödt kläde och den mängd, som häraf åtgick, så väl i hvardagslag som vid festliga tillfällen. 1644 års öfverflödsförordning innehåller intet om väggbeklädnader eller husgeråd i öfrigt. Först under Kristinas tid förekomma mer allmänt andra dyrbara stoffer som väggbeklädnad: sammet, atlas, tapisseries de Rouen. Användningen af väfda tapeter och kläde i olika färg; användningen af svart kläde till väggar, möbler och bordsprydnader, sid. 30—31. Tapetsamlingens dåliga tillstånd; anledningar härtill i de ständiga omflyttningarna och resorna; självsvåldet bland högre och lägre i behandlingen af slottens tillhörigheter. Kristinas sätt att handhafva tapetsamlingen: gåfvor till Maria Eleonora, Lars Cantersten, hofrätten i Wismar. Förteckning på de tapeter hon medförde från Sverge: suiter med Diana, Julius Cæsar, Kleopatra, Scipio Africanus, Konstantin den store, Rolands historia. Anmärkningar med anledning af detta drottningens förfarande. Kristinas porträtt efter D. Beck; sid 34.

Kap. III. Tapetsamlingen under Karl den tionde Gustafs tid.

Konungen afsänder kort efter sin tronbestigning en husgerådsmästare till Hamburg för inköp af en mängd lyxartiklar: kläder, smycken, parfymer, sadlar, vapen, möbler etc. Hamburg och Lübeck antagas hafva lämnat betydliga tillskott till husgerådskammarens tapetsamling under denna tid. Inköp af tapeter i dessa båda städer; sid. 37—38. Husgerådskammarens samling ökad äfven på annat sätt än genom inköp: krigsbyten och gåfvor. Förteckning öfver föremål tagna i Warschow; liknande förvärf från Kronborgs och Fredriksborgs slott. Gåfvor till Karl Gustaf: Hero's och Leanders historia från Mortlakesfabriken, present af grefve Johan Oxenstjerna; Vulcanussuiten af samma fabrik öfverlämnad från Ludvig XIV genom ambassadören Terlon; sid. 39. Ofullständiga inventarier öfver husgerådskammaren från Karl Gustafs tid. Förteckningarna af år 1655 och 1656. Tapetsamlingen enligt husgerådskammarräkningen af år 1660; sid. 40—41. Skildring af tapetförvärfven från Karl Gustafs tid. Hero- och Leandersuiten i sex piècer, af hvilka 5 återstå; utförd i Mortlake af sir Francis Crane under fabrikens första årtionden; sid. 41. Vulcanus' historia. Förteckning öfver suitens olika pièccer enligt en samtida handling; sid. 42. Upptagen i husgerådskammarens räkning 1660—1672. Återstående stycken af denna tenture: Vulcanus' smedja och några fragment; utförd i Mortlake af sir Francis Crane sannolikt för familjen Buckingham, hvars vapen, placeradt under det svenska riksvapnet,

SCEN UR THESEUS' HISTORIA.

Efter Carle van Loo. Gobelinsfabriken i Paris. Audrans atelier 1779.

ännu finnes kvar. Suiten har må hända tillhört kardinal Mazarin; utdrag ur det genom hertigen af Aumale publicerade inventariet öfver kardinalens konstsamlingar, sid. 43. Beskrifning af Mortlakes-tapeterna i den svenska samlingen. Förmodan angående kartongens tecknare, som tillhört van Dijks skola, signaturen H. D. B. (R?). Polska bytet: Davids historia; tapeter från fabriken i Charleville; sid. 45. Danska bytet enligt 1660 års inventarium: 9 stycken tapeter, bland dem Dianas och Holofernes historia; sid. 45, delvis försedda med konung Kristian IV:des namnchiffer; finnas bevarade ännu 1732; men nu mera förstörda. Tvänne statens samlingar tillhörande tapeter, jagtscener, möjligen af Karel van Mander i Delft, antagas på grund af likheten med de för Gustaf Adolf utförda hästbeklädnaderna härleda sig från det i Danmark tagna bytet. Till detta hör också Fredrik II:s tronhimmel, utförd af Hans Knieper 1585—1586 för Kronborgs slott. Kontraktet om detta praktstycke enligt Nye Danske Magazin. Beskrifning af himmeln; dess öfverlägsenhet öfver tapetsuiten med Danmarks konungalängd; den senare hänvisar genom sina signaturer möjligen på främmande ursprung, som med ännu större skäl kunde antagas för tronhimmeln, sid. 47—48. Öfversikt öfver användningen af olika slag af väggbeklädnader under Karl Gustafs dagar. År 1656 å Stockholms slott i 27 rum 180 väfda tapeter; i 13 rum tapisseries de Rouen; gyllenlädret vid denna tid ännu blott sparsamt användt. I de förnämligare rummen mest tapetzeri och rödt kläde; det förra börjar nu äfven användas i rum med enklare bestämmelse. Bruket att i samma gemak uppsätta tapeter, kläde och gyllenläder. Öfriga stoffer, guld och silfverduk, röd damast. Samlingarnas dåliga skick, anledningarna härtill. Tapetzeriet på resor till Polen, Tyskland och inom landet. Svårigheten att afgöra samlingens verkliga storlek; barbari; sid. 48—49.

Kap. IV. Tapetsamlingen och tapetväfveriet under Karl den elftes tid.

Husgerådskammarens samlingar från denna tid omsorgsfullare än förut förtecknade; inventarierna från Karl den elftes dagar värdefulla dokument till samlingens historia. Från tiden 1660—1697 finnas två hvarandra kompletterande förteckningar, den ena af 1660—1673, den andra af 1696; sid. 53. Den förra det utförligaste inventarium af äldre datum, som nu finnes kvar; den andra särskildt af intresse såsom uppgjord före slottsbranden 1697; sid. 54. Inventariet af år 1660—1673 sid. 54—62. Inventariet af år 1696 sid. 62—73. Under Karl den elftes tid ännu möjlighet att erhålla förhållandevis fullständig kännedom om den äldre Vasatidens tapetväfveri. Gustaf Vasas guldväfvare representerade af ett trettiotal arbeten, bland dem flera daterade (1547 och 1549), sid. 73. Från Erik den fjortondes tid hela suiten med de gamla götiska sagokonungarne; från Johan den tredjes och Karl den niondes dagar sannolikt äfven ett antal väfnader med riksvapnet, blad och frukter o. s. v. Förteckningarna från Karl den elftes dagar visa, att tapetväfveriet under Vasatiden varit af större omfång, än man af de bevarade urkunderna kunnat uppvisa, sid. 74. I husgerådskammaren dess utom vid denna tid äfven en mängd dyrbara alster från utländska tapetfabriker Brüssel, Charleville etc. Inköpen till tapetsamlingen under Karl den elftes dagar. Under förmyndartiden i allmänhet ej af någon större betydelse; gjordes dels af handlande i Stockholm, dels af enskilde (återköp af pantsatta föremål, som tillhört samlingen), sid. 75. Strid i kammarkollegium med anledning af de oupphörligt återkommande inköpen af tapeter för kungliga gäster och främmande ambassadörer, sid. 76—77; betecknande för tidens uppfattning af tapetzeriets omistlighet. Strängare förordning angående återlämnande af utlånade tapeter etc. Ytterligare inköp 1670—1671. Karl den elfte förnyar 1674 förordningen om återställandet af statens utlånta tapeter. Hans inköp från familjerna Bjelke, Stenbock, De la Gardie och Gylldenhoff; sid. 79. Samlingen ökad dess utom genom Ulrika Eleonora den äldres brudskatt, Meleagers historia efter Le Brun väfd af Jan Leyniers i Brüssel samt genom under hennes tid gjorda förvärf, upptagna i förteckningen öfver hennes lösörekvarlåtenskap. Tvänne suiter från denna tid af särskildt intresse. Årstiderna, Månaderna, Dag och Natt samt Elementen, köpta 1686 från grefve Nils Bjelke och skänkta af riksenkedrottningen Hedvig Eleonora till Karl den elftes gemål. Suiten är utförd i Brüssel af G. van Leefdael, H. Rydams, E. Leyniers och G. v. d. Streecken efter kartonger af erkehertig Leopold Wilhelms hofmålare J. v. d. Hoecke, sid. 80. Skizzerna till dessa tapeter ännu bevarade i Wien. Tapeterna troligen utförda för en täflan mellan Brüssels bästa tapetfabrikanter, föranstaltad af Leopold Wilhelm kring midten af 1600-talet. — Tapetsuiten med konung Karl den elftes bataljer. Historik om beställningen och utförandet af denna ten-

ture. Nicodemus Tessin erhåller 1695 befallning att låta utföra tapeter efter Lemkes målningar å Drottningholms slott. Idén möjligen hämtad från Danmark, hvarest Kristian IV:de genom Karel van Mander 1616—1619 låtit väfva en suite med scener ur det s. k. Kalmarkriget för Fredriksborg, sid. 81, och Kristian V af bröderna von der Eicken beställt en tenture, som från dansk synpunkt framstälde Karl den elftes krig. Tessin vänder sig för tapeternas utförande till svenske agenten i Paris, Daniel Cronström, som redan länge varit hans kommissionär i konstärenden, sid. 82. Cronström underhandlar med tapetfabrikanter i Paris; uppgör först kontrakt med Hinard, som börjar arbetet, men genom sin affärsställning hindras att fortsätta. Beställningen öfverflyttas till Behagle. Tenturen beräknas kosta omkring 11.000 livres. Teckningar till bordurerna utarbetas af Bérain och Cronström i förening, sid. 83. Cronströms många svårigheter. Kartongerna till Malmö belägring, Tredje dagen af slaget vid Lund samt Striden vid Landskrona utföras 1697—1698 af Martin och Vernansal. Karl XI:tes död och andra omständigheter hindra arbetets fortgång. Tapeterna Malmö belägring och Tredje dagen af slaget vid Lund färdiga 1699, sid. 84. Slaget vid Landskrona utföres i Beauvais, färdig samma år som de förra. Den först nämda öfversändes till Sverge med ambassadören grefve Guiscard; de båda andra stanna tills vidare i Paris; presenteras af Behagle och Cronström för Ludvig XIV; hemsändas först 1703. Arbetet på den fjärde tapeten, framställande andra dagen af slaget vid Lund, fortgår långsamt och under många afbrott på grund af de olyckliga politiska förhållandena i hemlandet. Behagle afsäger sig arbetet, som utföres af De Lacroix. Krigen hindra arbetets vidare fullföljande. Förslag att låta gravera tapeterna af le Clerc. Cronströms karaktäristiska memorial i denna fråga, sid. 86. Tablå öfver utgifterna för de tre första tapeterna, sid. 87. Tapetväfveriet vid Karlbergs slott anlägges af Karl den elftes gemål Ulrika Eleonora i filantropiskt syfte omkring 1689 och bekostas af drottningens handpenningar. Det ledes af trenne adliga damer från Finland. Arbetet utföres af fattiga flickor tillhörande ett af drottningen anlagt barnhus, sid. 88. Man kopierar i basselisse en suite framställande Meleagers historia, väfd i Brüssel af Jan van Leyniers; åren 1689—1691 utföras af Meleagersuiten trenne ännu bevarade stycken. De små artisternas namn; sid. 89. Drottningen dör 1693, och Karl XI öfvertager underhållet af tapetväfveriet liksom af andra hans gemåls fromma stiftelser. Väfveriet fortsättes åren 1694 och 1695; under hvilken tid ännu en tapet ur Meleagersuiten (den fjärde) afslutas. Öfriga arbeten från Karlbergs fabrik; sid. 90—91. Öfversikt af tapetzeriets användning under Karl XI:tes tid — vid ambassadören Carlisles besök 1669 — vid festligheterna 1672, då konungen blef myndig — vid Ulrika Eleonoras intåg i Stockholm 1680. Tapetzeriet och öfverflödsförordningarna. Bestämmelser om rättigheten att använda tapeter 1664, sid. 92—93. Tapeterna i senare öfverflödsförordningar från 1600-talet. Öfversikt af väggbeklädnadens historia under denna tid; användningen af dyrbarare stoffer, gyllenläder och franska tapeter. Ökad användning af gyllenläder; Charles Bondets privilegium på tillverkning af dylikt 1674; sid. 94. Användningen af tapisseries de Rouen; mönster och priser, sid. 95. Bruket af färgadt kläde som väggbeklädnad. Den utsträckta användningen af rödt kläde, och de massor af dylikt, som åtgingo vid högtidliga tillfällen. Blått och grönt kläde brukas ehuru i långt mindre omfattning. Användningen af svart kläde i en utsträckning, som närmar sig det löjliga. Beskrifning öfver anordningarna i våningarna å Stockholms slott vid sorgen efter konung Karl Gustaf. Användningen af svart kläde i badhus, vagnar och båtar, sid. 96. Tapetzeriet enligt 1696 års inventarium utom i många af de förnämligare rummen å Stockholms slott äfven i ämbetslokaler; det stora antalet obrukade tapeter. Tapetsamlingens dåliga tillstånd, sid. 97. Reparationer och rengöringar; tapeter som gardiner, sid. 98.

Kap. V. Tapetsamlingen och tapetväfveriet under 1700-talet.

Det efter slottsbranden 1697 upprättade inventariet af år 1724, sid 101—116. Samlingens förluster vid slottsbranden mindre än man kunnat förmoda; af tapeter ej mer än ett fyratiotal, bland dessa ej de dyrbaraste. Orsaken till denna jämförelsevis obetydliga förlust är att söka i den omständigheten att en stor del af tapetsamlingen vid tiden för branden befann sig utom Stockholm. Redogörelse för tapetzeriet å lustslotten vid denna tid: Kungsör, Gripsholm, Strömsholm, Drottningholm, sid. 116. Dessa slott disponerade af Hedvig Eleonora. Enkedrottningens inventarium, till hvilka tapeternas gamla nummerlappar hänvisa, och som kunde varit en hufvudkälla till tapetsamlingens

historia, saknas; hvadan omöjligt att bestämma omfånget af hennes samling. Bevarade suiter, som genom kvarsittande märken visa sig hafva tillhört Hedvig Eleonora, sid. 117. — Brist på handlingar rörande tapetsamlingens historia under 1700-talet. Orsakerna härtill: nytt sätt att föra inventarierna och minskadt intresse för tapetväfveriets alster. 1700-talet för tapetzeriet det begynnande förfallets tid. Under denna period dock att anteckna några försök att i Sverge å nyo väcka tapetväfveriets konst till lif; de sammanhänga med inredningsarbetet å Stockholms slott; med detta stå äfven de inköp för tapetsamlingen, som vid denna tid gjordes, i samband. Slottsbyggnadsdeputationens verksamhet under densammas första år. Inköp af tapeter, som tillhört familjen Tessin, sid. 118. Ett anslag till inköp af möbler etc. ställes 1738 till slottsbyggnadsdeputationens förfogande. Inlösen af tapeter 1742. Inredningsarbetet i slottet påskyndas på grund af Adolf Fredriks och Lovisa Ulrikas förmälning. Hårlemans förslag till slottets möblering. Slottsbyggnadsdeputationen vänder sig till manufakturkontoret för att erhålla uppgift å svenska handtverkare, som kunde leverera behöfliga varor till rummens inredning. Svenske industriidkare åtaga sig en stor del af leveransen. Hårleman afreser till Frankrike för att anskaffa det öfriga jämte modeller och handtverkare, sid. 119. Hans tapetbeställning i Brüssel, som slottsbyggnadsdeputationen vill kontramandera, men till sist nödgas godkänna. Suiterna Achilles' historia och Gudarnes triumf af bröderna van der Borght, sid. 120. Hårleman anmäler för slottsbyggnadsdeputationen, att han med fabriken i Beauvais uppgjort kontrakt om tapeter till ännu ett rum å slottet, sid. 121. Suiten Scener ur Psyches saga efter teckningar af Fr. Boucher. Kontrakt med entreprenörerna vid Beauvais-fabriken, Besniers och Oudry. Priset per aln genom Oudrys tillmötesgående minskadt. Bref från Oudry till Hårleman med anmälan härom och föreskrifter angående tapeternas skötsel och vård etc. Beställningen färdig 1747; priset; samtidens gynsamma omdömen om denna tenture, som var utförd efter de modernaste principerna i tapetväfveriet. Suitens senare öden i Sverge; sönderstyckning af tvänne pièces; nödtorftig restaurering, sid. 122—123. Notis om en i Paris 1867 exponerad Psychesuite, utförd efter samma kartonger som den svenska, och som antagits vara väfd i Lille af tapetväfvaren Fr. Bouché. Osannolikheten af detta antagande, sid. 124. Slottsbyggnadsdeputationens andra tapetinköp. Densammas försök att i Sverge utveckla ett tapetväfveri. Gynsamma förhållanden på grund af hattpartiets politiska ekonomi, sid. 125. Förordningar från denna tid, som visa partiets sträfvan att höja den textila industrien inom landet, och som kunna betraktas såsom fördelaktiga för utvecklingen äfven af tapetväfveriet, sid. 126. Kort öfversikt öfver tapetväfveriet i Sverge under 1600-talet. De få kvarvarande resterna antyda, att detsamma idkats som en slags allmogekonst på adelns gårdar i landsorterna. Då tapetväfveriet upptages under 1700-talet, är det utan anknytning till dessa rörelser och står i sammanhang med inkallandet af utländska handtverkare, sid. 127. Närmaste anledningen till återupptagandet af tapetväfveriets konst. Sekreta utskottet rekommenderar till slottsbyggnadsdeputationen år 1743 en väfvare, hvars namn är obekant; sannolikt dock Antoine Pignan, som detta år bosatt sig i Stockholm, hvarest han upprättat en liten atelier och erhållit understöd af manufakturkontoret. Pignan får arbete för slottets räkning, sid. 128. Hans ekonomiska svårigheter och ansökningar om understöd af manufakturfonden, sid. 129. Slottsbyggnadsdeputationen ej belåten med hans arbeten. Hårleman rekommenderar i stället 1744 tvänne andra väfvare, Esprit Serre och Pierre Louis Duru, som erhålla beställningar å stolsbeklädnader för slottet. Slottsbyggnadsdeputationens försök att understödja dessa arbetare. Rekommendation till manufakturkontoret för Duru, sid 130; dito för Serre. Duru erhåller 1746 ett anslag ur manufakturfonden; Serres begäran om understöd afslås. Durus anslag indrages redan 1747. Ny skrifvelse af slottsbyggnadsdeputationen med ytterligare rekommendation för båda väfvarne, sid. 131. Manufakturkontorets svar. Duru får ett årligt anslag af 600 DS. Serre inlämnar en ny ansökan, sid. 132. De båda konstnärernas verksamhet. Till en början gemensamma arbeten med möbelbeklädnader. Duru får 1746 beställning på en tronhimmel efter ritning af Jean E. Rehn. Han antager Per Hilleström till sin lärjunge (1747—1751). Deputationens belåtenhet med Duru, sid. 133. Hilleströms första arbeten. Duru börjar försumma sin tjänst. Hilleström får så godt som ensam sköta arbetet med tronhimmeln. Deputationen vill afskeda Duru och lämna hans lön till Hilleström. Duru afslutar tronhimmeln 1753, men dör samma år. — Serres arbeten för slottet; en lucka i räkenskaperna hindrar att fullt bestämma omfånget af hans verksamhet; 1749—1753 stoltyg och skärmar, sid 134. Karaktäristik af hans ännu bevarade arbeten Serre väfver äfven ett porträtt af Lovisa Ulrika 1753. — Hilleströms arbeten efter Durus död, kappor och ryggstycke till tronhimmeln, sid. 135. Hans ständiga ekonomiska svårigheter; ett porträtt af öfverintendenten Hårleman efter O. Arenius köpes 1755. Konstnären rekommenderas samma år till statsunderstöd och erhåller 600 DS. om året. Hilleströms arbeten 1756. Han erhåller reseunderstöd

1758 för att i Paris inhämta konsten att väfva savonnerie, sid. 136. Hans arbeten efter återkomsten bestå nästan uteslutande af savonneriemattor för de kungliga audiensrummen. Sedan dessa mattor blifvit färdiga, får han beställning å en matta till tronen i rikssalen. Hans porträtt af Sofia Albertina 1767, sid. 137. Hilleströms ohållbara ställning i förhållande till manufakturkontoret. Slottsbyggnadsdeputationen söker förbättra hans vilkor 1765 och 1767. Hans lärjungar: Jacob Schultze 1759—1760; Jakob Gabriel Ekebom 1760—1767, sid. 138. Slottsbyggnadsdeputationens försök att hjälpa Ekebom. Dennes arbeten för Strömsholms slott. Kontrakt med Jean E. Rehn. Ekebom får statsunderstöd. Han arbetar äfven å mattan till rikssalen, sid. 140. Ekebom dör 1774. Hilleström inlämnar en ansökan till slottsbyggnadsdeputationen med begäran att hans son, Karl Petter Hilleström, måtte erhålla Ekeboms lön. Hilleström den yngre erhåller genom ett kungl. bref 1776 denna lön, som han uppbär till 1794. K. P. Hilleströms verksamhet: arbete med en matta till konungens sängkammare efter ritning af Bolander; med mattan under tronen i rikssalen. — Andra hautelisseväfvare vid denna tid, Karl David och G. Lundblad 1772—1774, sid. 140. Spår af tapetväfveri äfven å andra håll i Sverge under 1700-talet. Bevarade väfnader, hufvudsakligen härstammande från Småland och Skåne, sid. 141. — Tapetsamlingens historia från 1724. Ny metod för inventarieföringen. Nytt inventarium 1732, sid. 142. Dess öfverensstämmelse med inventariet af år 1724. 10 stycken tapeter kasserade 1727. De utdelas bland husgerådskammarens betjäning. Afskrifning af 8 tapeter från Kungsörs slott. 1758 lämnas 8 tapeter till Åbo hofrätt; 4 pièces af samma suite användas till lagning, sid. 143. 1772 ytterligare 17 tapeter till Åbo; samma år 14 stycken till artillerigeneralkrigsrätten; lagas med andra tapeter för att blifva användbara. 1782 flyttas 6 tapeter till Gripsholm. Samlingens förluster å lustslotten genom vårdslöshet och slarf, sid. 144. Förvärf till samlingen i form af kungliga presenter under århundradets senare hälft: tapeter från fabrikerna i Paris, Rom och Petersburg. Närmare detaljer angående de senare saknas; men föremål från dessa fabriker ännu bevarade i statens samlingar. Historik om förvärfven från gobelinsmanufakturen i Paris. Gustaf III erhåller 1771, då han som kronprins besöker Paris, suiten Jason och Medea samt åtskilliga arbeten i savonnerie. Bref härom från M. de Marigny, sid. 145—146. Förteckning öfver de tapisserier Gustaf III erhöll, då han för andra gången besökte Paris 1784, sid. 146—147. Redogörelse och beskrifning öfver dessa ännu i statens samlingar varande föremål, sid. 147—148. Anledningarna till den minskade användningen af tapetzeri under 1700-talet: modets växlingar, varans försämring, sträfvan att skydda den inhemska industrien med öfverflödsförordningar och införselförbud. Förordningarna af 1731, 1739, 1766, 1770, 1794 etc., sid. 149. Tapetzeriets minskade användning synes ändå mera i 1700-talets inventarier öfver de kungliga slotten. Öfversikt af väggbeklädnadens historia under detta århundrade för att visa, hur de väfda tapeterna ersattes af andra stoffer. Anordningarna till en början öfverensstämmande med 1600-talets bruk. Användningen af kläde å olika slott för att komplettera väggens dekoration. Roanska tapeter, sid. 150. Gyllenläder; stofftapeter; väfda tyger af dyrbarare eller enklare slag; vaxdukstapeter; väggbeklädnader målade å väf, målning å muren »en panneau», sid. 151. Papperstapeter. Tapetzeriets alt mer minskade användning å de kungliga slotten under 1700-talet. Tapetzeriet som festdekoration. Beskrifning af användningen af tapeter vid Karl den XII:tes hyllning 1697, Ulrika Eleonoras kröning 1719, högtidligheterna vid Lovisa Ulrikas ankomst till Sverge 1744. Frånvaro af tapetzeri vid festerna under 1700-talets senare del. Tiden hade helt och hållet förlorat sinnet för tapetzeriets dekorativa skönhet; det kommer nästan alldeles ur bruk, hvilket i viss mån också förklarar den barbariska behandling det följande århundradet låtit de väfda tapeterna undergå. Bilagor.

NAMNREGISTER.[1]

[1] Tapetväfvarnes namn aro kursiverade

FÖRTECKNING

ÖFVER

LJUSTRYCKEN I ANDRA DELEN.

FÖRKORTNINGAR.

H. G. K. = K. husgerådskammarens handlingar.
H. G. K. R. = K. husgerådskammarens räkenskap.
K. A. = K. kammararkivet.
K. B. = K. biblioteket.
R. A. = K. riksarkivet.
R. R. = Riksregistraturet.
S. A. = K. slottsarkivet.
S. B. D. Concept = Slottsbyggnadsdeputationens konceptsamling.
S. B. D. H. = Slottsbyggnadsdeputationens handlingar.
S. B. D. Pr. = Slottsbyggnadsdeputationens protokoll.

Tryckt i Stockholm hos Iduns Tryckeri Aktiebolag år 1895

